

ЮВІДЕЙНА КНИЖКА

УКРАЇНСЬКОГО
РОБІТНИЧОГО
СЬЮЗУ

1910-60

СКРЕНТОН

1960

МБ

ЮВДЕЇНА КНИГА

УКРАЇНСЬКОГО
РОБИТНИЧОГО
С'ЮЗУ

1910-60

СКРЕНТОН
1960

Публікаційна Комісія Ювілейної Книги УРСоюзу

Антін Батюк
Василь Модрич-Верган
Теодор Миник
Едвард Попіль
Ярослав Пронько
Матвій Стахів

Редактор Ювілейної Книги УРСоюзу

Д-р Матвій Стахів

Технічний Редактор Ювілейної Книги УРСоюзу

Василь Модрич-Верган

Накладом Українського Робітничого Союзу

Друкарня пресового органу УРСоюзу, "Народної Волі" у Скрентоні, Па.

The Great Seal of the United States of America

Український державний герб

THE STAR-SPANGLED BANNER

Oh, say, can you see, by the dawn's early light,
What so proudly we hail'd at the twilight's last gleaming?
Whose broad stripes and bright stars, thro' the perilous fight,
O're the ramparts we watch'd, were so gallantly streaming?
And the rockets' red glare, the bombs bursting in air,
Gave proof thro' the night that our flag was still there.
Oh, say, does that star-spangled banner yet wave
O'er the land of the free and the home of the brave!

On the shore dimly seen, thro' the mists of the deep,
Where the foe's haughty host in dread silence reposes,
What is that which the breeze, o'er the towering steep,
As it fitfully blows, half conceals, half discloses?
Now it catches the gleam of the morning's first beam,
In full glory reflected now shines on the stream:
'Tis the star-spangled banner, oh, long may it wave
O'er the land of the free and the home of the brave!

Oh, thus be it ever when free men shall stand
Between their loved homes and the war's desolation!
Blest with vict'ry and peace, may the heav'n rescued land
Praise the Pow'r that hath made and preserved us a nation!
Then conquer we must, when our cause it is just,
And this be our motto, "In God is our trust!"
And the star-spangled banner in triumph shall wave
O'er the land of the free and the home of the brave!

AMERICA

(My Country, Tis of Thee)

1. My country, 'tis of thee,
Sweet land of liberty,
Of thee I sing;
Land where my fathers died,
Land of the pilgrims' pride,
From every mountain side
Let freedom ring.
2. My native country, thee,
Land of the noble free,
Thy name I love;
I love thy rocks and rills,
Thy woods and templed hills,
My heart with rapture thrills,
Like that above.
3. Let music swell the breeze,
And ring from all the trees
Sweet freedom's song;
Let mortal tongues awake,
Let all that breathe partake,
Let rocks their silence break,
The sound prolong.
4. Our fathers' God, to thee,
Author of liberty,
To thee we sing;
Long may our land be bright!
With freedom's holy light,
Protect us by thy might,
Great God, our King.

ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА

Ще не вмерла Україна
І слава і воля,
Ще нам, браття молодії,
Усміхнеться доля.

Згинуть наші воріженьки,
Як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття,
У нашій сторонці.

Душу й тіло ми положим
За нашу свободу
І покажем, що ми, браття,
Козацького роду.

Ой, Богдане, Богдане,
Славний наш гетьмане,
Нащо віддав Україну
Ворогам поганим?

Щоб вернути її честь,
Лхжем головами,
Наречемся України
Вірними синами.

Душу й тіло ми положим
За нашу свободу
І покажем, що ми, браття,
Козацького роду.

Спогадаймо тяжкий час,
Лихую годину
Й тих, що вміли умірать
За нашу Вкраїну.

Спогадаймо славу смерть
Лицарства-козацтва,
Щоб не стратить марно нам
Свого юнацтва!

Душу й тіло ми положим
За нашу свободу
І покажем, що ми, браття,
Козацького роду.

НЕ ПОРА

Не пора, не пора, не пора
Москалеві й Ляхові служить!
Довершилась України кривда стара ---
Нам пора для України жить.

Не пора, не пора, не пора
За невігласів лить свою кров,
І любити царя, що наш люд обдира, —
Для України наша любов.

Не пора, не пора, не пора
В рідну хату вносити роздор,
Хай пропаде незгоди проклята мара!
Під України еднаймось прапор!

Бо пора це великая есть:
У завзятій, важкій боротьбі
Ми поляжем, щоб волю, і щастя, і честь,
Рідний Краю, здобути тобі!

Іван Франко

Мапа України з сучасними кордонами УССР і з дійсними етнографічними межами. В Україну звертаються серія і думки усіх членів української спільноти в ЗДА і Канаді.

Відзнака Українського Робітничого Союзу

**ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО
БРАТСЬКОГО РУХУ В ЗДА І КАНАДІ**

ВЛАСНИМИ СИЛАМИ В НОВОМУ СВІТІ

ГОЛОВНА ПРИЧИНА УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ ДО АМЕРИКИ І КАНАДИ ТА ЇЇ РОЛЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ І МАЄТКОВОМУ РОЗВИТКУ ТА ЗРОСТІ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

Написав голова УРСоюзу Антін Батюк

Завданням цього огляду є звернути увагу читача на одну з головних причин української еміграції до Америки і Канади та на організацію, створені цією еміграцією, українські забезпечені союзи.

Порушені в огляді завдання, не легко зв'язати в компакту цілість і мені, навряд, чи вдасться це, як слід, зробити. Спробу зв'язати їх разом роблю тому, бо, на мою думку, економічне положення українського народу в Рідному Краю, було одною з головних причин української еміграції до Америки і Канади, а економічні відносини в нових краях одною з головних причин організації і пізнішого розвитку та зросту українських забезпечених союзів, а між ними нашого Українського Робітничого Союзу.

ПРИЧИНИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

Масова українська еміграція, в порівнянні до масової еміграції інших народів, почалась досить пізно; бо аж після знесення панщини в Австрії і кріпацтва в Росії. До того часу, панщизняний хлоп і закріпачений мужик, були прив'язані до землі і села, в якому вони родились і жили. Без дозволу пана вони не могли переселитись з одного села до другого, а не то, щоб мати змогу емігрувати у чужі краї — за море. Український кріпак, нарівні зі землею, рахувався власністю поміщика, частиною його робочого інвентаря, якого пан, разом зі землею, міг продати, на собак проміняти або в карти програти, як про це писав у своїх віршах Тарас Шевченко. Число кріпаків, нарівні з числом десятин землі і живим та мертвим робочим інвентарем, становило маєток поміщика.

Зі знесенням кріпацтва і панщини, при поділі ґрунтів між сільське і панське, урядові чинники покривдили українського селянина при наділі його землею. Брак землі, головного варстату праці і прожитку українського селянина, дався відчути багатьом селянським родинам, негайно після знесення панщини. Безземельним і малоземельним се-

лянським родинам нерідко грозив голодний переднівок. Голодні переднівки, хронічне недоїдання і куряча сліпота були буденним явищем по селах Галичини і Підкарпаття. Брак фабричної індустрії не давав змоги українському містові зайняти в себе вільні селянські руки. Для небагатьох безземельних і малоземельних селян, які находили собі сезонну працю у дідича, п'ятдесят центів заплати за робочий день, від сходу до заходу сонця, не вистачало на прохарчування себе і родини. Одиною розв'язкою на господарську скруту українського села, була еміграція.

У Придніпрянській Україні вона була скерована на слабо заселені простори Сибіру, а на Закарпатті і в Галичині, в початках, до мітичної Бразилії, а перед Першою Світовою Війною масово до далекої Америки і незнаної їм Канади.

Причину української селянської еміграції і переживання українського емігранта дуже влучно змалював Михайло Стельмах у своєму творі "Із рідних гнізд на Сибір", з якого подаємо короткий відступ, який говорить: "... Що ж я мав робити? Замучити на півшнурку дітей і старцями по підвіконню пустити? чи як? ... Та не лайте, не кленіть мене, мамо! Бо що маю робити: і ви мені не дали щастя, і я вам його не дав. А була б земля — ви б у мене тільки на покуті, як різдвяний сніп красувалися. Хіба ж я не жалів вас? ... Охоплений жалістю до себе, до своєї долі і матері, він припадає до висохлої постаті, і солоний присмак сліз опік його шерхлі уста".

Не менш розпучливі емігрантські сцени малює гарячий оборонець українського селянського люду, Іван Франко. У своїй поемі з циклю "До Бразилії" він пише:

Коли почувеш в тиші нічній
Залізним шляхом стогнуть вагони,
А в них гуде, шумить, пищить, мов рій,
Дитячий плач, жіночі скорбні стони,
Важке зідхання і гіркий проклін,
Тужливий спів, дівочії дисканти,
То не питай: Цей поїзд -- відки він?
Кого везе? Куди? Кому вздогін?
Це — емігранти.

Коли побачиш — на пероні десь
Людей, мов оселедців тих, набито,
Жінок худих, блідых, аж серце рвесь,
Зів'ялих, мов побите градом жито,
Мужчин понурих і дітей дрібних,
І купою брудні, старії фанти
Навалені під ними і при них,
На лицях слід терпінь, надій марних,
Це — емігранти.

Коли побачиш, як отих людей
 Держать, і лають, і в реєстри пишуть,
 Як матері у виходках дітей
 Зацятькують, годують і колишуть,
 Як їх жандарми штовхають від кас,
 Аж поїзд відіде, — тоді припадок!
 Весь люд на шини кидається враз:
 "Бери нас, або переїдь по нас!"
 Це в нас порядок."

Може не такі, серце проймаючі, сцени траплялись при виїзді наших людей до далекої для них Америки і незнаной їм Канади. Все ж таки виїзд перших зі села емігрантів, далеко за море, у невідомі їм краї, був неабиякою подією, — поки наступні виїзди не стали звичайним явищем.

Зате не надто привичною і звичайною подією в житті українського емігранта був його приїзд до Америки. Просто з-під селянської стріхи, зі спокійного, хоч бідного, зате добре відомого йому життя, він попадав на гамірливу вулицю великого міста, у велику фабрику чи копальню, до непривичної йому важкої праці. Кругом його чужі йому люди, з якими він не може розмовитись. Вони його і він їх не розуміє. В боротьбі американських робітників з підприємцями за кращі умови праці і вищу заробітну плату, він часто, хоч і несвідомо, стає знаряддям несумлінного підприємця. Зате, товариші по праці, його визивають, над ним збиткуються і ним поштовхують. Не рідко між ними приходять до сварок і бійки.

Конфлікт українського емігранта з Волині, який не знає англійської мови, з його американським оточенням, знаменито описав російський письменник українського роду В. Короленко у своєму оповіданні "Без язика". А таких

Робітничий гуртожиток

Для заощадження коштів помешкання наші робітники до 1-шої Світової Війни часто мешкали гуртом в одній кімнаті.

без'язиких українських емігрантів приїздило перед Першою Світовою Війною, тисячі до Америки.

Умови життя і праці в новому краю були для них не легкі. Важка і непривична праця у фабриці або копальні. Довгі години праці. Мала заробітна заплата. Випадки захворювання, каліцтва і смерти при праці — часті. Законної охорони життя і здоров'я робітника при праці — ніякої.

ПРИЧИНИ ОРГАНІЗАЦІ БРАТСЬКИХ СОЮЗІВ

Одиною обороною і порятунком в нещасті була у них допомога один одному. Ця допомога один одному дала почин до організації братських союзів, які за невелику місячну вкладку забезпечували своїх членів на випадок хвороби, каліцтва і смерти. Крім невеликого забезпечення своїх членів, братські союзи ставили собі в програму громадсько-національні цілі і завдання, від поважних і пекучих питань дня до дрібних і маловажних ритуальних обрядів і практики.

Низька членська вкладка, громадські цілі і завдання та таємничий ритуал братських союзів були їхньою притягаючою силою. Вони росли у скорому темпі в майні і членах. Не диво, що в 1905 році сума забезпечення в усіх американських братських союзах перевищала суму забезпечення в асекураційних компаніях.

Ця низька і не все однакова членська вкладка була в однаковій мірі сильною і слабою стороною братських союзів. У випадку більшої смертності членів союзу їхній управі приходилось накладати на членів додаткові оплати, які автоматично підносили їхні членські вкладки. Неоднакова, кожного разу, членська вкладка в братських союзах і непевність вчасної виплати посмертного бенефіту, не подобалась декому з членів Союзу. Ті невдоволені члени кидали своє членство і забезпечення в братських союзах і асекували себе і свої родини в асекураційних компаніях, які в тому часі, в конкуренційних цілях з братськими союзами, завели у себе новий рід забезпечення, пригожий для робітника з малим заробітком. Згідно з пляном цього нового роду забезпечення, прозваного індустріяльним забезпеченням, робітник мав змогу забезпечити себе і свою родину за невелику тижневу оплату від п'ятидесяти до тисячі доларів.

В противенстві до братських союзів, вкладка в асекураційних компаніях була однакова. Ця однакова кожного разу тижнева вкладка і невелика сума індустріяльного забезпечення, хоч відносно найдорожчого, були причиною скорого зросту асекураційних компаній. По довгих роках спроб і практики систему оплат однакової вкладки кожного разу, на одну і ту саму суму та на один і той самий вік забезпеченого, завели у себе також братські союзи. Та в часі, в якому вони збирали від своїх членів низькі членські вкладки, по неоднаковій розметовій системі, вони виконали велике братське діло охорони родин американського робітника, який через низькі в тому часі заробітки не міг забезпечитись деінде.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ, ЙОГО ПРИНЦИПИ І ЦІЛІ

Розметову систему плачення членських вкладок перейняв оснований в 1894 році "Руський Народний Союз" (Little Russian National Union), тепер "Український Народний Союз", а від нього "Руський Народний Союз" (Ruthenian National Association), тепер "Український Робітничий Союз".

Про причини постановки Українського Робітничого Союзу буде мова на іншому місці. Однак не можна минути без слова принципів і цілей Союзу. Вони лягли в основу організації і як такі причинились до її матеріального і морального зросту та розвитку. В статуті про ті основні принципи і цілі Союзу говориться в параграфі "Цілі і Принципи" ось як:

Цілі

"Український Робітничий Союз має за ціль: 1) Помагати своїм членам, їх дітям і родинам у випадках нещастя, слабости, каліцтва і смерти, даючи їм по-смертне забезпечення, можливість забезпечитись на старість, допомогу в слабості, бідності й нездатності до праці, товариську поміч і розраду; 2) поширювати серед своїх членів просвіту та творити їх солідарність, організованість і взаємну поміч; 3) поширювати громадську освіту серед Українців в Злучених Державах і в Канаді та старатись, щоб вони були добрими й свідомими громадянами цих країн; 4) давати моральну і матеріальну піддержку українському народові у його змаганнях за свободу і демократію України; 5) помагати американським і канадійським Українцям зберігати й плекати свої культурні цінності і традиції та збагачувати ними американську і канадійську культуру."

Примітивний спосіб витягання вугілля з копальні

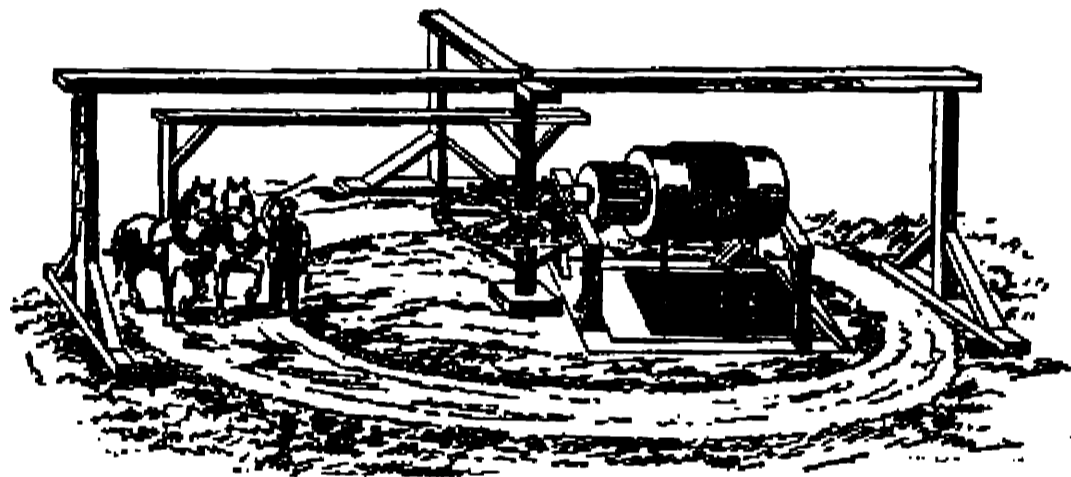
Цей малюнок представляє відносини праці в копальнях перед введенням найпримітивніших машин.

Принципи

"Провідні принципи Союзу є ті самі, що взагалі американського фратерналізму. Його звичай і практика спираються на традиції і досвіді американських братських товариств і достосовані до потреб і звичаїв українських людей та їх нащадків у З'єдинених Державах і в Канаді. Союз плекає і поширює ідеї братерства людей, братської помочі і взаємної терпимости. Він рад дати Українському Народові підтримку в його боротьбі за визволення на рідній землі, і він хоче, щоб іммігранти зберегли свою культурну спадщину і тим збільшили та зба-

гатили загальну культуру всієї Америки та Канади. Але Союз також хоче, щоб його члени достосувалися до побуту між народами англосаксонської мови, щоб мали добросусіднє відношення і готовість до співпраці для людей і груп усіх пород, що становлять населення цього континенту та могли бути просвіченими громадянами в обох північноамериканських країнах. Союз є організація світська і неполітична, таким мусить залишитися на завсігди і не сміє ніколи перейти під контроль або на послуги якоїсь церкви, релігійної секти, політичної організації або партійної групи."

Подані вище цілі і принципи були і є до тепер рушійною силою в нашому Союзі. Вони еднають його членів у товариство чесне для виконання спільними силами великого діла. Вони показують членам УРСоюзу спосіб, як можна і треба переводити в життя ідею братерства між людьми і народами у світі; ідею братської допомоги, толеранції, виrozumіння і пошанівку відмінних думок і поглядів другої людини;

Mines and Minerals.

Полегшення людської праці в копальнях

На рисунку видно вже комбінацію примітивної машини кінської тягової сили для легшого витягання вугілля або руди з копальні.

ідею допомоги своїй родині та моральної і матеріальної допомоги українському народові у його боротьбі за політичну свободу і особисту волю, за його право бути господарем у своїй хаті на своїй рідній землі у своїй вільній і незалежній Українській Народній Республіці. Як довго ті принципи і цілі будуть провідними в нашому Союзі, так довго він буде притягати у свої ряди людей українського роду для спільних зусиль і спільної праці.

Громадська людина не може ходити одинцем. Вона мусить належати до гурту, до організації, якщо вона хоче виявити себе в громаді. Цю правду розуміли основники Українського Робітничого Союзу, які з одним доляром і вісімдесять центів в касі рішилися оснувати таку поважну забезпечену установу, якою є наш УРСоюз. Крім матеріальної допомоги членам у випадку хвороби, каліцтва і смерті, вони мали на увазі загально-людські і загально-українські ідеали, висловлені в принципах і цілях Союзу. Ті ідеали тримали їх на дусі, додавали їм відвагу почати діло, та силу і витривалість побороти труднощі і встоятись на позиціях.

ОРГАНІЗАЦІЙНА СХЕМА УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

Організаційною схемою УРСоюзу була в початках розметова

система збирання членських вкладок; вона полягала в тому, що членська вкладка для одної і тої самої особи і на одну і ту саму суму, була не все однакова. Її величина залежала від величини виплат в Союзі. Якщо тих виплат було в Союзі більше ніж нормально, то головна управа накладала на кожного члена Союзу додаткову доплату і тим автоматично підносила його членську вкладку. При зменшених виплатах вона знижала ту членську вкладку до нормальної висоти. Про своє рішення знижки або підвишки головна управа повідомляла членів Союзу через Союзний орган — “Народну Волю”, а відділових урядників місячними розметами. В “Народній Волі” з 8-го січня, 1914 року є надруковане таке повідомлення головної управи тодішнього Руського Народного Союзу, яке звучить, як слідує:

Розмет

“Оцим подається до відома членів Руського Народного Союзу, що в місяці січні кожний член на \$1,000 долярів посмертного має заплатити розмет в сумі 75 центів; а кожний на \$500 долярів посмертного має заплатити розмет в сумі 38 центів.

“Крім цього розмету кожний член РНСоюзу, без огляду на те, чи він на 1,000, чи на 500 долярів посмертного, має ще заплатити: 10 центів на Фонд Резервовий, 3 центи на Фонд Народний, а 2 центи на Фонд Бідних і по 10 центів на орган РНСоюзу, себто разом 25 центів.

“За календар Руського Народного Союзу 25 центів.

Імігранти-вуглекопи при праці в копальні.

“З того виходить, що в місяці січні кожний член на 1,000 долярів посмертного має заплатити до каси Руського Народного Союзу \$1.25, а кожний член забезпечений на 500 посмертного заплатити 88 центів. За Головний Уряд Руського Народного Союзу: Іван Артимо-вич, голова; Михайло Беля, писар; М. Саламандра, скарбник.”*)

Крім розмету кандидат у члени РНСоюзу мусів заплатити вступне. В 1914 році приймали в члени Союзу кандидатів до 45 року життя; мужчин на 500 і 1,000 долярів посмертного, а жінок на 200 і 400 дола-

*) Текст подано тут сучасним правописом. А. Б.

рів посмертного забезпечення. В разі каліцтва РНСоюз платив своїм членам поважну допомогу, бо за втрату ока, руки або ноги від 100 до 200 доларів допомоги, а за втрату обох очей, рук або ніг від 500 до 1,000 доларів.

В 1914 році звичайна вкладка членів Союзу йшла до Розпорядимого Фонду, з якого виплачувано посмертне і допомоги. На однокрову суму забезпечення, без огляду на вік для кожного члена Союзу, вкладка до Розпорядимого Фонду була однакою. Також однаковою для всіх членів Союзу були вкладки до чотирьох допомогівих фондів. Їх мусів платити кожний член Союзу без огляду на те, на яку суму він був забезпечений в РНСоюзі, в такому порядку: до Фонду Резервового 10 центів; до Фонду Народного 3 центи; до Фонду Бідних 2 центи і 10 центів до Фонду Пресового. В 1916 році додано в Союзі ще два нові фонди, а саме Фонд Рентовий, до якого йшов прихід з рентування кімнат в будинку Союзу і Фонд Дому Союзу, до якого складали свої пожертви члени Союзу на свій власний дім.

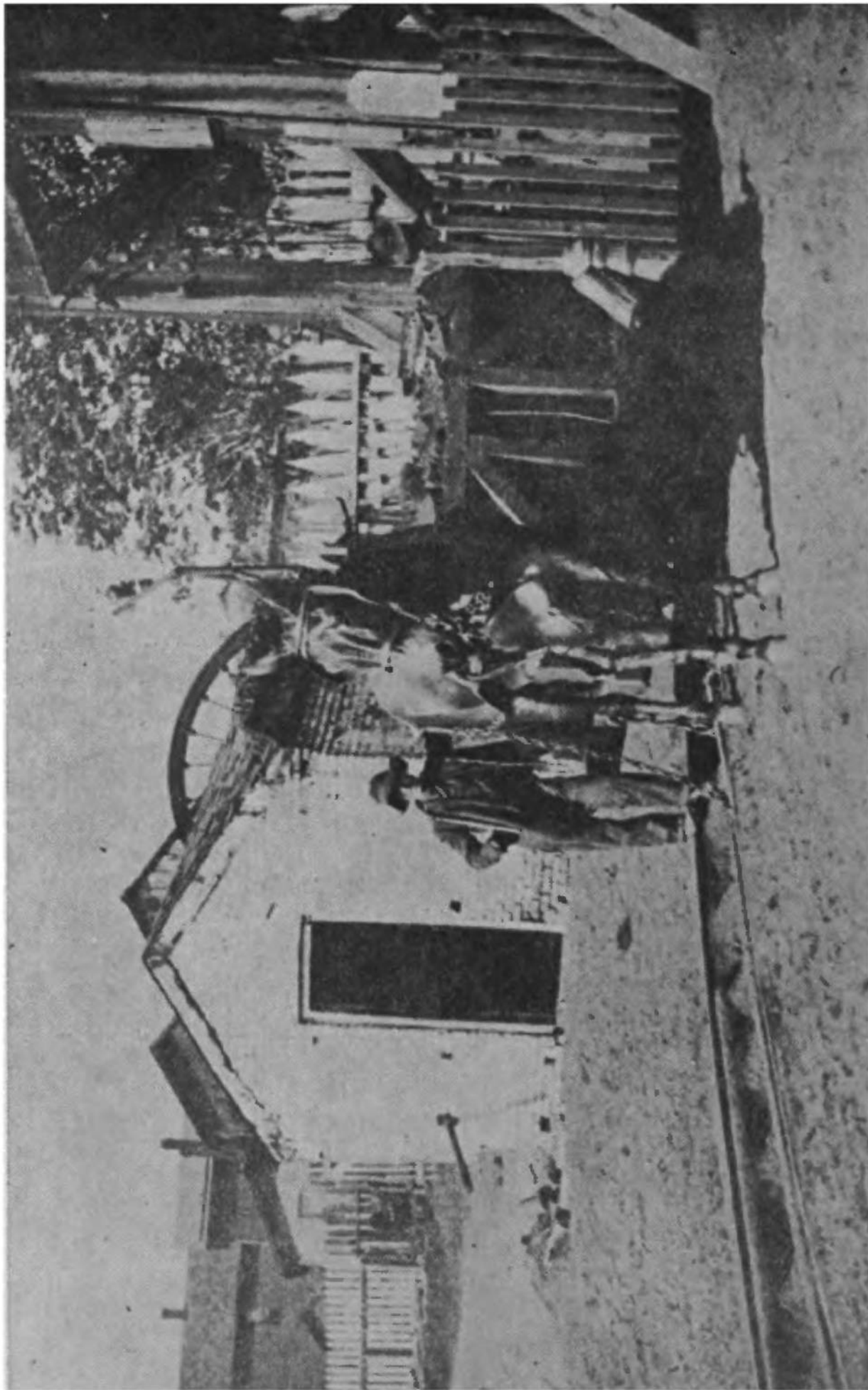
Місячна вкладка членів Союзу в порівнянні до тодішніх заробітків була високою. Також в порівнянні до тодішньої вартости американського долара, посмертні виплати і допомоги членам були значними.

ЗАРОБІТКИ УКРАЇНСЬКОГО ІМІГРАНТА

Заробітки українського імігранта того часу були малі. Звіт Іміграційної Комісії з 1912 року показує середню висоту заробітків американського робітника у п'ятнадцяти головних індустріях, як слідує:

Індустрія	Середня тижнева зар. плата	Середня річна зар. плата самітного	Середня річна зар. плата жонатого
Цукроварні	\$12.82	\$522.00	\$549.00
Фабрики і сталі	14.35	346.00	409.00
Вугляні копальні	—	443.00	457.00
Фабрики скла	—	524.00	596.00
Приготування і пакування м'яса	—	557.00	578.00
Вовняні ткальні	10.49	346.00	400.00
Фабрики шовку	12.50	431.00	448.00
Фабрики паперу	9.68	—	470.00
Фабрики одежі	13.30	513.00	530.00
Фабрики взуття	12.90	502.00	573.00
Фабрики меблів	11.67.	575.00	598.00
Фабрики ковнірців і сорочок	12.56	637.00	662.00
Гарбарні шкіри	10.61	431.00	571.00
Фабрики рукавичок	12.33	625.00	650.00
Нафтовий промисл	13.81	591.00	622.00

Як показують цифри цієї таблиці, тодішня заробітна платня американського робітника не перевищувала навіть двох доларів за десяти-годинний день праці. В порівнянні до сьогоднішніх заробітків,

Вигляд надземних споруд в копалинях вугілля на початках нашої імміграції в ЗДА.

заробітна платня того часу виносила приблизно одну восьму частину сьгоднішньої заробітної плати американського робітника. Річні заробітки того часу не все перевищали місячні заробітки теперішнього кваліфікованого робітника. Далеко нижчими від показаних у таблиці платень були заробітки жінок і неповнолітніх дітей. Траплялись випадки, які показують, що в 1880-их роках за десять годин праці на

“бресі”, при вибіранні каміння з вугілля, неповнолітня дитина заробляла від дванадцяти до тридцяти центів, а шіснадцяти- і сімнадцятилітній парубчак за таку саму працю — від 60 до 80 центів на день.

Не диво, що в тому часі, в самому місті Нью Йорку, через брак матеріяльних засобів, приходилось хоронити на публічні кошти п'ятнадцять процентів померших осіб у місті. Так само на 24 учнів у підготовчих школах міста Нью Йорку з причини вбогости кінчав заледви один.

ЖЕРТВЕННІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ІМІГРАНТА

Між тими шіснадцяти- і сімнадцятилітніми парубчачами було чимало українських іммігрантів, пізніших основників і членів Союзу. Для багатьох з них платити долара і двадцять п'ять центів місячної вкладки до УРСоюзу, значило приблизно день важкої праці на бресі. До того, український іммігрант в Америці мусів в тому часі скласти пожертви на будову рідної Церкви і нерідко “Народного Дому” у своїй громаді. Багатьом з них приходилось ще сплачувати довги, зтягнені на кошти дороги за свій приїзд до Америки, а при тому ще помагати своїй родині в Рідному Краю. Крім цих більш менш особистих виплат і видатків, український іммігрант в Америці складав щедрі пожертви на народні потреби в Америці і Рідному Краю. В 1915 і 1916 роках в Америці переводжено одночасно аж шість збірок. Тодішня “Народна Воля” нотує ті збірки на своїх сторінках в такому порядку: Фонд Українських Жертв Війни; Фонд Січових Стрільців; Фонд Визволення України; Фонд Засланих на Сибір; Фонд Оборони М. Січинського і Фонд Голодних у Галичині. До того, сам УРСоюз і багато його членів, помагають матеріяльно “Просвіті” і “Рідній Школі” у Львові. В Америці вони помагають студентам скінчити науку у вищих школах. Морально і матеріяльно підтримує УРСоюз і його члени загальноукраїнські установи в Америці, як “Федерацію Українців” тощо.

ІДЕЙНЕ НАСТАВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ІМІГРАНТА

З особливим подивом треба дивитись на їхнє членство і працю в УРСоюзі. Тільки їхньому ідейному наставленні, прив'язаності до свого рідного і розумінні ваги та значіння організації і організаційного зусилля, треба завдячувати їхню жертвенну працю для зросту і розвитку нашої організації. І хоч той зріст і розвиток не все йшов в однаковому темпі, хоч на його шляху було чимало перешкод, суперечок і заколоту, часто за малі і маловажні справи, то все одно започаткована в 1910 році організація, за п'ятдесят років часу виросла у велику і поважну установу американських і канадійських громадян українського роду, з десятками тисяч членів у її рядах і мільйоном майном у його касі.

ВАГА ОРГАНІЗОВАНОГО ЗУСИЛЛЯ

Нижче подаємо таблиці цифер, які є наглядним доказом того великого зросту і розвитку Українського Робітничого Союзу. В за-

гальному вони показують силу зорганізованого зусилля. За п'ятдесят років часу, з центів і доларів місячної вкладки від поодиноких членів УРСоюзу, — вирости мільйони. Цифри у тих самих таблицях показують також чародійну силу систематичних ощадностей, які на протязі років принесли УРСоюзові мільйони проценту. Цікаво, що власником і господарем тих мільйонів майна УРСоюзу були, і є тепер, його власні члени. Особисто вони не є надто заможні. Зате, в гурті, організації, вони мільйонери, вони сила. Вони і тільки вони розпо-

ряджались на протязі п'ятдесяти років часу, зложеним ними маєтком Союзу. На підставі одобреного ними чарту організації і схваленого ними статуту та ухвал їхніх Конвенцій і доручень вибраної ними Головної Ради і Виконавчого Комітету виплачено тим самим членам зі зложеного ними майна мільйони бенєфіту: \$4,747,756 із посмертного; \$267,400.00 виплаченого забезпечення за вигаслий "ендавмент"; \$469,485.63 гроше-

Діти при чистці вугілля на "брєхах".

вих зворотів в готівці за продані ними поліси; \$608,052.55 дивіденди; \$238,844.65 допомоги калікам і хворим; \$70,669.05 допомоги освітнім, громадським і гуманітарним установам тут і в Рідному Краю; \$23,849.26 допомоги студіюючій молоді УРСоюзу; десятки тисяч допомоги безробітним членам у часі великого безробіття в нашій країні; тисячі доларів на книжки і видавництва тут і в Старому Краю, та не менше на всякого роду вкладки і допомогу, яких

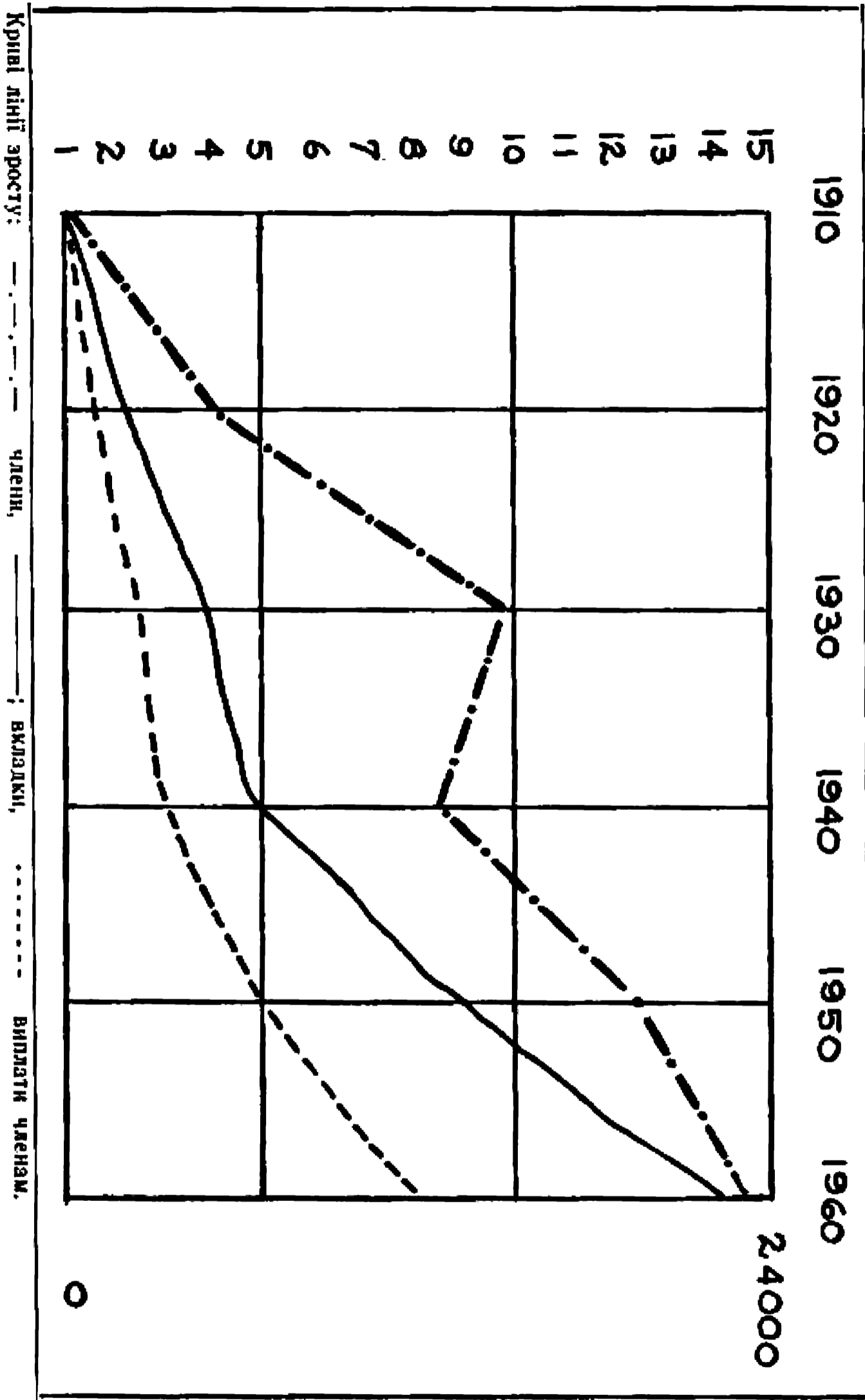
Якщо ми порівнаємо подані в таблиці ч. 1 на слідуєчій сторінці приходи з вкладок від членів і виплати посмертного бенєфіту зі зростом членів в УРСоюзі, то прийдемо до цікавих висновків.

З порівнання прибутку членів до УРСоюзу і з висотою приходів з його членських вкладок виходить, що не завжди число членів в організації відповідає висоті суми зібраних членських вкладок. На висоту суми членських вкладок, крім самого числа членів в організації, має також вплив рід і сума забезпечення поодиноких його членів.

Теперішня таблиця приросту членів і висоти суми членських

Таблиця ч. 1
 Порівняння зросту членів зі зростом вкладок і виплатами членам Союзу від 1910 року до 1960 року.
 Грошовий зріст в мільйонах
 Розподіл років по десятиріччям
 Зріст членів в тисячах

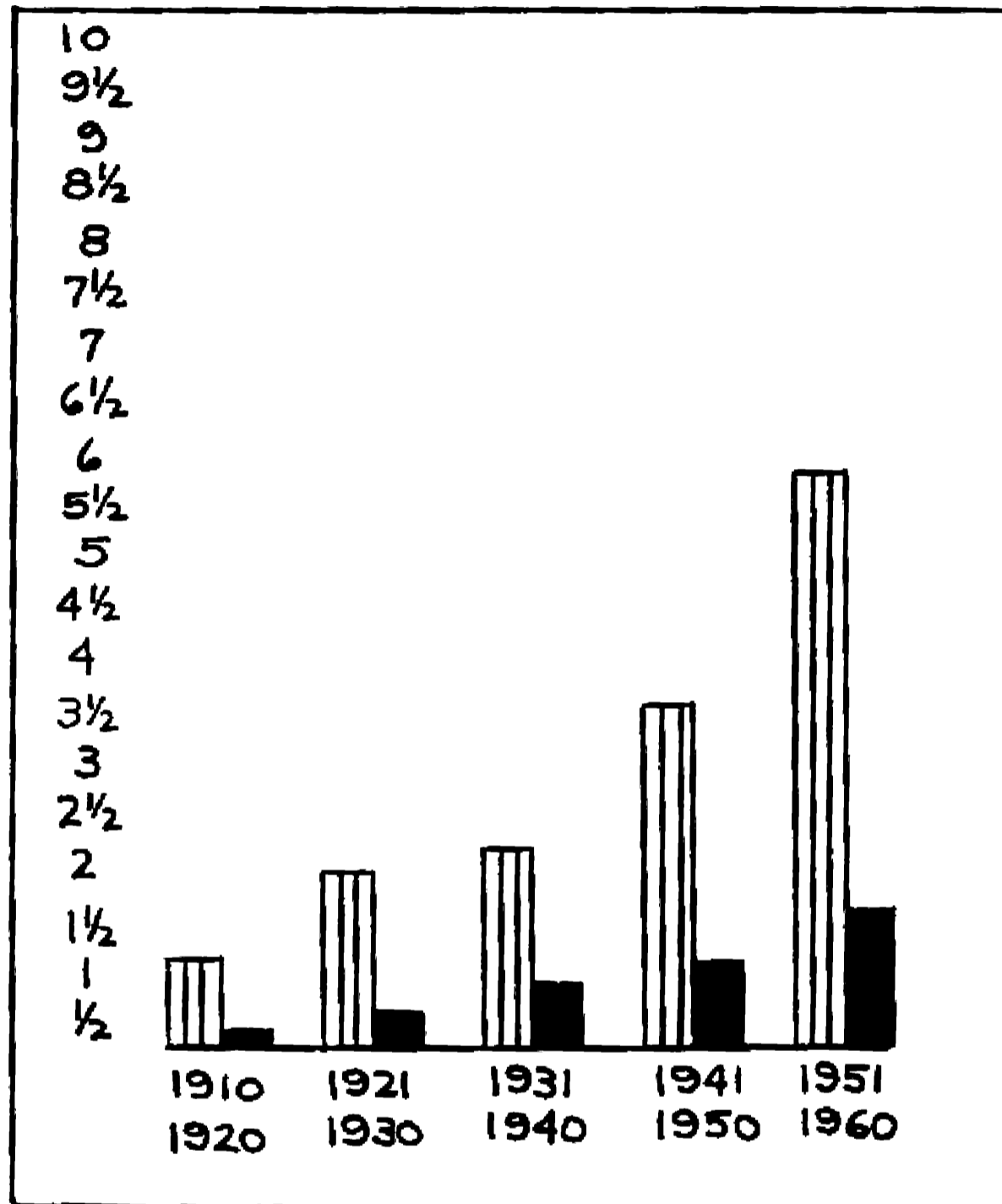
вкладок показує, що від 1910 року по кінець 1920 року висота членських вкладок не йшла впарі з висотою нових членів до Союзу. Причиною нерівності того зросту була низька розметова вкладка членів УРСоюзу в тому часі. Від 1920 року, а радше від половини 1917 року, в якому заведено в УРСоюзі сталу місячну вкладку, однакову для того самого віку і тої самої суми забезпечення, висота суми членських вкладок йде впарі з висотою приросту членів до Союзу, хоч у вільнішому темпі. Зате від 1930 року по кінець 1940 року, хоч число членів у Союзі маліє, висота членських вкладок остає майже та сама. Вона незначно маліє по кінець 1934 року, а з початком 1935 року починає поволі йти вгору. Причиною розходження між зростом членів і висотою зібраних УРСоюзом членських вкладок в тому часі було уведення в УРСоюзі двох нових родів забезпечення, а саме: двадцятилітнього забезпечення на життя і двадцятилітнього зворотного забезпечення. Членські вкладки на обидва того роду забезпечення є значно вищі від членських вкладок за забезпечення на ціле життя. Ті вищі членські вкладки мали чималий вплив на висоту суми зібраних членських вкладок. Також перепис невеличкого числа членів Союзу зі старого на новий рід забезпечення в тому часі мав певний вплив на висоту зібраних членських вкладок. Від 1940 року по 1960 рік висота членських вкладок йде впарі зі зростом членів до Союзу, хоч той її зріст остає дещо позаду. Невеликі ухили в поодиноких роках були спричинені неоднаковим родом і сумою забезпечення поодиноких нових членів у Союзі.

З прибутком членів до Союзу росли в ньому виплати посмертного бенефіту. Висота суми цих посмертних виплат залежала не тільки від кількості членів в УРСоюзі, а тим самим смертності у ньому. Їхня висота в однаковій мірі залежала також від висоти суми забезпечення померших членів. Саме ж число смерти, крім числа членів у Союзі, у великій мірі залежало від віку, стану здоров'я, зайняття і самого способу життя членів.

В часі між 1910 і 1920 роками до УРСоюзу вступали переважно молоді люди, бо молодістю в тих роках була українська іміграція в Америці. В часі між 1930 і 1940 роками через безробіття та інші причини в нутрі Союзу, прибуток членів до організації йде в долину. Зате росте середній вік членів у Союзі, а з віком і злиднями безробіття більша в ньому смертність. Саме тому сума посмертних виплат, замість падати разом з убутком членів у Союзі, остає та сама. Значно вгору підносяться посмертні виплати, почавши 1940 роком по 1960. Причиною того зросту посмертних виплат був значний приріст нових членів до Союзу.

Хоч у послідних двох десятках років сума посмертних виплат значно зросла, то в порівнанні до зросту членів і зросту членських вкладок в УРСоюзі, вона остає позаду. Це відношення посмертних виплат до зросту членів і приходу з членських вкладок до Союзу є здоровим виявом життя нашої організації. Воно є доказом фінансової спроможности і сили нашого Союзу.

Таблиця ч. 2
Зріст членських вкладок і процентів Союзу, що десять років, в мільйонах доларів.*)

Подана нижче друга таблиця показує відношення зросту членських вкладок і процентів у Союзі.

Відношення суми зібраних процентів до суми зібраних у Союзі членських вкладок, в початках, є невелике. З кожним наступним десятком років воно підноситься. Причиною низької суми, зібраних у Союзі процентів, була до 1920 року невелика в ньому резерва. З роками росла в УРС легальна резерва, а з резервою росли й проценти.

За перших десять років життя УРСоюзу легальна резерва в ньому була невелика, бо час забезпечення членів Союзу був короткий. Крім того, до 1917 року, по розметовій системі, члени УРСоюзу платили низьку членську вкладку. Вона заледви вистачала на покриття посмертних виплат. Що зібрано на протязі року, те й було виплачене.

*) Лінійований стовпець показує суму зібраних вкладок, а чорний — суму процентів.

Одинока надвишка, яка на протязі того часу осталась у Союзі, була та сума Резервового Фонду, на яку щомісяця платив по 10 центів кожний член УРСоюзу.

Через те на суму \$901,682.03 членських вкладок, зібраних за перших десять років, сума \$17,948.11 зібраного проценту є малою, бо всього дві соті проценту від суми членських вкладок. У другім десятиріччі, від 1921 по кінець 1930 року, вкладки принесли \$1,721,909.31, а проценти \$305,196.47 або 18 відсотків від суми членських вкладок. В третьому десятиріччі, від 1931 по 1940 рік, вкладки від членів принесли \$2,001,864.21, а проценти \$642,269.64 або 32 відсотки. В четвертому десятиріччі, від 1941 по 1950 рік, вкладки принесли \$3,421,564.67, а проценти \$989,525.35 або 29 відсотків. Від 1951 року по кінець 1960 року членські вкладки обраховано на \$5,602,109.83, а проценти на \$1,770,193.30 або 31 відсотків.

Цей великий приріст процентів у Союзі показує на спроможність капіталу рости і побільшатись у такій великій забезпеченій установі, якою є Український Робітничий Союз, з тисячами членів і мільйоновим майном.

Подана на слідуючій сторінці третя таблиця показує порівняння між зростом приходів і зростом маєтку в Союзі.

Зріст маєтку Союзу у відношенні до зросту його приходів є подібний до зросту процентів у Союзі. Подібно, як проценти, зріст маєтку в Союзі був на початках невеликий. З рокамим, як у Посмертному Фонді росла резерва, а з резервою росли проценти, — ріс з ними маєток Союзу.

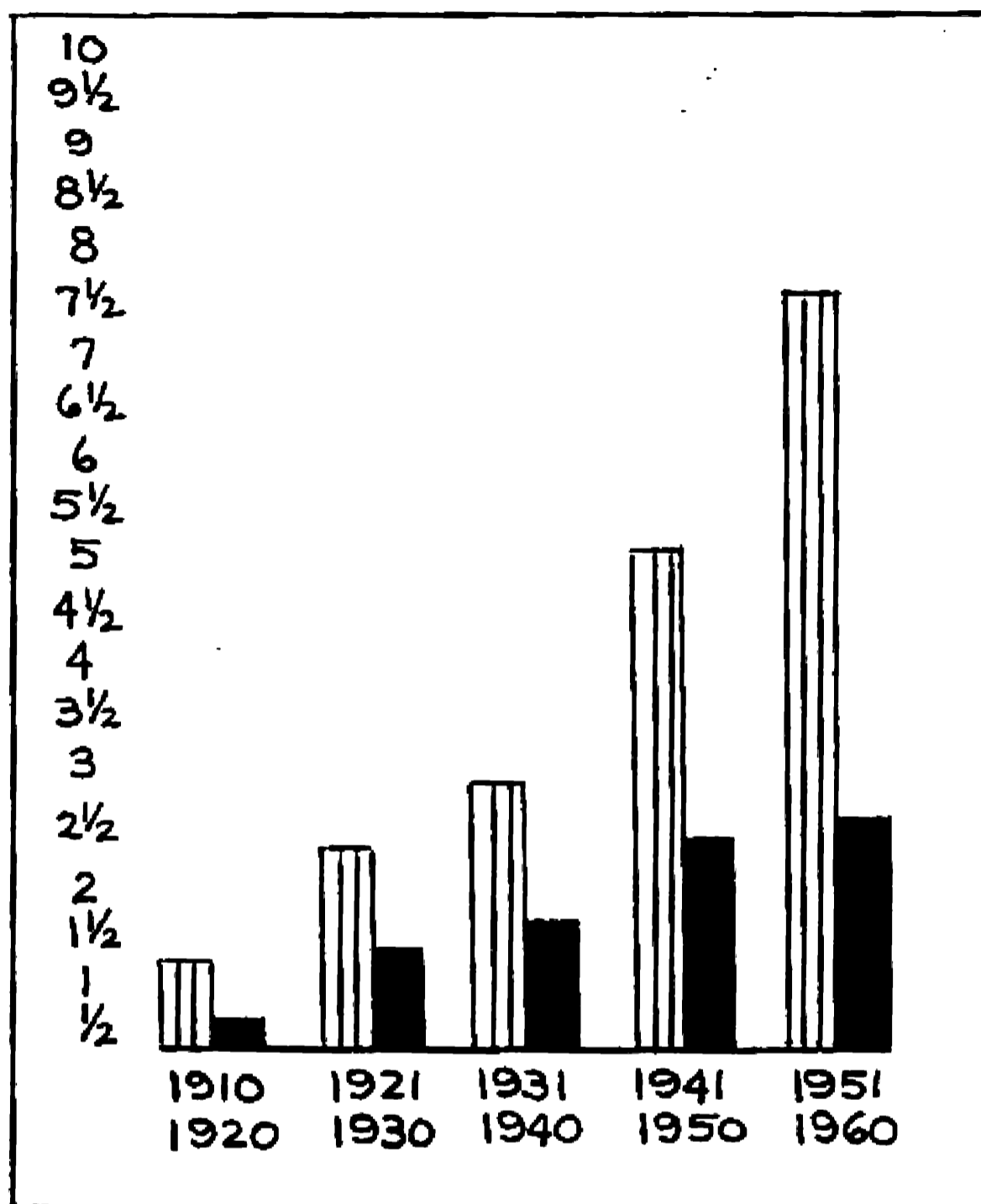
Крім збільшених або зменшених приходів, на приріст маєтку в Союзі мали вплив більші або менші виплати в нашій організації.

В першім десятиріччі, за браком резерви і невеличкої суми зібраних процентів, зріст маєтку в Союзі не доходить третини його приходів. Зате на слідуючих двадцять років, в періодах між роками 1921 і 1930 та 1931 і 1940, зріст маєтку Союзу у порівнанні до зросту його приходів виносить майже половину. Причина того побільшення є більша резерва в Союзі, а з резервою і його проценти. Також поменшення членів у Союзі, а з поменшенням членів поменшення в ньому приходів з членських вкладок, мали вплив на побільшення відношення маєтку до приходів. На побільшення маєтку в Союзі мав вплив ще й той випадок, що член, який в тому часі відходив зі Союзу, не мав права зі своїм відходом забрати зі Союзу ні грошових зворотів у готівці, ні вибрати для себе виплаченого або продовженого забезпечення. Вся легальна резерва, акумульована на його грамоті, оставалась при його відході в касі УРСоюзу і тим самим вона підносила висоту маєтку організації у відношенні до його приходів.

В слідуючих двадцяти роках відношення приросту майна до зросту його приходів дещо маліє. Причиною того незначного упадку є значний приріст членів в УРСоюзі, а з приростом членів зменшений, в початках, приріст резерви на їхніх полісах.

Цей процес є здоровим об'явом розвитку нашого Союзу. Він

Таблиця ч. 3
Зріст приходу і маєтку Союзу, що десять років,
в мільйонах доларів.*)

показує на те, що наша організація росте і розвивається.

Четверта таблиця, подана на слідуючій сторінці, показує відношення зросту приходів до величини виплат УРСоюзу його членам. На ті виплати зложились такі видатки, як виплати посмертного, вигаслого "ендавменту", грошові звороти за продані поліси, дивіденда членам, допомога хворим і немічним членам та допомога студіюючій молоді Союзу. Кожну з тих виплат треба брати окремо і осібно порівнювати зріст кожної зі зростом приходу, бо для зросту чи убутку кожної, були в Союзі осібні для того причини.

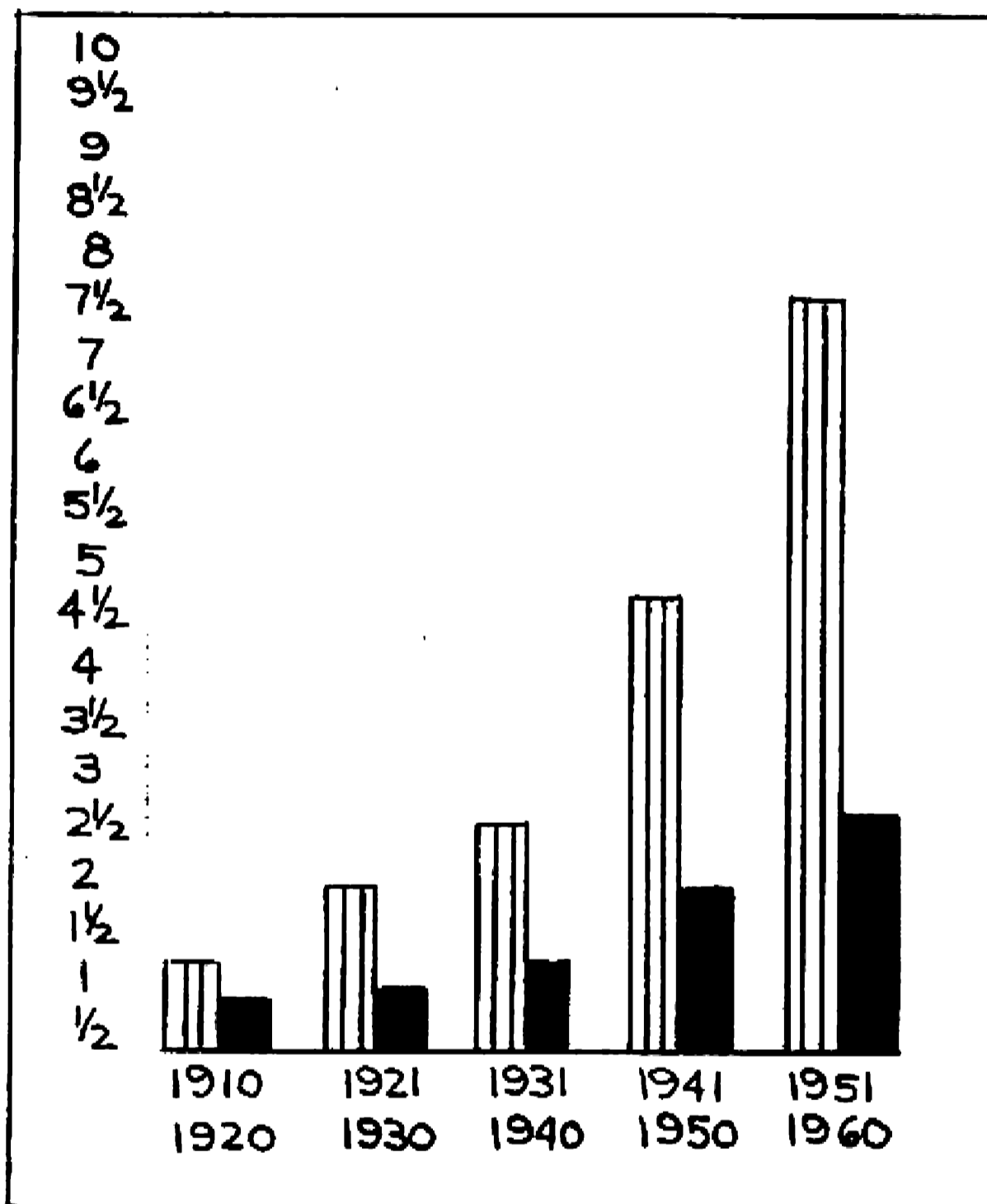
Загально, як показує ця четверта таблиця, відношення зросту членських виплат до зросту приходів у Союзі є задовільне. Зі зростом резерви, а з резервою процентів у Союзі, воно замість рости, маліє. Маліє воно якраз у тому часі, коли самі виплати різного бенефіту чле-

*) Лінійований стовпець показує зріст приходів, а чорний — маєтку Союзу.

нам УРСоюзу ростуть. Відношення більшого зросту приходів до зросту членських виплат вказує на маєткову спроможність нашої організації та її потужність і силу.

Таблиця ч. 4

Зріст приходу і виплати членам Союзу, що десять років, в мільйонах доларів.*)

П'ята таблиця, подана на слідуючій сторінці, показує відношення між приходами, розходами і маєтком Союзу на протязі п'ятидесяти років часу. В цій таблиці сума виплат і маєтку рівняється сумі приходів.

Про роди приходів в організації на протязі п'ятидесяти років її існування та їхнє відношення до себе була мова при обговорюванні другої таблиці. Так само були обговорені видатки, зв'язані з виплатами членам. Про них буде ще мова при розгляді сьомої таблиці. На суму виплат, зазначену як "інші видатки", зложились видатки на перебудову і направи домів, податки, асекурація, допомога членам у часі

*) Лінійований стовпець показує зріст приходів, а чорний — виплат Союзу.

великого безробіття, допомога громадським, освітнім і гуманітарним установам тут і за морем, видатки на адміністрацію Союзу та невеличка сума інших, тут не зазначених виплат.

Говорити про кожну з тих виплат окремо, не стане місця в короткій статті. Зате годі минути мовчки допомогу установам, яку на протязі п'ятидесяти років часу виплачено з каси УРСоюзу: \$70,-669.05. Вп'ятеро, а то й вдесятеро стільки зібрали і переслали через УРСоюз і його орган "Народну Волю", або за їхнім почином і на їхній зазив, члени УРСоюзу.

Збирали і жертвували УРСоюз і його члени на багато різnorodних цілей. Збирали і жертвували вони на рятунок і піддержку людей і установ та організацій. Осібно про допомогу УРСоюзу і його членів буде мова на іншому місці. Я хочу звернути увагу читача на один відрадний факт допомоги нашої організації, який наглядно показує соборницький характер Союзу.

Такою соборницькою допомогою УРСоюзу були дві поважні грошеві посилки на видавництва Всеукраїнської Академії Наук у Києві та невеличкі, в порівнянні до потреб, допомоги голодуючим в Україні в 1921 році.

Також варта уваги двократна допомога голодним і убогим академікам Всеукраїнської Академії Наук у Києві і Харкові.

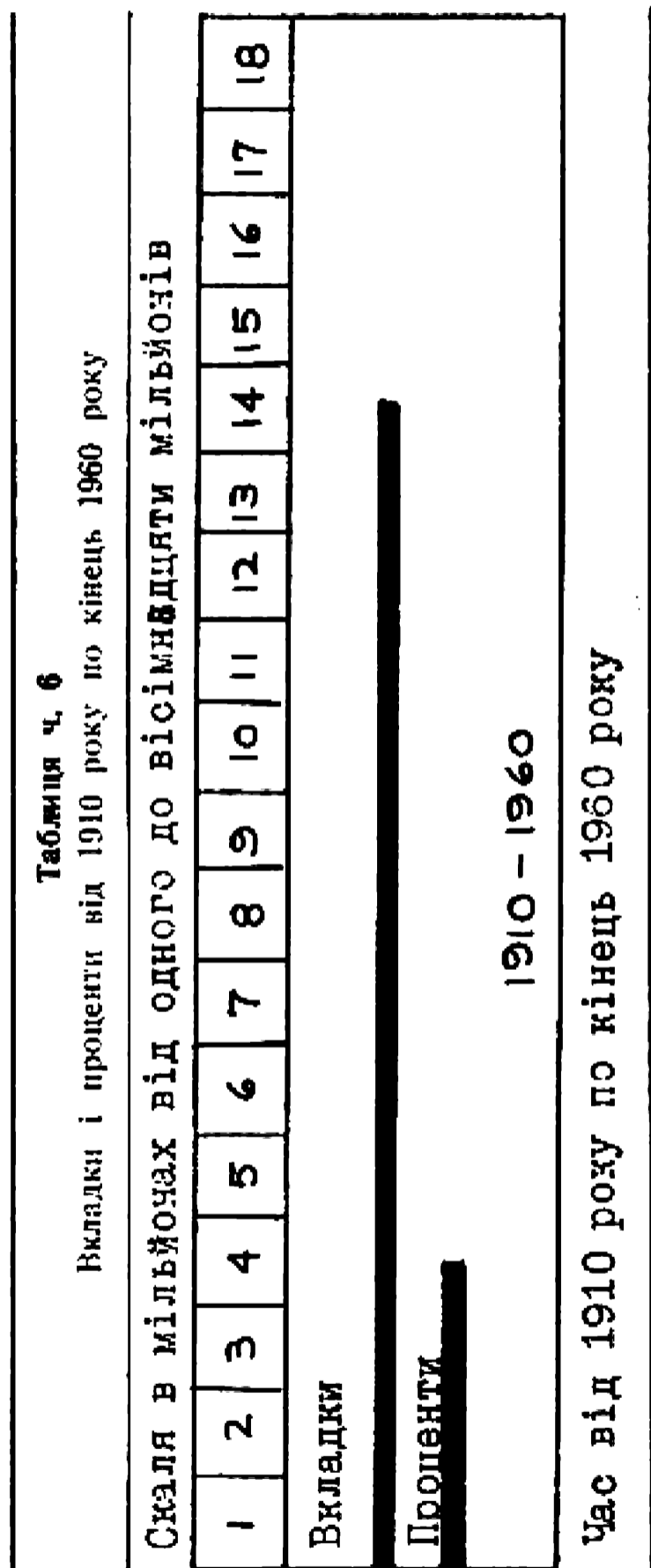
Шоста таблиця, подана далі, показує відношення зібраних за п'ятдесят років членських вкладок до зібраних за той самий час процентів від інвестицій. Про те відношення вже була мова при обговоренні другої таблиці і до сказаного немає причини щось додати або чогось відняти. Вистачить ще раз ствердити, що це відношення є задовільне і що зростаюча сума процентів є ознакою фінансової сили і стійкості Союзу.

Сьома таблиця показує відношення виплат членам між собою. Про ті виплати вже була згадка раз чи два рази і тому немає потреби ще раз про них говорити. З поданих у таблиці виплат заслуговують на

Таблиця ч. 5
Приходи, розходи і маєток Союзу з кінцем 1960 року

Скаля в мільйонах від одного до вісімнадцяти мільйонів																		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Вкладки, проценти і інший прихід																		
Виплати членам																		
Інші виплати																		
Маєток Союзу																		
1910 - 1960																		
Час від 1910 року до кінця 1960 року																		

кілька слів пояснення виплати за вигаслий "ендавмент" і грошеві звороти за продані поліси. І одні і другі почались у нашій організації недавно, бо грошеві звороти в 1930 році і від того часу виносять \$469,485.63, а виплати за вигаслий "ендавмент" в 1946 році і від того часу виносять \$267,400.00. І одні і другі ростуть у нашому Союзі, а з їхнім зростом відходять зі Союзу молодші члени організації.

Про допомогу хворим членам була мова при вкладках і виплатах в початках нашої організації. Так тоді, як і тепер, вони є значні в нашому Союзі. Сума допомог хворим і немичним членам за 50 років часу виносить \$238,844.65.

Так само була згадка про висоту дивіденди, яка за двадцять років часу, бо від 1940 року, виносить \$608,052.55.

Допомога студіюючій молоді Союзу, хоч сумою найменша, заслугує на увагу. За несповна шість років часу, не враховуючи туди сімох невеличких виплат у попередніх роках, вона виносить \$23,849.26. В порівнанні до ніяких того роду допомог інших українських установ, та допомога є велитенською. Вона, як не переходить, то мабуть дорівнює допомозі студентам загально-студентського стипендійного фонду, на який складає пожертви ціла українська громада в Америці, а з нею і наш УРСююз. При тому треба підкреслити, що допомога УРСююзу студіюючій молоді є даровою, а не у формі позичок студентам, як це практикує Стипендійний Фонд Студентів. Це стільки про приходи і розходи та маєток Союзу.

ВАРТІ УВАГИ ЗАГАЛЬНІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Кінчаючи цей короткий огляд маєткового стану і розвитку Союзу мимохіть насуваються на думку міркування, що варті уваги читача. Таким не то міркуванням, а радше відрадним явищем у нашому Союзі

Таблиця ч. 7

Виплати членам за час від 1910 року по кінець 1960 року.

Складя в мільйонах від половини до п'ять мільйонів									
$\frac{1}{2}$	1	$1\frac{1}{2}$	2	$2\frac{1}{2}$	3	$3\frac{1}{2}$	4	$4\frac{1}{2}$	5
Виплати померлого									
Виплати "енд'вмент"									
Грошеві збороти									
Дивіденди									
Допомога членам									
поміч студентам									
1910 - 1960									
Час від 1910 року по кінець 1960 року									

було ідейне наставлення його основників до Рідного Краю і народу та його на той час велика жертвенність. При тодішніх, вдесятеро менших заробітках, вплачування трьох центів вкладки до Народного Фонду в порівнанні до одного centa сьогодні, було дуже багато. Так само і пожертви тодішніх членів Союзу варті згадки. Ті піонери, хоч нині здебільша живуть з невеликої пенсії, все ще ведуть перед у збірках УРС.

Для них громадська справа є їхньою особистою справою, частиною їхнього власного життя. Таким їхнім ідейним наставленням треба пояснити організацію і розбудову українського громадського життя в Америці і Канаді, його церковних і світських установ, а між ними і нашого Українського Робітничого Союзу.

Другим вже менше відрадним явищем у нашому Союзі є майже однакова висота суми забезпечення поодиноких його членів тоді і тепер. П'ятдесят років тому тисяча доларів посмертного бенефіту була поважною сумою. Сьогодні, при зниженій вартості долара, тисячею доларів не все можна оплатити кошти похорону. Звідки тоді взяти грошей, потрібних на прожиток оставшої в живих родини і на виховання неповнолітніх дітей, тобто на ті цілі, на які повинно бути вжите життєве забезпечення. За однакову суму забезпечення, так тоді як і тепер, член платить однакову членську вкладку. Ця членська вкладка, п'ятдесят років тому, за одну тисячу доларів забезпечення виносила цілоденний заробіток обезпеченого. Сьогодні своїм цілоденним заробітком український робітник має змогу заплатити вдесятеро більшу вкладку і мати за неї вдесятеро більше забезпечення. Гасло зперед п'ятдесяти років — “\$500 і \$1,000 доларів забезпечення для кожного члена в УРСоюзі”, — повинно заступити нове гасло, — “\$5,000 і \$10,000 доларів забезпечення для кожного члена в УРСоюзі”.

Український Робітничий Союз може його дати кожному членові. На те його стати сьогодні. Як показують цифри таблиць, його маєтковий стан є першокласний. Сьогодні УРСоюз рахується передовою фінансовою установою, одною з найсильніших між братськими установами на цьому континенті. Користайте з нагоди і піднесіть своє забезпечення в Українському Робітничому Союзі. Вписуйте в його ряди нових членів на вищі суми забезпечення! Вписуйте в його ряди в першу чергу своїх рідних і тих українських людей, які стоять у проводі українського громадського життя у Вашій громаді! Пригадуйте їм ту правду, яка говорить, що коли більше українських людей буде в гурті, в організації, тоді більшою буде їхня сила і їхнє значення в суспільстві, тоді більша користь буде для них і їхніх родин з організації, тоді більша буде допомога українським людям і установам, а через неї успішніша допомога українському народові в його боротьбі за волю. До гурту, до організації кличемо Вас, громадяни! Єднайтеся в рядах Українського Робітничого Союзу, бо він є передовою всеукраїнською братською установою, бо він є гордістю української спільноти в Америці і Канаді.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ 1910–1960

ЙОГО ОСНУВАННЯ, КОНВЕНЦІЇ, ВІДДІЛИ, ЧЛЕНИ, ОБЕЗПЕЧЕННЯ

Написав Теодор Миник
Головний Рекордовий Секретар УРСоюзу

Свідома своїх національних завдань частина національного суспільства завжди згадує добрим словом тих, що для суспільно-національного добра поклали раніше свою працю і здоров'я. Без такої пошани для їх пам'яті трудно було б знайти значнішу кількість громадян, що пішли б слідом попередників у громадській праці. Залишилися б лише виняткові одиниці, бо інші заломилися б у тій свідомості, що не тільки більшість сучасного покоління, але й прийдешні нащадки не відчують вдячності за їх пожертву для загалу і не згадають їх пам'яті добрим словом.

Кожна громадська організація сповняє частину загальних національних завдань. Розвиток кожної доброї громадської організації є одночасним розвитком цілого національного суспільства. Жертва для здорової громадської організації є також жертвою для цілого національного суспільства. Тим то в першу чергу кожна організація повинна при певних нагодах згадувати добру пам'ять своїх основоположників і жертвенних працівників, які залишили наступним поколінням на явні висліди своєї праці.

Такою нагодою є періодичні ювілейні святкування в даній організації. Тоді саме час згадувати добру пам'ять тих, що у свій час працювали в організації для вищих цілей.

В цій біжучій 1960-тім році святкує одна з таких великих громадських організацій нашої спільноти в США й Канаді, Український Робітничий Союз, свій золотий ювілей 50-річного існування й успіхів. Тим то нашим обов'язком є при цій нагоді згадати добрим словом пам'ять тих, що можуть послужити добрим прикладом новому поколінню, як працювати не виключно для власної егоїстичної користі, але для цілої національної спільноти.

Український Робітничий Союз був організований в жовтні 1910-го року. Інкорпорований у повіті Лакаванні, в стеїті Пенсилванії в 1911-му році, з назвою "Руський Народний Союз".

Перші наради Організаційного Комітету для відбуття зборів в справі заснування нової братської допомогово-обезпеченової організації відбулися в місті Скрентоні (Пенсилванія) в дні 4-го жовтня 1910-го року.

Дальші основні наради відбулися в днях 25-26 жовтня 1910-го року, також у місті Скрентоні; на цих нарадах були приявні 42 делегати, що представляли 34 Відділи, які відійшли від "Руського Народного Союзу" (званого тоді популярно "Старим Союзом") з причини ухва-

леної конвенцією цього Союзу в Клівленді (Огайо) в 1910-му році зміни світського характеру назви організації "Руський Народний Союз", на нову назву "Греко-Католицький Руський Союз".

На цих зборах були такі члени представниками:

Відділ 41,	Іван Кречковський,	представник	Филаделфії і Алцуни,	Па.
" 5,	Павло Середницький,	"	з Ембриджу,	Па.
" 27,	Іван Зазуляк,	"	з Бруклину,	Н. Й.
" 24 - 14,	Д-р Іван Кульчицький	"	з Ботлеру,	Па.
" 16,	Іван Федан,	"	з Кенонсбургу,	Па.
" 16,	Григорій Патинок, Михайло Бабеї,	"	" "	"
" 26,	Василь Кульчицький	"	з Диксонвилу,	Па.
" 13	Олекса Курила,	"	з Елмайра Гайтс,	Н. Й.
" 9,	Михайло Боновський,	"	з Геркімеру і Рому,	Н. Й.
" 15,	Михайло Беля,	"	з Голйоку,	Масс.
" 23,	Іван Горох,	"	з Лакаванни,	Н. Й.
" 20-25,	Антін Каня,	"	з Мек Кіс Раксу,	Па.
" 20-25,	Теодор Ридош,	"	" "	"
" 8,	Антін Маланчук,	"	з Меридену,	Конн.
" 4,	Яким Цимбала,	"	з Монессену,	Па.
" 10,	Осип Косовий,	"	з Нью Йорку,	Н. Й. і Ньюарку, Н. Дж.
" 21,	Василь Сич,	"	з Нью Кенсінгтону,	Па.
" 28,	Спиридіон, Сімків,	"	з Нью Йорку,	Н. Й.
" 28,	Андроник Бучак,	"	" "	"
" 28,	Петро Ярема, Павло Лозинський,	"	" "	"
" 1, 6, 17, 19, 31,	Юрій Хиляк,	"	з Нортгемптону,	Па.
" "	Демко Хомин	"	з Оліфанту,	Па.
" "	Юрко Ціцюра,	"	" "	"
" "	Семан Митренко,	"	" "	"
" "	Микола Кисільовський,	"	" "	"
" "	Микола Рибчик,	"	" "	"
" "	Семан Петрочко,	"	" "	"
" 32,	Степан Сисак, Дмитро Капустинський	"	з Прайсбургу,	Па.
" 42,	Матвій Семенюк,	"	з Порт Боклею,	Па.
" 2, 7, 30,	Григорій Мрикало,	"	з Сейру,	Па.
" "	Микола Дутчак,	"	з Скрентону,	Па.
" "	Іван Тарас,	"	" "	"
" "	Максим Глух,	"	" "	"
" "	Василь Бадан,	"	" "	"
" "	Андрій Лужецький,	"	з Своерсу,	Па.
" "	Яцко Квачан	"	" "	"
" 35.	Михайло Білянський,	"	з Вилкес Берри,	Па.
" "	Ігнатій Музика,	"	" "	"
" "	Ілько Яніцький,	"	" "	"

Матвій Семенюк

Іван Федан

Члени Комітету, що підписали чартер інкорпорації нової організації Союзу, були слідуючі українські громадяни ЗДА:

Матвій Семенюк,	Сейр, Па.
Михайло Б'еля,	Скрентон, Па.
Іван Федан,	Кононсбург, Па.
Юрій Хиляк,	Олифант, Па.
Семан Митренко,	" "
Василь Гришко,	Скрентон, Па.
Юрій Крайківський,	" "
Антін Каня,	Мек Кіс Ракс, Па.
Іван Бенгар,	Батлер, Па.
Григорій Патинок,	Кононсбург, Па.
Йосип Сенюк,	Тейлор, Па.
Михайло Провода,	Голйок, Масс.
Андрій Гавриляк,	Прайсбург, Па.
Демко Хомин,	Олифант, Па.
Степан Сисак,	" "
Андрій Тарас,	" "

РІК 1910 — СКРЕНТОН, ПА.

До перепроводження перших основних зборів вибрано до президії: Михайла Бабея головою, Матвія Семенюка заступником, Михайла Б'елю і Петра Кирилюка секретарями. Першими Головними Урядниками вписані в інкорпораційний чартер були: Матвій Семенюк, Сейр, Па., голова; Михайло Б'еля, Скрентон, Па., секретар; Іван Федан, Кононсбург, Па., касир. Директорами: Григорій Патинок, Кононсбург, Па.; Йосип Сенюк, Тейлор, Па.; Іван Тишко, Нью Йорк, Н. Й.; Юрій Крайківський, Скрентон, Па.; Михайло Провода, Голйок, Масс.

Вибраними головними урядниками до ведення нової організації до наступної Головної Конвенції були (записані в організаційнім про-

токолі): Іван Ардан, голова; Матвій Семенюк, заступник голови; Михайло Б'єля, секретар; Михайло Бабей, головний організатор; Іван Федан, касир; Семен Митренко, заступник касира.

До Контрольної Комісії: Іван Кречковський, Іван Зазуляк, Антін Маланчук.

До Головної Ради Головними Радними: Осип Косовий, Демко Хомин, Василь Сич, Антін Каня, Г. Музика, Степан Сисак. На головного лікаря одногolosно вибрано Д-ра Івана Кульчицького.

Так почалася організація нового братського Союзу в Скрентоні. Його первісна назва була та, що її покинув старий Союз на своїй конвенції в Клівленді: "Руський Народний Союз".

Проте, старий Союз незабаром покинув свою змінену назву: "Греко-Католицький Руський Союз". Він повернув свою ранішу назву з-перед конвенції в Клівленді: "Руський Народний Союз".

Отож від 1911-го року були два братські Союзи з тою самою назвою в українській мові. Звідсіль, для відрізнення люди називали Союз у Скрентоні — "Новим Союзом", а Союз у Джерзі Сити — "Старим Союзом". Але була різниця в англійській назві обидвох Союзів: Скрентонський Союз називався: Ruthenian National Union. Джерзіситський мав назву: Little Russian National Association.

У дальшій огляді треба згадати всіх головних урядників, редакторів, що працювали від першої конвенції Союзу аж до теперішніх часів, при чому не робимо тут різниці, чи той або інший працівник причинився більше чи менше для розвитку Союзу або й чим йому пошкодив.

РІК 1911: ПЕРША ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ В ГАРРИСБУРГУ, ПА.

На Першій Конвенції до Конвенційної Президії обрано: Євгена Гвоздика, головою; Юрія Хиляка, заступником голови; секретарями на перший день обрано: Михайла Саламандру і Александра Фецовича. Конвенцію відкрито відспіванням українського гимну "Ще не вмерла Україна". На другий день конвенційних нарад до президії обрано: Євгена Гвоздика, головою, а Н. Середницького і Петра Кирилюка, секретарями.

На цій Першій Конвенції, що відбулася протягом трьох днів 16, 17 і 18 травня 1911, до Головного Уряду обрано: Івана Ардана — головою, а Матвія Семенюка — заступником голови. (По резигнації Івана Ардана в 1912 році вибрано Матвія Семенюка головою, а Юрія Хиляка заступником голови). На секретаря обрано Михайла Б'єлю; Петра Кирилюка — заступником секретаря; Михайла Бабея — головним організатором; Павла Середницького — заступником організатора; Івана Федана — касиром; Антона Каню — заступником касира.

До Контрольної Комісії обрано: Івана Зазуляка, Антона Маланчука і Василя Гришка. Головними Радними були обрані: Григорій Патинок, Михайло Довбенко, Йосип Сенюк, Іван Тишко, Юрій Крайківський, Михайло Провода. Головним лікарем обрано Д-ра Івана Кульчицького. Редактором: Євгена Гвоздика.

о. Іван Ардан

Михайло Б'єля

РІК 1913: ДРУГА ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ В НІУ ЙОРКУ

На цій Конвенції були обрані до Головного Уряду і служили Союзові, його членству, українському громадянству та українській справі, як хто міг і вмів, наступні члени:

До конвенційної президії був обраний головою Юрій Хил'як. Заступали його І. Артимович і М. Семенюк. Невідомо, хто був обраний секретарем. (Це подається тут лише за усіми інформаціями людей, що були на цій конвенції, бо конвенційного протоколу бракує).

До Головного Уряду Конвенція обрала: Івана Артимовича — головою; Матвія Семенюка — заступником голови; Михайла Б'єлю — фін. секретарем; Михайла Бабея — рекорд. секретарем; Михайла Саламандру — касиром; Демка Хомина — заступником касира.

До Контрольної Комісії обрано: Юрія Крайківського, Николу Грома і Михайла Куньку.

Головними Радними обрано: Анну Кульчицьку, Олексія Курилу, Степана Пільховського, М. Музику, Теодора Гищака і Григорія Мрикала.

Головним організатором: Павла Середницького.

Редактором обрано: Івана Ардана.

До Просвітної Комісії обрано: Д-ра Івана Кульчицького, Івана Ардана і Д-ра Кирила Білика.

Головного лікаря не обрано на Конвенції, а також після Кон-

венції Виконавчий Комітет його не призначував. Переглянення і одобрення аплікацій нових членів Виконавчий Комітет доручав окремим лікарям в Скрентоні й околиці.

В 1914 році прийшов до редакції О. Рев'юк.

РІК 1916: ТРЕТЯ ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ В СКРЕНТОНІ, ПА.

До Конвенційної Президії були обрані: Осип Заплатинський — головою; Д-р Кирило Білик — заступником голови; Осип Мадюк і Теодор Миськів — секретарями.

До Головного Уряду обрано: Осипа Заплатинського — головою; Юрія Крайківського — заступником голови; Михайла Бєлю — секретарем фінансовим; Осипа Ленчицького — секретарем рекордовим; Михайла Бабея — касиром; Миколу Дутчака — заступником касира.

До Контрольної Комісії обрано: Д-ра Кирила Білика, Миколу Грома і Івана Артимоновича.

Головними Радними обрано: Анну Кульчицьку, Тимка Назара, Степана Пільховського, Степана Сенюка, Демка Хомина і Василя Момрика.

До Просвітньої Комісії обрано: Мирослава Січинського, Мирослава Стечишина і Тому Шопея.

Редактором обрано: Івана Ардана.

Головного лікаря Конвенція далі не обирала і Виконавчий Комітет його не призначував, а оглянення і одобрення аплікацій нових членів Виконавчий Комітет доручав окремим лікарям у Скрентоні і околиці.

РІК 1919: ЧЕТВЕРТА ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ В ПИТСБУРГУ, ПА.

До конвенційної Президії на перший день нарад обрано: Жуковського — головою, Дмитра Бойка і Гр. Перчака — секретарями. На другий, третій, четвертий і на ранішню сесію п'ятого дня обрано головою Методія Бадана. Секретарі ті самі, що й першого дня. На полудневу сесію п'ятого дня нарад і на шостий день нарад обрано головою Петра Ревагу. Дмитро Бойко і Григорій Перчак секретарювали протягом шести днів цілої Конвенції.

До Головного Уряду обрано: Юрія Крайківського — головою; Осипа Заплатинського — заступником голови; Осипа Ленчицького — секретарем фінансовим; Василя Хомчака — секретарем рекордовим; Михайла Бабея — касиром; Тому Шопея — управителем друкарні "Народної Волі". Пізніше, в 1920 році, на місце зрезигнувавшего Василя Хомчака був покликаний Григорій Перчак, його заступник.

До Контрольної Комісії обрано: Миколу Ванькевича, Василя Момрика і Івана Артимоновича.

Головними Радними обрано: Івана Павлишина, Теодора Миника, Йосипа Гребеняка, Павла Турецького, Гута Кульчицького і Фелікса Калужняка.

Редактором Народної Волі обрано: Мирослава Стечишина.

Юрій Крайківський

Іван Артимович

РІК 1922: П'ЯТА ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ В ВІЛКЕС БАРРІ, ПА.

До Конвенційної Президії обрано: Андрія Петрова — головою; Дмитра Яцуна — заступником голови; Дмитра Бойка і Йосипа Грицева — секретарями. Після захворіння останнього в другий день нарад, секретарем Конвенції на його місце обрано Миколу Лубоцького.

До Головного Уряду обрано: Івана Артимовича — головою; Юрія Крайківського — заступником голови; Осипа Ленчицького — секретарем фінансовим; Григорія Перчака — секретарем рекордовим; Осипа Заплатинського — касиром; Тому Шопея — управителем друкарні "Народної Волі"; Дам'яна Бориска — редактором "Народної Волі".

З причини непорозуміння між редактором Д. Бориском і урядом УРСоюзу щодо вміщування в "Народній Волі" матеріалів, незгідних з ухваленим конвенційним напрямком газети, він зрікся редакторських обов'язків, а на його місце призначено редактором "Народної Волі" Миколу Репена. Григорій Перчак також тоді уступив з уряду рекордового секретаря через канцелярські непорозуміння, а обов'язки рек. секретаря якийсь час виконував фін. секретар О. Ленчицький, а опісля призначено йому до помочі К. Вишньовського.

До Контрольної Комісії обрано: Андрія Петрова, Павла Турецького і Михайла Бабея.

Головними Радними обрано: Корнила Вишньовського, Василя Момрика, Михайла Саламандру, Петра Дучака, Марію Ліську і Іллю Шкварка.

РІК 1925: ШОСТА ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ В БОФАЛО, Н. Я.

До Конвенційної Президії обрано: Степана Корпана — головою; Івана Зелеса — заступником голови; на конвенційних секретарів голова покликав Осипа Запоточного і Григорія Лесюка.

До Головного Уряду обрано: Юрія Крайківського — головою; Степана Децика — заступником голови; Степана Корпана — фінансовим секретарем; Корнила Вишньовського — рекордовим секретарем; Осипа Заплатинського — касиром; Тому Шопея — управителем друкарні “Народної Волі”; Ярослава Чижана — редактором “Народної Волі”.

До Контрольної Комісії обрано: Михайла Саламандру, Теодора Миника і Олексу Кобрину.

Головними Радними обрано: Семена Любарського, Анастасію Кендзерську, Миколу Гудза, Онуфрея Яремчука, Іллю Романишина, Осипа Запоточного, Мартина Музику і Василя Кульчицького.

В січні 1927-го року, з причини організаційних клопотів, фінансових операцій частиною фондів УРСоюзу в банку Босака в Скрентоні, фінансовий секретар С. Корпан закинув тодішньому головному касиру О. Заплатинському помилки у виконванні його організаційних обов'язків; після того касир О. Заплатинський зрікся з уряду головного касира, а на його місце Головна Рада на своєму надзвичайному засіданні в березні 1927 обрала головним касиром Миколу Цеглинського. Після якогось часу М. Цеглинський зрезигнував, а на його місце Виконавчий Комітет призначив касиром до наступної конвенції Д-ра Миколу М. Тація.

Дальші зміни в Головному Уряді сталися в лютому 1927 р. На засіданні Виконавчого Комітету 10-го дня місяця лютого 1927 фінансовий секретар Степан Корпан повідомив, що в дні 7-го лютого 1927 подав своє зречення з уряду головного рекордового секретаря УРСоюзу Корнило Вишньовський. За причину зречення він подав, що йому запропоновано працю деінде на ліпших умовах ніж має в УРСоюзі і тому він уступає. На його місце Головна Рада на надзвичайному засіданні в березні 1927 обрала головним рекордовим секретарем УРСоюзу тодішнього головного контролера Теодора Миника.

На місце головних контролерів Теодора Миника і Михайла Саламандри, які зреклися, Головна Рада на тому самому засіданні, обрала головними контролерами Михайла Дороша і Онуфрія Яремчука, а на місце уступившого головного радного О. Яремчука, обрано головним радним Юліяна Кондратовича.

В дні 13-го березня 1927-го року помер голова УРСоюзу Юрій Крайківський, обраний на шостій конвенції в 1925-му році. Обраний на цій самій конвенції заступник голови Степан Децик, відмовився зайняти становище голови, з огляду на своє далеке місце осідку від центру організації, та з причини постійної праці в фабриці. Через ці причини він не міг посвятити стільки часу УРСоюзові, скільки було треба. Тому на надзвичайному засіданні 21-го березня 1927 Головна Рада обрала головою УРСоюзу Петра Дучака, який на Шостій Голов-

ній Конвенції 1925-го року був кандидатом на голову і перепав лише двома голосами. ....

РІК 1929: СЬОМА ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ В СКРЕНТОНІ, ПА.

До Конвенційної Президії обрано: Мирослава Січинського — головою; Павла Грицишина — заступником голови; за згодою Конвенції на конвенційних секретарів голова покликав Івана Мартиця і Дмитра Мисика.

До Головного Уряду обрано: Петра Дучака — головою; Іллю Романишина — заступником голови; Степана Корпана — фінансовим секретарем; Теодора Миника — рекордовим секретарем; Д-ра Миколу М. Тація — касиром; Антона Батюка — управителем друкарні “Народної Волі” і Миколу Цеглинського редактором “Народної Волі”.

До Контрольної Комісії обрано: Онуфрея Яремчука, Юліяна Кондратовича, Олександра Галелюка. По смерті контролера О. Яремчука в січні 1930 р. на його місце покликано Петра Лавного, який на Конвенції був обраний його заступником.

Головними Радними обрано: Василя Брезіцького, Миколу Гудза, Степана Кордіяка, Івана Кравчука, Гната Савку, Олексу Слотюка, Івана Юзьв'яка і Анну Яхів. Після Конвенції головним лікарем Виконавчий Комітет призначив Д-ра Михайла Стеця в Скрентоні, Па.

(Після Сьомої Головної Конвенції в грудні 1929, був зорганізований перший Відділ під числом 266 в Торонті, Канада, з 9 нових членів. З початком 1960-го року, 30 років від часу оснування того першого Відділу УРСоюзу в Канаді, УРСоюз має тепер у Канаді 30 Відділів і 2,264 члени, які є забезпечені в УРСоюзі на суму \$1,553,019.00).

РІК 1933: ВОСЬМА ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ В ФИЛАДЕЛФІІ, ПА.

До Конвенційної Президії обрано: Мирослава Січинського — головою, Д-ра Володимира Левицького і Івана Матейка — заступниками голови. За згодою Конвенції на секретарів голова покликав Левка Безручка і Павла Грицишина до писання протоколу в українській мові, а Ганну Буць і Михайла Грещука до писання протоколу в англійській мові.

До Головного Уряду обрано: Мирослава Січинського — головою; Д-ра Володимира Левицького — заступником голови; Теодора Миника — рекордовим секретарем; Степана Корпана — фінансовим секретарем; Петра Дучака — касиром.

До Редакційного Комітету обрано: Мирослава Січинського, Д-ра Володимира Левицького, як управляючого редактора, і Ярослава Чижа, як головного редактора.

До Контрольної Комісії обрано: Д-ра Миколу Н. Тація, Івана Матейка і Левка Безручка.

Головними Радними обрано: Ганну Лавну, Григорія Білоуса, Олексу Смика, Петра Грудзінського, Степана Пилипчука, Василя Бре-

зіцького, Павла Грицишина і Петра Ткача.

Головним лікарем УРСоюзу після Конвенції визначено знову Д-ра Михайла Стеця.

РІК 1937: ДЕВ'ЯТА ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ В СКРЕНТОНІ, ПА.

До Конвенційної Президії обрано: Івана Матейка — головою; Теодора Рідоша і Василя Момрика — заступниками голови; Петра Кузьмиху і Дмитра Бойка — секретарями до писання протоколу в українській мові, а Д-ра Рудольфа Модного і Ганну Андрусининову — секретарями до писання протоколу в англійській мові.

До Головного Уряду обрано: Мирослава Січинського — головою; Д-ра Володимира Левицького — заступником голови; Теодора Миника — рекордовим секретарем; Степана Корпана — фінансовим секретарем; Петра Дучака — касиром.

До Редакційного Комітету обрано: Мирослава Січинського, Д-ра Володимира Левицького — управляючим редактором, Ярослава Чижа — головним редактором.

До Контрольної Комісії обрано: Івана Матейка, Петра Грудзінського і Степана Ткачука.

Головними Радними обрано: Д-ра Рудольфа Модного, Олексу Смика, Дмитра Старощака, Павла Гуралю, Степана Пилипчука, Григорія Білоуса, Дмитра Гайового і Миколу Кукурудзу.

Головним лікарем був призначений знову Виконавчим Комітетом Д-р Михайло Сцець.

РІК 1941: ДЕСЯТА ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ В РОЧЕСТЕРІ, Н. Й.

До Конвенційної Президії обрано: Антона Батюка — головою; Івана Турка і Олексу Матейка — заступниками голови. На секретарів Конвенції голова покликав Йосипа Запоточного, Володимира Крайківського і Данила Лобая до писання українського протоколу, а Ольгу Бутинську, Степана Добриденя і Михайла Боруха до писання англійського протоколу.

До Головного Уряду обрано: Петра Дучака — головою; Методія Бадана — першим заступником голови; Михайла Дороша — другим заступником голови; Теодора Миника — рекордовим секретарем; Степана Корпана — фінансовим секретарем-касиром.

До Контрольної Комісії обрано: Петра Грудзінського, Степана Чеканського і Івана Матейка.

Головними Радними обрано: Олексу Смика, Степана Добриденя, Дмитра Старощака, Катерину Доманчукову, Степана Ковалишина, Осипа Запоточного, Олександра Галелюка і Йосипа Харину.

Після Конвенції на засіданні 2-го червня 1941, Виконавчий Комітет призначив одногolosно головним редактором "Народної Волі" Ярослава Чижа, а співредактором Д-ра В. Левицького.

Головним лікарем призначено далі Д-ра Михайла Стеця.

РІК 1946; ОДИНАДЦЯТА ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ, БОФАЛО, Н. Й.

До Конвенційної Президії обрано: Антона Батюка — головою; Олексу Матейка — заступником голови. За згодою Конвенції голова покликав Григорія Перчака і Тому Кобзея до писання українського протоколу, а Михайла Скрабута і Ольгу Бутинську до писання англійського протоколу.

До Головного Уряду обрано: Антона Батюка — головою; Д-ра Миколу М. Тація — першим заступником голови; Олександра Галелюка — другим заступником голови; Теодора Миника — рекордовим секретарем; Степана Корпана — фінансовим секретарем-касиром.

До Контрольної Комісії обрано: Петра Грудзінського, Катерину Доманчукову і Олексу Матейка.

Головними радними обрано: Ілька Кіся, Василя Довганя, Данила Лобая, Йосипа Харину, Степана Ковалишина, Василя Лепака, Михайла Завінського і Івана Руцького.

Після Конвенції Виконавчий Комітет на засіданні 2-го серпня 1946 призначив, трьома голосами проти двох, головним редактором "Народної Волі" Миколу Цеглинського. Головним лікарем призначено Д-ра Михайла Стеця.

В листопаді 1947 редактор М. Цеглинський зрезигнував з посту редактора "Народної Волі". До редагування газети прийнято о. Івана Гундяка, а далі Дмитра Корбутяка. На засіданні Виконавчого Комітету в серпні 1949 рішено прийняти на редактора "Народної Волі" — Д-ра Матвія Стахова.

(З огляду на те, що Бюро Оборонної Транспорзації з Вашингтону відмовило дозволу УРСюзові на конвенцію, яка мала відбутися в травні 1945 року, Одинадцята Головна Конвенція УРСюзу відбулась аж в 1946 році.)

РІК 1950: ДВНАДЦЯТА ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ В СКРЕНТОНІ, ПА.

До Конвенційної Президії обрано: Вінкентія Соболя — головою; Едварда Попіля і Андрія Животка — заступниками голови; на конвенційних секретарів за згодою Конвенції голова покликав Левка Безручка і адв. Теодора Свистуна до писання українського протоколу, а Михайла Скрабута і Олену Салак до писання англійського протоколу.

До Головного Уряду обрано: Антона Батюка — головою; Д-ра Миколу М. Тація — першим заступником голови; Олександра Галелюка — другим заступником голови; Теодора Миника — рекордовим секретарем; Едварда Попіля — фінансовим секретарем-касиром.

До Контрольної Комісії обрано: Олексу Матейка, Катерину Доманчукову і Йосипа Харину.

Головними радними обрано: Івана Руцького, Василя Вітошинського Василя Довганя, Василя Костишина, Теодора Калитку, Михайла Скрабута, Степана Кривоуса, Михайла Білаха, Івана Чупруна, Степана Ковалишина, Степана Бойка і Теклю Калину.

На місце головного радного Василя Вітошинського, який пізніше зрікся, покликано на уряд головної радної Марію Панчишин, яка

на Конвенції одержала з черги найбільше число голосів на цей уряд.

Після Конвенції Виконавчий Комітет на звичайному засіданні 27-го травня 1950, одногolosно призначив головним редактором Д-ра Матвія Стахова, а співредактором Дмитра Корбутяка.

Головним лікарем Виконавчий Комітет затвердив знову Д-ра Михайла Стеця.

В квітні 1952-го року зорганізовано перше Білоруське Товариство, Відділ 325, в Савт Ривері, Нью Джерси. З початком 1960-го року УРСоюз має вже шість відділів Білоруських Товариств, які начисляють 139 членів в ЗДА, та один Відділ в Канаді, який має 10 членів. Разом всіх Відділів Білоруських Товариств УРСоюз має 7, вони начисляють 149 членів.

РІК 1954: ТРИНАДЦЯТА ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ В ФИЛАДЕЛФІ, ПА.

До Конвенційної Президії обрано: Адв. Теодора Свистуна — головою; Андрія Животка і Тому Кобзея — заступниками голови; на конвенційних секретарів голова покликав Дмитра Корбутяка і Левка Безручка до писання українського протоколу, а Ярослава Пронька і Степана Садівця до писання англійського протоколу.

До Головного Уряду обрано: Антона Батюка — головою; Д-ра Миколу М. Тація — першим заступником голови; Олександра Галелюка — другим заступником голови; Теодора Миника — рекордовим секретарем; Едварда Попіля — фінансовим секретарем-касиром.

До Контрольної Комісії обрано: Катерину Доманчукову, Степана Кривоуса, Олексу Матейка, Михайла Скрабута і Йосипа Харину.

Головними радними обрано: Василя Костишина, Василя Довганя, Степана Садівця, Теодора Калитку, Василя Лепака, Степана Підвисоцького, Тому Кобзея, Флоренцію Дорошенкову, Михайла Білаха, Володимира Дутчака, Дмитра Василящука і Теклю Калину.

Після Конвенції Виконавчий Комітет одногolosно затвердив головним редактором Народної Волі Д-ра Матвія Стахова, а співредактором Дмитра Корбутяка.

В серпні 1955 співредактор Дмитро Корбутяк відійшов на державну працю при "Голосі Америки" у Вашингтоні, Д. К., а на його місце Виконавчий Комітет призначив співредактором "Народної Волі" Василя Вергана.

Головним лікарем даліше залишився Д-р Михайло Стець.

РІК 1958: ЧОТИРНАДЦЯТА ГОЛОВНА КОНВЕНЦІЯ В СКРЕНТОНІ, ПА.

До Конвенційної Президії обрано: Данила Лобая — головою; Андрія Животка і Дмитра Старощака — заступниками голови; на конвенційних секретарів голова покликав Д-ра Володимира Грицяя і Івана Бараника до писання українського протоколу, а Дмитра Корбутяка і Олену Салак до писання англійського протоколу.

До Головного Уряду обрано: Антона Батюка — головою; Василя Довганя — першим заступником голови; Йосипа Харину — другим заступником голови; Теодора Миника — головним секретарем; Едвар-

Осип Ленчицький

Михайло Бабей

да Попіля - фінансовим секретарем-касиром.

До Контрольної Комісії обрано: Д-ра Миколу М. Тація, адв. Василя Костишина, Д-ра Володимира Грицяя, Степана Садівця, Михайла Грицишина.

Головними радними обрано: Миколу Кизиму, Теклю Калину, Дмитра Василящука, Григорія Шкрєбця, Флоренцію Дорошенкову, Теодора Вислоцького, Петра Зелінського, Теодора Калитку, Василя Сокола, Степана Сов'яка, Василя Лепака і Йосипа Сливінського.

Після Конвенції Виконавчий Комітет затвердив головним редактором "Народної Волі" дальше Д-ра Матвія Стахова, а співредактором Василя Вергана.

Головним лікарем дальше затверджено Д-ра Михайла Стеця, а коли він помер у 1959-му році, то на його місце призначено головним лікарем УРСоюзу його сина Д-ра Євгена Стеця.

ЗАВВАГА!

На підставі конвенційних протоколів з виборів головних управ, виявляється, що від 1910-го до 1960-го року найдовший час вислужив головою Українського Робітничого Союзу, бо аж 14 років, Антін Батюк. Найдовший час вислужив фінансовим секретарем, а опісля й секретарем-касиром УРСоюзу, бо аж 25 років, Степан Корпан. Найдовший час вислужив рекордовим і головним секретарем УРСоюзу, бо аж 33 роки, Теодор Миник.

Найдовший час вислужив на пості головного редактора "Народ-

ної Волі”, бо аж 16 років, Ярослав Чиж. Управителем друкарні “Народної Волі” вислужив найдовше, бо аж 12 років, Тома Шопей.

Легальними представниками (адвокатами) УРСоюзу, почавши від 1918 року і аж до цього часу, вже 42 роки, були Валтер Гилл старший, а далі Валтер Гилл молодший. Актуаріями від того самого року і до цього часу, також вже 42 роки, є Роберт Мерріман, а тепер і Роберт Вайхель.

Редакторами англійської сторінки “Народної Волі” були призначені п. Марійка С. Гембаль і Ярослав Пронько, який даліше є на тому пості й тепер. Редактором окремого журналу, “Юкрейнієн Лайф”, що його УРСоюз видавав в англійській мові від серпня 1940 до липня 1942, був Степан Дроботій.

Окрім вище згаданих вибраних Конвенціями і призначуваних Виконавчим Комітетом та Головними Радами, працювали ще в редакції “Народної Волі”, як редактори або співредактори, такі особи: Степан Мостовий, проф. Никифор Григорій, Володимир Лотоцький, Антін Батюк, Б. Залевський, Лев Безручко і Данило Лобай.

РОЗВИТОК І ЗРІСТ УРСОЮЗУ ТА ЙОГО ОБЕЗПЕЧЕНІВІ ПОЛІСИ

РІК 1910

Появився на Світ Божий новий “Руський Народний Союз”, що тепер називається Український Робітничий Союз, на своїх основних зборах в 1910-му році в Скрентоні, Па., з 42-ма представниками, з 34-ма Відділами, з 1,798 членами і з \$1.80 в його касі.

Перша тимчасова Головна Канцелярія організації була приміщена в помешканні першого секретаря Михайла Б'єлі в Гол'їоку, Массачусетс. В 1912-му році рішено відкрити Головну Канцелярію в Скрентоні, Па., в друкарні Василя Гришка за місячною оплатою \$5. Коли показалося, що це місце було замале, рішено винаймати окреме бюро для Головної Канцелярії за місячною оплатою \$10. під числом 316 Норт Вашингтон Евню в Скрентоні.

Першим офіційним органом нової організації був тижневик на 8 сторінок журналового формату з назвою “Шершень”, яку згодився видавати Василь Гришко, власник книгарні і різних канцелярських приборів (“Стейшенері Стоп”) в Скрентоні, за умовою, що Союз буде йому платити по десять центів від члена, доки організація не буде мати чотири тисячі членів, а коли перейде це число, то тоді він побільшить його формат.

В 1912-му році відкуплено друкарню від Василя Гришка, винайнято місце під друкарню в Олифанті, Па., і почато видавати свій власний орган з новою назвою “Народна Воля”. Відтак після того склалось газету в приміщенні нової головної канцелярії, 316 Норт Вашингтон вулиці, і друкувалося вже в Скрентоні.

Старших членів рішено приймати до організації до 60-го року

життя на так тоді зване "ціле" посмертне забезпечення на \$1,000 і на "пів" посмертного забезпечення на \$500, а дітей від першого до 15-го року життя на такі суми, на які дозволяють закони стейтів і Злучених Держав. Члени набували повні права в новій організації від дня вступу. Місячну членську вкладку ухвалено 75 центів на "ціле" посмертне на \$1,000., а 50 центів на "пів" посмертного на \$500. А якщо б тих вкладок не вистачало, тоді мається розкинути дальший так званий "розмет", на додаткові вищі вкладки.

Головному організаторові рішено платити премію 10 центів від члена. Місцевим організаторам за приєднання нового члена до 25-го року життя рішено платити 25 центів від члена, а за нового члена понад 25 років життя 20 центів від члена. Головному лікареві за оглянення і одобрення вступної аплікації нових членів рішено платити 15 центів від члена.

Тих самих урядників до Головної Управи рішено обирати не більше як дві каденції одна по другій безпосередньо, а головного касира змінити кожної конвенції. Місячну платню рішено платити так: голові \$5, головному касирові \$5, а головному секретареві \$50. З тої платні головний секретар мав оплачувати ренту за канцелярію і канцелярійні запотребування до слідуєчої конвенції. Добове головному урядникові, при виїздах у справах організації рішено платити \$2. денно.

До Головної Управи згідно зі статутом вільно було обирати лише Українців без огляду на те, чи вони є вже американськими громадянами чи ще ні.

В члени організації рішено приймати Русинів-Українців і інших слов'ян, обидвох статей, без огляду на їх політичні погляди чи релігійні вірування. Члени організації не сміють провадити між собою релігійних спорів, а якщо хто з членів виступав би проти релігії і розпочинав на тому тлі спір або сварку, то має бути суспендований з прав члена організації. Священики також мають право бути членами з повними правами.

Як вже згадано на початку цього огляду, "Руський Народний Союз" (новий) був зорганізований з тої причини, що в 1910-му році на Конвенції тодішнього "Руського Народного Союзу (старого)", а тепер "Українського Народного Союзу", під впливом тодішнього українського єпископа в Америці Сотера Ортинського рішено змінити цю назву на "Греко-Католицький Руський Союз". Група делегатів тої Конвенції спротивилася тому рішенню, покинула Конвенцію та рішила зорганізувати другу організацію з тою самою назвою "Руський Народний Союз", яку тою конвенційною ухвалою старого "Руського Народного Союзу" тоді покинено.

РОЗМЕТОВА СИСТЕМА В РОКАХ 1910 — 1917

Від 1910-го до 1917-го року, до Злучених Держав і Канади їхали українські люди з думкою лише на короткий заробітний час, — один два роки, — щоби заробити пару соток доларів, вернутися назад на

рідну землю та за тяжко заощаджений заробіток віддати позичений довжок, докупити собі кавалок поля, направити старий або купити новий віз, полатати на хаті старий дах, купити молодшого до праці в господарстві коня, молоді воли, корову, безрогу та що інше, чого було конче треба в бідному господарстві.

Тоді з тої тяжкої праці в копальнях, на залізних дорогах, у сталеварнях, в текстильних чи інших фабриках за малу платню не можна було оплатити більших членських вкладок за кориснішу полісу забезпечення. Тим то тоді були уведені в УРСОюзі та інших подібних братських забезпечених організаціях забезпеченеві поліси лише на посмертне і то на так звану розметову систему. Цебто, члени були зобов'язані платити свої членські внески-вкладки на підставі обчислення і розрахунку Головної Канцелярії, яке то обчислення чи розрахунок тих членських вкладок залежало від кількості смертних випадків в даному місяці в організації.

Як вже тут раніше сказано, установлена членська вкладка на так тоді зване "ціле" посмертне на одну тисячу доларів забезпечення була 75 ц., а на "пів" посмертного на п'ятсот доларів забезпечення 50 ц. місячно. Ця вкладка була обчислена на певне число випадків смерти в місяці, але, коли випало, що померло більше число членів, тоді накладувано на членів додаток 25 ц. чи 50 ц. до вкладки, щоб можна було виплатити посмертні забезпеченеві зобов'язання, які організація взяла на себе. Як було менше смертностей, то тоді була нормальна вкладка, а коли було котрого-небудь місяця більше випадків смерти, тоді була наложена вища вкладка на членів Союзу.

Якщо померла жінка члена, який був забезпечений на так зване "ціле" посмертне на \$1,000, то Союз виплачував такому мужеві-вдівцеві по помершій жінці, хоч вона не була членкою Союзу, \$400.00 посмертного. А якщо член був забезпечений на так звану "половину" посмертного, (тобто на \$500), то виплачувано вдівцеві по жінці, хоч вона не була членкою, \$200.

Для дітей членів від одного до 15-го року життя були уведені поліси за такими місячними вкладками: 25 ц. до 4-го року життя; 30 центів від 5-го до 9-го року життя; 35 ц. від 10-го до 15-го року життя. Посмертне забезпечення по дітях виплачувано в першій році смерти дитини-члена в сумі \$34; в другому році — \$40; в третьому — \$48; в четвертому — \$58; в п'ятому — \$140; в шостому — \$168; в сьомому — \$200; у восьмому — \$240; в дев'ятому — \$300; в десятому — \$380; в одинадцятому — \$460; в 12-му до 14-го року життя — \$520; в 15-му році смерти дитини-члена — \$600.

Всі тодішні забезпеченеві поліси не мали жодних так званих "опцій-привілеїв" — на грошові позички, зворотів у готівці, виплаченого забезпечення на певну суму чи безплатного продовження забезпечення на якийсь протяг часу, хоч би член був членом не лише три, але п'ять або й більше років в організації.

Проте, забезпечувались наші люде на ці дешеві поліси лише посмертного забезпечення тому, щоб у випадку смерти в часі їхнього ко-

Мирослав Стечишин

Петро Дучак

роткого перебування тут в Америці було за що по-християнськи тіло похоронити так, щоб не треба було односельчанам-краянам іти поміж собою та поміж іншими добрими людьми збирати скромні жертви на похоронну домовину, на оплачення місця на цвинтарі й для священника та щоби ще щось лишилося вдові, сиротам або батькам на рідну землю переслати.

З причини вибуху Першої Світової Війни в 1914-му році, а потім з огляду на ворожу окупацію в Україні, сподівання і пляни скорого повороту в рідні сторони для більшості розвіялись. Майже всі, що приїхали сюди перед 1914-им роком, лишилися в Злучених Державах і Канаді на сталий побут у тоді ще для нас чужих, але вільних країнах. Ті, що були вже одружені і лишили вдома на рідних землях свої дружини та деколи й дітей, почали спроваджувати їх сюди до Америки і Канади. Ті, що прибули сюди самітними, спроваджували сюди своїх наречених з рідного села, містечка чи міста або підшукали собі пару тут і одружилися.

Потім ми почали старатися ставати громадянами цих наших вже прибраних країн — ЗДА і Канади. Ми стали тут загосподарюватися, купувати собі свої власні доми, виховувати своїх дітей, так ми рішились доживати свого віку в цих вільних та свободних країнах.

Враз і з тою зміною наших життєвих плянів, наші українські братські допомогово-обезпеченеві організації також рішили увести зміну обезпеченевих поліс, що були більш корисні для своїх давніх і нових членів.

Отож уже в 1917-му році уведено в УРСоюзі трохи модерніші поліси і нову систему плачення членських вкладок. Ця система оперта

на так званій таблиці смертності "Нешенал Фратернал Конгрес", обчислена на чотири відсотки (4%) складаного проценту, так що вкладки вже не обчислювалось на підставі числа смертності членів кожного місяця, але вже кожний член мав платити свою вкладку на підставі свого віку і все однаково кожного місяця, без різниці, скільки членів даного місяця помре. Такої зміни плачення членських вкладок зажадали і стейтові асекураційні уряди, коли завважили, що братські організації не падають, а навпаки щораз ростуть в членах і майні та взагалі розвиваються в поважні забезпечені інституції.

Та хоч це з членськими вкладками полагоджено і змодернізовано на ліпше, то нові поліси, які уведено і на які переписано всіх членів, що вже були членами на розметовій системі, то тоді ще не включено в ці поліси тих корисних "опцій-привілеїв", щоб після двох чи трьох років або й довшого часу членства можна було мати такі користи: коли член знайдеться з якоїсь важної причини (слабости, каліцтва або безробіття) в такому положенні, що не буде могли тимчасово чи й на все, платити свої членські внески, то він не буде зараз суспендований і викинений з членства організації без ніякої допомоги. Ці старі поліси, так звані в клясах W, M, L і J, були задержані в декого на практиці в УРСоюзі аж до кінця 1937-го року.

ЗМІНА НАЗВИ В 1918 РОЦІ І ПЕРЕМОГА НАД КРИЗОЮ

В тому році загальним голосуванням членів (референдум) змінено назву організації з "Руського Народного Союзу" на "Український Робітничий Союз".

В тому ж році УРСоюз пережив першу поважну кризу у своєму тоді ще молодому житті, коли на недугу "інфлюенци" померло щось 118 членів і треба було виплатити \$103,000 посмертних забезпечень, а в касі організації було лише \$181,953.56. Від тяжких і майже смертельних для організації наслідків вратувано молоду і ще не дуже то сильну маєтково організацію лише тим, що всі члени Союзу згодилися протягом шести місяців платити додаткові вкладки по \$1.50 місячно. Після шостого місяця ці додаткові вкладки знесено і від того часу УРСоюз почав зростати скорим темпом в майні і членах також.

РІСТ СОЮЗУ НА МОДЕРНІЙ СИСТЕМІ ОБЕЗПЕЧЕНЬ

РІК 1926

В 1926-му році уведено дальші дві поліси, ще модерніше забезпечення для старших членів УРСоюзу, названі клясами T і E, на 20-річне виплатне і в готівці зворотне забезпечення на "Американську Досвідну Табельку Смертності", обчислену на чотири відсотки складаного відсотка. В цих полісах нові члени вже мали ті модерні "опції-привілеї" після трьох років членства на позички, на грошові звороти, на виплачене і на безплатне продовження забезпечення, якщо зайшла членові така потреба з цих привілеїв користати.

Степан Корпан

Михайло Саламандра

СОЮЗ УСПІШНО ПЕРЕБОРЮЄ ЩЕ ДВІ КРИЗИ 1927 — 1929 РР.

В 1927-му році УРСоюз перебув другу поважну кризу з причини не так фінансового, як організаційного характеру. Сталося це з тої причини, що переведжено неправильні фінансові операції фондами Союзу в банку Босака і з того грозила Союзові втрата понад \$30,000. Проте, цю неправильність ще своєчасно розкрито, а Союз внаслідок того не поніс ніякої втрати — ні моральної, ні матеріальної.

В 1929-му році УРСоюз пережив третю з ряду поважну кризу, коли добре зорганізована група Конвенційних Делегатів на Сьомій Головній Конвенції в Скрентоні, за підтримкою Босакового Банку, старалася увести заколот та висунути з Головного Уряду тодішніх його членів, а вибрати нових, які були б більш гнучкими в справі полагодження спору УРСоюзу з Босаковим Банком. Був тоді також плян перетягнути УРСоюз до комуністичного фронту під фірмою організації "Інтернешенал Воркерс Ордер".

Проте, ці всі скомбіновані пляни були на конвенції, після важкої боротьби в довгих дебатах, цілком ударемнені. УРСоюз затримав свій робітничо-демократичний і самостійницький український характер.

З причини тої конвенційної кризи та дуже великого загального безробіття на протязі наступних чотирьох років, до кінця 1933-го року УРСоюз зменшився в членах з 16,246 членів до 13,125 членів, тобто на 3,121 членів.

В тому ж році був ще один непотрібний клопіт, коли тодішні УЩВ скаржили УРСоюз і Народну Волю на п'ятдесят тисяч доларів відшкодування за образу і "попсуття бізнесу", а опісля з суду втікли. Тою справою займалися Я. Чиж і М. Цеглинський.

КРИЗА БЕЗРОБІТТЯ І ДОПОМОГА СОЮЗУ ЧЛЕНАМ У РР. 1930 - 1933

В часі загального безробіття, коли члени, що мали старі поліси забезпечення клас W, M, L і J, які не давали привілеїв на позички, звороти в готівці та на виплачене чи безплатне продовження забезпечення, і коли члени через брак праці і заробітку були наражені по кільканадцятьох або й по кількадесятьох роках членства на втрату своїх забезпечених поліс, УРСоюз зі своєї каси подарував відділам на вкладки для тих членів \$7,500.00. На ту саму ціль Союз пізніше дав членам безпроцентові позички на суму понад \$20,000.00. Тою допомогою багато давних членів врятували своє членство і свої поліси забезпечення до часу аж 1938-го року переписалися на поліси нової системи.

РІК 1934

В 1934-му році уведено нову полісу забезпечення для дітей, звану Кляса E-16, з "Американською Досвідною Табелькою Смертності" обчислену на 3½ відсотка складового проценту, платної в готівці в 16-му році життя молодого члена. В цій клясі можна було забезпечувати дітей від одного до 10-го року життя і лише на суми \$100. і \$200.

РІК 1935

Уведено дальші дві нові модерні поліси для старших членів, які названо Клясами B-70 і B-85, платні в готівці в 70-му і 85-му році життя члена, або його спадкоємцям, якщо смерть наступила б коли-небудь раніше. Ці поліси також були введені на "Американську Досвідну Табельку Смертності", обчислену на три з половиною відсотки (3½) складового проценту. Ці поліси також вже включали "опції-привілеї", з яких в разі потреби члени могли вже користуватись після трьох років членства позичками, зворотами в готівці, виплатним або безплатним продовженням забезпечення.

РІК 1937

З причини дальшого безробіття, що почалось ще в 1930-му році, старим і вже тоді деяким довголітнім членам УРСоюзу, що мали поліси забезпечення в Клясах W, M, L і J, загрожувала дальша втрата їхніх поліс забезпечення, хоч вони вже були членами довші роки, бо через безробіття члени не були в змозі сплачувати до організації дальші належні членські вкладки. На Дев'ятій Головній Конвенції, що відбулася в Скрентоні, переведено ухвалу, щоб виготовити нові поліси забезпечення, сперті на "Американську Досвідну Табельку Смертності", обчислені на 3½ відсотки складового проценту, яким дано назву Кляса E-85; це було забезпечення платне в готівці у 85-му році життя самому членові, або його правним спадкоємцям в разі скорішої смерті члена. Ці поліси також вже включали "опції-привілеї" на позички, грошові звороти, виплатне і безплатне продовження забезпечення.

Олександр Гаделок

Іван Матейко

Всім давним і старшим членам поручено добровільно переписатись з їхніх старих поліс на ці нові поліси обезпечення з тим розпорядженням, що по переписі на цю нову полісу і по заплаченні бодай одної членської вкладки на неї, член буде мати право на позичку, на грошовий зворот та на виплатне або безплатне продовження обезпечення на означений час згідно з постановами в його новій полісі.

Приписаний стейтовими асекураційними правилами запасний резервовий фонд виносив тоді вже понад один мільйон і кілька сот тисяч долярів. Цей фонд є потрібний на стійкість членських поліс і з нього не вільно було давати позички на старі поліси. Але з ошадженої резерви-надвишки по переписі на нові поліси, члени одержали 75 відсотків кредиту на їх нові поліси; цей кредит зараз дав переписаним на нові поліси членам право на грошові позички, звороти в готівці, право на виплачене або безплатне продовження обезпечення. До адміністраційного фонду на переписні розходи взято 10 відсотків, а 15 відсотків оставлено даліше в резервовому фонді організації.

Протягом лише трьох місяців часу, по уведенні цих нових поліс, званих Клясою Е-85, в 1938-му році на заклик, щоб давні члени переписувалися на них, переписалось понад три тисячі членів, і тими привілеями на позички врятувалось для УРСоюзу багато давних і довголітних старших і молодших віком членів, а вони врятували свої поліси на обезпечення.

Що перепис членів зі старих на нові поліси був надзвичайно успішний, то це треба завдячувати тодішньому Головному Урядові, а особливо двом членам Виконавчого Комітету — сталим працівникам Головної Канцелярії — фінансовому і рекордовому секретарям, (С.

Корпанові і Т. Миникові), які майже без ніякої надзвичайної винагороди роз'їздили в неділі, свята та вечері по майже всіх містечках і містах, де були Відділи УРСоюзу, та на зібраннях поясняли членам користі з перепису та наслідки в разі відмовлення від перепису. Велику співпрацю в тій справі давали місцеві урядники, головні урядники, а головню секретарі відділів за невеличкі винагороди. Цей перепис вишов на користь і членам і УРСоюзіві.

РІК 1938

Уведено дальші дві нові модерні поліси для старших членів, названі Клясами Т і Е, на 20-річне виплатне і 20-річне зворотне в готівці забезпечення, на підставі "Американської Досвідної Табельки Смертності", обчисленої на 3½ відсотки складового проценту.

РІК 1940

Уведено одну нову полісу забезпечення для дітей, яку названо Клясою Е-20; це зворотне забезпечення в готівці після 20 років членства, на підставі "Американської Досвідної Табельки Смертності", обчисленої на 3½ відсотки складового проценту.

РІК 1942

В цім році уведено дальші дві нові поліси для дітей; ці поліси названо Клясами Т-20 і ОО-А. Перша на повне виплатне забезпечення після 20 років членства, а друга термінова поліса, при якій речинець і членство автоматично кінчаються в 16-му році життя члена-дитини. Якщо такий член бажає перейти в дорослі члени і бути дальше забезпеченим в організації, то має виповнити нову аплікацію в справі прийняття. Після переходу в департамент дорослих членів УРСоюз звертає такому членові 20 відсотків від вплачених членських вкладок в дитячому департаменті. Коли ж такий дитячий член в дорослі члени не переписеться, то тих відсоткових зворотів від дитячих вкладок не одержує. Обидві ці поліси уведено на "Стандардову Індустріальну Табельку Смертності" на 3½ відсотки складового проценту.

РІК 1952

Того року уведено дальших п'ять нових поліс для старших членів; ці поліси названо Клясами: W-3, T-3, E-65-3, E-3, і E-15-3. Перша, це забезпечення на ціле життя. Друга — це повне виплатне забезпечення після 20 років членства. Третя, це поліса, платна в готівці в 65-му році життя. Четверта, це поліса, платна в готівці після 20 років членства. П'ята, це поліса платна в готівці після 15 років членства. Всі ці поліси дають членам "опції-привілеї" на грошові позички, на звороти в готівці, на виплачене або безплатне продовження забезпечення — декотрі з них вже по першім році, декотрі по другім році, а найдальше після третього року членства.

Для дітей уведено чотири нові поліси, які названо Клясами ОО-А, Е-20-А, Т-20-А, і Е-15-А. Перша, термінова поліса, членство якої автоматично кінчається в 16-му році життя дитини. Друга — платна в повній готівці після 20 років членства. Третя, це поліса на виплатне повне забезпечення після 20 років членства. Четверта — платна в повній готівці після 15 років членства. Окрім термінової поліси Кляси ОО-А, всі інші поліси мають введені в них “опції-привілеї” і дають членам право на бажання і за підписом апліканта, що підписав дитячу аплікацію про прийняття в члени (до 16 року життя члена), на грошові позички, звороти в готівці і виплатне або безплатне продовження забезпечення.

Всі ці нові поліси для старших і дітей введені на табельку смертності “Комишенерс 1941 Стандарт Ординари”. Вони обчислені на три відсотки складаного проценту.

РІК 1959

Уведено ще одну нову полісу для дітей-членів названу Клясою Е-55-А, платну в повній готівці в 55-му році життя члена. Як до всіх дитячих кляс і на дитячі поліси забезпечення так і до цієї найновішої кляси і цю найновішу полісу, можна записувати дітей в члени від уродження до 15-го року життя, лише з тою різницею, що коли до кляс Т-20, Е-20 і Е-15, можна записувати дітей-членів до висоти трьох тисяч (\$3,000.00) доларів, то до кляс ОО-А і Е-55-А можна вписувати дітей-членів лише на одну тисячу (\$1,000.00) доларів.

Та коли вписана дитина-член до цієї найновішої кляси Е-55-А на одну тисячу доларів, доживе до 21-го року свого життя, тоді ця сума автоматично підноситься до трьох тисяч доларів і без жодної підвишки членської вкладки, яку то суму в 55-му році життя член одержить в готівці. А колиб член помер коли небудь перед його 55-тим роком життя, до 21-го року життя, УРСоюз виплатить його правним спадкоємцям одну тисячу доларів посмертного і зверне всі (окрім вплачених 15 центів місячно на шкільний фонд) вплачені за нього членські вкладки. А в разі смерті члена після 21-го року його життя, УРСоюз виплатить посмертне забезпечення його правним спадкоємцям три тисячі доларів і зверне всі (окрім 15 центів місячних вкладок вплачених до шкільного фонду) вплачені за нього членські вкладки. ..Так, що виплата посмертного забезпечення, в разі смерті члена в цій клясі, зі зворотом членських вкладок починається від одної тисячі і сягає до суми понад п'ять тисяч доларів.

На всі дитячі поліси в разі смерті дитини-члена по першому році життя УРСоюз виплачує повну суму забезпечення, на яку дитина-член записана.

Також при дитячому забезпеченні на поліси в Клясах Т-20-А, Е-20-А і Е-15-А, уведено так зване “Вейвер оф Приміюмс” — Увільнення від Оплати Вкладок, — на яке батьки, тато, мама, або хто інший з опікунів, що підпише дитячу аплікацію до прийняття в члени УРСоюзу, за невеличкою доплатою може забезпечити й себе, щоб в разі

Тома Шопей

Петро Мощівський

смерти такого апліканта дитина-член могла бути звільнена від оплачування дальших членських вкладок аж до 21-го року її життя.

**ЗРІСТ І УБУТОК У ВІДДІЛАХ ТА ЧЛЕНАХ ПРОДОВЖ
50 РОКІВ ІСНУВАННЯ УРСОЮЗУ**

				Зріст	Зріст або убуток		
В 1910 році УРС мав	Відділів:	34			Членів:	1,798	
В 1920	" "	"	110	+ 76	"	6,751	+ 4,953
В 1930	" "	"	280	+170	"	15,799	+ 9,048
В 1940	" "	"	310	+ 30	"	12,129	— 3,670
В 1950	" "	"	315	+ 5	"	19,093	+ 6,972
В 1960 (1/1/60)	"	"	325	+ 10	"	24,209	+ 5,116

До зросту великої союзової родини з 34 до 325 відділів і з 1,798 до 24,209 членів, причинились місцеві члени, головні і відділові урядники, а також у великій мірі обирали в початках Союзу, а потім призначувані Виконавчим Комітетом, головні організатори. Ці головні організатори довше або коротше працювали в Союзі при приєднуванні членів за постійну визначену платню. Від 1940-их років були чинні такі організатори: Григорій Перчак, Петро Грудзінський, Ілько Кісь, Теодор Татаринський, Віктор Чеботаревич (Білорусин), Д-р Роман Ричок, Василь Цимбаліст, Михайло Коваль, Григорій Шкребець, Дмитро Безбо-

родько і Мирослав Семчишин в ЗДА та Григорій Мазурик, Д-р Володимир Грицай, Михайло Дзюб, Андрій Господин і Павло Яворський в Канаді.

Цей мій скромний звіт є зложений частинно з оригінальних протоколів, що залишились в посіданні УРСоюзу в Головній Канцелярії, з протоколів оповіщених в органі Союзу "Народній Волі" в тих річниках, що залишились (не всі) в адміністрації нашої газети, з протоколів, що вже від 1925-го року і до цього часу збережені в цілості в Союзових Архівах в Головній Канцелярії, також на підставі моєї пам'яті з моєї довголітньої праці в Союзі. Хочу ще замітити, що протягом 50 років Український Робітничий Союз зробив свою організаційну громадську працю щиро і бездоганно. Учив наш Союз членство своїм статутом, своїм організаційним апаратом, своєю газетою "Народною Волею", лекціями, вічами й різними виданнями цінити здобутки своєї організації. Він заохочував своїх членів і взагалі українських громадян до демократичного способу життя і помагав своїм братам на рідних землях в їх боротьбі за свою демократичну державність.

Український Робітничий Союз старався забезпечувати тих, що знайшлися на американській землі, до якої спочатку вони ще не привикли; поліпшити наш соціяльний й економічний розвиток; зберегти те, що ми принесли сюди з рідної України і пов'язати його з новим життям в наших прибраних батьківщинах — в Злучених Державах і Канаді.

Український Робітничий Союз виплатив спадкоємцям, вдовам, сиротам, батькам та іншим рідним по померших членах понад чотири і пів мільйона доларів посмертного забезпечення. Підчас Другої Світової Війни виплатив повне посмертне забезпечення по 36-ох членах-воєках, що загинули на війні у військовій службі Злучених Держав в боротьбі за волю і демократію для всіх нас, суму \$25,100., тоді, коли інші асекураційні установи в ЗДА таких забезпечень не виплачували, бо мали воєнні застереження у їхніх полісах, щоб не платити забезпечення за пропавших чи вбитих на війні членів.

Український Робітничий Союз виплатив сотки тисяч доларів допомог хворим, бідним та безробітним членам. Сотки тисяч доларів отримали його члени від нього дорогою дивіденди.

Український Робітничий Союз дав десятки тисяч доларів на допомогу освітньо-культурним, харитативним, видавничим та громадським цілям. Дав десятки тисяч доларів шкільних допомог українським студентам у вищих школах.

Український Робітничий Союз став тепер уже великою братською родиною в Злучених Державах і Канаді, маючи понад 24 тисячі членів з сім і пів мільйоновим майном. З усіх поглядів варто українським громадянам в Злучених Державах і Канаді стати в його братські ряди, в його члени.

За 50-літній труд і працю всім тим, що протягом довгих літ трудився майже безкорисно, — всім Головним і Відділовим Урядникам, Місцевим і Головним Організаторам, всім членам помершим і живим,

які працювали при будові і зрості УРСоюзу від його оснування аж до цього часу, УРСоюз каже: Якщо коли було щось зроблене не так, як було треба, прощаю всім Вам за це. А за все добре велике спасибіг всім Вам. Відійшовшим від нас у вічність на протязі 50 літ мого існування обіцюю від нас оставших незабутню пам'ять про них.

Живих і здорових кличу до дальшої активної праці при дальшій будові УРСоюзу, до збільшення кадрів його членства, до більшого зросту його майна, до дальших користей, щоб можна допомагати собі самим та тим, що прийдуть по нас, нашим спадкоємцям, нашим вдовам і сиротам, нашим справам в Америці, Канаді та Україні.

Теодор Минник

У ЮВІЛЕЙНИЙ РІК УРСОЮЗУ

Благословенна будь нині хвилино,
Що в безконечній черзі годин праці
Зродила думку про Союз наш братський
І нас за морем з'єднала в родину.

Благословенні мозолисті руки,
Що не втомили духа до безсилля,
Але по праці ще знайшли чар-зілля,
Яке горнуло трудящих до злуки.

Це Український Союз Робітничий
Став тим чарівним, чудодійним ліком,
Що сушить сльози, підносить каліку,
Будить оспалих і до гурту кличе.

Гей, наша славо, братський наш Союзе,
Сильні ми в тобі і ти сильний нами:
Змагай, щоб Край наш Рідний за морями
Став знову вільний і тюрму розбив у грузи.

Остап Павлів-Білозерський

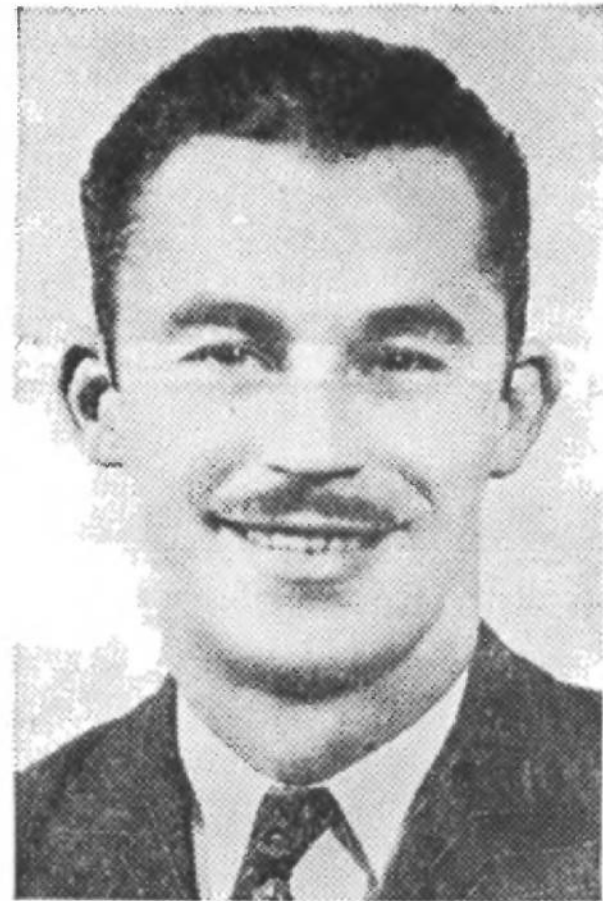
**ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ УРСОЮЗУ
В 1960 РОЦІ**

Антін Батюк
голова Українського Робітничого Союзу

Василь Довгань
перший заст. голови

Йосип Харна
другий заст. голови

Теодор Минник
головний секретар

Едвард Попіль
фін. секретар-скарбник

ЯК ПОСТАВ УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

Інтерв'ю В. М. Вергана з одним із найстарших членів основників — Василем Гнусом

Василь Гнус

Хоч я про оснування УРСоюзу читав у пресі та в книжках і брошурах, то все таки мене цікавило почути про це з уст живих ще учасників. Розпитуючи за найстаршими членами УРСоюзу в Скрентоні і околиці, натрапив я на члена-основника Василя Гнуса, що проживає в Тейлорі, Па. Я його попросив на розмову про Союзіві справи і він дуже радо згодився дати відповідь на кожне моє питання. Першим моїм питанням було:

— Які причини склалися на те, що постав Український Робітничий Союз?

— Причиною і то першою та найголовнішою, відповів Василь Гнус, була оборона великого українського ідеалізму, а також і патріотизму, якими, українські імігранти, тоді були опановані. Треба Вам знати, що “Русь-

кий Народний Союз”, який постав 22 лютого 1894 року в Шамокині, Па., був надиханий ідеалізмом братерства та взаємодопомоги. Його народини, які відбувалися в американське свято Джорджа Вашингтона, мали характер великих урочистостей, церковних і світських. Було багато палких промов, був величавий концерт, а потім бенкет і забава. Всі тодішні основники горіли великим бажанням нести освіту між робітничі маси та допомагати своїм членам матеріально і морально.

“Руському Народному Союзові” перші основники надавали місійну роль, що він її має виконати серед наших імігрантів. Він мав єднати імігрантів без різниці політичного переконання і релігійної приналежності, тільки на підставі національного походження, братньої любови і спільної праці для добра членів.

Від перших відділів Союзу члени вимагали, щоб вони вели культурно-освітню працю та щоб вони рятували членів матеріально на випадок смерті чи нещасливих випадків. Згодом програма діяльності Союзу поширювалася, бо поширювалося і наше життя в Америці. Бу-

вали конвенції, що на них по кілька днів велися дебати над нашими національними, політичними, культурно-освітніми та економічними справами.

На конвенції, яка відбулася 12 червня 1902 року в Джерзі Ситі, прийшло до гострого зіткнення з делегатами-москвофілами. Вони вимагали, щоб часопис Союзу був видаваний старим правописом (етимологією) та щоб Союз називався по англійськи "Russian". Проти їх вимог виступили радикали, соціалісти і народовці. Всі вони стояли на національній, чи як тоді говорили, — на народній ґрунті, тобто українській ґрунті.

То на чисто українській ґрунті, питаюся далі п. Гнуса, прийшло до боротьби на Клівлендській конвенції?

— Так, відповідає В. Гнус. Я вже згадував про те, що "Руський Народний Союз" мав єднати імігрантів без різниці політичного переконання і релігійного віровизнання, тільки на підставі національного походження, братньої любови і праці для добра членів. Цей характер Союзу був зазначений в його статуті, що був укладений і священниками і світськими людьми. В статуті було виразно зазначено, що до Союзу може належати кожний Українець, що погоджується на статут, і годиться визнавати рішення більшості, без огляду на те, чи він "уніят" чи "православний".

Коли ж в 1907 році Рим прислав до З'єднаних Держав Америки молодого і ще в громадських справах недосвідченого єпископа о. Сотера Ортинського, то такий народний характер Союзу почав помалу затрачуватися. В Союзі почалася акція за те, щоб він підчинився вповні єпископові і тим самим зміцнив його повагу, а разом ніби і свою.

Консервативні католицькі кола на конвенції 1908 року повели так агітацію, що делегати погодилися на те, щоб єпископа іменувати протектором Союзу з відповідними почесними правами. Крім цього ці консервативні чинники на конвенції висунули вимогу, що членом Руського Народного Союзу може бути тільки католик, байдуже, чи він греко-католик, чи римо-католик. Ця вимога була ухвалена більшістю голосів і вставлена до статуту.

Це рішення конвенції в справі членства, було фактично відступленням від дотеперішньої всенаціональної організаційної засади, а на її місце прийнято засаду конфесійну, віровизнавчу.

— А чому ж тоді, коли було видно, до чого зміряють консервативні католицькі кола, не стримано їх від такого неправильного кроку?

— Стримати, кажете — усміхаючись, відповідає В. Гнус. Як можна було стримати, коли йшла хвиля напору, якою керували священники, що мали для своїх прихильників велику духовну повагу, а для опозиціонерів неслухняний закид безбожництва. Тоді з редакції Союзного органу "Свободи" навіть виступив о. Іван Ардан, який усіми способами боронив всенаціонального характеру Союзу. Але щож, за його статтю, у якій він вказував пальцем на айришських єпископів, які робили натиск на українських священників, щоб вони так поступали,

його екскомуніковано і позбавлено духовного стану.

Зломавши так позицію о. Івана Ардана, згаданим закулісовим колам уже було легко на конвенції в Клівленді, що відбувалася в днях 20-23 вересня 1910 року, при допомозі поваги й позиції єпископа о. Сотера Ортинського, як голови статуткової комісії, предложити до ухвали зміни статуту в таких пунктах:

“1) Назву “Руський Народний Союз” змінити на назву “Греко-Католицький Руський Союз”.

“2) “Греко-Католицький Руський Союз” підлягає раз назавжди кожночасному єпископові.

“3) Делегатом на Конвенцію може бути лише Русин-католик, а духовний отець Союзу має берегти того, щоб кожний член Союзу обов'язково сповняв великодню сповідь.”

Ця пропозиція єпископа перейшла більшістю голосів і таким чином “Руський Народний Союз” перемінився на “Греко-Католицький Руський Союз”. Мала запанувати різка зміна. Вже сама назва вказувала на те, що він втрачав загальноукраїнський характер, а переходив на вузьке товариство одного віровизнання.

— А скажіть, будь ласка, питаю далі, чи Ви були на Клівлендській конвенції?

— Ні, я не був. Знаю, що були з моїх знайомих В. Гришко, Кирилюк і Заяць. Був там також і о. І. Ардан, але чи він був там як делегат, чи як гість, того я вже не знаю. Ці делегати, приїхавши до Скрантону, скликали до хати В. Гришка членів “Руського Народного Союзу” і їм оповіли про те, що сталося в Клівленді.

— Як реагували члени-слухачі на те все, що сталося в Клівленді?

— Їх обуренню не було меж. А коли вони почули, що в Клівленді група делегатів демократичного напрямку на конвенції зложила протести, рішили створити також свій комітет для оборони народного і демократичного характеру Союзу.

— А чи не пригадуєте собі, Пане Гнусе, питаю далі, коли зложився той комітет оборони прав Союзу?

— Та чому не пам'ятаю, відповідає мій старий приятель. Це було 3 жовтня 1910 року. Тоді було скликане віче членів “Руського Народного Союзу” зі Скрантону і околиці для обміркування оборони прав Союзу. Вже тоді на цім вічу було чути голоси, що боронити вже нема що, а треба творити новий Союз на дотеперішніх національних основах. По довшій дискусії обрано окремий Підготовний Комітет. Головою того Підготовного Комітету обрано Михайла Бабея.

Цей Підготовний Комітет у Скрантоні вступив у зв'язок з Клівлендським Комітетом, який був докладно обзнайомлений з правним становищем щодо рішення в справі зміни Союзу, яке запало на Конвенції в Клівленді. Клівлендський Комітет казав, що йому адвокати заявили, що ухвала зі становища закону є важна і її неможна ніяким способом повалити. Для членів, які уважають її за невідповідну і шкідливу, мають тільки два способи: або організувати внутрішню опозицію, тобто приєднувати до своєї думки більшість делегатів і на слі-

дуючій конвенції попередню ухвалу відкликати, або виступити зі Союзу і створити новий.

Найбільш сприйнятливим способом було творення нового Союзу і на нього погоджувалися майже всі оборонці давних прав "Руського Народного Союзу".

Під напором свідомих союзовців Підготовний Комітет скликав на дні 25 і 26 жовтня 1910 року, до Мюзик Гол, при Лакавана Евні в Скрентоні, основуючі збори нового братського Союзу.

— Чи Ви були на цих основуючих зборах?

— Був. Так, як я тоді бачив, то всю роботу провадив о. Іван Ардан. На передодні цих основуючих зборів нового Союзу, як нині пам'ятаю, в четвер ввечері, приїхав о. І. Ардан до В. Гришка, а цей покликав Юрка Крайківського і мене, бо я в Гришка хаті мешкав, а також покликано Кирилюка. До ранку, до четвертої години, обмірковували ми цілий хід основуючих зборів, а вкінці уложили денний порядок і просили о. І. Ардана, щоб він був головою та перевів основуючі збори нового Союзу. Але він відмовлявся. З якої причини він не хотів бути головою цих основуючих зборів, не знаю. Він на своє місце дораджував попросити Д-ра Івана Кульчицького. Ми рад-не-рад на таку пропозицію погодилися і розійшлися.

В п'ятницю рано, тобто 24 жовтня 1910 року, ми знову зішлись без о. І. Ардана до Гришка і рішили вислати телеграму-запрошення до Д-ра І. Кульчицького, щоб він прибув на наші основуючі збори. Д-р Кульчицький відповів телеграмою, що прибути не може. Тоді йому післано ще одну телеграму з проханням, щоб він конче прибув до Скрентону на основуючі збори, бо вже повідомлено всіх делегатів і вони всі завтра прийдуть.

— А скільки було запрошено представників відділів на ці основуючі збори?

— Повідомлень вислано багато, але представників було 34, а 20 осіб було гостей.

— А чому так мало прибуло представників?

— Знаєте, не було багато відважних зачинати таке велике діло. Багато думали, а ну-ж не вдасться створити нового Союзу, а тоді що? А треба Вам знати, що ті члени, які покидали "Греко-Католицький Руський Союз", згідно зі статутом, тратили всякі претенсії до майна. Таких відважних та ще й негрошолюбних, як бачите по числі присутніх на основуючих зборах, не було багато.

— То якже ж відбулися ці основуючі збори?

— Основуючі збори, продовжує розповідати Василь Гнус, відбулися не так то легко, як тепер видається. В суботу, 25 жовтня 1910 р. почали приїздити до Мюзик Гол делегати, але Д-ра Кульчицького не було видно і невідомо було, чи він взагалі приїде. Серед членів Підготовного Комітету було помітно поденервування. По якімсь часі зібрався Підготовний Комітет на нараду і рішив відбутися основуючі збори без Д-ра І. Кульчицького.

В годині 9-ій ранку отворив збори Михайло Бабей з Олифанту

і пояснив делегатам, в якій справі вони зібралися та що було причиною скликання цих зборів. Клівлендський Комітет заступали тоді Матвій Семенюк і Михайло Б'єля, а Комітет Скрентонський — Михайло Бабей, Петро Кирилюк, Іван Завойський, Юрко Крайківський, Андрій Тарас і Стефан Сенюк.

Обрано на зборах президію з таких осіб: Михайло Бабей — голова; Матвій Семенюк — заступник, Михайло Б'єля і Петро Кирилюк — секретарі. По провіренні повноважень делегатів почалися звіти. Найперше складав звіт Матвій Семенюк з діяльності Клівлендського Комітету. Він переповів, що говорили адвокати про рішення Конвенції та що члени Комітету рішили заснувати новий Союз. Далі він зложив звіт зі зібраних грошей — \$22.10 на протестну акцію. По виданні \$20.30, в касі лишилося було \$1.80.

Звіт з діяльності Скрентонського Підготовного Комітету складав М. Бабей. Він розповів цілу історію про нього та про його працю аж до скликання оцих основуючих зборів.

— Пане Гнусе, перебиваю я моему співрозмовникові оповідання, а скажіть, будь ласка, хто були по професії ці люди, що Ви про них згадували. От, скажімо, М. Бабей, М. Б'єля, Юрко Крайківський, А. Тарас, С. Сенюк.

— Бачите, це були люди різних професій і різного ступня освіти, але їх єднала одна велика українська справа. Всі вони були національними ідеалістами і патріотами, які рішилися на боротьбу за всенациональну базу існування Союзу і за визвольні ідеали, що їх голосили Шевченко, Драгоманів і Франко. Михайло Бабей — був дяком в Лифанті. В тім часі він мав десь близько 30 років. Михайло Б'єля — видно було по його поведінці, по мові і праці, що він мав кілька гімназійних кляс. Матвій Семенюк — був фабричним робітником, але при тім був дуже розумною і енергійною людиною. Петро Кирилюк — був народним учителем. Юрко Крайківський — був купцем. Він мав свою крамницю з мішаними товарами в Скрентоні, на Бродвею. Я оженився з його сестрою і від нього я багато довідувався такого, що не говорилося голосно. Андрій Тарас — був церковним господарем в Олифанті, Па.

— Ви мені сказали про тодішніх активних людей, але про себе Ви чомусь замовчали, — питаю я свого співрозмовника.

— Про себе оповідати мені треба було б довго, а тут ми зв'язані і темою і місцем. Але коротенько я Вам оповім. Я по фаху — столяр. У моему житті довелось всякого хліба коштувати, бо треба було жити. Я приїхав до Америки в тому часі, коли промисл і торгівля щойно набирали розгону. Моя перша праця була в Нью Йорку, а пізніше в Олифанті, Па. Тут я разом з різьбарем Євгеном Василенком працював в церкві над встановленням іконостасу. Образи до того іконостасу малював О. Курилас, а позолочував іконостас Сабарай.

До Скрентону я приїхав в 1908 році і замешкав в Юрка Крайківського. Він і впровадив мене в тодішнє громадське життя. Правду сказати, воно не було тоді велике. Люди, які приїздили сюди на заро-

бітки, жили тимчасовістю. Кожний тільки й думав про те, щоб заробити в майнах трохи грошей і вертатися на рідну землю. Через таку тимчасовість поселення українських робітників, не можна було творити великих тривалих організацій, які мали б діяти на довшу мету. Але все таки піонерам української іміграції і громадського життя вдалося було зорганізувати "Руський Народний Союз", до якого і я вступив в члени.

Церковне життя тоді в Скрантоні було ще мало зорганізоване. Була лише одна парафія зі священником з Угорщини. Політичний рух тоді був слабкий і діяв тут дух радикального напрямку, але й не бракувало напрямку народовецького, москвофільського і мадяронського.

Громадським і політичним життям тут цікавилася невеличка група людей, що гуртувалася довкола Юрка Крайківського, Гришка, Калакуки та інших. В цій невеличкій гуртці, який збирався в книгарні Гришка, зродилася думка, що треба, не зважаючи на всякі труднощі, організувати наших людей довкола національної ідеї. Цю національну ідею тоді давав "Руський Народний Союз". Я вступив в його члени і живо цікавився його розвитком. В 1910 році наш відділ вислав на Конвенцію до Клівленду декілька делегатів, а між ними Гришка, Кирилюка та ще декого. По повероті з Конвенції наші делегати розповіли всім членам про те, що там зроблено і про що я вже згадував.

— А скажіть, будь ласка, питаю я знову мого співрозмовника, як далі проходили основуючі збори нового Союзу?

— Був тяжкий порід, сміючись, відповідає мій співрозмовник. Зараз по звітах згаданих комітетів почалася дискусія на тему, чи треба, чи не треба засновувати новий Союз. Дискусія поділила учасників на дві групи. Одні були за заснування нового Союзу, а другі були проти. Така колотнеча тривала над цим питанням довгий час і виглядало, що з того всього нічого не буде. Але в тім часі прийшла телеграма від Д-ра І. Кульчицького, що він приїде на основуючі збори. Просить, щоб на стацію когось вислали напроти нього. На стацію вислано мене. Я, стрінувши Д-ра Кульчицького, докладно поінформував його про ситуацію, яка тоді, на правду, була дуже критична.

Коли ми входили на залю зборів, тоді говорив саме Стефан Сенюк і просив присутніх, щоб були терпеливими і не розходилися, бо Д-ра Кульчицького щойно не видно. Поява Д-ра Кульчицького на залі увіллала у делегатів нового духа. Затихли всякі суперечки, шептання та насмішки.

Д-р Кульчицький по привітанні делегатів та по засягненні інформації у президії, як далеко вже збори поступили у своїх нарадах, поставив внесення, щоб заснувати новий Союз. Його внесення делегати прийняли одноголосно.

— А хто це був Д-р І. Кульчицький, що мав тоді, як бачу з Вашої розмови, значний вплив на людей, — питаю мого співрозмовника.

— Д-р Кульчицький був лікарем і як лікар тішився великою популярністю і повагою серед наших людей. Треба Вам знати, що Д-р Кульчицький був одним із перших лікарів Українців в Америці. А Ви

знаєте, що то значить свій лікар, свій учитель, свій адвокат у тім часі, коли наші люди не знали мови? Шкода, що ми своїх людей, на таких професіях та й на державних посадах, тоді майже не мали. Можна було, маючи своїх людей, не одно діло зробити для нашої української справи.

— Якже ж проходили дальші наради і як дійшло до виборів нового союзного проводу?

— Нарادي тягнулися довго. Найперше довго дебатовали над назвою організації. Одні були за те, щоб слово "руський" було заступлене словом "український", а другі, щоб залишилася така сама назва, як була. Коли піддано цю справу під голосування (а голосування відбувалося картками), то більшість голосів віддано за назву "Руський Народний Союз". Потім ще довго дискутовано над справою плачення вкладок, над справою приступлення нового відділу до нового Союзу, який великий може бути відділ, кого приймати в члени, хто може бути урядовцем і т. п. По дискусії піддано ці всі справи під голосування і ухвалено, що членські вкладки треба платити на підставі розметів, які не можуть перевищити суми 3 доларів. Коли до Союзу приступає вже зорганізований відділ, то тоді його кожний член платить до каси Союзу за перший місяць 75 центів. Ухвалено, що відділ може мати найменше 10 членів, а члени, які приступають до Союзу, мусять предлагати лікарське свідоцтво і не можуть бути старші як 40 років. Членом Союзу може бути кожний Українець без різниці політичного пе-

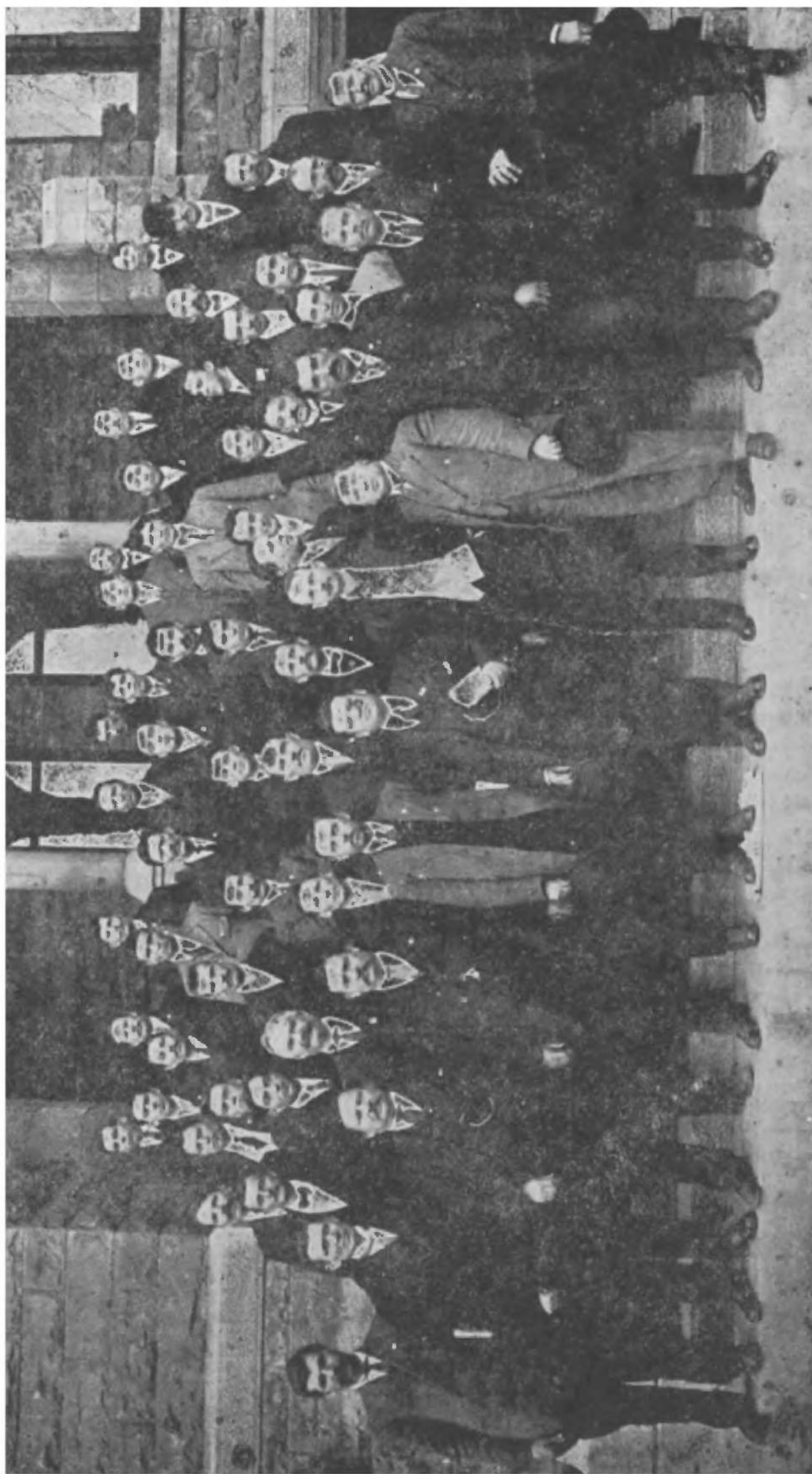
- Щоб організація задержала характер український, урядовцями муть бути вибрані тільки українці. —

Частина оригінального протоколу нового Союзу в Скрентоні, Па., де зазначений український національний характер організації.

реконання і релігійного віровизнання, та без різниці, чи то мужчина чи жінка. Урядовцем може бути обраний кожний Українець без огляду на те, з якої території він походить. Тоді й ухвалено також, що організація, щоб задержала український характер, то урядовцями можуть бути вибрані тільки Українці. Також тоді ухвалено, що члени між собою не сміють провадити спорів про релігійні справи, бо інакше будуть суспендовані.

Тому, що короткий час не позволяв переглянути і ухвалити нового статуту, то рішено тоді вибрати Статутову Комісію, яка мала скласти статут, а для вибрання чартеру то вибрано людей, які тоді вже були громадянами (Ю. Хиляк, С. Митренко, Ю. Крайківський, В. Гришко, І. Завойський і А. Каня).

По ухваленні ще деяких справ, вибрано Комісію-Матку, яка виставила кандидатів на головних урядовців нового Союзу. Голосування відбувалося картками. Вислід виборів був такий, що вибрано: о.

Учасники з'їзду новозаснованої організації "Руський Народний Союз" дня 25 і 26 жовтня 1910 року в Скрентоні, Па.

І. Ардана головою, д-ра Кульчицького заступником, але він зрікся і тоді вибрано заступником М. Семенюка, секретарем Б'єлю, касиром Федана, а далі вибрано Контрольну Комісію та організаторів.

— Як закінчено ці основуючі збори?

— Закінчено відспіванням кількох патріотичних пісень та спільною знімкою.

— На закінчення наших розмов, я хочу ще запитатися, як члени між собою держали зв'язок?

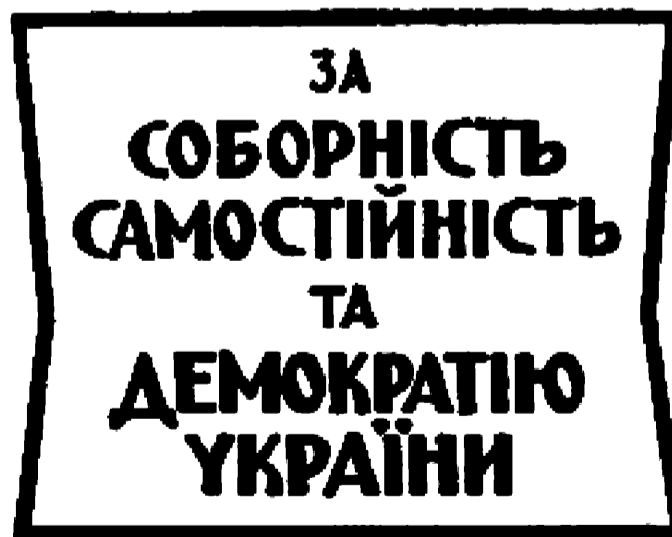
— Зв'язок члени держали між собою і управа з членами, за допомогою листів, друкованого бюлетеню, що його видавав Гришко, а потім за допомогою газети "Шершень". Коли в 1911 році почала виходити "Народна Воля", то вона перебрала на себе увесь зв'язок з членами. П'ятдесят років у житті людини і в житті організації, це великий шмат часу. Зроджена наша організація тому 50 років зросла сьогодні до багатотисячної спілки українських робітників рук і ума з кількомільйоновим майном і добрим іменем серед української спільноти. Цей великий ріст треба завдячувати ідеї, яку оборонили основуючі збори і відданим цій ідеї членам.

— А які перспективи Ви бачете перед нашим Союзом?

— Дальший розвиток нашої організації залежить головню від ідейного молодого покоління, каже Василь Гнус, яке буде в нашій організації бачити втілення не лише американського духа, але й українства та буде старатися про його здійснення за допомогою всеукраїнських ідеалів і тим самим буде допомагати Україні бути соборною та самостійною державою у народів вольних колі.

По цих словах, я щиро подякував Василеві Гнусові за його щирі слова та побажав йому ще довгих радісних років життя. Цього року, 14 січня, Василь Гнус відзначав 80-річчя свого життя.

В. М. Верган

ГАСЛО УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

**КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ УРСОЮЗУ
В 1960 РОЦІ**

Д-р Микола М. Ташч
голова Контрольної Комісії УРСоюзу

Адв. Василь Костишин
заступник голови

Д-р Володимир Грицай
рекордовий секретар

Степан Садовець
фінансовий секретар

Михайло Гричин
член Контрольної Комісії

НОВА УКРАЇНА В АМЕРИЦІ

НАЦІОНАЛЬНО-ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ
В З'ЄДНАНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ НА ТЛІ БРАТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Написав Д-р Матвій Стахів

I.

ЗАГАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ТРИ СТОРІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ В З'ЄДНАНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

Українське поселення в тій країні, яка тепер називається З'єднаними Державами Америки, є не так пізніє, як це популярно приймається. Поза всяким сумнівом український поселенець Альберт Заборівський прибув до міста, що тепер називається Нью Йорк, уже в 1662 р. українське поселення в ЗДА може вже святкувати своє тристаріччя.

Колишній редактор "Народної Волі" в Скрантоні, Ярослав Чиж, що спеціально студіював питання української імміграції в З'єднаних Державах Америки, наводить у своїй студії докази, що тільки в одній Пенсилванії в роках 1726-1776 було вже багато Українців поселених на постійно. Він на основі інших праць вичисляє цілий ряд родин з українськими іменами і прізвищами, що були тоді поселені в цій державі, що була тоді англійською колонією. Треба приймати з цілою певністю, що також в інших околицях Америки знаходилися численні українські поселенці.¹⁾

Українці записали своє ім'я також в Революційній Війні Америки за визволення з підданства британському королеві. Їх імена зустрічаємо між славними вояками Революційної Армії: Богун, Князь, Іван, Зублій, Чесний, Каравин, Полин і інші українські прізвища.²⁾ Отож Українці можуть покликуватися в своїй історії не тільки на свою першу боротьбу за демократичну волю на Сході Європи, коли вони будували першу демократичну республіку, "Запорозьку Січ" в XVI-тім сторіччі, як суверенну державу Запорозького Війська, але й на те, що вони брали участь у Революційній Війні Америки, помагаючи їй здобути свою демократичну незалежність.³⁾

Ця імміграція на американську землю з України продовжувалася спорадично далі, як на це вказують історичні документи. Проте, вона не могла бути масова, бо волю руху мали при кінці XVII-го і аж до по-

---

1) Гляди працю Ярослава Чиж: *The Ukrainian Immigrants in the United States*. By Yaroslav I. Chyz, Scranton, 1939.

2) Там таки.

3) Про державність Запорозької Січі гляди: Д-р Сократ Іваницький — *Переяславський Договір і його правна якість*. Скрантон, 1954. Видання Науково-Політичної Бібліотеки.

ловини XIX-го сторіччя лише три суспільні стани: козаки, міщани і шляхтичі. Головна маса народу, селянство, в тих часах це або панщинні піддані або кріпаки, позбавлені права свobodно виїздити з області свого пана. Воля руху постала в Україні щойно від половини XIX-го сторіччя, коли в межах Галичини, Буковини і Закарпаття була панщина знесена в 1848 році, а в Придніпрянщині в 1861 році.

Українська еміграція стає численнішою на початку 1860-тих років. З Придніпрянської України вона йшла спочатку через Сибір і Аляску до Каліфорнії і тут уже в 1868 році виступає, як свідомий український діяч, козацького роду православний духівник Агапій Гончаренко. Від Сходу Америки в тім самім часі, коли починається українська масова іміграція, вперше в 1860-ім році приїздить до Нью Йорку імігрант з Галичини, Іван Макогін, родом із Залісся, станиславівсько-

Ярослав Чиж

го повіту. Властива масова еміграція зі Закарпаття (найперше), а потім із галицької Лемківщини, Східньої Галичини та Буковини почалася щойно 1872 року. Так то саме тепер можемо обходити вже повне сторіччя масового поселення Українців в Америці.⁴⁾

Сто років тому в цілій Україні панувала сильна неграмотність у масах народу. Спричинила її ворожа польсько-австрійська, малярська, румунсько-німецька та московсько-царська окупаційна влада. Проте, факт залишається фактом, що ще в 1897 році в тих губерніях України, звідки найбільше їхало емігрантів до Америки, була така страшна неграмотність: В подільській губернії — 89.5%, а у волинській губернії 91.6%. Середньо в цілій Придніпрянській Україні в тім році були грамотними лише 164 особи на кожну тисячу Українців. Тридцять років раніше, коли почалася еміграція до Америки з тієї частини України, неграмотність була ще страшніша. Якщо йдеться про Галичину, то в

4) Ближчі дані про початки масової української іміграції гляди: Юліян Бачинський, — Українська іміграція в З'єднаних Державах Америки, Львів, 1914, сторінок 492, з ілюстраціями і мапами. Також — Споминки Агапія Гончаренка, українського козака-священника. Коломия, 1894.

о. Агапія Гончаренко

ній у 1890-ім році було грамотних дещо більше, але знову ж таки назагал дуже мало, бо лише середньо 250 осіб Українців на кожну тисячу. З тієї маси населення їхала еміграція до Америки в загальному найактивніша, найвідважніша і найграмотніша частина народних мас. Проте, в середньому грамотність емігрантів була дуже низька, коли на неї дивитися нинішніми мірами. Маємо урядові статистичні дані грамотности іміграції вже з релятивно пізнього часу, бо з 1905 року. Американський іміграційний уряд того року подавав число неграмотних імігрантів різних національностей, у тім також Українців. Ця неграмотність у відсотках виглядала так: 5)

Національність	Число імігрантів в 1905 році	У цім числі імігрантів відсоток неграмотних
Англійці	50,865	1%
Шкоти	16,144	1%
Шведи, Норвежці і Данці	62,284	1%
Ірландці	54,266	3%
Французи	11,347	3%
Німці	82,360	4%
Валійці (Велші)	2,531	1%
Голандці	8,498	5%
Фіни	17,012	2%
Чехи	11,757	2%
Еспанці	5,500	10%
Мадяри	46,030	12%
Італійці північні	39,930	14%

5) Звіт американського уряду цитований у Ю. Бачинського, там таки.

Національність	Число імігрантів в 1905 році	У тім числі імігрантів відсоток неграмотних
Греки	12,144	26%
Жиди	129,910	23%
Словаки	52,368	25%
Румуни	7,818	29%
Москалі	3,740	33%
Хорвати і Словінці	35,104	38%
Серби	2,638	39%
Болгари	5,823	39%
Поляки	102,437	40%
Південні Італійці (Сицилія)	186,380	56%
Литовці	18,604	57%
Українці	14,473	63%
Португальці	4,630	67%

Ясна річ, що неграмотні в індустріальній країні, де наємна праця сильно зріжничкована і де легша й ліпше платна праця вимагає вже як не вищої освіти, то принаймні грамотности, боротьба за ліпше існування українських імігрантів була куди не вигідніша у порівнянні з іншими національностями. Єдині Португальці стояли тоді під оглядом грамотности нижче від Українців. Коли основна маса населення ЗДА, Англійці, Шкоти, Велші, Ірландці, Шведи, Норвежці, Данці, Голяндці майже не мали між собою неграмотних, то серед українських імігрантів уже в біжучім сторіччі було на кожну сотню душ 63 особи цілком неграмотні. Це одна з причин (яких було зрештою більше), чому вище названі кола населення ЗДА, які творили тоді велику більшість, ставилися до нашої іміграції з легковаженням. Окрім того, ця масова неграмотність перших іміграційних хвиль з України дасть нам ключ до зрозуміння багатьох недомагань громадського життя української спільноти в З'єднаних Державах Америки.

При загальнім огляді характеру нашої масової іміграції в Америці треба ще згадати собі, що ця іміграція у величезній більшості була аж до Першої Світової Війни зарірково-часовою, отже вона була духово й економічно скерована на те, щоб після здобуття відповідної суми зі своїх ощадностей вернутися назад до Рідного Краю. Тільки незначна частина імігрантів була рішена від самого початку на те, щоб залишитися назавжди в ЗДА. Ця маленька частина української іміграції до ЗДА старалася знайти зв'язок з американським життям та застосуватися до нього. Основна маса української іміграційної громади тільки своїми ногами і руками була в американським житті, зокрема ж у його економічній праці. Її голова й серце були далі своїми думками і почуваннями в Україні.

І ще одне мусимо усвідомити собі, коли хочемо розуміти минуле нашої громади в Америці. Вона їхала до Америки в своїй масі з дуже малим ступнем національної свідомости, а ще з меншим ступнем політичної вироблености. Цей момент пояснить нам багато з того, що

діялося в житті нашої громади під національно-громадським оглядом аж до Першої Світової Війни, тобто половину з того часу, в яким масова наша іміграція станула ногою на вільній американській землі.

Хвиля масової еміграції з України до Америки плила по черзі від західних земель України, далі посуваючися на Схід до Дніпра. Насамперед приїхала велика маса наших людей із закарпатської Лемківщини, після того з галицької Лемківщини, а шойно пізніше з Бойківщини, Підгір'я, галицького Поділля й Гуцульщини, Волині і зазбручанського Поділля, доходячи тільки малим дотиком до Київщини. Ці землі в половині минулого сторіччя, коли починалася масова еміграція з України до Америки, мали свою національну свідомість більш у негативній формі ніж у позитивній. Вони розуміли, що вони чи то Русини чи то Малороси, але фактично в них сильніша була регіональна свідомість даної області Рідного Краю ніж загальнонаціональна свідомість приналежності до народу, що сягав від Татр по Кавказ.

Станувши твердою ногою при праці в Америці, наша кожна менша чи більша група поселенців відразу відчула свої духові потреби і старалася їх заспокоїти. В культурнім середовищі американського життя вона відчувала культурний голод не менше, як раніше в краю відчувала й терпіла фізичний голод. В змаганні за відповідне задоволення цих духових потреб переходила вся наша громадськість в Америці окремі доби свого громадсько-національного життя. Ці доби своєю течією переходять одна з другої. Кожна з них є наслідком першої доби і її дії, а потім причиною витворення дальшої нової доби. Проте, ці доби відрізняються одна від одної деякими основними прикметами і тому ми їх в нашій розгляді насвітливо окремо під назвою, яка віддає найхарактеристичнішу прикмету громадської діяльності даної доби.

Треба підкреслити, що такий перегляд історії національно-громадської діяльності Українців в Америці є конечний. Без знання фактів із минулого не може бути повного зрозуміння сучасного стану громадського життя. А без одного й другого неможливо ставити нові завдання для майбутности. Коли ж ми розглядаємо життя українсько-американського суспільства не лише самого в собі і в лучності з довкіллям американським життям, але й у лучності з життям українського народу на всіх його соборних землях, то без знання історії громадського життя Старої України і без історії Нової України в Америці ми не мали б правильного погляду на це питання. Пізнання історії громадських змагань Українців у З'єднаних Державах Америки є тим важливіше, що йдеться тут про велику масу українських людей, що вийшли з України на нове поселення.

На підставі американських урядових матеріалів та своєчасних даних, які зібрали різні українські дослідники української іміграції в ЗДА, видно, що від початку 1870-их років по 1898 рік прибуло до ЗДА понад 108,000 Українців, що тут шукали праці і хліба.⁶⁾ В наступнім

6) Ю. Бачинський, там таки, ст. 102 і наступні.

десятиріччі по рік 1890 прибув новий шар української іміграції у кількості понад 284,000 осіб, або із попередньою хвилею іміграції це дало понад 392,000 Українців в ЗДА. Дочисливши дальший приплив української іміграції по 1914 рік, коли вибухла Перша Світова Війна, та природний приріст через народження першого покоління на американській землі, ми отримуємо кругло 500,000 Українців у ЗДА в тім переломовім році.⁷⁾

Ця велика маса іміграції з України до ЗДА в своїй величезній більшості прибула зі західніх земель: Закарпаття, Галичини й Буковини. Тільки незначна кількість імігрантів була з Придніпрянської України, бо там українське селянство емігрувало головно на поселення на Зеленим Клині. До Америки переселялися ті українські селяни, які прагнули релігійної свободи перед релігійним переслідуванням з боку царсько-російської адміністрації. Беручи цей момент територіяльного походження тодішньої хвилі української іміграції в ЗДА, ми можемо ствердити яскраве відсоткове відношення тієї іміграції зі Західньої України до її корінного українського населення на рідній землі. Отож рахунок нам показує, що іміграція Українців із колишньої австро-угорської монархії до ЗДА творила середньо в 1914 році 10 відсотків усього українського населення на цих землях. Із 100 Українців на цих землях 10 було в ЗДА. Ця десята частина Західньої України в Америці представляє собою важливий демографічний чинник. В самій Америці тоді це була вже також значна відсоткова участь у населенні цілої Америки: Українці тоді творили кругло 0.5% усього населення ЗДА.⁸⁾

Розвиток національно-громадської діяльності Нової України в Америці можна поділити на такі періоди, беручи за вихідну добу перші десятиріччя українського поселення і посуваючися щораз ближче до наших часів:

1. Боротьба за рідну Церкву на тлі інтегральних братських організацій.

2. Боротьба за світський характер допомогових і забезпечених братських організацій.

3. Боротьба між різними політичними напрямками на ґрунті братських організацій і суперечки між самими братськими союзами.

4. Боротьба за принципи консолідації для загальних національних завдань під час Першої Світової Війни і в часі Великої Української Революції та державного будівництва і його оборони.

5. Нове політично-громадське роз'єднання в добі між двома війнами та нові змагання до тривких підвалин національної консолідації.

Наш огляд окремих періодів цієї національно-громадської діяльності буде з уваги на обмежене місце цього ювілейного збірника УР Союзу дуже короткий. Він дасть тільки найзагальніші риси, які характеризують громадську діяльність в окремих періодах.

⁷⁾ Ю. Бачинський, там таки, ст. 114.

⁸⁾ Ближче про це: Іван Івашко, Українська Еміграція, Львів, 1931, сторінка 13.

II.

БОРОТЬБА ЗА РІДНУ ЦЕРКВУ НА ТЛІ ІНТЕГРАЛЬНИХ
БРАТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Перша хвиля масової української іміграції до ЗДА від 1870-их по 1886 рік застала для себе цілком неприготований ґрунт для громадської діяльності. Імігранти зрештою ще не були звиклі для такої вільної громадської діяльності, бо ж у Ріднім Краю вони до того часу мало могли навчитися в цій ділянці. Обставини незнаного краю і людей та спільна праця з чужими людьми в кожній ділянці, заставили пізніше українських людей до глибшої задуми над своїм станом на новій вільній землі. Від чужих людей зрозумілої для них слов'янської мови, які приїхали до ЗДА раніше, вчилися українські поселенці способів самодопомоги і громадської праці. Ранішими імігрантами в ЗДА були Словаки й Поляки. З Поляками ділили наших імігрантів ще з Рідного Краю деякі духові антагонізми. Тим то їх взаємини були холодні. Теплішими стосунки були зі Словаками і в них училися наші імігранти домогового діла.

Власне перша запомогова організація мала в наших імігрантів форму вузьких земляцьких гуртів, обмежених одним селом. Щодалі ці гурти поширювалися на повітові земляцтва. Вони шляхом листування давали поради своїм рідним і землякам по селах, як їхати до Нового Світу, а після прибуття давали їм перший притулок і допомогу для здобуття праці. В наглій потребі такі земляцькі гурти допомагали своєму землякові в нещасті. Ці земляцтва були вільними, нестатутівими організаціями; щойно в пізніших десятиріччях вони розвинулися в статутіві регулярні домогові земляцтва. Деякі з них затрималися до тепер.

Свої релігійні потреби заспокоювала ця іміграційна маса зі Закарпаття й Галичини, що була вдома приналежна до східньої католицької ("греко-католицької") Церкви, в існуючих на місці католицьких парафіях латинського обряду. Це були парафії польські, чеські й словацькі, але в меншій частині також інші (айриські, німецькі і т. д.). Розуміється, що Українці латинського обряду, яких було між імігрантами чимало, належали до парафій латинського обряду і то в першу чергу польських. Проте, як тільки масова іміграція осіла міцніше в деяких місцевостях, зараз існуючі там земляцькі гурти почали під проводом свідоміших людей думати над тим, щоб зорганізувати парафії української Церкви, тобто з українськими духівниками. Зібравши на це відповідні фонди, вони зверталися до митрополита у Львові, щоб їм вислати відповідного священика.

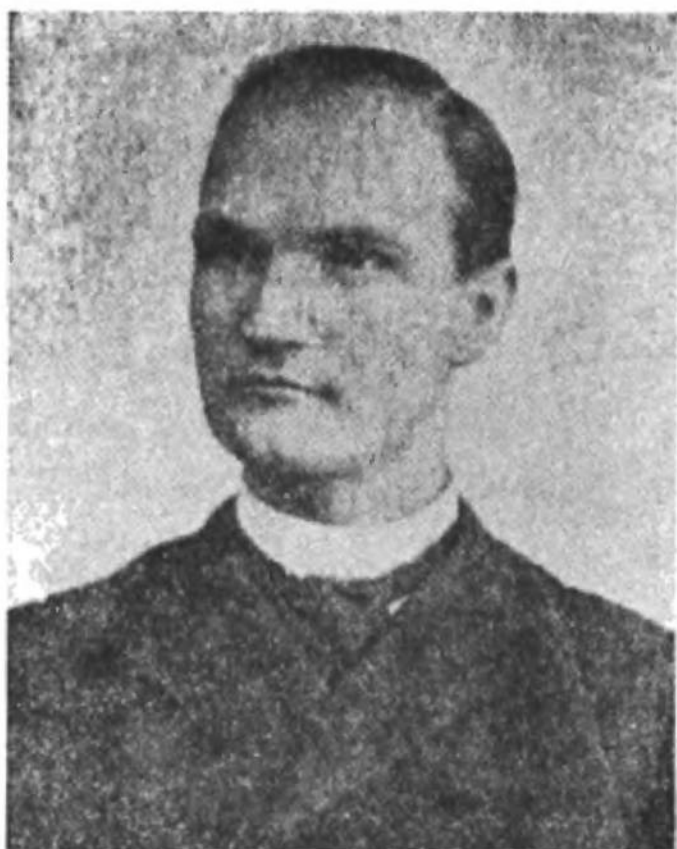
У ході цієї першої загальної організаційної акції, започаткованої власною думкою, енергією і коштами іміграції, приїхав в 1884 році перший український греко-католицький духівник до ЗДА, о. Іван Волянський. Він заснував першу українську католицьку парафію в Шанандоа, Па., де також станула перша українська церква в 1886 році. В

тим самим році він оснував першу українську газету в ЗДА, "Америку". Організація парафій і побудова церков ішла скорим темпом. В 1886 році були ще основані парафії в Шамокині, Кінгстоні, Вилкс Берри, а в 1887 році в Скрентоні, Олифанті і інших місцевостях Пенсильванії. Друга з черги побудова церкви була переведена в 1887 р. в Скрентоні. З трудом стягнуто ще одного духівника, о. Зиновія Ляховича, який працював разом з о. Волянським в 1887 р., але незабаром того ж року він помер. Тодішня митрополія на прохання о. Волянського не могла йому вислати більше допомоги, бо місцеві єпископи в ЗДА через Рим противилися тому, мовляв, жонаті католицькі священники в Америці є небажані. Тоді, з початком 1881 р., приїхав знову до ЗДА о. Кость Андрухович, нежонатий. В 1889 р. приїхав ще третій духівник, о. Олександр Дзубей зі Закарпаття ("з Угорщини", як тоді говорили). Організаційна діяльність о. Волянського дуже не подобалася місцевим католицьким єпископам латинського обряду. Річ у тім, що він виконував не тільки душпастирські обов'язки, даючи релігійну потіху вірним, але він ще переводив національну сепарацію від чужонаціональних католиків (Поляків, Словаків, Айришів і т. д.) в окремі релігійні парафії і давав їм ще суспільну підвалину в самостійних допомогово-обезпечених братствах.

Ці братства організувалися на ґрунті давніших земляцьких гуртів чи комітетів, але тепер вони діставали свої окремі статuti. Цим способом о. Волянський творив організаційну підставу суспільного життя Нової України в Америці. Перші такі братства були зорганізовані знову ж таки в Пенсильванії: перше в 1885 р. в Шанандоа, а далі пішли Шамокин, Гайзелтон, Фріленд, Кінгстон, Олифант. При допомозі о. Волянського всі ці братства перейнялися ідеєю об'єднаного діяння. Дня 29 листопада 1887 р. відбувся перший з'їзд делегатів існуючих тоді братств в Олифанті і на цій конвенції створено перший допомогово-обезпечений братський Союз під назвою "Сполучення Братств Руських" з англійською назвою "Greek Catholic Union". Осідок централі Союзу визначив статут у Шанандоа, Па. Ідея братської допомогово-обезпеченої власної організації приймалася серед української іміграції скоро, поширюючи братські відділи не тільки в Пенсильванії, але й по інших державах ЗДА. Творилися в одній місцевості навіть по кілька відділів, зокрема ж відділи молоді.

Цей Союз не протривав довго, бо його творець був відкликаний на домагання місцевих римо-католицьких єпископів і мусів виїхати до краю. Не було ще досить вироблених людей для ведення такого Союзу. Проте, в тім часі стали в більшій кількості приїздити до ЗДА духівники зі Закарпаття. Вони пізніше підняли ідею о. Волянського і стали організувати свій новий Союз, щоб таким способом відділити імігрантів зі Закарпаття від решти Українців і тим способом не дати розвиватися українській національній свідомості серед своїх вірних. Так був створений 1892 р. новий Союз під назвою "Соединеніє греко-кафоліческих русских братств сіверной Америки". Це "Соединеніє" стало видавати свій часопис "Американський Русский Вѣстникъ" "Со-

о. Іван Волянський

Юліян Бачинський

єдиненіє" працювало дуже пиняво й неправильно з двох причин. По-перше, серед закарпатських духівників була закорінена сильно симпатія до Мадярщини. Такі "мадяронські" духівники самі між собою говорили лише по-мадярськи і вводили навіть на збори мадярську мову. Меншість серед цих духівників, що походила з околиці Пряшева, виступала проти того і звідсіль були в "Соєдиненію" гострі спори й боротьба. По-друге, тоді мадярони накиннули на провід "Соєдиненія" таких людей, які не вміли провадити Союзу. Проти цієї господарки в "Соєдиненію" і взагалі проти мадяронства виступили сильно з національних мотивів духівники і декілька інтелігентів, що вже в міжчасі прибули до ЗДА з Галичини. Вони разом з пряшівцями по завзятій боротьбі виступили зі "Соєдиненія" та оснували в 1894 р. новий всеукраїнський Союз під назвою "Руський Народний Союз", з осідком централі в Шамокині, Па. Органом Союзу визначено "Свободу", яка стала виходити раніше в 1893 р. як двотижневик. До цього нового Союзу приступило також братство в Скрентоні, що було основане, як друге з черги найстарше братство в ЗДА (в 1889 р.). В цім Союзі відразу панував свідомий український національний дух у противенстві до мадяронства, яке звило собі гніздо в "Соєдиненію". Звідсіль від самого початку панувала між органами обидвох Союзів гостра полеміка і боротьба.

Місцеві відділи братської організації і самі їхні Союзи були інтегральними організаціями, тобто всецілими, бо вони охоплювали в собі всяку ділянку громадсько-національного життя. На їх ґрунті зосереджувалася організація парафій, політично-національна боротьба, освітня робота і, розуміється, допомогово-обезпеченева акція. Цей факт потягав за собою важливі наслідки. На ґрунті цілого братського відділу в даній місцевості і в цілім братськім Союзі відбувалася вся

суспільно-політична й національна боротьба. Це без сумніву не помагало розвиткові братського руху, але гальмувало його та причинялося до його частих криз на тім тлі. Якщо б братський допомоговий і забезпеченевий рух був відлучений від завдань, які в своїй істоті до нього не належали, то він був би розвивався з більшим розмахом для загального національного добра. Якщо б братський Союз був присвячений виключно допомоговій і забезпеченевій справі, то його праця була б не тільки легшою, але й успішнішою під оглядом ширшого засягу в іміграційній громаді і при тім був би куди сильніший фінансовий успіх. Тоді братська організація могла б давати велику фінансову допомогу на загально-національні і зокрема на культурні завдання, які виконували б окремі від братського союзу організації: церковні, освітні, політично-національні, шкільні тощо. Проте, на даній стадії розвитку суспільного життя Нової України в Америці не могли витворитися така диференціяція суспільного поділу національної праці. В Україні в тім часі щойно розвивалося таке зрізничкування суспільно-національних організацій, отже воно не могло відразу перенестися на американський ґрунт. Внаслідок того братська організація залишилася ще довгий час інтегральною організацією, що охоплювала в собі всі завдання суспільного життя.

На тлі цієї інтегральної братської організації розвинулася в цім періоді життя Нової України в Америці насамперед боротьба за рідний характер Церкви. В часі виділення українських католицьких парафій і їх усамостійнення від польських, словацьких і айриських парафій виникла відразу гостра боротьба з цими духівниками, які опановували до того часу українських вірних. Грали ролю в цій справі не лише національні моменти, але й чисто матеріяльні. З одного боку наші імігранти вимикалися з-під впливу цих чужих денаціоналізуючих центрів, які свідомо провадили під цім оглядом винародовлення серед нашої громади. З другого боку чужі парохі тратили значний прибуток у своїх парафіях, як тільки наші люди виділялися в свою окрему парафію. Чужі духівники розлючувалися на цей факт так далеко, що робили доноси на українських священників до єпископів, закидаючи їм різні неправдиві ересі і гріхи, а також використовували впливи неправильно інформованого Ватикану про ці справи. Внаслідок того українське духівництво підчинив Ватикан безпосередній юрисдикції римокатолицьких єпископів у ЗДА, які не розуміли цілком українського церковного руху і релігійного духа та фальшиво поінформовані доносниками про українську Церкву взагалі, виступали проти нашого духовенства нетактовно і навіть вороже. Виникла з того велика церковно-релігійна боротьба в обороні самостійности українських парафій і підчинення їх тільки власному єпископові, якого вимагали всі.

Ця боротьба за рідну Церкву відбувалася не тільки в часописній формі і на різних зборах з українського боку і доносами з чужого боку. Деякі польські духівники в тім часі дійшли були до того, що нацьковували на наші нові парафії своїх парафіян до тої міри, що ці нападали на наших людей фізично. Цілі озброєні ватаги нападали на наших свідоміших людей, а духівники чужої парафії виклинали їх з

проповідниць.⁹⁾ Проте, на цім відтинку боротьба була незабаром виграна. Основна маса нашої іміграції виділилася з чужих парафій, утворила свої і приступила до побудови своїх власних церков. Не зважаючи на великі кошти будови церков, церковні будинки множилися скорим темпом не лише в Пенсилванії, але й в інших державах ЗДА. Цей будівельний запал, який звертав усю жертвенність загалу на цю справу, а поминав усі інші національні завдання, спонукав "Свободу", що її редагував тоді о. Григорій Грушка, звернутися в статті під заголовком "Не будуйте каплиць" з пересторогою до української іміграційної громади, щоб вона не будувала стільки церковних будов нараз, бо "незадовго буде більше церков в Америці як руських родин".¹⁰⁾ І справді, це було велике досягнення під цим оглядом, бо в тім часі вже була збудована 51 церква, що на ці часи є величезним успіхом.

Саме виділення української іміграційної громади в свої українські католицькі парафії ще не вирішало кінця цієї боротьби, якщо йдеться про відтнок стосунку до римо-католицьких єпископів. Наші парафії були окремі, але вони далі підлягали латинським єпископам, які ставилися з явною нехиттю до наших духівників і всякими способами їх переслідували і легковажили. Це збільшило борсьтбу за покликання українського католицького єпископа до Америки з одного боку, а з другого боку зміцнило опір проти легковаження нашої релігійної справи латинськими єпископами. Це використала урядова пропаганда московської Церкви на Алясці і в Каліфорнії для своїх цілей. Невдоволення деяких наших духівників ця пропаганда піддувала до ще більших розмірів і вкінці спонукала декількох із них до переходу на православіє і підчинення себе Синодові цієї російської Церкви. Перший такий перехід стався в Міннеаполісі (Мін.), де прийняв православіє о. Алексій Товт із Закарпаття (1891). За ним пішли інші зі Закарпаття і вже залишилися раз назавжди під юрисдикцією синодальної російської Церкви. Вони це робили головно зі своїх москвофільських симпатій. Одначе пізніше також свідомі українські католицькі духівники, притиснені своїми латинськими єпископами до муру легковаженням українських релігійних справ, рішилися були перейти також на православіє. Започаткував це о. Григорій Грушка (1896 р.). Це був вислів протесту проти антиукраїнської політики латинського єпископату в церковних справах. За о. Грушкою пішло ще декількох українських духівників, хоч тоді цей рух не набрав ширшого розміру. Треба ще зареєструвати рідкий факт, що один із латинських єпископів викляв із Церкви діяльного українського католицького духівника і патріота, о. Івана Ардана, пароха в Олифанті. Сталося це за його рішучий протест проти поведінки латинського єпископа в Скрентоні, Гобана, який був формально в юрисдикції над нашими парафіями в тій окрузі (в 1902 р.). Проте, о. Іван Ардан не перейшов до іншої церковної

9) Докладніше про цю фізичну боротьбу гляди: Юліян Бачинський, там таки, ст. 282 і наступні.

10) "Свобода", число 28 за 1896 р.

юрисдикції і залишився світським діячем. Ця справа мала свій голосний відгомін в органі "Руського Народного Союзу" і в його окремих відділах на провінції. Ці конфлікти латинського єпископату з українськими духівниками й парафіями дали пригожий ґрунт для започаткування також протестантської акції серед нашої іміграції. Вже в 1904 році була заложена перша громада баптистів у Скрентоні, а далі слідували ще інші протестантські громади.

Рівнобіжно з тим ішла боротьба проти мадяронства деяких духівників зі Закарпаття, яких було числом куди більше ніж духівників із Галичини і Закарпаття, які трималися українського (чи, як тоді переважно говорилося, руського) національного напрямку. Підтримували український напрямок духівники з пряшівської єпархії й ішли разом з галицькими, як у церковних, так і в світських справах. Врешті до цієї боротьби вмішався Старий Край в особі митрополита у Львові. Покликуючися на небажані наслідки юрисдикції латинських єпископів над українськими парафіями в ЗДА, митрополія добилася в Римі вкінці того, що йменовано окремого українського католицького єпископа, Сотера Ортинського, з осідком у Філадельфії, Заки це сталося, угорський уряд і мадяронські та москвофільські священники зі Закарпаття робили всі можливі заходи, щоб єпископом був один із їхнього кола, а коли це не вдалося, тоді стали вимагати для себе окремого єпископа з мадяронсько-москвофільським напрямком. Після приїзду єпископа Сотера до ЗДА в 1907 р., розпочалася нова боротьба цього антинаціонального напрямку з українським напрямком у Церкві. При тім Курія у Ватикані обмежила права юрисдикції єпископа Ортинського, даючи йому становище тільки єпископа-помічника кожного латинського єпископа в даній окрузі. Таким чином, ці латинські єпископи далі залишилися зверхниками українських парафій, хоч і діяли вже через єпископа Ортинського. Отож почалася ще боротьба за привернення всіх прав єпископа Ортинського, висилано відповідні постуляти і протести до Курії, поки нарешті йому не признано цих належних прав. Розуміється, що мадяронське духівництво не підтримувало цієї боротьби, беручи сторону латинських єпископів. Врешті ця боротьба скінчилася перемогою незалежності Української Католицької Церкви, але щойно коротко перед вибухом світової війни.

В цій боротьбі наступив виразний поділ москвофільського і мадяронського духівництва від духівництва українського напрямку. Перше в числі 43 (на всіх 61 зі Закарпаття) довго не хотіло визнати єпископа Ортинського своїм єпископом, бо боялося його національного українського напрямку. За єпископом ішли священники українського напрямку з Галичини (63 і 10 із Закарпаття). Щоб не допустити до явного розколу в Церкві, єпископ погодився на іменування окремого генерального вікарія при собі для справ закарпатських парафій. Вони під впливом мадяронського духівництва крок за кроком сепарували себе в кожній справі від решти українського суспільства в ЗДА.

Вся ця боротьба вповнила півсторіччя життя іміграції в Америці. Вона відбувалася на ґрунті братського руху і причинялася до,

Його внутрішнього гарячкового стану в цій справі, викликаючи застій у кожній іншій справі. Правда, ця боротьба мала одночасно національний характер, бо ж ішлося про незалежність своєї Церкви від встравання чужонаціональних чинників і про те, щоб церковні парафії не перемінилися в заборолу винародовлення наших закарпатських братів. З того погляду все членство "Руського Народного Союзу", без огляду на свої світоглядні різниці, підтримувало єпископа Ортинського, як репрезентанта національного характеру парафій і церковної адміністрації. Перемога єпископа могла стати фактом тільки тому, що за ним стояв весь національний братський рух. Проте, вже тоді зарисувалися всі лінії розколу нашої іміграційної громади на "угорських Русинів" і на решту Українців. Ця лінія потім, у дальшому періоді, поширилася й поглибилася в пропасть, яка ще до тепер не засипана.

III.

БОРОТЬБА ЗА СВІТСЬКИЙ ХАРАКТЕР БРАТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Усамостійнення Церкви, до якої належала маса української іміграційної громади в ЗДА, мало велике національне значіння. На початках нашої масової іміграції представляла польська політика в ЗДА українську й литовську іміграцію тільки за галузки єдиної "Польонії в Америці". Тим то такий був спротив з боку польського духовництва і націоналістичних світських кіл проти незалежності української Церкви.

Підтримку всієї національно свідомої громадськості в боротьбі за юрисдикцію нового католицького єпископа для Українців уважав єпископ Сотер помилково за повне піддання цієї громадськості під провід його і його консисторії не лише в церковних, але й світських справах. Це була помилка з його боку в оцінці настроїв громадськості. Нова Україна в Америці поступала в своїм розвитку рівнобіжно з розвитком Старої України. Там, у краю, зокрема ж у Галичині й Буковині, при кінці XIX-го сторіччя наступив сильний здвиг в напрямку політичного вироблення й диференціації. Зорганізувалася в жовтні 1890 року правильна українська політична організація, Українська Радикальна Партія під проводом Івана Франка. Це була перша того типу організація, яка зверталася до мас народу з всебічною програмою в кожній ділянці життя. Із старої народовської групи, що охоплювала всю решту національносвідомої інтелігенції і духовенства, виділилася в 1896 р. нова політична група під назвою "Українська Християнсько-Суспільна Партія". Вона мала характер клерикальний і при тім угодивий щодо австрійсько-польського режиму. Незабаром, в 1899 р., перетворилася стара народовська група при допомозі одної групи з Української Радикальної Партії в нову ліберальну організацію з упорядкованою програмою, прийнявши назву "Українська Націонал-Демократична Партія". Тоді таки оформилася четверта політична організація під назвою "Українська Соціал-Демократична Партія". Вона зібрала в собі всіх прихильників марксизму на "пролетарській" базі. Це зріз-

ничкування політичного життя в краю, звідки походила маса нашої іміграції в ЗДА, викликало там величезний суспільно-політичний рух у масах народу. До голосу й проводу народного життя прийшли молодші елементи, виховані в політичній школі Михайла Драгоманова, а пізніше його учнів — Івана Франка й Михайла Павлика. Не лише інтелігенція в рядах радикальної і соціал-демократичної організацій, але й у націонал-демократичній партії діяла в дусі демократичного світогляду з різким на ті часи соціальним реформізмом. Консервативні й клерикальні елементи були лише в рядах “християнських суспільників” і староруської групи та новітніх москвофілів. Ця консервативна течія на початку 1900-тих років була завдяки боротьбі школи Драгоманова й Івана Франка в меншості. Дух суспільно-демократичного радикалізму панував тоді в компактній масі інтелігенції, як це видно з її участі у генеральнім земельнім страйку в 1902 р., що мав просто революціонізує значіння. Нове покоління інтелігенції було поступове і в політичнім сенсі радикальне (не треба того радикалізму змішувати з релігійним “радикалізмом”). Таким було також молодше духовенство. Ті, що приїздили до ЗДА в 1890-их і 1900-их роках, були також такого світогляду, хоча між ними, розуміється, траплялися також прихильники консервативного напрямку, але це була меншість.

Відгомін цього великого руху в краю доходив також до Нової України в Америці, хоча його хвиля була слабша і не така зрізничкована. Коли в краю були безпосередні причини до суспільно-політичного зрізничкування, то в новім світі вони затирилися, бо ж тут в основі вся іміграційна маса мала те саме суспільне становище: робітників по копальнях і фабриках, на домашніх послугах і в транспортній службі. Лише одиниці приїхали вже зразу для ведення якогось торговельного інтересу або пізніше перейшли на такий інтерес. Давний консервативний характер іміграційної громади, який вона набула в краю при своїм виїзді між 1870-1890 роками, став скоро перемятися, зокрема ж у свідомішій українській таборі, що постійно стояв у листовнім зв'язку з матірнім краєм.

Тієї переміни не помітив і не зрозумів глибше новий єпископ Сотер, який мав дві великі громадські прикмети: щирю любов до свого народу та активну волю діяти в кожній ділянці народного життя для його добра. При тім одначе єпископ заступав повну інтегральну п'яatformу організації народного життя в ЗДА з тим, що рішальну ролю мав грати клер під проводом єпископа. Згідно з цією п'яatformою, все світське життя мало бути об'єднане в одній загальній громадській організації, яка мала б сповняти всі громадські функції, але при тім затримати вповні клерикальний характер. Побіч чисто церковних організацій при парафіях мала, зрештою, існувати на практиці тільки одна громадсько-братська організація, в данім разі “Руський Народний Союз” під проводом єпископа. Така організація могла мати за собою більшість пів сторіччя раніше, але не в 1900-тих роках, коли в суспільстві була більшість прихильників погляду, що громад-

Вуглярі йдуть до праці.

(Рисунок з обкладинки календаря УРС "Товариш імігранта" 1915 р.)

ські справи мають бути полагоджувані громадським способом в громадських організаціях, в яких членами мають бути Українці без огляду на своє територіяльне походження та релігійну приналежність. Тільки так могла розвинутиися в силу соборна українська національна справа. Єпископ був переконаний, що коли вся громада підтримала його боротьбу за незалежнення Церкви від чужих чинників (місцевих латинських єпископів), то це знак, що вся громада піде також за його клерикальним напрямком громадської організації. Він не відчув, що підтримка громади була виключно з погляду національних інтересів.

Зараз після устійнення своєї юрисдикції в церковних справах єпископ приступив до вище накресленого завдання. Він, будучи активним членом Руського Народного Союзу, став сукцесивно напірати на те, щоб цей Союз перемінити в стисло "греко-католицьку організацію" під своїм проводом. Через свого "духовного опікуна" в "Руськім Народнім Союзі" єпископ став переводити цензуру в Союзівім органі, "Свободі", щоб там не друкувалися противні його плятформі статті. Вже в 1908 р. він, як протектор Союзу, перепер на Конвенції Союзу зміну статуту, яка міняла дотеперішній соборний характер організації: від тепер членом Союзу мали право бути тільки ті Українці й інші Слов'яни, які були католиками — все одно, греко- чи римо-католиками.

Українці, що були православними або протестантами, вже не мали права бути членами Союзу. Ця зміна викликала в рядах Союзу сильні спори і боротьбу. Поступові демократичні й радикальні елементи вбачали в цій зміні національну шкоду проти соборного принципу національного руху, який, шануючи кожну українську Церкву, мусить бути виразно світським з огляду на те, що українська нація поділена на дві великі Церкви — православну й католицьку, та на значну частину меншости протестантської. Боротьба цих двох напрямків у Союзі забрала багато енергії і відвернула увагу від не менш важливої проблеми: що і як робити, щоб не допустити до того, щоб закарпатських братів опанували остаточно мадяронські і москвофільські елементи та щоб перешкодити скристалізуванню москвофільських організацій із Галичини й Буковини зі значнішим числом імігрантів?

Проте, ця боротьба, замість ослабати, ще загострилася. В 1910 р. на XI Конвенції Союзу виступив особисто єпископ і, як член статуткової комісії, перевів ухвалу більшости, але при сильнім спротиві меншости, щоб Союз змінив ще й статут на "Греко-Католицький Руський Союз". Ця зміна статуту викликала велике негодування серед меншости, яка голосувала проти зміни. Виникло також невдоволення серед більшости, де далися чути голоси, що така зміна є некорисна для національної справи. Невдоволені оснували негайно організаційний комітет, який мав завдання провести боротьбу проти цієї зміни всередині Союзу. Коли ж виявилось, що формально зміна є легальна і треба почати організацію нового Союзу на загальних національних принципах зі світським характером. Так постав новий Союз, що взяв собі назву, яку старий Союз залишив, тобто "Руський Народний Союз" із осідком у Скрентоні. Зібралися тут радикальніші елементи. Від старого Союзу відпало тоді 35 відділів, що мали 1,975 членів.

Сепарація опозиції в новий Союз зміцнила внутрішню опозицію в старім Союзі, що носив тепер легальну назву "Греко-Католицький Союз". Під тиском цієї внутрішньої опозиції управа цього Союзу не зареєструвала зміни статуту і проголосила її незгідною з братським правом. Таким чином діяло два Союзи з тою самою назвою, а тільки з двома різними осідками в різних державах: в Пенсилванії новий і в Нью Джерзи старий. Старий Союз зрештою не зривав із єпископом і в своїм органі боронив його перед нападами закарпатських москвофілів. Це однак не відтягнуло єпископа від його наміченої плятформи. Він не міг вдоволитися тільки становищем релігійного протектора старого Союзу, бо він бажав бути рішальним чинником. Тим то в 1912 році він заклав третій Союз під назвою "Провидіння". Цей новий Союз був зорганізований на принципах, які визнав єпископ і був йому в усьому вповні послушний, отже не тільки в релігійних, але й світських справах. Річ ясна, що таке розділення братського українського руху на три Союзи викликало з природи речі дальшу взаємну не лише конкуренцію, але й боротьбу з усіма з того випливаючими наслідками. Про тіснішу громадсько-національну співпрацю в цім організаційнім

запали не могло бути тоді мови.

В тім самім році, що в нім постав новий Союз у Скрентоні, з тих самих спонук заклався ще один Союз під назвою "Гайдамаки" з осідком у Нью Йорку. Тут організувалися номінально також прихильники радикалів і соціал-демократів.

Одночасно з боротьбою за характер братського руху і за незалежність рідної Церкви творилися також серед москвофільського табору окремі допомогово-обезпеченеві організації. Деякі з них мали зразу православний характер і тому до них приступали також свідомі Українці з релігійних спонук. Їх москвофільський характер закріпився остаточно тільки згодом.

Загально кажучи, до вибуху Першої Світової Війни братський рух серед нашої іміграції в ЗДА характеризують такі моменти: рух розщепився наперед на територіяльнім принципі — Закарпаття і решта українських земель, а потім на релігійній підставі — католицькі й православні організації; врешті він розщепився на принципі світського чи клерикального характеру організації. Гасла кожного напрямку голосили відповідні пресові органи.

Переміг рішуче напрямок світського характеру українського братського руху, а клерикальний залишився в меншості, якщо йдеться про український національний табір, все одно, католицький чи православний. Зате в закарпатському таборі і в москвофільському таборі залишився назагал клерикальний характер руху в перевазі, як католиків, так і православних.

В 1914 р. під організаційним оглядом цей рух нашого етнічного елементу в ЗДА виглядав так:

1. Руський Народний Союз — старий; членів в 1912 р. — 16,000. Осідок у Джерзи Сити. У часі війни змінив назву на "Український Народний Союз".

2. Руський Народний Союз — новий. Членів тоді мав 5,000. У війні змінив назву на "Український Робітничий Союз".

3. Гайдамаки. Членів 1,000. Осідок у Нью Йорку.

4. Провидіння, осідок у Філадельфії. Членів 2,000.

5. Соєдиненіє грек. кат. русских братств. Членів 32,000.

6. Русское Православное Общество Взаємопомощі, членів 8,000.

7. Собраніє грек. кат. церковних братств, членів 1,000.

8. Православная Любовь. Членів 1,000.

9. Тоді щойно постала "Народна Поміч".

З поданого круглого числа членів у 1912 році видно, що тоді під чисельним оглядом переважав москвофільський напрямок серед нашої іміграції в ЗДА. Це тому, що цю старшу верству іміграції опанувало раніше москвофільське духовенство зі Закарпаття і Галичини. В Старім Краю тоді москвофільський рух мав лише приблизно 10 відсотків всього дорослого населення, як це видно з обираних послів у загальнім голосуванні. В ЗДА цей рух завдяки всім вище наведеним причинам законсервувався в значнім числі й ізолював себе від українських національних впливів. Цю майже половину громади наш нарід втра-

Рік II.

СКРЕНТОН, ПА., 10-го Падоліста, 1910

Ч. 22.

Шершен

(SZERSZEN)

VOL. II.

SCRANTON, PA., November 10, 1910.

No. 22.

Наголовок часопису, що шершу був продовж одного року, в роках 1910 - 1911, органом УРСоюзу.

тив в ЗДА цілком, бо до тепер уже не вдалося її відзискати у значнішій відсотку.

Пресовими органами в тім часі були: "Свобода", "Народна Воля" (раніше "Шершень"), "Гайдамаки", "Американській Русській В'єстникъ", "Світ", "Русинъ", "Америка", "Любов", "Народне Слово".

В основі всі ці братські організації мали під громадським оглядом інтегральний характер. Вони займалися не тільки допомогово-обезпеченими завданнями, але також усякими іншими: освітніми, політичними, церковними і ін. Цей момент утруднював громадську працю в кожній ділянці: братська діяльність мала труднощі в політичній ділянці з причини політичних і релігійних спорів на терені цих організацій. З другого боку політична діяльність затрачувала ясність думки в загальних національних справах з огляду на те, що братські організації провадили свою політичну діяльність, оглядаючися на обезпечені інтереси.¹¹⁾

IV.

БОРОТЬБА МІЖ РІЗНИМИ ПОЛІТИЧНИМИ НАПРЯМКАМИ НА БРАТСЬКІМ ГРУНТІ

Масова іміграція (від 1870-тих рр.) прибувала до Америки з малою політичною диференціяцією. Так тоді було в Старім Краю, де в тих часах головним питанням, довкола якого йшла публічна дискусія, було питання, хто ми: Русини-Українці — як самостійна нація, чи ми є лише додатком до Москалів, Поляків чи кого іншого? Свідомий національний український табір був одночасно в основі демократичним і поступовим рухом. Москвофільський табір був неодностайним. Одні себе уважали тільки "старими" або "твердими" Русинами, які зашкаруплювалися в своїй вузькій області, як щось окреме і від Москалів і від України. Це були консерватисти, що свою головну ознаку бачили в "руській вірі" і "руським обряді". Друга частина москвофільського табору була свідомим рухом ренегатів, які вважали себе Москалями і свідомо в тім напрямі діяли, щоб весь загальний потягнути за собою. Москвофіли і "старорусини" були одночасно консерватистами і противниками демократії. При початку масової іміграції до ЗДА всі свідомі Українці в Західній Україні належали до одного політичного табору, що називав себе "народовцями". Ніякої диференціяції в політичних напрямках цього табору майже не було. Такі різниці витворилися щойно з політичним поступом при кінці 1870-их років.

Цей поділ панував також на початках осілости нової іміграції в ЗДА. Тим то спочатку йшли спори на тлі українського народовства і москвофільства галицького і закарпатського. В Старім Краю в пізні-

11) Найоб'єктивніше представлений розвиток братського руху в цитованій праці Юліяна Бачинського, ст. 257-332. Проте, для ширшої оцінки треба користати з річників тодішньої преси.

ших роках бували випадки, коли між обидвома таборами, молодим народівським і старим староруським та москвофільським бували спільні консолідаційні виступи й комітети. Тим то ця тенденція зразу була також в Новім Світі, поки мадяронські духівники зі Закарпаття, що прибули в більшій кількості до ЗДА, не перевели плянної сепарації своїх вірних від народівського українського табору. В тім часі головні спори йшли власне за зміст національного принципу. При оснуванні "Руського Народного Союзу" в 1892 р. всі свідомі Українці, без огляду на територіяльне походження, вступили до цього Союзу. Цей Союз таким чином став організацією народівців.

Цей народівський рух сповняв на ґрунті братської організації від самих 1880-их років також національно-освідомляюче завдання. Він старався про періодичне і неперіодичне українське друковане слово. Окрім того світліші громадяни закладали читальні при місцевих братствах. Першу таку читальню заложив Вол. Сіменович в Шанандоа, Па. в 1887 р. Після того появилися такі читальні також в інших місцевостях. Зараз у перших роках свого існування "Руський Народний Союз" утворив при своїй централі окрему "Просвітню Комісію", що мала своїм завданням дбати про освітню справу і про видавництва освітнього характеру. Появилися також видавництва з почину окремих громадян або гуртів. Вони видавали, а властиво перевидавали багато загальноосвітніх брошур та національно-освідомлених доповідей. По більших осередках закладалися книгарні. Першою такою книгарнею була "Руська Книгарня" в Скрантоні, заложена в 1904 р. Коли постав новий "Руський Народний Союз" (пізніший Український Робітничий Союз) у Скрантоні, тоді також при ньому була утворена окрема "Просвітня Комісія", яка подбала про цілий ряд освітніх видань. При відділах Союзів організовано також товариську культурну розвагу в формі хорів, оркестр, аматорських театральних гуртків тощо. Для праці театральних гуртків видано тоді багато різних п'єс. Рівнобіжно з краєвим Січовим Рухом почалися також перші спроби оснування "Січей", а також "Соколів" у ЗДА.

Коли імігранти й імігрантки стали дружитися й закладати свої родини, то треба було також подумати про шкільне виховання дітей в ріднім дусі. Проте, до такого важливого діла приступлено щойно в 1893 р., коли була оснвана перша українська діточа школа в Шамокині, Па. За цим прикладом послідували дальші. Цим важливим питанням знову ж таки займалися Союзи на своїх Конвенціях: старий Союз уже 1903 року, а новий Союз зараз на одній зі своїх перших Конвенцій в 1913 р. Витрачено потім в цих двох і в дальших Союзах чимало часу й енергії на цю важливу справу. Проте, ця справа провадилася на ґрунті різних Союзів різно, зглядно в комбінації місцевих відділів і парафій. З огляду на розщеплення братського руху на кілька Союзів було в ті часи трудно узгіднити загальнокраєву плятформу організації шкіл і методи їх навчання. Новий Світ зрештою не пішов за зразком Старого Краю, де для таких справ були створені окремі організації з сіткою місцевих філій: "Просвіта" для загальної освітньої

справи, а "Українське Педагогічне Товариство — Рідна Школа" для приватного шкільництва.

В політичних справах наступав у Новім Світі розвиток, як відблеск такого самого розвитку в Старім Краю. Оскільки в останнім десятиріччі 19-го сторіччя наступила в Західній Україні і далі також у Східній Україні політично-партійна диференціяція, то вона в слабшій мірі переносилася також у Ноний Світ. Коли ми тут вжили вислову "в слабшій мірі", то виключно в тім значінні, що ця диференціяція мала менший засяг в іміграційній масі в ЗДА ніж це було в тім часі в Старім Краю, зокрема ж у Західній Україні. Там від 1890-тих років маса вже брала участь у виборах до парламенту, від 1907 р. були загальні вибори, в яких виступали головні українські партії зі своїми програмами і кандидатами. В ЗДА не було формальних політичних організацій, а тільки на ґрунті Союзів вони проявлялися в обмеженій формі. І так в старім "Руськім Народнім Союзі" групувалися головно націонал-демократичні провідники і прихильники, а в новім "Руськім Народнім Союзі" головно радикали і деякі соціал-демократи. В "Провидінні" панував дух старокраєвих "християнських суспільників" Барвінського.

Однак вже підо впливом великого шуму з приводу загальних виборів у Галичині та широкого Січового Руху основується в Нью Йорку окреме товариство "Гайдамаки" (в 1907 р.) як послідовники галицьких "Січей", які від 1900 р. основував радикальний провідник Д-р Кирило Трильовський. Від 1908 року виходить їх орган також під назвою "Гайдамаки". Там організуються лише прихильники радикалів і соціал-демократів, але з перевагою перших. У 1909 р. ця організація стала цілком політичною, назвавши себе "Українською Поступово-Робітничою Організацією — Гайдамаки". Цей організований гурт викликав був зразу великий відгомін по інших наших осередках у ЗДА і без сумніву причинився до зміцнення боротьби за світський характер старого "Руського Народного Союзу". Проте, як тоді було цілком звичайним явищем у ЗДА, провідники цього руху не могли зі собою діяти в льояльній співпраці, бо на американській землі всім здавалося, що то вільна земля і кожному все вільно. Тим то рівнобіжно і в тім самім часі, коли в Скрентоні в 1910 р. основувався новий "Руський Народний Союз" зі світським характером, провідники "Гайдамаків" забажали утворити своє окреме допомогово-обезпечене об'єднання. Вони це робили в той спосіб, що змінили статут "Гайдамаків" і надали цій організації також характер допомогово-обезпеченого Союзу. Знову і цей Союз став інтегральною організацією, на ґрунті якої відбувалася вся допомогова і громадсько-політична акція.

З наведеної вище причини стали пізніше творитися ще різні політичні гурти радикалів і соціал-демократів вже окремо від Союзів. В 1911 р. став виходити новий незалежний від Союзів орган — "Пролетар". В 1912 р. було вже таких окремих гуртів у різних осередках дев'ять. Однак вони знову поділилися на дві групи з окремими тимчасовими центральними комітетами, з яких кожний хотів скликати за-

гальний з'їзд. Довший час тривала внутрішня сварня і ослаблення цього організованого політичного руху. Врешті в 1914 р. став виходити новий орган того руху "Робітник". Вкінці при допомозі "Гайдамаків" на їхній конвенції 8 травня 1915 р. прийшло до узгіднення питання, хто має скликати намірений з'їзд усіх гуртків, щоб створити одну політичну організацію на цілу Америку.

Отож аж до великої воєнної катастрофи в 1914 р. політичний рух в середовищі нашої іміграції ще формально не виділився з ґрунту братських Союзів. Це сталося щойно в часі цієї війни.

Самозрозуміло, що в тих обставинах лише окремі одиниці брали участь в загальнім американськiм політичнiм життi. Маса імігрантів нашого народу мало цікавилася не тільки сутополітичним, але й ближчим їй юнійним життям. Вона жила тоді в своїй свідомішій частині тільки двома інтересами: тим, що діється в Старім Краю, і тим, що діялося в окремих інтегральних братських Союзах, які до вибуху війни провадили з собою завзяту конкурентійну боротьбу та полеміку у своїй пресі в неперебірчивий спосіб.

Вибух війни між Австро-Угорщиною і Сербією при кінці липня 1914 р. поставив на порядок дня відразу питання: як нам ставитися до цієї війни? В неї був вмішаний український нарід остільки, що значна його вітка, що знаходилася в Австро-Угорщині, мусіла посилати своїх синів на поле бою в Сербії. Одна частина нашої іміграції станула відразу в цій війні по боці австрійськiм. Дехто з міщанських діячів, духовних і світських, в окремих декляраціях і зверненнях поставився публічно за те, щоб ми словняли свій обов'язок перед "монархом". На нього тоді дехто покладав різні фантастичні надії також в українській справі, якщо війна буде переможна. В перемогу ніхто з них не сумнівався з огляду на величину двох суперників — Сербії та Австрії. Цей табір не дуже рахувався з можливістю, що буде світова війна.

Друга частина американських Українців поставилася до цієї першої дії війни інакше. В тім другім таборі був поділ знову на дві групи. Перша і то дуже велика, це москвофіли різного кольору. Вони в своїй пресі виходили з так званої "слов'янської ідеї" і тому симпатизували відразу з Сербами, як слов'янами, але ще більше з Росією, як буцім то протекторкою усіх слов'ян. Друга група в тім загальнім таборі, який не симпатизував з війною Австрії проти Сербії, були радикали, соціал-демократи та взагалі поступовці. Організаційно вони діяли в "Руськiм Народнiм Союзi" в Скрентоні та в "Гайдамаках". Ця група засадничо не була прихильною для будьякої війни, за винятком визвольної. В конкретнім випадку війни Австрії проти Сербії "Народна Воля" в ч. 32 за 1914 р. про вибух цієї війни і про своє становище до неї писала: "Кривава різня вже почалася. Український нарід заплатить там тяжкий податок крови... Тому українському народові слід було б застановитися над питанням, чи є чого висилати на ту різню сотні тисяч своїх найкращих синів." Стаття кінчається негативним висновком до цієї війни. "Український нарід ніякого інтересу в тім не має, щоб Австрія набила Сербію... Хто другому відбирає волю, той

НАША ВОЛЯ

NATIONAL FREEDOM
ОРГАН РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

№ 1 ОЛІФАНТ ПА., ЧЕТВЕР, 16 ЧЕРВНЯ 1911 Ч. 1.

VOL. I. OLIPHANT PA., THURSDAY, JUNE 15, 1911 No. 1

Віаозва

НАШ МІСЦЕВИХ ВІДДІЛІВ Р. Н. СОЮЗУ.

У нас і в інших Р. Н. Союзів в Гаррисбургу, Пенсильванії, ми делегатами питаємо, чи потрібна вступна плата членам нашого Товариства піддаватися лікарським дослідженням, або ні в разі за свж, чи потрібний і рубль Головного лікаря.

Наша команда делегатів була поділена, узявши Конвенції за найбільшійшим місцевості з сею сара-вою до спору членів. І тепе наше перешило біль-

шого сі вилити з конвенційного протоколу і яко-такі є мірдаті в квітть обов'язкові, бо ухвалена кон-венцією.

Подібно жов про програму і мапрах часониси згадує наш голова в листі до редакції, де каже ось що:

„Ні волив-би вестя позитану річезу, призеркувати, зорога латаню, бо отримає висітупана нічого не відомо. На наших прапорі має стояти: з маршем і для пере-дачі“

Отці слово як нащо добіє характеризувати на-праж і програму часонисел, зможуть нагадати шлях яким ступати-же наша часониси, як орган нашого Товариства

Протокол

з Першої Голосної Конвенції Р. Н. Союзу в Америці, яка відбулась в Harrisburg, Pa. на дати 15—16 мая 1911.

(Далі.)
(Примітка в „Штурмані“)
(Справжній редактор д. І. Ардан.)

З усіх поручених справ вилаясь касіер як най-лучше. Контрольова комісія перевела контролю делю-середню перед Конвенцією, зашпалити Товариства в свої списки що найменше 100 долларів.

Богато ріши потрібних в аллогодети Товариства

Перше число „Народної Волі“, органу Руського Народного Союзу, пізнішого Українського Робітничого Союзу в Скрантоні, Па.

сам не варта її мати.”

Незабаром показалося, що ця “мала війна” переміниться у Першу Світову Війну, в якій буде примушений брати участь український нарід не тільки в своїй західній частині під Австро-Угорщиною, але й з усіх східніх земель під Росією. Стало незабаром фактом, що ця велика війна стала в своїй небувалій кривавій формі провадитися на українських землях і за опанування їх. Таку програму відразу проголосила царська Росія. Всі москвофіли негайно заявили в користь Росії, прикриваючися в Америці й Канаді слов'янофільством і англо-французьким союзом із Росією, з яким стала симпатизувати явно офіційна американська влада. Свідомі Українці, у випадку принципіальної ворожості проти війни, мусіли відразу усвідомити собі, що вони аж ніяк не можуть бути байдужі на завойовницький плян Росії, яка голосила на самім початку кінець “мазепинству” навіть у культурній формі, бо в Придніпрянщині закрила всю українську пресу і організації, а де тільки ступила ногою в Галичині й Буковині, там чинила те саме.

В тій ситуації та частина американсько-української громади, що була об'єднана в “Руським Народнім Союзі” в Скрентоні — він у війні перемінив незабаром свою назву на “Український Робітничий Союз” — в своїм органі, “Народній Волі”, поставилася гостро проти всякого подібного “слов'янофільства”. Цей орган у числі 43 за 1914 р. писав досадно: “Хто говорить, що інтерес слов'янства вимагає побіди теперішньої Росії, той або є дуже короткозорим у політиці, або він є платним агентом російського царя, ката 130 мільйонів слов'ян.”

В цій війні радикальні й соціалістичні елементи, що проводили тоді УРСоюзом, виступили виразно проти Росії. Вони підтримували в основі протиросійську політику Головної Української Ради, що утворилася у Львові, як повна консолідація всіх українських політичних угруповань. “Народна Воля” одобрила також засадничу лінію органу Головної Української Ради, — Боевої Управи Українських Січових Стрільців, як збройної сили в боротьбі проти царату за визволення України. Визвольну програму голосив тоді “Союз Визволення України”, утворений із груп емігрантів з Придніпрянської України у Відні. Гаслом тієї політики була самостійна від нікого незалежна Українська Держава.

Загроза цілому українству з боку російського царату і одночасна повна політична консолідація в Старім Краю для боротьби проти цього запеклого ворога України в стремлінні до відбудови Української Держави спонукали розсварену і роз'єднану українсько-американську громаду вперше до подібної консолідації в ЗДА. Военний грім мусів збудити сумління всіх провідників численних тоді організацій. Головна Українська Рада з вибухом світової війни передала повноваження одному з раніших приходнів до ЗДА, Д-рові Семенові Демидчукові. З його ініціативи зібралися представники всіх центральних організацій на нараду про те, що їм разом робити для спільної української справи в таку відповідальну хвилину. Нарада відбулася 8 жовтня 1914 р. в Джерзі Сити, Н. Дж. В ній взяли участь представ-

ники цих центральних організацій і редактори пресових органів: Українського Народного Союзу (який в 1914 р. прийняв цю назву замість старої "Руський Народний Союз") і "Свободи"; Українського Робітничого Союзу і "Народної Волі"; "Провидіння" і "Америку"; Українського Поступового Робітничого Товариства "Гайдамаки" і часопису "Гайдамаки"; від "Української Громади" в Нью Йорку (що недавно була оснувалася) і від її органу "Пролом"; від редакції "Союзу"; від протестантської громади; крім того були повноваження від редакції "Русина" й "Народного Слова". Згідно з комунікатом про цю нараду, її предметом була тема: "Положення українського народу, витворене війною та наші завдання під теперішню і найближчу пору". Обміркувавши це питання, ця перша загально-національна українська нарада в ЗДА прийняла основну постанову про конечність існування і діяння повноваженої української репрезентації в ЗДА.

Досягнути ухвалену ціль, на думку наради, можна було таким способом, що його схвалено однодушно: 1) Утворити Тимчасовий Комітет для скликання Українського Союзу в ЗДА; 2) Український Союм має складатися з делегатів від місцевих міжпартійних і міжорганізаційних комітетів, які мають бути створені в кожному осередку поселення; така міжорганізаційна і міжпартійна організація на місці має вибрати одного делегата до Союму; організацією місцевих осередків мають зайнятися члени Тимчасового Комітету, до якого мають бути покликані ще далші представники тих центральних організацій, які не були заступлені; 3) Український Союм вибере "Українську Головну Раду", яка має взяти в свої руки провід національного життя в Злучених Державах. 4) Одночасно утворено ще Редакційний Комітет, який мав завдання інформувати не-україномовну пресу про українську справу.¹²⁾

Так почалася перша акція за сконсолідовану громадсько-політичну працю Нової України в Америці в часі, коли історія важила терези долі й недолі українського народу. Одночасно це перше змагання до загальної сконсолідованої національної репрезентації було першим кроком до нової боротьби за напрямок і характер цієї сконсолідованої репрезентації. Розгляд цієї внутрішньої суперечки належить частинно також до наступної доби розвитку. Проте корені цієї суперечки лежать у ставленні до світової війни і Великої Української Революції і тому коротко треба спинитися нам над розвитком цих змагань.

Доцільна, хоч і в недосконалій формі, задумана загальна українська національна репрезентація в ЗДА при цім першій почині не вдалася так скоро, якби хтось у тім відповідальнім часі міг сподіватися. Всередині громади бушували ще завеликі розбіжності думок на основну лінію політики і тому дуже скоро виринули такі перешкоди, які покищо затримали консолідаційний процес.

Насамперед єпископ Ортинський заборонив своїм духівникам і організаціям брати участь у Тимчасовім Комітеті для скликання Українського Союму в ЗДА. Цей вилім із консолідаційної акції пішов неза-

12) "Народна Воля" з 15 жовтня 1914.

баром глибше. Єпископ спонукав своє духовенство (окрім москвофільської частини зі Закарпаття) і свої організації, щоб вони утворили окрему громадсько-політичну організацію з претенсіями репрезентувати весь загальний Галичини і Закарпаття. За його почином скликано до Філадельфії на 8 грудня 1914 віче і на ній вибрано "Руську Народну Раду". Віче відбулося і воно, звичайно, під впливом єпископа одобрено пропозиції про утворення "Руської Народної Ради" і пропозиції список її членів (12 громадян, під проводом духівників і діячів із "Провидіння"). Ця "Руська Народна Рада" проголосила негайно маніфест, в якому твердила, що "нарід" на вічі передав їй "весь провід у ділах народних". У цій відозві рада проголосила, що вона репрезентує "цілий руський нарід, так Галицький, як і Угорський".¹³⁾

Цим способом розбив єпископ Ортинський започатковане перше в ЗДА консолідаційне діло, а одночасно перевів поділ громадсько-політичної акції виключно по лінії конфесійній: утворена рада брала в увагу лише католиків і по цій лінії вносила непорозуміння в саме поняття "народу", проголошуючи "народом" лише Русинів із Галичинни і Закарпаття ("Угорщини"), а зате нічого не згадуючи про цілість українського народу. Впарі з тим пішла зараз гостра полеміка проти всіх, хто не йшов за такою політичною концепцією. На практиці, це означало боротьбу "Руської Народної Ради" проти великої більшості свідомої української громади в ЗДА.

Насильна сепарація греко-католицького духовенства, наказана Філадельфією, допровадила до кризи в Тимчасовім Комітеті для скликання Українського Союму в ЗДА. Коли з нього виступили представники духовенства і редактори організацій, що підлягали Філадельфії, тоді також консервативна частина націонал-демократичних кіл втратила надію перевести консолідацію з ліберальними національно-демократичними і радикальними колами. Консерватисти тоді й собі усунулися зі згаданого комітету і тим він фактично перестав існувати. В дальшій ході часу консервативні елементи того табору спонукали своїх лібералів оснувати зовсім окрему загально-національну репрезентацію під назвою "Українська Рада". Так отже наступила нова громадсько-політична організаційна розтіч.

Під тиском філадельфійських кіл ішла зростаюча австрофільська орієнтація серед української громади. Правда, консервативно-демократичні кола зміцнювали з кожним днем вимогу боротьби за українську державність, однак вони при тім надто підпадали впливові беззастережного австрофільства. Його рівноважила в деякій мірі гостра антиросійська позиція. З другого боку поступово-радикальні й соціалістичні кола в громаді підтримували акцію "Головної Української Ради" і її наслідниці, "Загальної Української Ради" у Відні, щодо визволення України з-під Росії та утворення самостійної Української Держави, але при тім ці кола відкидали переборщене австрофільство. Ці роз-

¹³⁾ Гляди повний текст маніфесту в "Народній Волі" ч. 90 за 1914 р.

ходження в справі організації консолідаційного центру і щодо політичної орієнтації викликали в пресі цих таборів небувало гостру полеміку, яку сучасний читач не може собі навіть представити.

У міжчасі російська армія зайняла цілу Галичину й Буковину та значну частину Закарпаття. Цей факт потягнув за собою в ЗДА і негативний і позитивний наслідок. Перша велика перемога Росії над Австрією і здобуття від цієї останньої майже всіх українських земель зміцнили і так вже сильне москвофільство в закарпатському і в частині галицького суспільства. Москвофіли піднесли тепер відважно голову і ворожили всьому українству в краю кінець, бо ж російська влада ще на самім початку війни заборонила всяку українську організацію і всяке українське друковане слово. Але з другого боку російська окупація над тою частиною України, яка в межах Австрії до того часу мала легальну можливість розвивати свою національну самостійність у соборнім аспекті, збудила тривогу серед вдумливої частини української громади в ЗДА⁹. Ця тривога імперативним постулятом накидалася відповідальним провідним громадянам: 1) треба подумати про спосіб відбудови початої консолідації; 2) треба виробити плян органічної української громадської роботи в Америці на довгу мету.

Щодо конечности пляну загально-національної роботи в ЗДА, то далекозоріші діячі стали розуміти ось що: "... Мусимо помагати нашим старокраєвим братам, в який лише буде можна спосіб... А друге, ми мусимо подбати про себе, бо лише Бог вість, чи Америка не буде мусіти стати осередком нашого національного життя та чи праця культурна, освітня, економічна всіх Русинів не спочине в руках наших? Треба отже заздальгідь приготувитися. Не легковажмо собі справи, не будьмо байдужими, бо один Бог знає, чи не прийдеться нам закладати в Америці основи під нову руську твердиню... Многі з нас жили до тепер думкою про поворот до Рідного Краю... Але тепер пора нам братися до інтенсивної праці на всіх полях: економічним, просвітнім, церковним, шкільним і суспільно-політичним". Вперше станула тоді перед свідомішими громадянами проблема цілого життя Нової України в Америці. Наша громада від того моменту стала поволі усвідомляти собі, що вона не є переходовим зарібковим явищем, але тривалою українською оселею в Америці та що вона поставлена на вільній землі ЗДА перед особливі власні й соборні національні завдання. Ця свідомість тоді щойно стала кільчитися, бо ще не всі вірили в можливість такої перспективи і не вірили в силу громади для переведення поставлених перед нею таких завдань.

Проблема відновлення спроби консолідації не сходила світлішим діячам з уваги, бо ж ціла Соборна Україна тепер була під воєнним насильством царату і позбавлена можливости вільно висловити свої домагання. В обороні поневоленої Батьківщини мусіла стати та частина народу, що мала можливість це зробити на вільній землі ЗДА. Виринула також конечна потреба якоїсь узгідненої спільної допомогової акції в користь великої маси евакуованих Українців із фронтової полоси або втікачів перед походом царату. Знайшлися там безпомічні воєнні сироти і вдови.

Остап Павлів-Білозерський
адміністратор "Народної Волі"

Микола Репен
ред. "Народної Волі"

В органі УРСоюзу, "Народній Волі", появляються статті про засадничу лінію української консолідаційної акції під гаслом "власними силами народу".¹⁴⁾ Редакція не відмовляє місця статтям Д-ра С. Демидчука в справі відновлення старань, щоб таки скликати Український Соїм в ЗДА.¹⁵⁾ Цю справу підносить також Д-р В. Сіменович. Редакція "Народної Волі" (ч. 67 за 1915 р.) в статті під наголовком "Хто хоче Соїму", стверджує, що Соїм буде фактом тоді, коли буде його хотіти свідомий загальний Народ Нової України: "Соїму мусимо хотіти всі! Якщо його схоче тільки "Свобода" і ті, що її читають, або якщо його схоче лишень "Народна Воля" і ті, що її читають, якщо його схоче лишень Д-р С. Демидчук з Джерзи Сити, Д-р В. Сіменович з Шикага і добродій Б'єля в Скрантоні, то Соїм, хоч і буде скликаний, не буде всенародним Соїмом. І пожитку з нього для народу великого не буде... Хто ж на ці збори поїде не з думкою, щоб помагати будувати, але з наміром показати своє "я", в дусі впертого киринення, то ліпше було б, якби він сидів вдома і на Соїм не їхав."

Підо впливом цих закликів з боку консервативного, ліберального і радикального, врешті публічна опінія добилася свого: Дня 31 серпня 1915 р. відбулася спільна нарада центральних організацій в справі скликання Українського Соїму. В тім часі вже прибув до ЗДА Мирослав Січинський, який зразу пристав до активного гурту, який змагав до повної консолідації. Провідну ролю на нараді грали обидва найбільші Союзи — Народний і Робітничий. Нарада ухвалила: 1) скли-

14) "Народна Воля", ч. 44 за 1915 р.

15) Гляди: "Народна Воля", чч. 65-66 за 1915.

кання Українського Союму є конечною потребою; 2) кожна українська центральна організація має вислати по 3 делегати, а кожне місцеве товариство має вислати на свій кошт делегата на Союм; у випадку браку коштів на подорож делегата — передати повноваження комусь на місці відбуття Союму; 3) в Союмі мають взяти участь з рішальним голосом усі українські редактори. Дату Союму призначено на день 30 жовтня 1915 р., місцем нарад Союму визначено Нью Йорк. На Союмі мали взяти участь абсолютно всі українські центральні й місцеві організації. Нарада обрала Організаційний Комітет для скликання Союму із представників центральних організацій. Від УРСоюзу увійшли до цього комітету І. Артимович і І. Ардан. Екзекутивною Організаційного Комітету була президія в складі: Д-р В. Сіменович — голова, І. Артимович, Д. Капітула й Бородайкевич — заступники голови, а М. Січинський — секретар. Гаслом, під яким визначено зібрання Українського Союму, було: “Хай живе Вільна Україна”. У поклику покладено натиск на консолідаційний момент: “Одним серцем і одними устами проголосім перед цілим світом нашу українську святу справу.”

“Перший Український Союм в Америці” зібрався справді в Нью Йорку і радив у присутності понад 300 послів. Окрім того було понад 600 гостей. Наради тривали два дні — 30 і 31 жовтня. По закінченні нарад Союму відбулася перша загальна всенародна маніфестація в Нью Йорку, в якій взяло участь понад 10 тисяч осіб. Зовнішній вияв солідарности був, як на ті часи, величезний. Він був би далеко більший, якби знову зараз після проголошення ініціативи про скликання Союму єпископ Ортинський був не заборонив своєму духовенству всяку участь в організації і нарадах Союму. Знову Філадельфія спротивилася консолідаційним заходам на демократичних підставах. Всякі заходи в єпископа організаторів Союму не дали ніякого успіху. Він заявив, що його духовенство й організації мають змогу діяти в рямках “Руської Народної Ради”, яка має завдання провадити політичну діяльність. Консисторія зайняла до Союму настільки негативне становище, що старалася відтягнути окремі місцеві організації, щоб вони не посиляли послів до Союму. Таке негативне становище єпископа до Українського Союму впливало з його світоглядного принципу, який він сформулював ще на конвенції в Клівленді в 1910 р.: “Не греко-католик не може бути Українцем”.¹⁶⁾ Тимчасом у Союмі мали брати участь представники всіх Українців в ЗДА, без огляду на віровизнання і цій соборницькій платформі Союму був противний єпископ засадничо.

Склад послів Союму і хід нарад вперше виявили повну солідарність всього ліберально-демократичного і радикального та соціалістичного табору. Союм ухвалив декларацію про змагання українства до своєї незалежної державности та обрав для репрезентації Українців в Америці “Загальний Український Комітет” у складі 21 члена. Членів цього комітету Союм обрав таємно бальотами. Головою Загального Українського Комітету був обраний Д-р Володимир Сіменович. У Сою-

16) “Народна Воля”, ч. 87 за 1915 р.

мі брало через своїх послів участь 306 організацій у ЗДА. Сойм постановив, що всі українські центральні й місцеві організації мають творити союз під назвою "Федерація Українців у ЗДА". Цією Федерацією мав проводити згаданий Загальний Український Комітет, в якому були заступлені всі напрямки української демократії окрім чисто клерикального. На 21 члена цього комітету було 5 радикалів і соціал-демократів. Негайно після Сойму розпочалася метка акція президії Загального Українського Комітету в справі розбудови Федерації Українців. Панував піднеслий настрій і охота до праці. Множилися пожертви на харитативні цілі, послані до Старого Краю (допомога вдовам і сиротам, інвалідам) і на Фонд УСС. Активність широких кіл громади збільшилася підо впливом оптимістичних настроїв у зв'язку з поразками Росії на фронтах і її відступом назад, починаючи весною 1915 р., з цілої Галичини аж по Стрипу.

Проте, ті сили, що були проти соборницької координації праці в ЗДА, не залишилися пасивними після Першого Українського Сойму і після зорганізування Федерації Українців у ЗДА. Филадельфійські кола робили натиск на консервативні й ліберальні елементи в проводі Федерації Українців, щоб вони розкололи цю загальну організацію та приєдналися до клерикальних кіл. Незабаром цей натиск міг зареєструвати свій "успіх". З Федерації Українців відтягнувся Український Народний Союз і Згода Братств, що вже в тім часі існувала як окремий братський Союз. Вони разом з "Провидінням" та адміністрацією греко-католицької єпархії утворили свою окрему центральну громадсько-політичну організацію під назвою "Українська Рада", на чолі якої стає "Український Народний Комітет". Очевидно, що вслід за цим почалася наново досить неперемінлива боротьба між цими двома центрами в пресі і на місцях. Нове розладдя стало наявним фактом. Одна центральня закидала другій не тільки національне шкідництво, але й "липкі руки". Запал на місцях падав із кожним днем. Ті елементи, які щойно пристали були підо впливом патосу консолідації до громадської національної роботи, стали відходити знеохочені в приватне життя з панівною думкою: "всі провідники нас продають", бо таке вони чули з уст одних провідників проти других.

Федерація Українців мала довгий час за собою не тільки важливий громадський титул, будучи створена на Першій Українській Соймі. Вона тоді мала своїм головою випробованого провідника, яким був Д-р В. Сіменович, що умів з'єднати довкола Федерації весь самостійницький ліберальний елемент. Значним чинником в рості Федерації Українців був також той факт, що в ній працював активно М. Січинський, який тоді ще не виявляв знаків, що він відступить від самостійницьких демократичних ідеалів, за які він раніше боровся. Він тоді був дуже популярною особою і його праця в секретаріаті Федерації Українців причинялася до її зміцнення. На чолі Українського Народного Комітету стояв о. Понятишин, що став адміністратором греко-католицької єпархії в ЗДА після смерті єпископа Ортинського. Голова Федерації Українців, Д-р В. Сіменович, умів знайти політичні зв'язки з американськими конгресовими й урядовими колами. Він вкін-

ці постарався про те, що Президент Вилсон погодився прийняти делегацію Федерації на окремій авдієнції в Білім Домі (4 січня 1917). Метою авдієнції було прохання до Вилсона, щоб він проголосив "Український День" у ЗДА, в який можна було б переводити публічні збірки в користь допомоги українським воєнним жертвам у Старім Краю. Вмілі заходи в Конгресі в міжчасі допровадили до ухвалення відповідної резолюції. Вилсон прийняв дуже прихильно делегацію Федерації і приобіцяв видати відповідну президентську проклямацію. В делегації Федерації, яка була прийнята Президентом у Білім Домі, були такі члени президії: голова Д-р В. Сіменович, члени президії -- О. Заплатинський (тодішній діючий голова УРСоюзу), Д-р Кирило Білик (тодішній голова Контрольної Комісії УРСоюзу), М. Струтинська, членка управи Федерації. Про авдієнцію в Білім Домі в тій самій справі старалася також президія "Українського Народного Комітету" під проводом о. Понятишина, але вона не мала успіху тому, що вже була улаштована авдієнція для делегації Федерації.¹⁷⁾ Проклямація Президента установила "Український День" на 21 квітня 1917 р. До цього дня стали приготовлятися обидві конкурентні централь. Кожна з них бажала, щоб пожитви в цей день і з приводу цього дня складали люди тільки в неї. На зборах і в пресі йшла запальчива полеміка провідників обидвох централь проти себе і закиди національної зради і неморальности у фінансових справах. Це викликало згіршення в широким колах громади і відтягало значне число громадян від участі в громадських справах.

Несподівано в часі тієї гострої міжусобиці прийшла вістка про березневу революцію проти царату і про початок демократичних свобод у колишній царській імперії. В зв'язку з цією революцією піднесла "Народна Воля" драгоманівське гасло: "визволення кожного народу може бути тільки вислідом праці його самого".¹⁸⁾ Незабаром прийшли вістки про початок Великої Української Революції і змагання України до відзискання своїх прав. Стали напливати інформації про утворення Української Центральної Ради та її боротьбу за відновлення державних прав України. Це знову піднесло запал і духа Нової України в Америці. На очах ще недавно зневіреної американської української громади творилося нове державне життя України і збуджувало небувалу національну гідність наших імігрантів. Це була вийняткова історична нагода відзискати в ЗДА ті маси нашого народу, що тоді ще стояли під москвофільським впливом. Ця частина нашого народу ще тоді творила майже половину всієї іміграції з України в ЗДА. Виконати це історичне завдання міг провід свідомого національного табору тільки тоді, коли б він був у своїй праці скоординований і коли б він залишив на боці всі побічні особисті і організаційні непорозуміння. Відродження української державности, крок за кроком, на землях, які москвофіли уважали "корінною Росією", заперечувало в основі всі баламутні твердження москвофільських проводирів. Тим то психоло-

17) Текст резолюції Конгресу ЗДА про "Український День" гляди в "Народній Волі", ч. 13 за 1917.

гічно легко було тоді цим аргументом відзискати маси з-під москвофільського впливу. На жаль так не сталося, бо не могло статися з причини повного розсварення тодішнього проводу українського національного табору. Продовжувалася запекла боротьба двох централей між собою, а одночасно розпочався внутрішній спір у послідовників обидвох централей про те, яке становище займати до політики Української Центральної Ради та її Генерального Секретаріату. Тим то залишено москвофілів їх самих в спокою і вони варилися без перешкоди з боку українського національного табору у своїм власнім сосі.

Український національний табір, роздертий між двома центральними проводами, гаряче спорив і сварився всередині над питаннями: 1) Чи всі Українці, без огляду на свою дотеперішню приналежність до одної з чужих займанщин — Австро-Угорщини або Росії — мають зосередити свої стремління в напрямку всеукраїнським, соборницьким, чи мають далі провадити сепаратну політику відповідно до займанщини? 2) Якщо політика має бути соборницька, то чи вона має бути одночасно також самостійницька? 3) Чи Українці мають зміряти до повної національної незалежності і самобутності чи вони повинні пристосуватися до інтернаціональної течії, яка голосила гасло, що незалежних держав непотрібно, бо настав період світової федерації? Такі і подібні питання ворушили тодішніх свідоміших Українців, що були в ЗДА зацікавлені державною справою. На практиці "Українська Рада" орієнтувалася на політику Української Парляментарної Репрезентації у Відні, а Федерація Українців головню орієнтувалася на Українську Центральну Раду в Києві. Тоді "Народна Воля", як орган УРСоюзу, в основі заступала думку, що "інтерес Українців підавстрійських в теперішню пору є відорватися від Австрії і злучитися з Українцями підросійськими".¹⁸⁾ Вже там разом мала йти боротьба за повні державні права України. Одночасно йшли суперечки про те, чи політика Михайла Грушевського, як голови Української Центральної Ради, в своїх початкових місяцях є надто радикальна під національним оглядом чи навпаки, вона надто опортуністична. З розвитком здобування державних прав в Придніпрянській Україні розвивалися також відповідно погляди в цім таборі в ЗДА. Але, хоча суперечки всередині Федерації Українців і суперечки з "Українською Радою" були дуже гострі і навіть неперобірчиві, то все таки поступ української справи над Дніпром підносив в загальному духа імміграційної громади ЗДА. З усього було всім свідомішим видно, що "Ще не вмерла Україна".¹⁹⁾ Духа зміцнювала загальна думка, що "українська справа в Києві є в добрих руках Михайла Грушевського".

В самій Федерації Українців у тім часі почав творитися і назрівати розкол. Соціялістична організація, яка оформилася була 27-28 листопада 1915 в Клівленді, увійшла була своїми відділами в Федерацію Українців. Тоді то ці відділи створили були окрему "Українську

18) "Народна Воля", ч. 43 за 1917.

19) Гляди редакційну статтю в "Народній Волі", ч. 80 за 1917.

Федерацію Соціалістичної Партії Америки". Це значить, що тоді вперше українські соціалісти влучилися формально й фактично в загальне американське політичне життя. На з'їзді перемогла, хоч і проти значного спротиву, національна концепція соціалізму. Ця концепція вповні доцінювала визвольну справу України в протилежності до меншости, яка заступала ніби то інтернаціональні соціалістичні гасла, але в дійсності це було угодовство в бік вже тоді значної большевицької течії. Переможена большевикофільська течія, яку репрезентував Андрій Дмитришин, гляділа з легковаженням на державну проблему поневолених націй. Вона голосила думку, що час незалежних держав, мовляв, з цією війною минає. Вони писали, що "вже пора попрощатися з мріями про незалежність, і погодитися на плян взаємної залежності. Державна незалежність многих держав уже належить до минувшини..."

Але переможена большевикофільська меншина не зложила рук. Вона далі діяла всередині "Української Федерації Соціалістичної Партії Америки" і здобувала собі симпатії серед її членів. Лідери більшости, до яких належали також М. Січинський і М. Цеглинський, не допильнували справи, займаючися "високою політикою": сваркою за впливи всередині Федерації Українців з іншими провідними громадянами. Коли приблизився "Український День" 21 квітня 1917 р., то вже підо впливом большевизуючої групи дебатовано на зборах УФ Соціалістичної Партії в Клівленді над питаннями: 1) Чи єднання з Федерацією Українців не противиться соціалізму? 2) Чи не суперечить принципам соціалізму, коли під час "Українського Дня" збирати датки на жертви війни в Україні? Значна частина вже висловлювалася проти участі в Федерації Українців і була противна даткам під час "Українського Дня".²⁰⁾ Другий з'їзд УФ Соціалістичної Партії Америки в днях 27-28 травня вже виявив куди сильнішу течію большевизуючих. Вплив Січинського в організації змалів ще сильніше, а М. Цеглинського незабаром під впливом закидів канадійської організації за його діяльність в Австрії і Швейцарії в часі війни усунено з редакції "Робітника". Коли прийшло в Україні до воєнної агресії Советської Росії, тоді большевизуюча частина в УФ Соціалістичної Партії взяла цілковиту перевагу і виступила проти Української Народної Республіки. Тим самим ціла організація виступила з Федерації Українців і в ній залишилися тільки малі гуртки соціалістів.

Хоча Федерація внаслідок внутрішнього безладдя сильно ослабла, то все таки вона назовні виступала дуже активно. Внаслідок інтриг проти голови Федерації, Д-ра В. Сіменовича, він уступив на з'їзді 15 вересня 1917 в Нью Йорку і там головою обрано Д-ра Кирила Білика. В Федерації Українців далі грав значну роль М. Січинський і при нім М. Цеглинський. З'їзд вже був відбиткою довгої внутрішньої провідницької боротьби. На ньому було вже лише 49 делегатів, що в порівнянні з Першим Українським Соймом давало лише біля 15 відсотків. Значна частина колишніх членських товариств пішла з Федерації під провід Українського Народного Комітету. Чимало товариств відпало з Федерації Українців також підо впливом зростаючої большевико-

Олекса Матейко

Степан Кривоус

фільської агітації. В секретаріаті Федерації далі грали значну провідну роль М. Січинський і М. Цеглинський, які властиво керували цією організацією і які відповідали за її діяльність.

Між обидвома громадсько-політичними центрами не прийшло до якоїсь координації також у 1918 р. Сконсолідована акція всіх громадсько-політичних самостійницьких чинників у Старім Краю не встигла викликати в Новій Україні в Америці, чи властиво серед її провідників, потрібного консолідаційного духа. Не вплинув в тім напрямку також наявний факт сконсолідованої польської акції таки в Америці та протиукраїнська діяльність амбасад старого російського уряду, яку визнавав державний департамент ЗДА далі. Не наступив зворот також тоді, коли відновлена Українська Держава в Західній Україні і відроджена влада Української Народної Республіки над Дніпром стали жертвою воєнної агресії Советської Росії на Сході і Півночі та польської агресії на Заході. Маса іміграційної громади здоровим інстинктом відгукувалася на поклики Старого Краю про допомогу, але провідники обидвох централів в тім часі не мали часу на докладне прислухання до поклику рідного народу, бо вони були зайняті безнастанною міжусобицею.²¹⁾

Не мав тоді також часу ні один, ні другий провід на те, щоб зай-

²¹⁾ Близчий огляд політичної акції Українців у ЗДА гляди в моїй праці: Західня Україна, томи I-III. Тим то тут над подробицями не спиняюся.

нятися спротивом підривній роботі московських большевиків серед українсько-американської громади. Ті відділи Української Федерації Соціалістичної Партії Америки, які не дали себе потягнути збольшевиченому проводові з А. Дмитришином на чолі, попадали в зневіру і відходили від громадської праці, а лишалися активними і вірними своїй соціалістичній демократичній ідеї лише окремі малі гуртки.

Здавалося, що наступить зворот до ліпшого, коли був заповіджений приїзд до Вашингтону Української Дипломатичної Місії під проводом Юліяна Бачинського. Вибір Уряду Української Народної Республіки, який упав на особу Ю. Бачинського, не міг бути кращим. Ю. Бачинський був першим істориком Нової України в Америці і добрим її знавцем. При тім він взагалі був відомим самостійницьким українським ідеологом, будучи автором першої основної книжки про konieczність боротьби за Соборну Самостійну Україну. Був він також випробованим робітничим діячем, отже мав усі дані, щоб стати посередником для створення сконсолідованої акції Нової України в Америці в користь оборони Української Народної Республіки. Проте, його приїзд мав лише часовий і слабкий вплив на витворення ліпшої атмосфери для спільної акції. Зразу обидві центральні в ЗДА поставилися назовні прихильно до посла Юліяна Бачинського. В органі Федерації помістили її провідники гаряче привітання для посла УНРеспубліки і його співробітників: "Від Симона Петлюри і його товаришів, як провідника великого українського народу, приїхали послы на землю Вашингтона. Юліян Бачинський, голова посольства, Віктор Козакевич і Д-р М. Кадець, секретар і заступник секретаря, заступатимуть у Вашингтоні Українську Народну Республіку, в характері надзвичайної дипломатичної місії. Їм ми шлемо привіт і щиро бажаємо успіху в трудній праці." 22) Це був добрий знак. Також "Український Народний Комітет" вийшов назустріч у подібний спосіб. Обидві центральні зійшлися в ближчій співпраці на ґрунті допомоги посольству УНР. Деякі члени президії Федерації стали службовцями посольства. Але це наближення між двома політичними центрами і ця їх співпраця не тривали довго.

На початку 1920 року "Український Народний Комітет" відійшов від співпраці з посольством УНР, вступаючи в співпрацю з Президентом Петрушевичем, який від грудня 1919 провадив самостійно свою дипломатичну акцію. Ще раніше відійшов був з Федерації її голова Д-р Кирило Білик і перейшов на бік "У. Н. Комітету", де він став заступником голови. Провід Федерації Українців у 1920 році в липні попав у своїй середині в гострі непорозуміння. В дні 24 березня 1920 року оставший провід Федерації виступив у пресі з деклярацією, в якій несподівано напав на посла Юліяна Бачинського, як нібито самозванця і при тому як ніби то таку особу, "яка не мала ніякого відношення до української справи". Піднесено при тім також деякі закиди проти

---

22) Гляди орган Федерації, "Українська Газета", за 14 серпня 1919 року.

нього з часу світової війни, але вони явно були неправдиві. Ця заява була публічним потвердженням факту, що знову в політичних справах оборони України настало в Америці безладдя і розтіч. Не диво, що в таких обставинах українська справа в політичних колах ЗДА впала близько до зера.

У міжчасі беззатримно бушувала большевицька пропаганда в робітничих українських масах. Дня 1 вересня 1919 перемінила більшість Української Федерації Соціалістичної Партії Америки свою організацію в секцію Комуністичної Партії Америки. Вона придбала назву "Українська Федерація Комуністичної Партії Америки". Ця партія зразу виступила люто не так проти Федерації Українців, яка вже тоді ослабла, як проти обидвох найсильніших громадських організацій: проти Українського Робітничого Союзу і Українського Народного Союзу. Головний спротив тій комуністичній навалі давав Український Робітничий Союз і його орган "Народна Воля", що вже з 1915 роком була першим часописом в ЗДА, що виходив не тижнево, а три рази на тиждень. Комуністичний орган, "Робітник", згідно з тодішніми методами пропаганди страшив усякий спротив проти комунізму таким відкритим моральним терором: "ще кілька днів, тижнів, місяців, а зі старого й сліду не стане!"²³⁾

Комуністична акція окрім того дуже зручно використовувала не тільки факт розладдя і взаємної боротьби в колах провідників американсько-української громади. Вони послуговувалися також ніби націоналістичною фразеологією, щоб грати ролю спасителя української національної справи. При кінці 1919 року прийшла в листопаді катастрофа Української Галицької Армії, а в грудні катастрофа Дієвої Армії УНР. Українська державна справа знайшлася тоді і в наступнім році у важкій кризі. Хвилевий успіх у поході Дієвої Армії знову до Дніпра і визволення Києва від московсько-большевицької окупації в травні 1920 року незабаром затьмилися новими неуспіхами Дієвої Армії УНР і союзної тоді з нею польської армії. Советська московська армія в свою чергу розпочала, здавалося, непереможний похід на Захід, окупуючи всі північно-західні землі України (Волинь, Полісся, Холмщину й Підляшшя) та Галичину аж під Львів. Здавалося, що ця наваля проглотне не тільки цілу Польщу, але й Німечину та дійде аж до берегів Атлантийського Океану. Все те підносило силу комуністичної пропаганди, яка голосила, що тільки большевицька Москва є буцім то реальним спасителем українського народу від загрози польського імперіалізму та що вона ніби то дає Україні при "радянській владі" повну незалежність. В тодішнім упадку українського духа серед широких кіл громади в ЗДА крушилися цілком існуючі до того часу суперничі не-комуністичні політичні центральні і тратили вплив на своїх таки прихильників.

У цій важкій кризі громадсько-політичної думки залишилися єдиною запорою проти розтічі й розладдя братські Союзи. Особливо

---

23) "Робітник", 16 вересня 1919.

Дім УРСоюзу в Скрантоні, Па. при 524 - 526 Олив улиці.

Український Робітничий Союз ставив мужно опір комуністичній барабанній пропаганді та підривній роботі. Цю національну службу сповняла "Народна Воля", як орган Союзу. Велику історичну заслугу в обороні незалежницької української справи мають місцеві Союзові діячі. Їхня здорова думка й опір не дали захитатися до решти різним інтелігентам, що тоді були на постах провідників. Міжнародна ситуація для української справи погіршилася, а на українських землях вже мала можливість діяти тільки підпільна боротьба проти двох тоді переможних ворогів — польського й московського імперіялізмів, які в Ризькій Договорі поділили між собою Україну. Занепад духа серед політичних провідників усіх таборів doprowadив до того, що існуючі центральні — Федерація Українців і Український Народний Комітет — просто перестали діяти і далі без гомону скінчили своє існування.

Тоді знову братські Союзи виступили з ініціативою згідної оборони українського національного інтересу на американському ґрунті. В літі 1922 року діячі в Союзах, зокрема ж в Українському Робітничім Союзі, почали зразу неофіційні, а потім офіційні розмови про те, щоб виступити спільним фронтом і потягнути за собою весь загаль громади. Врешті, в серпні-вересні 1922 року досягнуто намірений успіх: Союзи рішили подати спільний меморандум в українській справі до всіх уря-

дових начальних органів ЗДА і до своєї акції їм удалося приєднати також усіх церковних ерархів і світських діячів. Тоді до спільної роботи, і свідчили це власними підписами, виступили Українська Католицька Дієцезія в ЗДА — о. Петро Понятишин, як адміністратор дієцезії разом із 100 священиками; Українська Православна Дієцезія в ЗДА — о. Д-р Микола Копачук, як адміністратор дієцезії разом з 50 священиками; Ліга Американських Громадян Українського Походження — Т. Грицей (голова) і Андрій Шостак (секретар); Український Народний Союз з 14,000 членів — Симон Ядловський (голова) і Іван Каштанюк (секретар); Український Робітничий Союз з 11,000 членів — Юрій Крайківський (голова) і Йосип Ленчицький (секретар); Союз Українських Католиків “Провидіння” з 9,000 членів — о. Іван Ортинський голова і Д. Штогрин (секретар); Український Союз “Згода Братств” з 6,000 членів — Й. Хиляк (голова) і Іван Гундич (секретар); “Народна Поміч” з 4,000 членів — Д. Порад (голова) і Василь Шабатура (секретар); “Січ” у ЗДА — Михайло Коцюк (голова) і Лука Стахурський (секретар). Цей виступ був останнім сконсолідованим виступом у періоді на переломі Першої Світової Війни і Великої Української Революції. Таки ще того року наступило нове роз’єднання на політичній ґрунті і воно тривало аж до вибуху Другої Світової Війни в 1939 р.

V.

ПОЛІТИЧНЕ РОЗ’ЄДНАННЯ В ДОБІ МІЖ ДВОМА ВІЙНАМИ І БОРТЬБА ПРОТИ КОМУНІЗМУ

Під залаштунковим впливом консервативних і клерикальних кіл у Філадельфії, започаткована нова консолідація під проводом Союзів, скоро була розбита. “Провидіння” в тім часі стояло аж на третім місці щодо членства, бо перед ним стояли Український Робітничий Союз і Український Народний Союз. Тимчасом деякі клерикальні провідники мали претенсію, що то вони повинні репрезентувати всю громаду під кожним оглядом і тим самим під політичним. В консолідації з участю всіх Союзів вони стояли на третім місці. Якщо б була комбінація праці тільки самих консервативних демократичних і клерикальних елементів, то вони сподівалися бути вже як не першими, то принаймні другими, а не третіми, як це мусіло бути при повній консолідації. Вони були також невдоволені тим, що навіть адміністратор Української Католицької Дієцезії, о. Петро Понятишин, мав відвагу йти в національних справах разом із Православною Церквою і радикальними демократами з Українського Робітничого Союзу.

З тих очевидних міркувань зродився незабаром плян утворення нового громадсько-політичного центру під назвою “Об’єднання Українських Організацій у ЗДА”. Ця політична організація була утворена зразу на базі Союзів, але так, щоб унеможливити УРСюзові участь у цій організації, уложивши наперед відповідну неприємливу для нього плятформу. Дня 27 жовтня 1922, після з’їзду в Філадельфії було утво-

рене це Об'єднання з вичислених вище організацій окрім УРСоюзу. Але Об'єднання в цій формі не протривало довго. Знову під залаштунковим впливом клерикальних провідників прийшло до непорозумінь між цими центральними організаціями і вони поволі усунулися з Об'єднання. Отож Об'єднання надалі сперло свою політичну роботу не на Союзах, але на місцевих товариствах.²⁴⁾ Один із провідників Об'єднання, Омелян Рев'юк, стверджує в пізнішій історичній огляді праці Об'єднання причини такої переміни цієї політичної організації так: "Непрактичним теж показалося спирання політичної організації на центральні організації, серед котрих панує звичайна організаційна зависть." Далі він каже, що кожна центральна організація мала до других недовір'я.²⁵⁾ Проте, нам здається, що головна трудність лежала в тому, що створена одна центральна організація з різною політикою і цілями, не могла розв'язати розбіжних і суперечних завдань інакше, як після довгих внутрішніх спорів. Комбінація братських організацій з такими, що не мали братського характеру, витворювала суперечність поглядів на характер кожної політичної акції.

Коли клерикальні елементи наперед ударемнили загальну консолідаційну акцію Союзів при кінці 1922 року і коли вони потім доправили до зміни Об'єднання, тоді виникла сама собою konieczність, щоб поступові, радикально-демократичні і соціалістичні елементи взялися самі до власної політичної акції і праці в обороні української справи. При кінці 1922 р. виринула думка в свідоміших діячів на місцях, що були раніше зв'язані з Федерацією Українців, утворити спеціальну організацію, сперту на деяких програмових положеннях так, щоб був об'єднаний ідеологічно споріднений елемент на широкій демократичній базі. До цієї думки пристали колишні провідники централі Федерації Українців, зокрема М. Січинський, М. Репен, М. Цеглинський і інші. Нова організація прийняла назву: "Оборона України". Вона почала з січнем 1923 р. видавати свій пресовий орган під назвою "Українська Громада". До організації належали громадяни, що були членами різних Союзів, але компактна більшість членів належала до Українського Робітничого Союзу. "Оборона України" зараз від самого початку своєї діяльності постановила нав'язати тісний контакт з політично-визвольним рухом у Старім Краю. Утримувати тісніший зв'язок із Придніпрянщиною, яка тоді вже була за сильною залізною заслоною і під чоботом окупаційної московсько-більшевицької депотії, було неможливо. Зате були деякі можливості такого тіснішого зв'язку зі Західними Українськими Землями, що опинилися згідно з Ризьким Договором під польською окупацією. "Оборона України" конкретно увійшла в близьку співпрацю з Українською Радикальною Партією і стояла в найдружніших взаєминах з її Головним Секретаріатом у Львові, а також

24) Омелян Рев'юк — Розвій політичного світогляду українського імігранта — Пропам'ятна Книга, накладом УНСоюзу, 1936; сторінка 321 і наст.

25) Там таки.

Український Робітничий Дім у Львові, куплений 1932 р. головню за зібрані пожертви в ЗДА, в тому \$1,500 від УРСоюзу.

з усіми установами й організаціями, які створила і якими керувала ця політична організація.

До провідного ядра в "Обороні України" належав і грав визначну роль Ярослав Чиж, сотник Січових Стрільців, абсолювент філософського факультету в Празі, який прибув до ЗДА в 1923 р. Незабаром приїхав із Берліну також Д-р Володимир Левицький, який пристав також до "Оборони України" та потім належав до її управи. Взагалі в "Обороні України" зібрався скоро весь український радикальний і со-

п'ялістичний актив, який на місцях стояв у перших рядах кожної громадської, а зокрема політичної праці. Тут треба назвати зі Скрентону й околиці Я. Чижа, Д-ра Миколу Тація, А. Батюка, Т. Миника, П. Дучака, С. Корпана, В. Гнуса; з Нью Йорку й околиці Івана Матейка, С. Матчака, Олексу Матейка, П. Грицишина, Ю. Кафтана, Н. Калявського, О. Різника, Касіяна Багрія, М. Надрічного, М. Янишина, Т. Вислоцького, Ф. Дорошенкову, С. Дорошенка, Миколу Кизиму, Івана Калмука, В. Палійчука, В. Венгера; в Бостоні й околиці — Л. Галанджія, Петра Слюсарчука, М. Кукурудзу; з Бинггемтону, Н. Й. — Олексу Смика, Т. Піндзьолу, М. Гулячка; в Дітройті — Олексу Крайківського, Т. Починка, В. Лазечка, В. Нирчака; в Рочестері — В. Гавриляка, В. Іванцева, Т. Олексина, Д. Братуся; з Канади — Т. Гончарика, С. Кривоуса, А. Вергуна, В. Процева, С. Задорожного, Д. Червінського, Ст. Сов'яка і братів Дзвонів. (Взагалі тут згадано лише деяких, бо вичислення всіх тодішніх провідних людей у цій русі забрало б багато місця).²⁶⁾

“Оборона України” мала побіч себе згадане раніше Об'єднання, з яким треба було в політичних справах розправлятися в “Українській Громаді” і в праці на місцях. Тоді виріс також сильно рух націоналістичний, навіяний не лише революційною конспіративною романтикою, але й сильними реакційними течіями, які тоді в Європі почали свій, здавалося, переможний похід проти демократії. Однак, головним змістом праці “Оборони України” була боротьба проти комуністів, їхніх поплентачів та взагалі зміновіховців, що орієнтувалися на советську владу в Україні, не тільки як на “реалітет”, але й як на “реального спасителя української нації”. Ця остання боротьба була дуже важка і вона заповняла в основі весь час і снагу організації. В цій справі мала “Оборона України” добру допомогу зі Старого Краю, бо звідтіля приходила не тільки заохота словом і моральною підтримкою, але й “Оборона України” могла в своїй боротьбі проти комунізму і його поплентачів покликатися на факти з боротьби Української Радикальної Партії на землях та її великі успіхи в поменшенні підривної роботи комуністів всередині українського суспільства.²⁷⁾ Згадати тут треба, що по кількох роках, з відходом М. Цеглинського з “Оборони України” до своєї окремої організації “Робітничої Громади”, перестала виходити “Українська Громада”, а замість неї почала “Оборона України” видава-

26) Історія цього поступового, радикального й соціалістичного руху між двома війнами має своє значіння не лише для ЗДА й Канади, але й для загального українського руху в політичній ділянці. Тим то цьому рухові треба було б присвятити окрему студію і видати її друком. Ярослав Чиж розпочав був працю над цим рухом у нарисі для додатку в книзі споминів Д-ра Макуха, але через недугу не встиг її закінчити.

27) Про цю боротьбу проти комуністичних підривних заходів можна знайти докладний перегляд у книзі спогадів Д-ра Івана Макуха — “На народній службі”, Дітройт, 1958.

ти "Організаційні Вісти Оборони України". В обидвох виданнях співробітничали українські соціалісти з Європи, зокрема ж М. Шаповал, М. Стахів, Н. Григоріїв і інші.

Боротьба проти комунізму і його підривної роботи в нашій суспільстві в США, провадилася не тільки теоретично, але й практично: в публічних дебатах, на різних зборах і вічах, лекціях і, що найважливіше, на організаційному ґрунті. Комуністи мали тоді директиву з Москви "йти в маси". Це означало, що під всякими масками і покришками вони мали впахатися до інших організацій і всередині них вертіти діри, аби валився демократичний опір і щоб потім організації падали в руки комуністів. Комуністи пхалися до братських Союзів і тут вертіли найсильніше. (Тоді редактор "Народної Волі", Микола Репен, викував про них назву "вертільники"). Проте, комуністи не залишали в спокою також церковних братств. Загальний упадок духа після невдачі Визвольної Війни України був добрим ґрунтом для цієї вертільної роботи всюди. Успіх комуністів, наприклад, на церковно-братських ґрунті був так великий, що вони встигли приєднати цілий ряд цих церковних братств до участі в першому комуністичному "робітничому конгресі". З самої Пенсильванії в цьому комуністичному конгресі взяли участь делегати таких братств: Братство св. Дмитрія і Т-во св. Апостолів Петра і Павла (Нанті Гло); Братство св. Апостолів Петра й Павла (Мекінтайр); Товариство св. Івана Хрестителя (Олтмен); Б-во св. Дмитрія (Виндбер); Б-во св. Івана Хрестителя (Плімовт); Б-во Пресв. Богородиці (Личбург); Б-во св. Николая (Вудлаун); Б-во св. Николая (Верум) і інші. Не буде дивно, що вертільники встигли увертітися також в деякі кола в братських організаціях і в тім числі також у Скрентонському Союзі. Вони дістали директиву здобути Український Робітничий Союз за всяку ціну. Тим то їхні прихильники й поплентачі дістали наказ вписуватися в цей Союз, щоб тиснути на нього з-середини і потім на відповідній конвенції дістати його управу в свої руки. Керував цією роботою член проводу комуністичної партії Америки, Ракочий, а за лаштунками Дмитришин і Ткач-Настасівський. Заслугою тодішнього провідного гурту в Українському Робітничому Союзі в центрі і на місцях та всього членства "Оборони України" є той світлий факт, що наступ комуністів був відбитий, та взагалі по цій програній на ґрунті УРСоюзу комуністи втратили свій хребет і стали падати в долину. Щоб зрозуміти вагу справи, треба новим членам УРСоюзу усвідомити собі факт, що після програної на ґрунті УРСоюзу майже 3,000 їхніх прихильників було примушених виступити з членства в УРСоюзі. З другого боку, зложений тоді для "братських" цілей комуністичний "Міжнародний Робітничий Орден" в своїй українській секції зібрав з-поміж інших організацій, церковних братств і Союзів ще до 7,000 членів так, що він нараховував разом понад 10,000 членів. Це нам вказує яскраво силу тодішнього вже зломаного комуністичного руху на українському ґрунті в США. А вже можна собі уявити, як сильний був цей комуністичний вплив перед своєю рішальною поразкою в боротьбі з Українським Робітничим Союзом і з "Обороною України". У цім зв'язку треба з ці-

лою силою підкреслити, що власне Українському Робітничому Союзові і "Обороні України" в тім періоді діяльності припадає виключна заслуга розбиття дотогочасного переможного походу комунізму на українським ґрунті в ЗДА. Інші громадські і політичні організації мало цієї боротьбою займалися, проповідуючи лише загальні гасла проти комунізму, але не організуючи практичної боротьби проти них на громадським ґрунті. Ця боротьба продовжувалася потім ще й після поразки в головній битві в 1929 році аж до вибуху Другої Світової Війни.

З вибухом Другої Світової Війни прийшов новий поштовх до консолідаційної акції. Ця акція закінчилася Українським Конгресом у Вашингтоні і оснуванням Українського Конгресового Комітету в 1940 році. Активну й рішальну роль в цій консолідаційній акції відіграв тоді Український Робітничий Союз. Дальша історія громадського й політичного руху на ґрунті братських організацій вже всім в основі відома і тому на цій добі можемо закінчити наш короткий огляд. Треба тут лише згадати, що з моментом нав'язання приятних взаємин між Урядом ЗДА і Советським Союзом в 1941 році, наступили нові орієнтаційні здвиги і заломання основної політичної лінії в деяких колах, які до того часу стояли твердо при самостійницьким демократичним і соціалістичним прапорі. Тоді покинули дотеперішню програмово-політичну самостійницьку лінію деякі провідники "Оборони України": М. Січинський, В. Левицький, М. Цеглинський, М. Янишин, і інші. Вони своєю дальшою діяльністю заперечили те, що проповідували й робили раніше в часі своїх самостійницьких переконань. За цими провідниками пішли тоді також деякі місцеві діячі. При своїм прапорі українського самостійництва вірно витривав Я. Чиж разом з іншими центральними і місцевими діячами. Проте, тоді "Оборона України" фактично розбилася на три відлами, а далі після війни перестала існувати. Тоді почався новий рух, розгляд якого вже не належить до цієї статті.

Між двома війнами Український Робітничий Союз і союзна йому "Оборона України" виявили велику енергію на громадським полі в кожній ділянці. Зокрема була величезна їхня акція для матеріальної підтримки українського соціалістично-радикального руху в Старім Краю та освітньої праці в масах. Вони за посередництвом "Народної Волі" і органів "Оборони України" встигли вислати до краю багато пожертв на політичну боротьбу, на "Народний Університет Самоосвіти", на "Громадський Голос" у Львові, на "Жіночий Голос", на бібліотеки в читальнях по селах і на будову Народних Домів та центрального Українського Робітничого Дому у Львові.

Вся та діяльність була надхнута ідеєю боротьби за відновлення Соборної Самостійної Української Народної Республіки.

Матвій Стахів

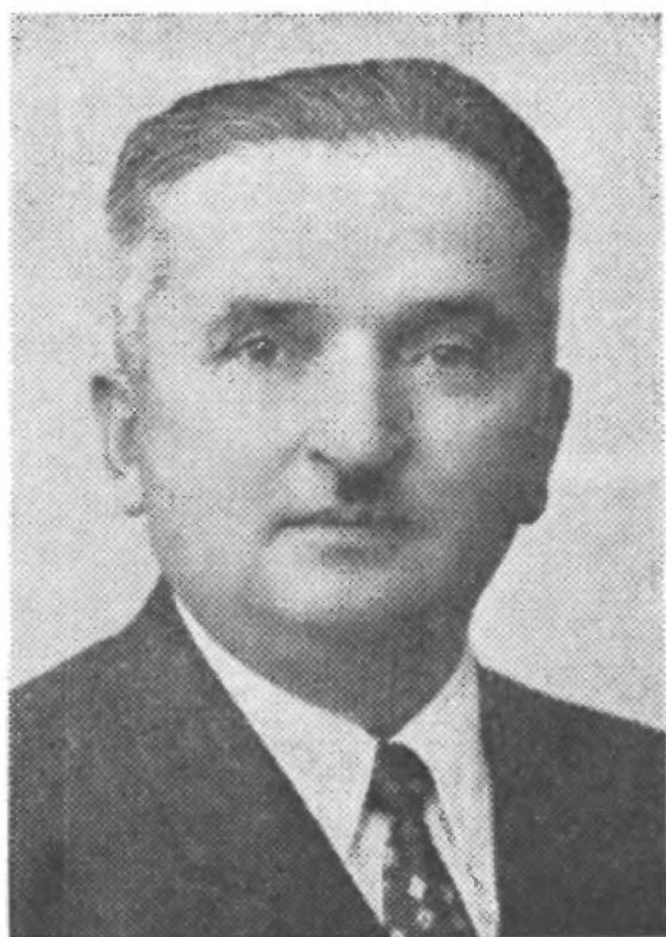
**ГОЛОВНІ РАДНІ УРСОЮЗУ
В 1960 РОЦІ**

Текля Калина

Микола Кизима

Дмитро Василюк

Григорій Шкребець

Флорентія Дорошенкова

Теодор Внслоцький

Петро Зелинський

Фред Калітка

Василь Союл

Степан Сов'як

Василь Лепак

Мосип Сливинський

ОБСТАВИНИ УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В КАНАДІ В ЧАСІ ОРГАНІЗУВАННЯ ВІДДІЛІВ УРСОЮЗУ

Написав Т. Кобзей

I.

ЕКОНОМІЧНА КРИЗА

Український Робітничий Союз святкує цього року свій золотий ювілей у ЗДА. Ми, канадійські члени УРС, теж визначаємо тепер 50-ліття УРС, але в Канаді святкуємо тільки 30-річчя, бо в 1929-30 роках зорганізувався перший відділ УРС в Торонті (Онтаріо).

Цей перший відділ в Торонті, зорганізований, властиво, в 1929 р. старанням тодішньої демократичної організації, під назвою "Оборона України". Через 10 перших років він не проявляв діяльності поза своїми рядами. Цей відділ існував сам у собі, мов острівець серед моря. Правда, треба зазначити, що саме в тих роках Канада переживала величезну економічну кризу. Безробіття шаліло від Атлантики до Пацифіку. Сотні тисяч людей опинились на нужденній державній допомозі ("реліфі"). На цій допомозі були не тільки звичайні "чорнороби", але були теж різні професіоналісти. Допомога була нужденна, бо, наприклад, родина з двох осіб діставала заледве 11 дол. на місяць на поживу і майже таку суму на помешкання.

В таких обставинах не було й мови про те, щоб можна було розвивати й поширювати допомогіві організації, як УРСоюз, бо ніхто не міг вкладувати вкладок. Мало того, навіть великі забезпечені компанії банкрутували і деякі діставали державну субсидію, щоб себе задержати при житті.

II.

ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Господарська криза відбивалась і на політичній ситуації. Саме в тих часах гуляв найбільше фашизм і комунізм. І цікаво, що ці два брати найбільш жирували серед українського народу в Канаді. Одні з них захоплювались Гітлером і Мусоліні, вихваляли їх та писали, що й Україна потребує таких твердих вождів, щоб себе визволити від комунізму. А що фашизм загально був зненавиджений серед трудових мас, то ця політика деяких кіл на еміграції допомагала поширенню комунізму серед українських робітників і фермерів.

Комуністичні агенти зручно використовували одночасно як господарську кризу, так і цю політику фашистуючих українських провідників і на цьому ґрунті зміцнювали свої впливи. Москва допомагала поширювати комуністичний рух не тільки грішми для партії, але й своїми окремими агентами. Приїжджали агітатори нелегально до Ка-

Томя Кобзєй

Степан Підвисоцький

нади: різні Михайленки, Чарлі і тим подібні; також був присланий Фінляндець Кусінен, щоб затримати Фінляндців при комунізмі в Канаді. Вся ця компанія відвідувала Канаду в роках 1929-33.

Комуністи в Канаді, маючи фінансову підтримку і допомогу в людях від Москви, повели шалений наступ на українське життя в Канаді, а головню на українські робітничі і фермерські маси. З наведених причин їм вдалось захопити культурно-освітні організації, де були українські робітники і фермери.

Тоді комуністи і їхні поплентачі здобули контроль над організацією "ТУРФ Дім"*) і над допомоговою установою під назвою "Робітниче Запомогове Товариство". Всі ці організації і їхні з'їзди були опановані всеціло комуністами. Вибір головних урядів цих централ був наперед визначений на комуністичних партійних зборах, а потім на з'їздах цих масових організацій були предложені списки з самих комуністів. З'їзди після відповідної демагогії затверджували ці списки кандидатів. По відділах та сама метода вживалась так, що кількох комуністів контролювали цілий відділ, дістаючи інструкції зі своїх партійних центрів, а ці центри діставали інструкції з комуністичного політбюра, яке отримувало всі інструкції з Москви.

На зборах проводились резолюції в комуністичному дусі. Візьмім приклад: в 1935 році на нарадах українських масових робітничих організацій 11 березня виступив секретар Компартії Канади Тим Бак, який проголосив таке: "Комуністична Партія Канади буде продовжати

*) "ТУРФ Дім", це скорочення слів — Товариство Український Робітничо-Фермерський Дім.

боротьбу... Бо сьогодні робітнича кляса організується до рішальної боротьби під проводом Комуністичної Партії Канади за Радянську Канаду (тривалі оплески)." Другий промовець, Попович, говорив відкрито ось що: "Ми мусимо вжити всіх старань, щоб розторощити вплив українського фашизму на робітничо-фермерські маси. Треба позискати довір'я мас і притягнути їх до себе, бо, як каже Сталін, нема таких фортець, щоб большевики їх не здобули." Третій промовець, М. Шатульський, гремів ще грізніше: "Вождь трудящих мас Радянського Союзу, вождь революційних пролетарів, бідняцького селянства й поневолених народів світу, Й. Сталін веде і нас до боротьби тут, у Канаді". А далі: "Вперед до боротьби за повалення капіталізму, на оборону Радянського Союзу і за революційний вихід з кризи." Це тільки короткий образець отої комуністичної пропаганди. Такі кличі і резолюції проводились щороку на всіх з'їздах.

Впарі з цим ішли різні наклепи на українські національні демократичні організації. Комуністи й їхні поплентачі тоді всіх демократів називали фашистами. Пришивали їм оцю латку при кожній нагоді. Навіть соціалістичну канадійську партію "СіСіЕф" називано фашистською, а її провідників ганьбили, як запроданців буржуазії і т. п.

В таких обставинах самотійницька поступова і соціалістична демократія мала важкі умовини праці. З одного боку фашизм, а з другого боку комунізм, брали у кліщі українську демократію.

Вже в 1933 році почали надходити вістки з-поза залізної заслони. Вони вказували, що все те, що комуністи вихвалюють, є брехня. Перше, страшний голод в Україні; друге — сталінська кліка почала масово винищувати українську інтелігенцію; мільйонові депортації українського народу в Сибір; по всій Україні розстріли селян; замордування повернувшого в Україну з Канади Сембая; арештування письменника Ірчана; самовбивство Хвильового й Скрипника; все це вказувало, що комунізм є деспотією найгіршого сорту.

Почалась боротьба всередині партії; ця боротьба в 1935 році вийшла назовні. На з'їзді того року виступив Д. Лобай відкрито проти комуністичної політики в Україні. Він доказував, що Україна не є самотійною, хочби й "радянською", а є колонією Москви. В 1936 році виступили з партії до 70 чільних українських членів під проводом Д. Лобая, Т. Кобзея, Кульчицького, Смига і Кащака. Цей гурт почав видавати соціалістичну демократичну газету, "Правду", в якій викривалося фальш і брехню комуністичної партії. Пішов підо впливом цієї акції розкол в компартії по цілій Канаді. Одночасно також Фінляндці розкололись і вийшли масово з партії.

Все це облегло боротьбу для всіх поступових, радикальних та соціал-демократичних елементів. Комуністична пропаганда внаслідок того ослабла, а з приїздом іміграції по Другій Світовій Війні розвіяно дурман комунізму остаточно серед Українців в Канаді. Він ще держиться на старих людях, які вже нездатні до критичної думки; з нової іміграції нема прибутку для комунізму і він поволі під ударами нової громадської акції нидіє.

Степан Задорожний
активний член УРС в Ошаві

інж. Олександр Охрим
активний член УРС в Торонті

III.

РОЗВИТОК УРСОЮЗУ В КАНАДІ

В 1939 році перенесено газету "Вперед" (так була пізніше переіменована "Правда") до Торонта. Туди виїхав також її редактор Лобай. Будучи в Торонті він нав'язав стосунки з централею УРСоюзу в Скрентоні і при її помочі zorganizував кілька відділів на Сході Канади, головню в Торонті, Монреалі, Торолді та Ошаві. Газета "Вперед" почала пропагувати також ідею братської організації в рямках УРСоюзу.

З початком 1940 року у Вінніпегу Т. Кобзей zorganizував новий відділ, а пізніше створено ще відділ в Трансконі, недалеко Вінніпегу. Початки були тяжкі; Т. Кобзей завжди діставав потрібні інформації від головного секретаря Т. Миника і це йому помагало. З часом відділ у Вінніпегу почав зростати. Тепер є у Вінніпегу два відділи, які начисляють понад 200 членів (дітей і дорослих), а в цілій Канаді є понад 2000 членів. Не є це достаточне число, але, коли взяти під увагу обставини, в яких почався організаційний рух УРСоюзу у Канаді, то треба признати, що поступ зроблений задовільно. Канада добилась до того, що має в Головній Раді УРСоюзу одного головного радного і одного контрольора.

УРСоюз в Канаді входить до центрального політично-громадського об'єднання, Комітету Українців Канади (КУК).

При кінці хочу зазначити ще один цікавий епізод у житті УРСоюзу. В 1928 році я, будучи секретарем агітпропу*) в Торонті, входив і до політбюра. Саме тоді УРСоюз у ЗДА переживав свою внутрішню кризу. Американські комуністи влізли тоді в наш Союз так само, як і канадські комуністи повлазили в українські культурно-освітні орга-

*) Це скорочення двох слів — агітації і пропаганди.

нізації. Група комуністів влізла тоді до Союзу, щоб його опанувати.

М. Князевич був тоді секретарем американського агітпропу. Він вів зі мною листування. В одному листі в 1928 році він писав мені, що в 1929 році буде Конвенція УРСоюзу і що вони так підготувались, що певно дістануть УРСоюз у свої руки. Між іншим він писав: "Ми робимо всі старання, щоб виграти на Конвенції, а це важне для нас, бо в касі УРСоюзу є мільйончики." Отже ходило їм о мільйончики, якими можна було б вести гадючу пропаганду серед Українців в користь Москви. Та завдяки свідомим демократам в УРСоюзі комуністам це не вдалось і їх брудний плян провалився

Очистивши себе від комуністичного розкладового елемента, Український Робітничий Союз почав виразно міцніти і збільшувати себе числом членства і майном. Правда, були ще й інші спроби змінити ідейний напрям УРСоюзу у перших роках після Другої Світової Війни (коаліція М. Цеглинського, Ракочого і групи М. Січинського), але все це демократичні елементи перемогли остаточно. Нині УРСоюз є під українським ідейно-демократичним і самостійницьким оглядом одною з найкращих масових демократичних організацій серед української спільноти в ЗДА і Канаді.

В чому ж сила УРСоюзу? Я сказав би, що вона є в тому, що ще перші піонери-основники в 1910 році поставили УРСоюз на твердих демократичних основах. Ці піонери були звичайними робітниками — гірняки пенсильванських вугільних копалень та нечисленні тоді інтелігенти. Але вони привезли з собою з Рідного Краю ідеї М. Драгоманова, Івана Франка та Михайла Павлика і на цих ідеях гуманності і демократії вони тут будували своє організоване життя. Хоч вони в масі були й малограмотними, то знали один клич: Один за всіх! Всі за одного! Через незнання англійської мови їх визискували в копальнях і деінде: їх калічено і вбивано, а ніхто їм не давав поради й допомоги. Тоді вони пішли за гаслом: українському робітному людові ніхто не pomoже, якщо він сам собі не буде помагати.

Все це зробило тодішніх наших піонерів смільчаками-героями. Вони просто з нічого самі творили для себе оцю взаємодопомогу. І не помилились, бо їхня праця увінчалася великим успіхом протягом 50 років.

На кінець бажаю, щоб УРСоюз і його демократичний орган, "Народня Воля", далі тримали високо той демократичний прапор, який тримають вони тепер. Тоді певно, що УРСоюз ще більше зміцнить себе в майбутньому. Канадійські товариші також не залишаться позаду, а будуть старатися збільшити число членства УРСоюзу у своїй Канаді і об'єднаними силами, з духом гуманітарного демократичного соціалізму - Франка й М. Драгоманова допоможуть українському народові на його землях в боротьбі за визволення України з кігтів Москви. Запорукою цього є те, що за останні 50 років УРСоюз виконав велику роботу не тільки в допомогово-обезпеченевій ділянці, але й на культурно-освітньому полі.

Т. Кобзей

**РЕДАКЦІЯ "НАРОДНОЇ ВОЛІ"
В 1960 РОЦІ**

**Д-р Матвій Стахів
головний редактор**

**В. Модрич-Верган
редактор**

**Ярослав Пронько
ред. англ. секції**

МОЇ ЗВ'ЯЗКИ З УКРАЇНСЬКИМ РОБІТНИЧИМ СОЮЗОМ

Написав Гр. Мазурник

Ще в Рідному Краю доводилося мені багато читати на сторінках української преси про Український Робітничий Союз. Найбільше про нашу установу писав львівський часопис "Громадський Голос", орган Української Радикальної Партії, з якою я в тих часах мав досить тісні зв'язки.*) Дуже приємно було читати, що десь там, за океаном, існує велика українська установа з великою кількістю членів, з мільйоновим майном та з широким громадським стажем. Приємно було на душі від вістки, що члени тієї установи не забувають потреб Рідного Краю та при всяких нагодах жертвують значну частину свого важко запрацьованого гроша на будову Народних Домів, фундацію бібліотек "Прогресу" по селах і містечках, на розбудову української преси, економічних установ і тим подібне.

Про це все я з великою приємністю читав на сторінках нашої преси, але, на жаль, не мав змоги читати про УРСоюз з його органу "Народної Волі", бо польська влада нерado допускала цього часопису на українські землі. Я бачив наочно, як згадана допомогова акція зміцнювала морально й матеріально нашу відпорність у боротьбі з польським окупантом, який брутально знущався над українським населенням, намагаючися спольщити його всякими можливими засобами. До нашого краю доходили вісті про заходи наших братів в Америці й Канаді в справах оборони прав українського народу у польській і московській неволі. Ця оборона скріплювала надії широких мас та наснажувала їх до дальшої боротьби й відпорности, якої окупант не сподівався. Також листування з нашими братами за океаном було великим джерелом інформації. Ті інформації нерідко приходили від членів УРСоюзу. Одним словом — користь із тих зв'язків була неоцінима.

Політичне та економічне положення, а також брутальна поведінка польського окупанта — виганяли багато наших людей в інші краї. Багато мріяли про те, щоб заїхати до З'єднаних Держав або до Канади. Були й такі, що їх насильно викидала польська поліція, поза кордони держави. До таких жертв польського окупаційного режиму належав

*) Львівський "Громадський Голос", що виходив 38 років і був закритий разом з іншою українською вільною пресою з приходом советської влади до Львова восени 1939 року, має велику заслугу в поширенні в масах свідомости про конечність повсякденної праці і боротьби за всебічне визволення української нації в формі її соборної і від нікого незалежної демократичної державности. З цим "Громадським Голосом" не має нічого спільного газета, що виходить у Нью Йорку під тою самою назвою та ще з безправно присвоєним рисунком наголовку.

і я. Впродовж 24 годин польська поліція принесла мені відповідні по-дорожні документи і "поблагословила" мене в дорогу. Поїхав я до Канади, бо на виїзд до цієї країни не треба було чекати на "квоту". Тут на початках свого побуту відробив одні жнива. По скінченні робіт на жнивах я підзиму поїхав до Вінніпегу в пошукуванні за новою працею, яка не тільки забезпечила б мені прожиток, але ще й дала змогу заощадити стільки гроша, щоб покрити кошти подорожі, тобто віддати батькові гроші за корабельну карту. В цьому місті, що було тоді осередком українського життя в Канаді, я нав'язав зв'язок із українською громадою в містечку Кенора. Ця громада пошукувала вчителя для своєї Рідної Школи.

Про свої переживання на становищі вчителя в Рідній Школі тут нема потреби розписуватися. Згадаю тільки те, що в Кенорі перший раз у своєму житті я познайомився краще з Українським Робітничим Союзом. Читальня "Просвіти", яка удержувала Рідну Школу, передплачувала "Народну Волю", яку я мав змогу читати перший раз у своєму житті. Тут також попався мені в руки протокол з одної Конвенції УРСоюзу. До речі, тієї Конвенції, що зломила хребет комуністичній загрозі, яка тоді нависа була над нашим Союзом. Цей протокол маю й досі. Із читання цього протоколу я набрав великої пошани до УРСоюзу. Ця пошана росла з кожним днем, бо із сторінок "Народної Волі" я бачив, яку важливу громадську працю виконує УРСоюз не тільки для добра своїх членів, але взагалі для цілого українського народу. Таким чином "Народна Воля" була моїм першим джерелом для пізнання УРСоюзу. Вже тоді я був нав'язав зносини із редакцією і пробував дещо писати до "Народної Волі".

Основніше з Українським Робітничим Союзом познайомився я в Торонті, куди мені довелося перенестися на сталий побут по короткій блуканині в таких місцевостях Канади, як Кенора, Форт Вілліам і Велланд.

Це сталося при кінці 1929 року.

Говорить українська приповідка, що вовка все до ліса тягне. Тут, у Торонті, потягнуло й мене до громадської праці. Зараз таки першого дня по приїзді до цього великого канадійського міста, не шукав я ні за працею ні за помешканням, а пішов шукати за Українським Народним Домом, що про нього мені довелося багато читати на сторінках української канадійської преси, як першу й відому українську громадську установу в Торонті із своїм власним просторим будинком, в якому кипіла громадська й культурно-освітня праця. Хоч я не встиг того першого дня розглянутися добре по будинку й ближче познайомитися із його членами, то все таки я знайшов там своїх добрих знайомих, які порекомендували мене на вчителя Рідної Школи при цім товаристві. Так я став у Торонті учителем. Але тодішня вчительська платня була така мізерна, що треба було ще шукати якогось іншого денного зайняття, щоб можна було скромно жити. Знову таки при допомозі добрих знайомих мені вдалося знайти працю "дишвошера" в одному із найбільших місцевих ресторанів. На цьому зайнятті я перетривав і найгострішу кризу, яка панувала в Канаді.

Праця учителя в Народному Домі впровадила мене в саму гущу громадської діяльності. Я мав змогу познайомитися із чільнішими місцевими українськими діячами з-поза Народного Дому. А були це часи великого зросту симпатій для комунізму поміж нашими земляками. В Україні тоді з гучними гаслами проходила “українізація”. З України приходила велика сила української літератури, яка заманювала наших людей у ряди комуністичних організацій, яких тоді було дуже багато в Канаді. Навіть трудно було тоді встановити, котрий український табір сильніший — національний чи комуністичний, або, як він себе тоді називав, “робітничий”. Тому не диво, що саме тоді в Торонті були найважливішими два українські осередки — Український Народний Дім і так званий Український Робітничий Дім. Історія Українців на Сході Канади записала, що Український Народний Дім став тоді головною твердинею боротьби з комунізмом. Ця боротьба мала тоді всякий відгомін. Боролися не тільки словом, але й ломакою і п’ястком. Не було тоді ні одного ширшого громадського зібрання в Народному Домі, щоб на нього не напали комуністи і не робили заколоту. Приходили вони на такі зібрання організовано, в залі займали “стратегічні” місця і всякими способами чинили заколот. Тричі за моєї пам’яті доводилося тих непрошених гостей випрошувати з будинку радикальними середниками, такими, як п’ястуки, крісла й інша подібна холодна зброя. Комуністична загроза doprowadила тоді до того, що в Торонті під проводом Українського Народного Дому постав, перший раз у Канаді, так званий Союз Українських Національних Організацій. Створено тоді спільний фронт для боротьби проти комунізму. Під проводом цього союзу відбувалися всякі на ширшу скалю організовані маніфестації й віча. Ці останні мали двоякий характер: були проти-комуністичними й протипольськими. Із великим признанням треба ствердити, що національний фронт у Торонті боротьбу з комуністами виграв.

Тоді саме створилася в Торонті організація “Оборона України”, яка об’єднувала більш поступові українські демократичні й соціалістичні елементи. З діячами тієї організації мені доводилося мати всякі зв’язки — особисті й організаційні. Об’єднувала ця “Оборона України” молодих людей, що на своїх частих організаційних сходинах плянували громадську працю та поглиблювали своє знання. Виховувалися молоді кадри на зразкових громадян та тримали жвавий зв’язок з іншими відділами своєї організації в Канаді й Америці. Сюди, до Торонта, дуже часто заїздив Мирослав Січинський, який тоді користувався великою популярністю в Канаді. Його запрошувано всюди і для всяких потреб. Для нього все було тепле прийняття в Народному Домі. Не любили його тоді комуністи, які приходили у великій кількості на його доповіді й лекції. Ставили всякі провокаційні питання, на які одержували дуже влучні відповіді. Атмосфера підчас виступів М. Січинського була дуже напружена. Треба було необхідно його приклонникам тримати боеве поготівля. Завдяки старанням “Оборони України” приїздив до Торонта також М. Шаповал. Можна сміло ствердити, що громадська праця поміж членами “Оборони України” тоді

Григорій Мазурик

Григорій Перчак

була жвавою. Знали ми також, що та сама "Оборона України" провадить дуже посилену збіркову акцію на допомогу Рідному Краєві у зв'язку з протипольською і протикомуністичною роботою, яку провадила Українська Радикальна Партія. Але найважливіша подія з життя "Оборони України" була та, що при місцевому Відділі створився в Канаді перший 266-ий відділ Українського Робітничого Союзу. Це сталося в 1930-му році. В тому самому році постав також при "Обороні України" в місцевості Торолд-Савт, Онтеріо, другий канадійський відділ Українського Робітничого Союзу. Із заснуванням відділу Робітничого Союзу в Торонті сюди почала в більшій кількості приходити "Народна Воля", орган Українського Робітничого Союзу. Тоді "Народна Воля" була дуже цікавим часописом під знаменитою редакцією відомого українського журналіста й патріота Я. Чижа. Виходила вона тричі на тиждень.

Завдяки "Народній Волі" наш Союз здобував собі симпатії в Канаді. Перед ним були великі можливості для зросту. Але тоді клопіт був у тому, що наші Відділи мусіли посилати свої вкладки й розме-ти в американській валюті просто до Головної Канцелярії Союзу. Вартість американської валюти була тоді значно вищою, як канадійська. Канадійські члени Союзу мусіли додатково вплачувати більше своїх грошей, щоб вирівняти вартість канадійської валюти в порівнянні до американської. Це знеохочувало багатьох членів, які покидали ряди Союзу. Нащастя 266-ий Відділ цю кризу перебув завдяки своїм упертим і послідовним членам. Пізніше Виконавчий Комітет УРСоюзу одержав від канадійського уряду федеральний дозвіл і назначив свого канадійського представника з осідком у Торонті. До цього представ-

ника канадійські відділи висилають свої гроші в канадійській валюті і в заміну одержують усякі виплати в канадійських долярах, вартість яких у цю пору, коли ці рядки пишуться, є вищою від американських.

Слідкуючи уважно за діяльністю "Оборони України" і відділів Українського Робітничого Союзу, я набрав великої пошани до обидвох установ. Будучи членом Українського Народного Дому, я все мав приятельські зв'язки з членами "Оборони України". Дехто жартом називав мене амбасадором "Оборони України" при Українському Народному Домі.

Із поширенням скрайнього націоналізму в Німеччині і в деяких європейських країнах, прийшла ця націоналістична гарячка також до Канади. Почала вона ширитися поміж Українцями. В наслідок того в Канаді існували три українські табори — націоналістичний, комуністичний і табор громадян з демократичним світоглядом. Націоналістичний і комуністичний табори були в атаці. Українському Народному Дому і "Обороні України" доводилося тоді провадити боротьбу на два фронти. В тих часах були два українські часописи, які тверезо оцінювали одну й другу загрозу для українського демократичного світогляду. Це був "Український Голос" у Канаді і "Народна Воля" в Америці. Серед цієї боротьби найбільш розумне становище займала таки "Народна Воля", яка при всякій нагоді перестерігала українське громадянство перед скрайнім націоналізмом, а зокрема перестерігала наших націоналістів перед небезпекою наслідування німецького нацизму, очолюваного Гітлером та фашизму, очолюваного Мусоліні. Події виправдали становище "Народної Волі". Коли Гітлер віддав на поталу Мадярам Карпатську Україну, тоді навіть і тим, що ставилися до "Народної Волі" байдуже, а деколи й ворожо, відкрилися очі на гірку правду. Престиж УРСоюзу піднісся тоді високо. Але прийшла Друга Світова Війна, прийшли часи, коли ЗДА поневолі опинилися в ролі союзника із червоною Москвою. Тоді поміж деякими українськими колами в ЗДА почалася переорієнтація. Вдаючи ніби великих американських патріотів, деякі діячі на чолі з М. Січинським поставали русофілами. Ця зміна віх допровадила до розколу всередині "Оборони України", а в результаті навіть і зникнення цієї заслуженої організації. Вмер тоді для української справи політичною смертю й сам М. Січинський. Дійшло до того, що перед тими зміновіхівцями треба було відбивати наступ на Український Робітничий Союз. І цей наступ також був відбитий!

Приглядаючися ближче діяльності УРСоюзу і набираючи щораз більших симпатій до нього, я вписався в його члени. Вписався в члени 109 Відділу, який зорганізувався в 1941 році при Українському Народному Домі. Із цим відділом найбільш пов'язана моя діяльність в Українському Робітничому Союзі.

Організаторами 109 Відділу були Теодор Ганчарик, що вже давніше був членом УРСоюзу (266 Відділ), та Дмитро Николяк, довголітній зразковий секретар цього новозаснованого відділу. Ця обставина, що 109 Відділ рахувався відділом при Українському Народному Домі, сприяла зростові цього відділу. До нього переходили члени з інших

місцевих відділів і до нього вписувалися нові члени. Відділ постійно зростав. Завдяки членству в цьому відділі і завдяки тій обставині, що я впродовж двох років був навіть і головою відділу, я мав нагоду увійти в близьке знайомство з організаторами Українського Робітничого Союзу, а саме з Петром Грудзінським і Гр. Перчаком, які на доручення Виконавчого Комітету приїздили до Торонта організувати членів до УРСоюзу. Обидва згадані організатори в тих часах мали значні успіхи завдяки ширій співпраці членів і урядників місцевих відділів. Тоді членство 109 Відділу дуже помітно побільшилося і навіть почалося змагання цього відділу з 266-им Відділом, хто з них здобуде більшу кількість членів і котрий із них буде більшим щодо кількості членів. На дальшу мету виграв 109 Відділ, хоч і 266 Відділ не залишився далеко позаду.

Першим членом і організатором першого відділу 266 УРСоюзу в Торонті (Онтаріо, Канада), в грудні 1929-го року, був Микола Лібер, який тепер є активним секретарем іншого відділу, а саме 267-го, що його він також зорганізував. Він, тепер веде свій відділ в Скарборі (Отаріо, Канада).

Дальше членами стали таки у той час: Марія Лібер, Володимир Кульчицький, Евдокія Кульчицька, Іван Боднарук, Іван Кулевич, Степан Колодій, Іван Ляхомський, Петро Боднарук, Михайло Романів, Михайло Сенюта, Йосип Богуцький, Юрко Лукавецький, Олекса Хортів, Константин Лагдон, Анна Лагдон, Володимир Дзьоник, Петро Романів, Данило Ткач, Харитина Зінковська, Йосип Занковський, Потап Володимир Кухта і Теодор Довголіс.

В 1947 році секретар 109 Відділу Дм. Николяк з особистих причин перенісся на сталий побут до Виндзору і тоді треба було знайти когось на його місце для виконання секретарських обов'язків. Тодішня управа відділу на рекомендацію Д. Николяка призначила мене на становище відділового секретаря. З того часу більша частина моєї діяльності в УРСоюзі була присвячена цьому відділові. При добрій співпраці деяких членів цього відділу, а зокрема його довголітнього голови, а пізніше члена Головної Ради й Контрольної Комісії УРСоюзу, Ст. Кривоуса, вдалося цей відділ розбудувати до того ступня, що він став найбільшим щодо кількості членів відділом у Канаді.

Побувавши гостем на Конвенції УРСоюзу в 1946 році (Бюффало) та познайомившись основніше із засадами, на яких Союз був побудований, я вирішив в 1947 році для всебічнішого ознайомлення з Союзом відбути свої літні вакації в Скрентоні. Тут я зустрів найширше прийняття від усіх головних урядників, а зокрема від Теодора Миника, головного секретаря, з яким мені, як секретареві відділу, доводилося часто листуватися в усяких організаційних справах. Був я тоді гостем тодішнього й теперішнього голови нашого Союзу, А. Батюка. Пам'ятаю, тоді на дружній розмові ми обговорили всякі важливі проблеми нашого Союзу. Тоді відвідав я Головну Канцелярію, відбув зустрічі із Д-ром Тацієм, тодішнім першим заступником голови, Степаном Корпаном, фінансовим секретарем, П. Дучаком, попереднім головою та з іншими чільнішими членами Союзу. Із цих відвідин най-

більше пам'ятаю дуже дбайливу й дружню опіку з боку Петра Грудзінського, організатора Союзу, який саме тоді виконував свої організаторські обов'язки у Скрентоні й околиці. Петро Грудзінський крім цього ще й був членом Контрольної Комісії УРСоюзу, отже знав усі проблеми Союзу. Із ним тоді мені довелося провести найприємніші хвилини із мого побуту на території ЗДА. Враз із ним я відвідав найближчі сусідні місцевості, враз із ним ходив по хатах і вчився від нього організаторського вміння. Враз із ним несподівано я відвідав Нью Йорк перший раз у своєму житті. Був у тому місті гостем одного із чільніших Союзових діячів у Брукліні, Олекси Матейка, також тодішнього голови Контрольної Комісії. Із великим признанням та з великою приємністю мушу відзначити справжню українську гостинність американських побратимів до мене, як члена УРСоюзу. Я тоді відчув і зрозумів, що значить бути членом такої великої установи, як наш Союз. Вже тоді зродилася в мене думка стати організатором.

Цю думку я зреалізував в наступному році. Спершу написав листа на адресу Виконавчого Комітету про свій замір. Мені відписали, що на те, щоб стати організатором, треба спершу зорганізувати до Союзу 30 нових членів. Така пропозиція видалася мені на перший погляд невикональною. Але, коли я взявся за справу організування нових членів, на моє приємне здивування, зустрівся із великою прихильністю своїх знайомих приятелів, так членів, як і нечленів Союзу. Завдяки цій прихильності мені вдалося в короткому часі вписати тих перших показових 30 членів. Про свій осяг я повідомив Виконавчий Комітет. Звідтіль доручили мені привезти всі аплікації до Головної Канцелярії у Скрентоні. Тут складено зі мною відповідну умову й прийнято офіційно на працю організатора УРСоюзу в Канаді. Тут я одержав всякі потрібні інформації, які пізніше треба було реалізувати на практиці.

Вже після короткого організаторського досвіду довелося переборювати чимало труднощів у своїй праці. Однією із тих труднощів, або краще перепорою, була тодішня завзята конкуренція поміж подібними установами, що тоді боролися за впливи в Канаді. В Українському Робітничому Союзі вони відчули певну загрозу для свого стану посідання, не зважаючи на те, що Союз провадив вже свою діяльність у Канаді впродовж 18 років, що він добре закріпився в таких важких осередках, як Торонто, Монреал і Вінніпег.

Конкуренція є дуже корисною й похвальною тоді, якщо конкуруючі сторони дбають про те, щоб їхні асекураційні поліси буде принадніші й догідніші, щоб оплата за них була приступнішою, щоб дивіденди були кращі. На превеликий жаль, тоді справа такої конкуренції не стояла на висоті. УРСоюз мав усі потрібні кваліфікації. Мав доступні й вигідні асекураційні грамоти за невеликі членські оплати, мав знаменито впорядковані фінанси, платив своїм членам високі дивіденди та від 1910 року, тобто від часу свого заснування, виправдав себе під кожним оглядом, як заслужена громадська установа. Про це добрі конкуренти не згадували. Вони причепилися до назви. Їм ніяк не подобалося слово "робітничий". Вони свідомо зв'язували значення

цього слова із комунізмом, використовуючи ту нагоду, що комуністи уважали себе нібито оборонцями й представниками робітництва. І пускали таку сплетню поміж людей про УРСоюз. Така сплетня тоді дуже шкодила, бо до Канади приїздила свіжа українська іміграція, яка в перших початках не дуже визнавалася у внутрішніх українських відносинах. Наші “конкуренти” не згадували нікому про те, що в 1910 році, тобто в тому році, коли заснувався Український Робітничий Союз, ще такої погані, як комунізм, взагалі не було, що Український Робітничий Союз, який рекрутувався із робітників, які відсотково становили найбільш переважаючу кількість тодішньої української іміграції в Америці, був одною із перших установ, яка прийняла замість дотеперішнього теріму “руський” термін “український” і тим чином в дуже високій мірі причинилася до поглиблення й поширення національної свідомости поміж малосвідомою іміграцією в Америці. Конкуренти не згадували також, що Український Робітничий Союз був ініціатором і співтворцем Українського Конгресового Комітету Америки і що на решті Український Робітничий Союз своєю самостійницькою і соборницькою ідеєю зайняв одне із передових місць в історії української іміграції в Америці. Це конкуренти замовчували, а натомість вперто твердили, що наш Союз комуністичний.

Із такими і їм подібними наклепами треба було боротися. Треба було в особистих зустрічах і в прилюдних виступах ці сплетні спростовувати і змагатися за те, щоб раз на все утвердити добре ім'я нашого Союзу. Боротьба була досить затяжною, але при добрій волі добрих людей і при співпраці відділових урядників канадійських відділів Союзу вдалося здобути належний престиж Союзові.

Пробоеву акцію в цій справі провела “Народна Воля” під новою редакцією (після відходу М. Цеглинського, спосіб редагування якого в перших повоєнних роках викликав сильну контрверсію в членстві). Від 1948 року “Народна Воля” повела гостру й послідовну та невблагану боротьбу за перемогу демократичних, соборницьких і самостійницьких принципів серед української спільноти в ЗДА і Канаді. Разом з тим “Народна Воля” проводила всебічну кампанію проти всіх способів комуністичного і комунофільського баламутства. В ній появилася від 1949 року цілий ряд основних статей на цю тему, які потім вийшли окремими відбитками в Науково-Політичній Бібліотеці Української Вільної Громади. Отож “Народна Воля”, як пресовий орган Союзу, давала найкращу відповідь кожному, яке є справжнє ідейне обличчя і громадський характер УРСоюзу. Тим то несумлінні пошепні нападні на УРСоюз від тоді мусіли втратити під собою ґрунт та зовсім замовкли.

Окрім того мали в цій справі своє важливе значіння особисті виступи нового провуду УРСоюзу перед ширшою громадою. Найкращою нагодою у змаганнях за добре ім'я УРСоюзу послужили ювілейні свята з нагоди 40-ліття існування Українського Робітничого Союзу восени 1950 року. Такі свята відбувалися в тих місцевостях у Канаді, де наші відділи були сильніші, а їхні відділові урядники мали охоту й за-

взяття відзначити якимнебудь способом такі важливі роковини існування своєї організації. Найбільш атракційними були святкування в Торонті й Монреалі, в двох найважливіших осередках скупчень членів нашого Союзу.

В Торонті ювілейне святкування було дуже старанно підготовлене. Відбулося воно в одній із кращих українських залей у Торонті (Авдиторія Українського Національного Об'єднання). Підготовкою займався комітет, зложений із представників усіх місцевих відділів. Квитки вступу продавалися наперед. Простора Авдиторія УНО була майже заповнена гостями. Програма була добірною, як також такими були й промови. Головними промовцями були представники Виконавчого Комітету, а саме голова Антін Батюк і секретар-скарбник Едвард Попіль. Перший промовляв по українськи, а другий по англійськи. Присутнім гостям припала дуже до вподоби остання промова, бо промовцем був представник українського покоління, родженого й вихованого в Америці. Промова відзначалася знанням справ УРСоюзу і також загально-українських проблем на тлі світової політики й боротьби з комунізмом. Взагалі обидві промови (про промову А. Батюка нема потреби багато писати, бо він широковідомий блискучий промовець), показали наш Союз у правдивому світлі, а не в такому, як його намагалися представити деякі "конкуренти". Якщо додати до цього, що на залі були священники обидвох віровизнань і кращі представники громадянства, то цей перший на більші розміри прилюдний виступ засвідчив перед українським громадянством у Канаді, що ми йдемо в одній лаві з другими організаціями в одному українському визвольному фронті боротьби проти червоного московського імперіялізму.

Деяко відмінним був характер ювілейного свята в Монреалі. Я мав приємність враз із Ст. Кривоусом, тоді членом Головної Ради, бути його учасником. Виконавчий Комітет був зарепрезентований головою А. Батюком. Тутешнє свято мало форму гостини. Треба висловити признання монреальським Союзовим діячам, що вони справді подбали про велику кількість учасників. По ділових промовах і смачній вечері забава даліше відбувалася при звуках оркестри, яка пригравала до танців. На тому святі я мав змогу познайомитися із Союзовими діячами у Монреалі на чолі із Ст. Підвисоцьким, М. Дзюбом, Д. Брацюком, Д-ром В. Грицаєм і іншими.

За час мого організаторства, побіч організування нових членів мені вдалося також зорганізувати кілька нових відділів. Але не всі вони виявилися життєздатними. Деякі існують по сьогоднішній день (Нью Торонто, Гамільтон, Конистон), а деякі або самі розв'язалися або треба було їх розв'язувати. Найбільшою перешкодою є недостача відповідних секретарів, які не тільки зміли б збирати вкладки, але також придержувати вписаних членів при організації й доповнювати відділи новими членами. Кандидатів на добрих секретарів багато, але охочих до праці мало.

Впродовж своєї діяльності я нав'язав зв'язки із усіми канадійськими Союзовими секретарями з винятком секретарів відділів у провінції Квебек, де були інші організатори. Відвідав я майже кожний

відділ. Треба висловити своє признання секретарям за їхнє завзяття і відданість Союзові.

Бував я делегатом від 109 Відділу на трьох Конвенціях — двох у Скрентоні, одній у Філадельфії. На цих Конвенціях заімпонував мені справжній демократичний устрій нашого Союзу. Бували розбіжності в поглядах, бували гарячі дискусії, але всі Конвенції кінчилися загальними постановами, які зобов'язували всіх. Це була воля більшості і проти тієї волі ніхто не виступав. Не було ніяких “домашніх” революцій, які у своїх наслідках були б дуже шкідливими для організації. Якщо поміж нами всякі політичні діячі пишуть усякі галасливі статті на тему будування Української Держави, то першу лекцію будування повинні взяти із Союзних Конвенцій, із загальної діяльності Союзу та із веденням Союзних справ. Союз — це невеличка держава! Його Конвенції це справжні парламенти, які в загальному вирішують усякі важливіші справи. В додатку до цього Союзного парламенту є ще й Головна Рада, додана для допомоги й контролі Виконавчого Комітету. Приналежність до УРСоюзу, це найкраща школа державництва. В цій школі кожний свідомий громадянин може стати добрим учнем. Свідомі можуть потягнути за собою менше свідомих і можуть причинитися до створення із Союзу могутньої громадської організації. Тут поле до пописів для кожного широке. Тут кожний знайде не тільки особисті користі, але знайде також дух братерства, який тепер так потрібний для загальної визвольної української справи. Дивно стає, коли доводиться подумати про те, що треба ходити по хатах та агітувати поміж людьми, щоб вписувалися в члени УРСоюзу, коли кожному, хто вміє бачити й розуміти бачене, повинно бути ясним, що принадлежність до Союзу це не особиста ласка для УРСоюзу, але громадська повинність кожного свідомого громадянина.

Впродовж своєї організаторської праці мені доводилося бути в постійному контакті з Виконавчим Комітетом, ексекутивною централею УРСоюзу. Були всякі справи, які вимагали негайного поладнання або апробати Виконавчого Комітету. Мушу з приємністю ствердити, що наші головні урядники стояли на висоті свого завдання. Мої листи ніколи не зоставалися без відповіді. Впродовж своєї організаторської практики я прийшов до одного висновку, який повинен би зобов'язувати всіх членів, відділових урядників, членів Головної Ради й Виконавчого Комітету, ним є співпраця. Для розвитку такої великої організації, як УРСоюз, конечно потрібна співпраця всіх. Виконавчий Комітет вибраний і призначений на те, щоб стояв на сторожі майна організації і в загальному керував справами організації. Для ширшої праці конечно співпраця всіх членів, а зокрема відділових урядників. Організатор без співпраці небагато може вдіяти. Не зможе багато вдіяти й Виконавчий Комітет, якщо його залишити на чолі організації впродовж 4 років без ніякої співпраці, мовляв, ми їх вибрали, нехай працюють. Така велика організація, як УРСоюз, що розрахована на масовість, мусить розвиватися при масовій співпраці усього членства. Кожний член мусить усвідомити собі, що принадлежність до організації накладає на нього також і певні обов'язки, а одним із обов'язків є

співпраця з проводом і з членами.

На щастя, наш УРСоюз має велику кількість свідомих членів. Це є запорукою його дальшого розвитку. Хочеться вірити, що цей ювілейний рік стане переломовим в житті нашого Союзу. Хочеться вірити, що канадійські члени поруч своїх американських побратимів візьмуться завзято до праці на добро, славу УРСоюзу і на користь загальній українській справі.

Гр. Мазурик

В С В І Т   З А   О Ч І

I.

Ранні зорі серед неба
мерехтіли,
Як лебеді тиху воду
сколотили.
Не лебеді злопотіли
крилоньками;
Виходили бідні люди
з дітоньками.
У незнану вибирались
стороньку,
Покидали свою рідну
родиньку.
Покидали свої хати
без опіки,
Мандрували за далекі
гори, ріки,
Може річку глибокою
переплинем,
А у рідній стороньці
марно згинем.
"Ой, чужая сторонька,
чужі люди,
Та вже гірше на цім світі
нам не буде.
"Ой, далека сторонька
і незнана...
А у рідній, що заробиш,
все для пана.
Опадають чорні руки
від роботи:
Марно гинуть наші діти
понад плати...

Та не жаль нам
працювати-гарувати,
Аби пальців із голоду
не глодати.

II.

Закувала зазуленька
у городі,
Ой, прощала мати сина
на відході:
"Не журися, не вбивайся,
рідна мати,
Не дам тобі старесенькій
загибати.
Ой, буду я заробляти
гроші білі,
Буду тобі послати
що-неділі.
Та хоч руки поідходять
мозолями:
Буду знати, що зароблю
все для мамц."

III.

Ой, на дубі воркотіли
голуб'ята;
Виходили до схід сонця
сиротята.
Хилком-нишком через
лози і яруги
Утікали вже з панської
із прислуги.

Забирали всі достатки
опівночі:
Робучії добрі руки,
чорні очі,
Заробили багачеві
повні скрині,
А втікали в полатаній
сірячній.
"Подивися, мій миленький,
берегами,
Чи не женуть економи
поза нами".
"Женуть, женуть, моя ми-
ла два жандарми,
Не дадуть нам молодень-
ким жити в парі."
Стали вони на тім боці
за водою:
"Вже тепер нас не розлу-
чать із тобою".

IV.

Відлітали всі ластівки
рядочками
Та кликали ластівочку:
"Лети з нами!"
— "Ой, як мені летітоньки
аж за море,
Коли одно ластів'ятко
в мене хворе?"
— "Як ти свого ластів'ят-
ка не покинеш,
Ми полетим у вирії.

Образок страшної нужди жертв війни у Галичині.

В часі Українського Цня в ЗДА в 1917 р. українська спільнота в Америці збирала допомогівий фонд жертвам війни в Ріднім Краю. Тоді знищено в Галичині 500 тисяч будівель і часто люди мусіли жити в землянках.

а ти згинеш".
 — "Почекайте, подружечки на тій гілці,
 Візьму хворе ластів'ятко
 я на крильці".
 То не бідна ластівочка
 з ластів'ятком,
 Ой, то мати мандрувала
 із дитятком.
 Перебрили бідні люди
 через річку:
 Дала мати дитиночці
 в руку свічку.
 А свічечка ледви горить-
 догоряє;
 Плаче мати — дитиночка
 умирає...
 На дубочку буйне листя
 зашуміло.
 Плаче мати — дитячко
 скостеніло...
 — "Розступися, сира зем-
 ле, під ногами,
 Візьми мене з дитяточком
 враз до ями!"

У.

Ой, від вітру дібровонька
 застогнала,
 Родинонька на відході

заридала.
 Ой, нема вже у коморі
 ані шматки;
 Все забрали комісарі
 за податки.
 Обшукали бідні люди
 всі куточки
 Та й забрали зі собою
 дві сорочки.
 Зайшла мати до пустої
 до комори
 Та й винайшла шкірку
 хліба для дитвори.
 Сбродили рідну хату
 на всі боки,
 Обійма їх усю душу
 жаль глибокий:
 — "Хато ж моя ріднень-
 кая, не моя ти,
 Буде в тебе лихвар лютий
 панувати."
 Вийшли ж вони за ворота
 з дітоньками,
 Оглянулись, залилися
 слізюньками.
 Вийшли вони за високі
 перелазі —
 Верталися із дороги
 ще два рази.
 Вернулися — заглянути
 до хатини;

Стоїть пуста, обідрана —
 галі стіни.
 Вийшли ж вони поза село
 аж на ниви
 Та згадали свою долю
 нещасливу.
 Припав батько до облогу
 та ридає,
 І себе й людей і світ увесь
 проклинає:
 — "Або верніть молодую
 мою силу,
 Або верніть батьківську
 землю милу!
 Візьміть решту мого поту
 зі слезами,
 Верніть поле загарбане
 лихварями.
 Рідле моя, кривавице,
 не моя ти,
 Тяжко ж тебе, рідна ниво,
 покидати!"
 Взяли собі землі грудку
 у шматину,
 Щоб було їм що покласти
 в домовину.
 По тім боці оглянулись
 із під гаю:
 "Будь здоровий, нещасли-
 вий, рідний краю!"

Олександр Колесса

ОСНОВНІ ВІДДІЛИ УРСОЮЗУ

Написав Н. Наливайко

Перелік основних відділів Українського Робітничого Союзу вкаже нам на характер цих піонерів українського братського руху. З цього переліку буде видно, що деякі з цих відділів були організаціями, старшими за всі українські Союзи. З другого боку буде наявний доказ, що ці своєрідні суспільні радикали були одночасно піонерами також української релігійно-церковної організації.

Ось перелік цих відділів:

Відділ 1, Братство св. Івана Хрестителя в Олифанті, Па. Заснований у жовтні 1888 року. Першим головою цього товариства був Д-р Володимир Сіменович. Це братство належало спершу до найстаршого братського союзу, що мав осідок у Шанандоа і потім, після від'їзду о. Волянського, заник. В 1910 році це найстарше братство було першим, що заявилося за світським характером Союзу і висунуло ідею оснування нового Союзу в Скрентоні. В 1912 році це братство нараховувало 342 членів. У своїй власній відділовій касі воно мало 3,400 доларів. За час свого існування від 1888 р. по 1912 р. цей відділ виплатив був зі своїх власних фондів різномірної допомоги на суму 16,246.95 доларів. В 1910 році був головою цього відділу Ю. Хиляк.

Микола Дутчак

Відділ 2, Товариство імені Івана Гонти в Скрентоні, Па. Цей відділ був оснований в 1905 році. Його першим головою був Микола Дутчак, секретарем був Теодор Язвінський, а скарбником Тома Урманець.

Відділ 3, Товариство Любов у Тейлорі, Па. Це товариство основане 23 листопада 1910 р. Його головою був С. Сенюк.

Відділ 4, Братство св. Івана Хрестителя в Монессені, Па. Основане 29 червня 1902 року. Головою був А. Цимбала. Цікаво зазначити, що між урядниками цього відділу є обраний також "хорунжий", тобто той, що мав при маніфестаціях відділу носити його прапор.

Відділ 5, Братство св. Апостолів Петра й Павла в Ембриджі, Па.

Відділ 6, Сестрицтво св. Юлії в Олифанті, Па. Основане в жовтні 1911 року. Членом було тоді 26. Цей відділ вказує

на те, що в давних часах також жінки були добрими піонерськими організаторами нашого Союзу.

Відділ 7, Братство "Добрий Самарянин" в Скрентоні. Голова В. Бадан, секретар Іван Васильків.

Відділ 8, Товариство Запорозька Січ в Меридені, Кон.

Відділ 9, Братство Апостолів Петра і Павла в Геркімері, Н. Г. Засноване в серпні 1905 року. Першим головою був П. Люс. Цікаво зазначити, що в тім відділі був обраний не тільки хорунжий, але й отаман.

Відділ 10, Братство св. Михайла в Перт Ембой, Н. Дж.

Відділ 11, Братство св. Архангела Михаїла в Армбрусті, Па. Основане 27 листопада 1910.

Відділ 12, Братство св. Архангела Михаїла в Кононсбурзі, Па., засноване 3 серпня 1903 року.

Відділ 13, Братство Християнської Любови в Елмайра Гайтс, Н. Й., засноване 21 жовтня 1910 року. Цей відділ цікавий тим, що він між своїми урядниками мав також обраного "капітана".

Відділ 14, Товариство ім. М. Січинського в Бутлері, засноване 22 липня 1910 року.

Відділ 15, Товариство імені Тараса Шевченка в Голйоку, Масс., засноване в жовтні 1910 року.

Відділ 16, Товариство Запорозька Січ в Кононсбурзі, засноване в серпні 1900 року. Цікаве воно тим, що воно мало між урядниками обраного "кошового".

Відділ 17, Братство Пресвятої Богородиці в Олифанті.

Відділ 18, Товариство імені Івана Франка в Гарднері, Масс. Засноване в листопаді 1910 року.

Відділ 19, Братство св. Василя Великого в Питсбурзі, Па., засноване 22 липня 1896.

Відділ 20, Сестрицтво Пресвятої Богородиці в Мекіз Раксі, Па.

Відділ 21, Товариство Січ, Нью Кенсінгтон, Па., засноване 12 травня 1907 року. Між урядниками відділу є обраний також "командант".

Відділ 22, Товариство імені Тараса Шевченка в Дітройті, Миш., засноване 12 листопада 1910 року.

Відділ 23, Братство Пресвятої Богородиці в Ботлері, Па.

Відділ 24, Братство св. Архангела Михаїла в Ботлері, Па., засноване 11 листопада 1902 року.

Відділ 25, Братство Апостолів Петра і Павла в Мекіз Раксі, Па., засноване в листопаді 1906.

Відділ 26, Братство св. Михаїла.

Відділ 27, Товариство Дністер у Брукліні, Н. Й., засноване 1910.

Відділ 28, Товариство імені Тараса Шевченка в Нью Йорку, засноване 4 грудня 1909. Першим головою був Іван Кучма.

Відділ 29, Сестрицтво Непорочного Зачаття Діви Марії в Ембриджі, Па.

Відділ 30, Товариство імені Петра Дорошенка в Скрентоні, Па.

Відділ 31, Товариство Січ в Олифанті, засноване 15 травня 1909

Олекса Смик

Іван Руцький

року.

Відділ 32, Братство св. Архангела Михаїла в Питсбурзі, Па.

Відділ 33, Товариство імені Мирослава Січинського в Чавнсі, Па., засноване 4 грудня 1910 року.

Відділ 34, Братство св. Івана Хрестителя в Гінздейлі, Н. Г.

Відділ 35, Товариство Марка Каганця в Вилкіс Барри, Па.

Відділ 36, Товариство Подільська Січ в Нью Йорку, засноване 5 листопада 1907 року.

Всі ці відділи були заложені раніше ніж оснувався Український Робітничий Союз, або вони були заложені в 1910 році, коли постав УРСоюз. Всі дальші відділи оснувалися щойно, починаючи наступним роком 1911. Усіх відділів УРСоюзу, які правильно діяли і платили свої вкладки до УРСоюзу, було при кінці 1912 року 124.

До Українського Робітничого Союзу вступили ті старі братства і товариства, які під оглядом світогляду в суспільно-політичних справах були прихильні до радикалізму і взагалі поступового напрямку. Цей їхній радикалізм не мав нічого спільного з поверховою "протипопівщиною", яку дехто змішував із радикалізмом, або соціалізмом. Навпаки, поверховий протипопівський напрямок був притаманний для буржуазного, а не соціалістичного радикального руху. Що це так, бачимо з назв старих відділів УРСоюзу, які приступили до нього в 1910 або тоді таки основувалися. На 36 таких відділів 22 відділи мають чисто релігійні назви. Лише третина відділів мала тоді назви патріотичного характеру. Серед цього членства переважала соборна національна ідея, як це видно з назв, узятих для відділу. Панував силь-

ний патос лицарського відродженого духу, як на це вказують назви Січ і Запорозжя.

Подібне явище панує також у дальших відділах, які основували в 1911 і 1912 роках. Серед цих відділів (від 37 по 124) знаходимо знову 40 назв чисто християнсько-релігійних (на всіх нових відділів 88). Лише кругло половина нових відділів приймала назви світського характеру. Як це пояснити, що панівною назвою була назва релігійна для старих і нових відділів? На це питання знаходимо відповідь у засадничім світогляді цих піонерів братського і радикального та соціалістичного руху в США. Вони клали головний натиск на моральний бік руху в усіх суспільних справах. Тільки з моральних спонук вони стали радикалами-соціалістами і поступовцями. Вони прагнули, щоб кожний член відділу був надхнений таким моральним братським духом. Без такої моральної основи не могло бути мови про духа взаємодопомоги, що є основною ідеєю фратерналізму в США. На Церкву ці піонери дивилися як на Учителя моральності і звідсіль вони, вірні цій ідеї, спроваджували собі священників із Старого Краю та клали багато коштів для оснування парафій і побудову церковних святинь. Один із піонерів Українського Робітничого Союзу в Скрантоні, Микола Дутчак, був одночасно одним з основників місцевої парафії і одним з фундаторів побудови церковної святині ім. св. Володимира. Коли дехто з тих, що не розуміли його становища, питав його, як це так, що він радикал, будує церкву, він відповідав: "Люди мусять мати нагоду вчитися доброго морального життя. Цього вони можуть навчитися в Церкві, а не в барі."

В нових відділах, основаних у роках 1911-1912, маємо між іншим такі цікаві назви: Єдність, Надія, Заокеанська Україна, Вільні Козаки, Молоді Українці, імені Максима Залізняка, імені Адама Коцка, Запорозжя за морем, Запорозька Січ, Поступове Товариство, імені Тараса Шевченка, імені Івана Франка, Українські Козаки, імені Богдана Хмельницького, Товариство Сокіл, Українська Любов, Українська Самопоміч, Мирність Братня. Ці назви часто повторялися в різних відділах.

Цей період діяльності УРСоюзу виявляє також велику активність і самостійність жіночого членства. Жінки й дівчата закладають окремі сестрицтва. Таких відділів зі самих жінок і дівчат було в цим першій періоді УРСоюзу шість.

До вересня 1912 року мав Український Робітничий Союз уже 4,683 членів і загального прибутку в касі, після виплачення всіх зобов'язань, — 18,202.26 доларів.

Н. Наливайко

**ПРАЦІВНИКИ ДРУКАРНІ УРСОЮЗУ
В 1960 РОЦІ**

Григорій Романчо

Михайло Славич

Степан Ферке

НА ЮВІЛЕЙ УРСОЮЗОВІ

Здається, вчора він родився,
А то п'ятдесят уже літ,
Як на землі Вашингтона
Він побачив Божий світ.

Часи не ті були, що нині
І люди були не такі,
Щоб справу скоро зрозуміли;
Тож початки були тяжкі.

Однак помалу ріс у силу
Союз наш і в свої ряди
Скликав усіх і ніс їм поміч
Та рятував їх із біди.

Велика нині це родина,
Громада з'єднана й сильна,
Що може гордо всім сказати,
Куди й до чого йде вона.

Навчив Союз нас Україну
Любить усе і помагає
Братам здобути правду й волю,
Щоб у ярмі не вікувать.

Тому Союзові в річницю
Віддаймо шану і любов,
Бо він поміг нам не забути,
Що в нас пливе козацька кров.

Микола Горішний

НАЙСТАРШІ ВЕТЕРАНИ УРСОЮЗУ

Подав Теодор Минник

Український Робітничий Союз має тепер у своїх рядах членів різного віку і різного часу щодо свого членства. Усіх їх є згідно з рекордовим звідомленням за травень 1960 року 24,422 дорослих і дітей.

Нашій Союзовій громаді буде цікаво знати, скільки вона має таких членів, які є членами Союзу безпереривно від його заложення аж до сьогодні, а також їхні імена та приналежність до Відділів. Тим то нижче подаємо спис тих найстарших ветеранів-союзовців, які безпереривно є членами УРСоюзу від початку його оснування:

Відділ: 1.	Пазя Метрінко	"	37.	Йосип Короташ
	Евфрозина Мощівська	"	48.	Іван Бака
	Настя Пускаш			Палагія Запоточна
	Пазя Ковтко	"	67.	Текля Кирилюк
"	2. Павло Язвінський	"	84.	Степан Петрівський
	Катерина Василик			Юстина С. Бойко
"	3. Лука Фесолович	"	90.	Теодор Язвінський
	Яків Гой	"	93.	Софія Ларанович
"	4. Теодор Пішко	"	104.	Степан Сірий
	Климент Ногай	"	120.	Петро Пшик
	Василь Драган	"	124.	Анна Ліщак
	Іван Леньо	"	164.	Николай Бучкович
	Іван Кобан	"	169.	Василь Мильо
"	11. Григорій Гаргай	"	176.	Михайло Андрус
	Онуфрей Торган			Ева Андрус
"	13. Іван Шарак	"	197.	Пилип Сінгалевич
"	14. Дмитро Дрозда	"	200.	Василь Гнус
	Леон Елліс	"	245.	Теоділь Цеплий
	Данило Теленцьо	"	261.	Катерина Волощук
"	21. Петро Пастернак	"	312.	Василь Муха
"	23. Михайло Бростко	"	340.	Петро Пусило
"	31. Михайло Душней	"	С.Ч.	Олекса Хомин
	Михайло Пашук			Петро Чопак
"	36. Григорій Параска			Семен Бучинський
	Іван Васильків			Іван Вуйчик

Крім перших піонерів, що організували наш Союз, підписували інкорпораційний чартер, та були вибрані до Головного Уряду для ведення нашої організації на протязі 50 минутих років, є ще одна, і чи ненайважливіша група нашої великої Союзової родини, про яку треба згадати і записати в цю нашу Ювілейну Книгу. Треба, як сказав наш незабутній Учитель народу, Тарас Шевченко, бодай згадати "не злим

Катерина Доманчук

Іван Олексин

тихим словом” тих союзових працівників на місцях, а далі й головних організаторів УРСоюзу. Перші місцеві й головні організатори, на початках організації, з патріотизму і любови до свого народу й своєї організації працювали для УРСоюзу зовсім безплатно, а опісля лише за дуже скромненькі винагороди. Другі, в пізніших роках, приєднували членів за малу тижневу чи комісову винагороду; вони й тепер приєднують нових членів. Всім тим, що zorganizували бодай одного члена до УРСоюзу на протязі минулих 50 років, належить найбільше признання, бо вони причинилися до півстолітнього успішного існування УРСоюзу.

До того ще треба додати тих надзвичайних організаторів, яких знаходимо в кампанійних списках, а які на протязі існування УРСоюзу приєднали 100 або й більше нових членів. Такими організаторами були:

Олекса Смик, член Відділу 95 (Бингемтон, Н. Й.), який у кампанії в 1931-му році став першим кампанійним Союзом “сотником”, приєднавши 126 нових членів.

Катерина Доманчук, членка Відділу 93 (Шикаго, Іл.), яка в кампаніях — в 1950 році приєднала 159 нових членів, в 1951 році 147, а в 1953-54 роках 126 нових членів.

Текля Калина, членка Відділу 64 (Бофало, Н. Й.), яка в кампанії 1953-54 приєднала найбільше нових членів, бо аж 217.

Текля Нахвостач, членка Відділу 296 (Філадельфія), приєднала 162 нових членів.

Флорентія Дорошенко, членка Відділу 180 (Ньюарк, Н. Дж.), яка в кампанії в 1957 році приєднала 107 нових членів.

Іван Олексин, член Відділу 244 (Рочестер, Н. Й.), який в кампанії в ювілейному 1960-му році, сам, без помочі головних організаторів, у часі, коли ця книжка приготувлялась до друку в серпні 1960, мав вже приєднаних 111 нових членів.

Всім тим працівникам, патріотам своєї організації, місцевим і головним організаторам; тим, що вже відійшли від нас у Вічність і тим, що щасливо дожили святкувати цей 50-літній ювілей, якщо вони приєднали на протязі 50-тилітнього існування одного і понад сто нових членів, Український Робітничий Союз кланяється і кличе: Спасибі Вам усім! Прошу Вас усіх, працюйте і далі в наступне півстоліття, як Ви працювали протягом минулого півстоліття, для Союзу, для себе, для своїх дітей і внуків і для свого українського народу в Україні та на прибраній вільній, свободній демократичній землі Америки й Канади. В цій дальшій праці для своєї організації щастя Вам, Боже!

Т. Минник

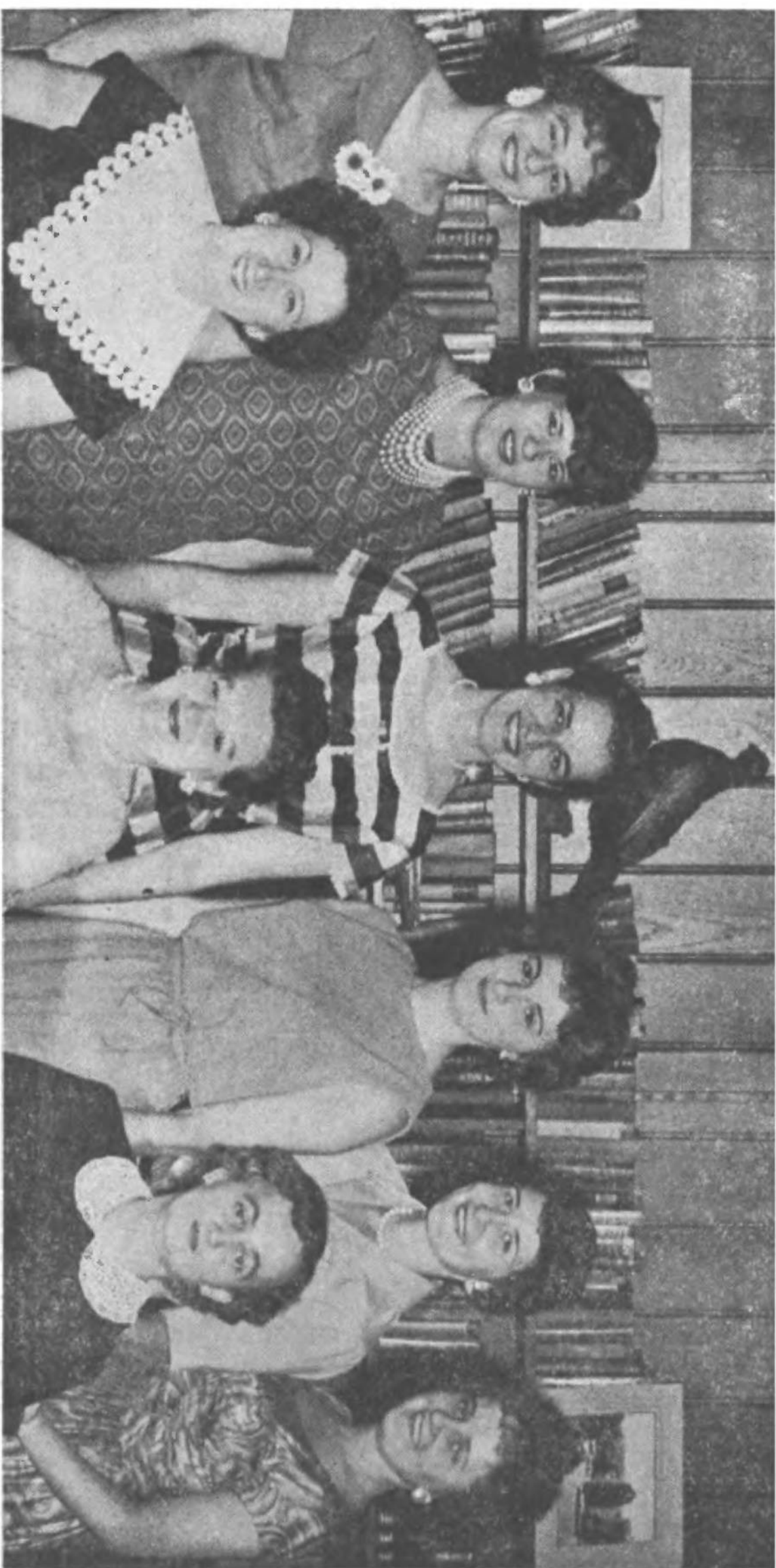
МИ САМІ

Ніхто не дасть нам, що нам треба
І не покаже, куди йти,
Щоби дійти до свого неба,
До благодатної мети.

Ми самі мусимо шукати
Стежок правдивих і доріг,
На других шкода сподіватись,
Бо це і гріх, великий гріх!

Б. Юначенко

Працівниці Головної Канцелярії УРСОЮЗУ в 1960 році

Сидять від ліва до права: Гелена Бога, Степанія Корпан і Марія Гальчак. — Стоять від ліва до права: Іванна Мроз, Марієна Кош, Анна Сподьська, Адрієнна Томас, Олена Хоміцька, Іванна Борис.

**ДО СУЧАСНИХ ЗАВДАНЬ
БРАТСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УРСОЮЗУ**

ЯКИЙ МАЄ БУТИ НАШ ДАРУНОК ЮВІЛЯТОВІ

Написав 1-ший заступник голови УРС Василь Довгань

Біжучого 1960-го року в місяці жовтні переступає Український Робітничий Союз півсторіччя від часу свого існування. Тим то від жовтня цього року до жовтня наступного 1961 року триває ювілейний рік цієї масової організації Українців у ЗДА та Канаді.

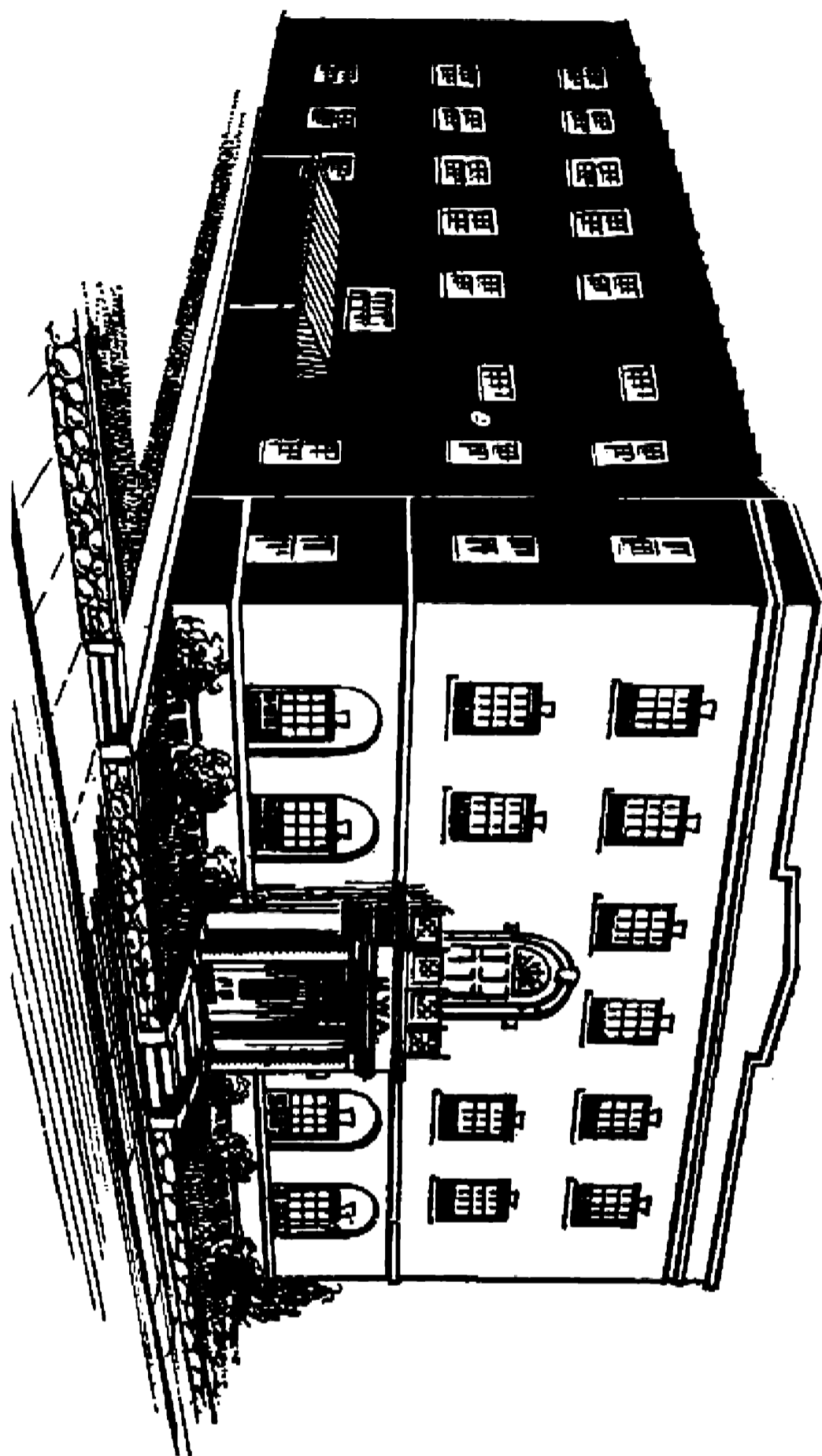
Святкування ювілейних роковин і сама назва "ювілей" має релігійне походження ще з біблійних часів. Проживши повних 49 років і починаючи п'ятдесятий рік, не лише окрема людина, але й цілий громадський союз мав дякувати Богові за це досягнення. Припис релігійного звичаю вимагав у такий великий ювілейний рік, щоб люди відпускали собі і вибачали всякі провини і навіть довги. Ба, що більше, навіть сама плодюча й трудяща мати-земля мала в ювілейнім році дістати від людини відпочинок. В ювілейний рік приносили люди дар не лише Богові, але й собі взаємно і навіть матері-землі.

Звичай ювілею перейшов у культурнім суспільстві на коротші проміжки часу. Християнське суспільство святкує короткий ювілей для кожної особи в день її народин щорічно. Окремі ювілеї особистого характеру обходимо звичаєво ще після досягнення десятого року життя, потім повнолітності, а ще далі приходять вже дійсні ювілеї: п'ятдесятиріччя життя або й п'ятдесятиріччя громадської чи якої іншої (наукової, церковної і так далі) діяльності. Після того маємо ще 75-річчя і сторіччя.

Правда, в особистих відносинах звичайно справа ювілею обмежується на п'ятдесятиріччі і на 75-річчі, бо рідко яка особа має щастя дожити до сторіччя свого віку. 50-річний ювілей називаємо золотим, а 25-річний ювілей срібним. Для сторічного ювілею залишалася б хіба назва "брилянтовий".

Традиційний культурний звичай, закорінений ще в релігійних віруваннях, наказує рідним, своякам і приятелям ювілята приносити йому в річницю відповідний дарунок. Що більше, хто кого любить і шанує, то більший дар йому приносить, у міру своїх матеріяльних засобів. Не дати ніякого дару в ювілейну річницю, то легковаження або й образа для ювілята. Принести ювілятові дрібний безвартісний дар, то також для ювілята явна образа.

Так наказує звичай в особистих взаєминах. Але не інакше є також щодо ювілею організацій. Громадська організація — то духовна особистість. Коли людина — це фізична особа, то організація це духовна чи, як кажуть, правна особа. Як фізична особа має рідних і свояків та приятелів, так і громадська особа, тобто організація, має своїх членів, яких треба уважати її рідними.

Другий дім Українського Робітничого Союзу в Скрантоні, (при 440 Вайомінг Еві), в яким містяться Головна Канцелярія Союзу і "Український Громадський Осередок".

Діяльна організація є живою духовою спільнотою. В часі ювілею кожний член організації радіє цим ювілеєм так, як радіють справжні члени родини ювілеєм одного зі своїх рідних ювілятів.

Як родина радіє і є горда з роковин дня народження свого члена, так добрий член організації радіє її успіхом і зокрема з гордістю згадує свою приналежність до неї при нагоді її золотого ювілею. Досягнення цієї організації, то частина його власної праці і праці батьків.

При нагоді ювілею організації приносить їй кожний добрий член не тільки саме добре слово побажання, але й якийсь дарунок.

Український Робітничий Союз є такою організацією, якою може гордитися кожний її член. Цей Союз за час свого півсторічного існування здобув собі, як організація, багато заслуг не тільки перед своїм членством, але й перед усім українським суспільством в З'єднаних Державах Америки і навіть перед цілим українським народом у Ріднім Краю.

Для свого членства УРСоюз давав весь час свого існування насамперед користь своїм солідним і точним забезпеченням. Не менш важлива користь від нього для всього членства була в формі різних додаткових допомог у нещасті й потребі того чи іншого члена. Докладний рахунок випланих забезпечених сум і додаткових допомог знайде читач в інших статтях цього збірника. Додаткова допомога для членства це щось більше ніж забезпечення. Відома річ, що забезпечення дає також кожна забезпечена компанія приватного характеру. Додаткового допомогового фонду не має така приватна бізнесова компанія. Вона виплачує лише ту суму, на яку була забезпечена поліса. Проте, велику користь приносить братська забезпечена організація власне в той спосіб, що допомагає своїм членам у потребі поза сумою забезпеченої поліси.

Поза цим братським допомоговим духом у нашій Українській Робітничій Союзі панував весь час також живий національний дух. В національну визвольну справу України в формі допомоги для розвитку її культури та шляхом виховання свого членства в дусі любови до України і її визвольної справи вклав УРСоюз на протязі свого півсторічного існування дуже багато. Такої діяльності в ніякім разі не веде і ніколи не поведе ніяка приватна американська забезпечена компанія. Цей момент промовляє переконливо до кожного Українця, щоб він належав до своєї братської організації, а в першу чергу до УРСоюзу.

Ця морально-виховна і матеріальна допомога для визвольної боротьби українського народу на його соборних землях переводилася завжди для того, щоб Україна мала можливість наперед збудувати на своїх землях свою незалежну демократичну державу (так було до 1917 року). Потім ця наша допомога для визвольного змагання країни наших предків ішла в тім напрямку і з тою метою, щоб ця наша країна предків могла утримати й оборонити від ворогів цю свою відбудовану державну суверенність на демократичних підставах. Коли ж при кінці 1920 року вороги української соборної суверенної і демократичної державности своєю перевагою хвилево перемогли й окупували всі українські землі під свою нелюдську владу, тоді наша братська громада в Українській Робітничій Союзі доступними їй засобами допомагала українському народові відзискати свою втрачену державність. Ми і наші батьки в цій Союзі однаково поборювали також усіх інших ворогів демократії в світі, бо ми були і є переконані глибоко, що тільки на ґрунті демократії вироста ідея державного самовизначення всіх націй

Доріст УРСоюзу на дозвіллі в Оселі УРСоюзу в Глен Спей, Н. Й.

і тільки на цім ґрунті вона може перемінитися і зреалізуватися в невідмінне міжнародне право.

Ми не можемо сказати, що ми вже зробили все. Ще стоять перед нами великі завдання, як щодо Союзу, так і щодо країни наших предків України. Наші очі мусять бути повернені не тільки з хвальбою назад до минулого, але й з турботою до теперішности та до майбутности. Ми мусимо питати себе і питати других: що ми мусимо самі ще зробити для майбутности?

Для свого Союзу ми мусимо в рік його ювілею принести найважливіший дар: збільшення його членства. Це імперативний наказ нашого членського обов'язку. Що не росте і не рухається, те стоїть на місці. Що ж стоїть на місці, те вже є в застою і хилиться до упадку. Стояча вода не є здорова. Кожний із нас дорослих членів Союзу може протягом цього ювілейного року приєднати до свого Союзу принаймні одного нового члена. Це цілком не є важко. Сам рахунок показує нам, що лише приблизно 8 відсотків Українців в Америці є членами одного з українських братських Союзів. Отож величезна більшість із них є

поза нашими організаціями. Вони забезпечені в неукраїнських бізнесових установах, де вони не мають тих користей матеріального і морально-духового характеру, які мають у наших братських Союзах, а зокрема в нашій Українській Робітничій Союзі. Їх ми можемо легко забезпечити на додаткову полісу в нашій Союзі, а зокрема легко можемо записати в нашій Союзі дітей, які ще ніде не вписані. Коли наша організація зросте і подвоїться, то тим самим зростуть також ті понад-обов'язкові, додаткові користі, які має в нас кожний член поза привілеями, що випливають із полісового права.

Може дехто вважати, що він безпосередньо заслабий до того, щоб записати нового члена до свого Союзу, не почувавши себе здатним до в'яснення всіх питань, зв'язаних із записом у члени. Тоді залишається інший спосіб шукати допомоги в записуванні нових членів. Треба тоді подати адресу такого свого знайомого до централі Союзу, а вона вже знайде спосіб, щоб туди при найближчій нагоді появився вправний організатор Союзу.

Кожний із нас мусить усвідомити собі безсумнівну правду, що наш Союз не буде всилі поступати вперед, якщо він не буде тримати зв'язку з цілою українсько-американською громадою та не буде виявляти свого позитивного становища до всіх біжучих громадських і загально-національних справ. Самим чистим забезпеченим інтересом ми не приєднаємо до себе тих, які до тепер стояли осторонь від нашої братської організації. Треба цим нашим людям, батькам, матерям і їхнім дітям з'ясувати потребу належати до своєї братської організації і показати їм на прикладах не лише з минувшини але й із теперішнього часу, що таке дає братська українська організація, що її відрізняє від чисто бізнесових компаній загально-американського типу.

Найширшою українською організацією в З'єднаних Державах і Канаді є наша Церква. В обидвох великих Українських Церквах — Католицькій і Православній — та в менших протестантських Церквах є записаних приблизно пів мільйона таких наших людей, що виразно признають себе за Українців. З тої значної маси наших людей ледве не ціла четвертина належить до всіх братських українських Союзів. Це значить, що серед свідомого українського елемента є ще досить таких, яких можна приєднати до нас, але це може статися лишень при умові, що наші Відділи і їхні члени будуть так під громадським оглядом активні, як активними були до тепер основоположники Союзу і їхні послідовники.

Одним із засобів приєднання ширшої громади до нашого Союзу є ювілейні свята, які повинні відбутися всюди в цій ювілейній році, де тільки є наш хоч би один відділ Союзу. Таке ювілейне свято треба відповідно приготувати з доброю ювілейною промовою і доброю культурною програмою. На таке свято треба обов'язково явитися всім членам Союзу зі своїми родинами і просити зі собою якнайбільше знайомих і приятелів, що до тепер ще не були членами нашого Союзу. Вони на такому святі переконуються, що наш Союз заслуговує не тільки

Дозвілля в озері Оселі УРСоюзу в Глен Спей, Н. Й.

на пошану за його дотеперішню працю, але що з погляду загального українського і демократичного інтересу треба приєднатися до нього.

Насамперед ми самі мусимо добре пізнати історію нашого Союзу і зазнайомитися з його дотеперішніми осягами для його членства і для загальної української національної справи. Тоді ми усвідомимо собі велич дотеперішньої праці. В нас загорить запал до продовження і побільшення тієї праці, яку вклали наші батьки, бо ми побачимо, що перед нашим поколінням стоять ще важливіші завдання, які ми мусимо виконати. До цих завдань ми мусимо приступити організованим гуртом на найширшій базі, а цю базу дає нам власне Союз.

Найпершим нашим завданням є затримати при українстві наших дітей. Тільки в самій нашій родині ми того не досягнемо. Для того треба ширших і спільних зусиль. Ці ширші зусилля можуть дати добрі овочі лише на ґрунті діяльності в наших Церквах і нашх братських Союзах, а в першу чергу на ґрунті нашого ювілята — Українського Робітничого Союзу.

Василь Довгань

НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА І ГРОМАДСЬКА ПРАЦЯ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

Написав Василь М. Верган

ОСНОВНІ ТВОРЧІ ЕЛЕМЕНТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛЬНОТИ

Життя кожної національної спільноти проявляється в трьох напрямках: інтелектуальнім (розумовім), емоціональнім (чуттєвим) і волевім. Ці три напрямки знаходять своє втілення так: інтелектуалізм — в науці та досліді; емоціоналізм — в релігії, в мистецьких організаціях, спортових товариствах, і до деякої міри в літературній творчості; волевізм — в політичних, економічних, професійних, військових і тим подібних організаціях.

Однак ці три напрямки в чистому виді в житті національної спільноти, ні в осіб, ні в організаціях не існують. В житті, в інтелектуалістичних угрупованнях часто можна зустріти елементи чуттєві, а в угрупованнях чуттєвих — елементи інтелектуальні і волеві. Те саме буває і в суспільстві.

Приглядаючись до життя української спільноти поза межами України, завважуємо, що в неї переважали, і переважають ще й дотепер, емоціональні елементи. Доказом того можуть послужити ті всі релігійні, мистецькі, спортові, забезпеченеві та всякі організації, які поставали і які постають в країнах поселення наших імігрантів. Ці організації з емоціональним елементом давали нашим імігрантам заспокоєння емоційним почуванням.

Натомість інтелектуальним і волевим елементам наша іміграція присвячувала увагу тільки в ряди-годи, коли до того змушували її політичні обставини. Але й у цій ділянці брав перевагу емоційний елемент.

В наслідок того маємо в житті нашої спільноти в ЗДА і в Канаді часті політичні і громадські маніфестації і часові політичні об'єднання; натомість не маємо широко розбудованих і багатих у засоби науководослідчих інститутів, не маємо достатнього шкільництва, не маємо тривалого видавництва наукової і політичної літератури, не маємо достатніх економічних і професійних організацій, не маємо досі твердого ядра — центру координації всіх наших творчих національних сил.

Єдиними організаціями, які постали, щоправда на базі волевих елементів, але в різних часах, через різнородність членства, і діяли під впливом також інтелектуальних і емоціональних елементів, є братські забезпеченеві союзи. Ці братські організації вдержалися так довгі роки тому, що:

1) Ідею братської допомогової організації сполучували з пра-

цею громадською.

2) Організували людей на базі економічного інтересу.

3) В своїх рядах мали дітей і молодь, які все доповняли їх. Без допливу молоді, ці організації були б так довго не вдержалися.

4) Був великий патріотизм і відданість громадській справі про-
воду цих братських організацій, як у централі так і в місцевих відділах.

Таким чином бачимо, що елемент емоційний у братських органі-
заціях (в тім і в Українськiм Робітничiм Союзi), відіграв до певної
міри також свою ролю. Одначе брак у ньому достатнього інтелекту-
ального і волевого елементів почав відбиватися саме тоді, коли почали
вимирати старі піонери. Молодші члени в нових обставинах суспіль-
ного і громадського життя вже не живуть емоціями, як жили їх бать-
ки. Вони живуть більше або інтелектуальними проблемами, або чисто
особистим життям. Волеві громадські елементи у великій більшості
членів нашої суспільности приглушені особистими справами, або дріб-
ними парафіяльними турботами.

Всеж таки треба вірити, що українська спільнота в Америці, ма-
ючи таку славу минувшину, зуміє в своє молоде покоління зашепити
думку, що воно має сповнити велике завдання щодо країни своїх пред-
ків. Щоб молоде покоління сповнило це завдання, воно мусить знати
історію іміграції своєї спільноти в Америці.

СЛАВНЕ МИНУЛЕ НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ І ГРОМАДСЬКОЇ ПРАЦІ УРСОЮЗУ

Українська іміграція в Америці продовж свого 100-річного існу-
вання звертала увагу на найбільш конечні і необхідні справи — на збе-
реження себе фізично і духово. З широко розвиненим чуттям наша
іміграція в Америці розбудовувала своє життя у всіх напрямках, а при
тім вона не забувала і про допомогу своїм рідним у своїх селах та мі-
стах. Цей чуттєвий елемент допомагати рідним, допомагати тим, що
працюють і борються за визволення України, діє і сьогодні серед на-
шої спільноти.

Допомогова акція визволенню України з особливою виразністю
відбилася в Українськiм Робітничiм Союзi. Вона проходила в двох
напрямах: в політичнiм і матеріальнiм.

В політичнiм напрямі ішла духова мобілізація української спіль-
ноти довкола ідеалу самостійної і соборної та демократичної Україн-
ської Держави. В матеріальнiм напрямі ішла акція під гаслом: Доло-
мога Рідному Краєві грошовими збірками.

“Український День”, що його на прохання українських органі-
зацій був проголосив Президент ЗДА Вудров Вилсон в 1917 році, мав
характер емоційний, а не волевий. Доказом того є саме прохання
до Президента, яке звертало увагу на перепроведення публічної збір-
ки у всіх ЗДА тільки на матеріальну допомогу для пошкодованих вій-
ною Українців. Це прохання взагалі не заторкувало української ви-
звольної справи.

З видавничої освітньої діяльності УРСюозу

Зanedбаннa зорганізуваннa політичних ідеологічних угруповань, чи навіть невключеннa у значнішій числі наших активних політичних діячів в американські політичні партії, мало надзвичайно фатальні наслідки. Наші співгромадяни Поляки, Чехи, Словаки, Москалі та інші, далеко випередили нашу спільноту в ЗДА і вспіли в адміністрації та в урядах зайняти відповідні місця, з яких діяли для добра своєї спільноти і для добра своєї нації в Європі, а часто, очевидно, і проти української справи.

Брак інтелектуальних сил та політичних організацій причинився до того, що змобілізовані наші люди довкруги ідеалу самостійної і соборної України, без твердих ідеологічних основ і без партійної дисципліни, почали дуже скоро хитатися і розбігатися на всі сторони саме тоді, коли на Рідних Землях постала Українська Народна Республіка. Правда, до того причинився в сильній мірі ворожий комуністичний фронт і його наступ на український самостійницький табір, але були й причини внутрішнього характеру. На першому місці був спір про соціальний зміст відновленої Української Держави і про її внутрішній устрій. Виходило так, що еміграція має встановити і вирішувати суспільний устрій, а не українська нація на Рідних Землях.

Тому, що всі дотеперішні здобутки нашої іміграції в ЗДА були здобутками завдяки чуттєвому елементові, то комуністична агентура дуже майстерно висунула і свій чуттєвий момент та тим їй і вдалося нашу спільноту дуже легко духово спустошити. Треба було великих зусиль, щоб дотеперішні здобутки вдержати і їх розбудувати.

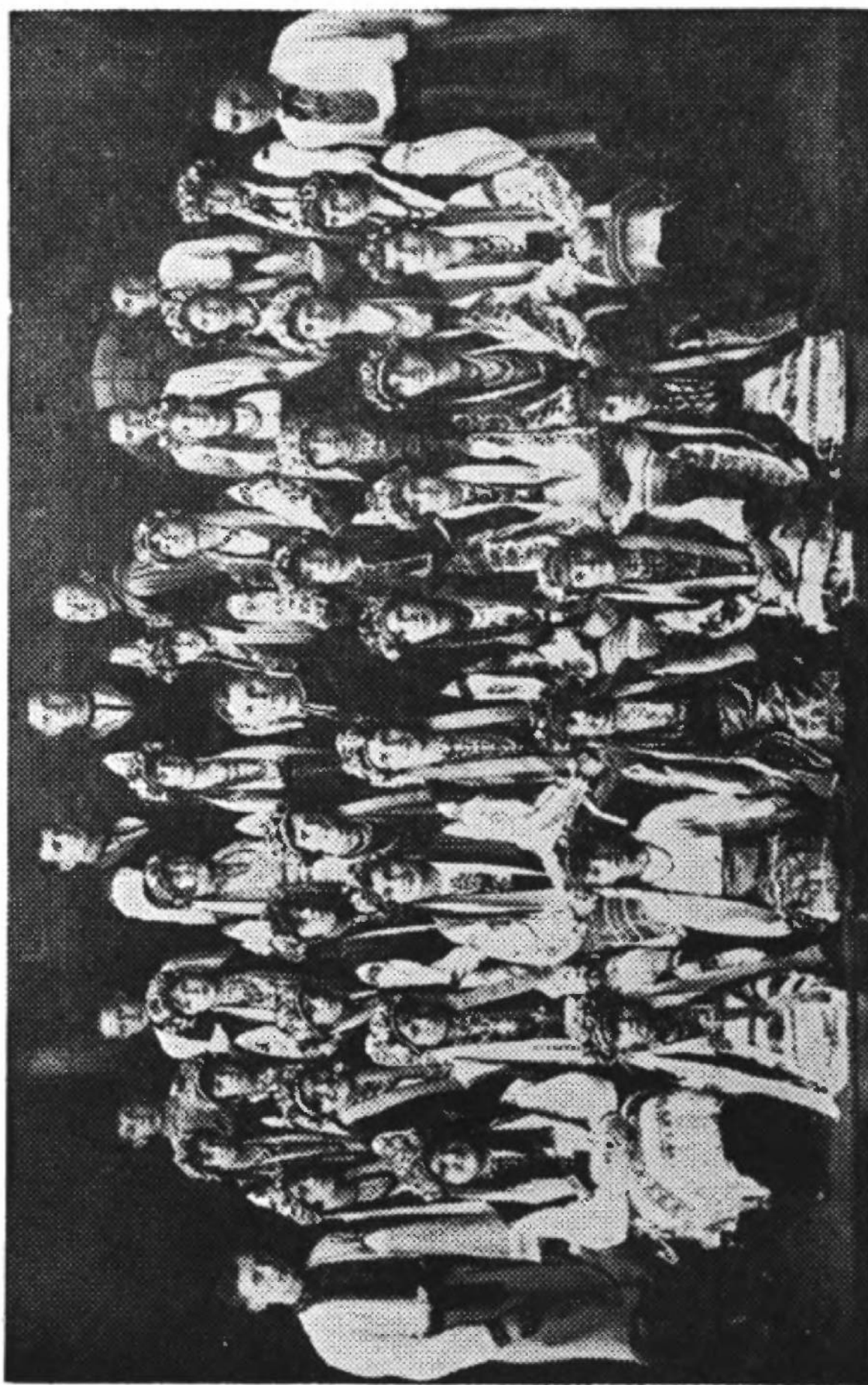
Коли по визвольній боротьбі українська нація в Ріднім Краю опинилася в неволі, постало питання, як допомогти Україні з цієї неволі вибитися. І знову в нашій спільноті в ЗДА брав верх чуттєвий елемент. Ішла велика акція політичної і матеріальної допомоги. Гасло "Допомога для Рідного Краю у боротьбі з окупантом" електризувало кожного імігранта і кожного члена проводу українських організацій. Не проходило це гасло і мимо вух братських організацій, в тім і Українського Робітничого Союзу.

В справі допомоги Рідному Краєві УРСоюз зробив дуже багато. Він у ділянці науки допомагав значною субвенцією ВУАН у Києві, коли вона була ще внутрішньо незалежною від комуністичної влади і коли Москва не давала їй належної допомоги, щоб вона могла мати потрібну кількість паперу на друкування творів та потрібної кількості грошей, щоб сяк-так платити науковцям гонорарі за їх праці.

Величезну матеріальну допомогу давала наша іміграція, а в тім і наш Український Робітничий Союз, в формі фондування книжок для сільських читальняних бібліотек. Крім цього багато імігрантів фондували для своїх рідних у краю часописи, журнали та різні освітні книжки.

Одночасно з фондуванням книжок, газет, журналів приходило фондування побудови Народних Домів і читалень. Тисячі сіл та багато міст і містечок покрилися Народними Домами та читальняними домівками, які потім ставали центрами культурно-національного життя.

Особливо важливою допомогою Українського Робітничого Союзу та його членів була допомога на заложення видавництва книжок

Школа українських національних танців В. Авраменка в Скрантоні в 1980 році.

Українського Народного Університету "Самоосвіти" у Львові. Це видавництво випустило 150 книжечок майже з усіх ділянок науки, які розійшлися в кількості до трьох чверток мільйона примірників по Західній Україні, Америці, Канаді та інших країнах нашого поселення.

В книжечках цього видавництва, головню в книжечках з історичним та суспільним змістом, була вкладена ідея про конечність праці і боротьби за українську соборну і самостійну, від Москви і від Польщі та інших окупантів, незалежну демократичну державу.

Крім цього проходили серед нашої братської спільноти інші ро-

ди допомог — поводянам, голодуючим, военним інвалідам, Рідній Школі, на Український Робітничий Дім у Львові, Просвіті, Карпатській Україні і т. д.

Особливої ваги були протестні акції при допомозі віч в справі голоду в окупованій московськими більшовиками Україні; в справі пацифікації і терору, що їх стосував польський окупаційний режим; в справі малярської воєнної агресії в Карпатській Україні та в інших справах. Також важливою була акція консолідації українських самостійницьких творчих сил, зорганізування Українського Союму в Вашингтоні, як першого Конгресу Українців в ЗДА. Коли ця акція не вдержалася через розбіжність думок про тодішню політичну ситуацію, то Український Робітничий Союз взяв участь в організуванні Українського Конгресового Комітету Америки, як необхідної форми об'єднання суспільно-громадських і політичних сил нашої спільноти в ЗДА.

Коли вийшла потреба по Другій Світовій Війні допомогти втікачам, УРСоюз брав участь у допомогівій акції та співдіяв з ЗУАДК.

Як бачимо, все це були акції, які впливали з конечности політичних та суспільних подій. Вони спиралися на емоційних елементах, які, по переведенні і зібранні пожертв, переставали діяти на дальшу мету, бо це вже така їх прикмета.

Натомість тривалу силу творила все і творить тепер плянова громадська діяльність. Цією пляноюю громадською діяльністю займалася Просвітна Комісія при Виконавчій Комітеті УРСоюзу. Ця комісія видавала книжки, організувала хори, оркестри, аматорські театральні, танцювальні та хорові гуртки. Але брак відповідних до того фахових людей довів до того, що ця ділянка також незабаром піднепала, а вкінці перестала існувати.

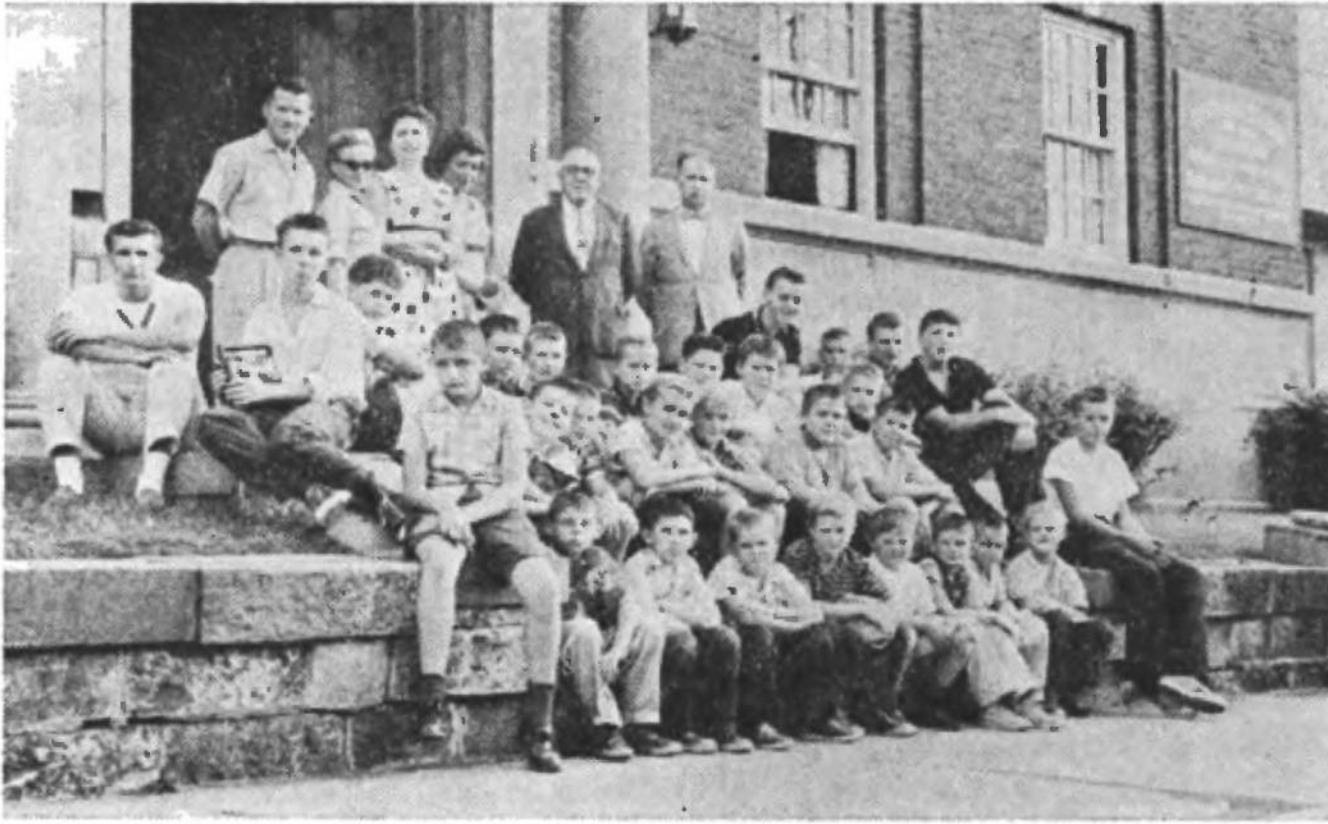
Короткий перегляд духових творчих елементів і їх виявів у нашій спільноті показує докладно, що Український Робітничий Союз дожив 50 років завдяки двом головним елементам: емоційному та волевому, які дали свій сильний вияв у визнанні членами ідеї самостійности, соборности та демократії і патріотичній праці для вдержання своїх здобутків на американській землі.

НОВІ ЗАВДАННЯ ЧЛЕНІВ УРСОЮЗУ

Тепер наша спільнота в ЗДА стоїть перед новими завданнями. Виконання цих завдань залежить у першу чергу від освідомлення собі стану, у якому ми, як спільнота, тепер знаходимося.

Насамперед ми повинні освідомити собі теперішню ситуацію в світі. Ми всі нині є свідками того, що в світі зударяються дві великі політичні і економічні концепції. Перша концепція, яку висуває провід світового комунізму і президія КПСС, тобто конкретно кажучи, концепція “мирного співіснування двох систем” — комуністичної і ліберально-демократичної. Фактично це є концепція духового роззброєння демократичного світу.

Друга концепція, яку просувають через Конгрес ЗДА американські визвольні демократи і поступові республіканці, це є концепція

Учасники табору в Оселі УРСоюзу в Глен Спей, Н. Й.

мудрої політики у відношенні до Советського Союзу та до його замаскованих заяв про "мир і роззброєння". Це ідейне протиставлення московському світовому імперіялізмові йде шляхом єднання волелюбних сил усіх народів світу і зокрема поневолених Росією народів. Прихильники цієї концепції аж ніяк не вірять у ширість заяв Москви про її програму "мирного співіснування". Вони переконані, що Москва тільки пропагандивно висуває гасло мирного співіснування, щоб роззброїти духово вільні країни і, розложивши їх духово, у слушну пору примусити потім до капітуляції.

Освідомлення собі теперішньої ситуації опреділює ставлення нашої національної групи в ЗДА до цих двох концепцій. Ясно, що наша спільнота, якої предківські землі знаходяться під московсько-большевицької окупацією, усіми думками і прагненнями стоїть поряд з демократичним світом і з тими американськими політичними колами, які розуміють глибше інтерес Америки в спротиві московсько-большевицькому імперіялізмові, бо їх думки та діла совпадають з думками і ділами в справі визволення України з московсько-большевицької неволі.

Освідомлення собі такої ситуації накладає на всю нашу спільноту в ЗДА обов'язок стояти одним визвольним фронтом проти московсько-большевицького імперіялізму. Це освідомлення накладає на провідні кола наших організацій обов'язок — вплести українську визвольну справу в згаданий американський визвольний фронт.

Зробити це мають наші провідні чинники тому, що вони, як громадяни ЗДА, мають обов'язок остерігати американське суспільство і уряд перед загрозою московського комунізму і організувати публічну опінію для боротьби з московсько-большевицьким імперіялізмом, який посягає свої загребуші руки і до ЗДА.

Мусимо освідомлювати собі те, що власне в Америці відбувається і буде відбуватися далі головний політичний бій за визволення поневолених націй взагалі, а на території СРСР зокрема, не минаючи і нашої України. Доказом того є декларація Тижня Поневолених Націй, що її ухвалив Конгрес США і проголосив президент Америки. Освідомлення собі такого фактичного стану є дуже важливе. Бо так, як під час великих історичних подій в Україні, в час творення Української Народної Республіки, обов'язком кожного здібного носити зброю Українця було взяти зброю і піти на фронт та битися проти ворога, так тепер обов'язком кожного Українця, що є американським громадянином, є стояти на фронті боротьби з комунізмом та робити все можливе, щоб цією боротьбою причинитися до успіху української визвольної справи.

Засобом до здійснення цього великого завдання є активна участь всіх членів української спільноти в суспільно-громадських організаціях та американських установах. Велику роль в тій великій акції мусять відіграти члени Українського Робітничого Союзу. Вони мусять понести в широкі робітничі маси ці визвольні думки та запал до боротьби в обороні волі Америки та тим самим за краще завтра поневолених комунізмом народів, а в тім і за краще завтра України.

Третім моментом теперішнього фактичного стану є те, що в політичних, наукових і громадських колах США все більше зростає позитивне ставлення до української визвольної проблеми. Це сталося завдяки дотеперішній політичній та громадській діяльності різних українських організацій і насамперед наших братських Союзів, в тім УРСоюзу, та організацій церковних, молодечих, жіночих та інших.

Цей факт у дальшому доказує, що українська демократія і її визвольна програма, як у минулому, так і в сучасному часі, є правильна і корисна для української нації. Це і заставляє всіх українських демократів до дальшої мозольної праці у двох напрямках: культурно-освітнім і громадсько-суспільним. У культурно-освітнім напрямку треба далі плекати свою рідну традицію, виховати молоде покоління та обзнайомлювати наших співгромадян про нашу справу. У суспільно-громадському напрямку треба своєю працею ставити міцну підбудову нашим організаціям та вислідами нашої праці приєднувати людей до визвольної демократичної програми.

Вкінці треба освідомити собі економічне положення нашої спільноти в США. Доля дала нашій спільноті в США таке життя, яке сьогодні маємо. Воно найкраще з усіх країн світу. Це добре матеріяльне положення української іміграції в США і Канаді відкрило перспективи для економічної розбудови власного громадського життя. Наше громадське життя може мати сильну економічну базу, а тим самим і незалежну акцію.

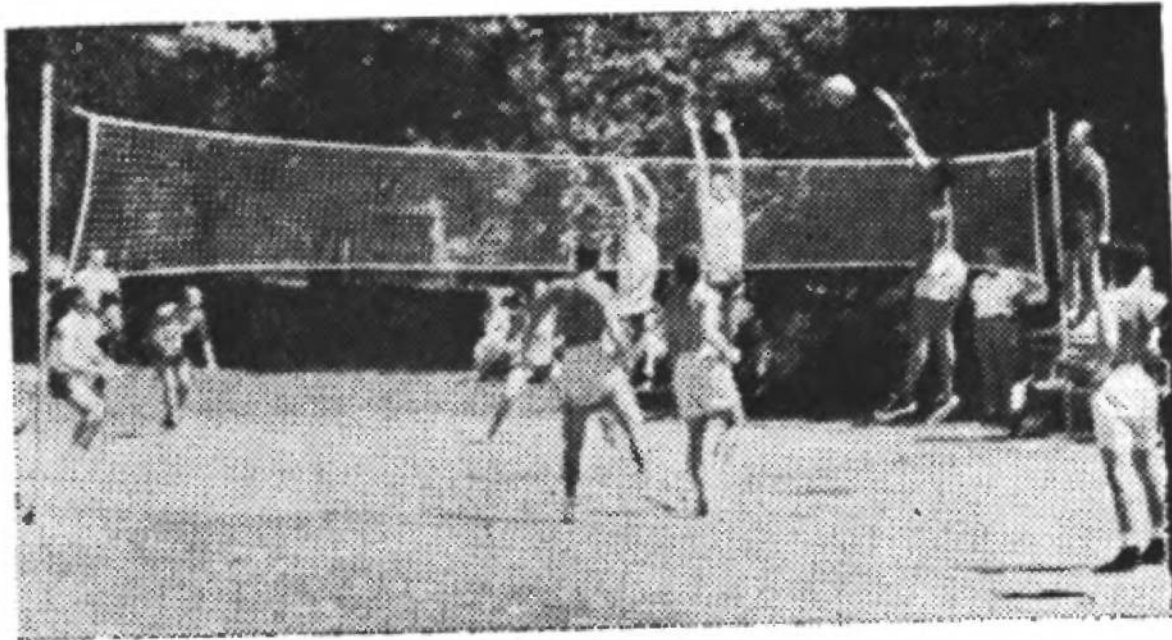
Сьогодні кожний батько й мати мають матеріяльну можливість посилати своїх дітей не тільки до початкових, але й до середніх та до високих шкіл. Разом із посиленням дітей до шкіл мусить іти впарі також і хатне родинне та суспільне виховання. Треба дітям дати не тільки освіту та маєток, але треба також їм дати українську ідею. Ця

українська ідея це відновлена самостійна, соборна й демократична Українська Народна Республіка. Відновити цю державу можна лиш тоді, коли буде розвалена тюрма народів, ССРСР. Розвалити цю тюрму народів мусять волелюбні народи, але їм допомогти мусять також і волелюбні сини й дочки західньо-європейських вільних народів, а в тім і ЗДА. Волелюбні сини і дочки ЗДА мусять боротися за волю народів ССРСР не тільки тому, що в ССРСР є поневолені їх брати й сестри, але також тому, що Советський Союз своїм режимом загрожує незалежності ЗДА.

Сьогодні кожний батько й мати мають можливість набувати реальності — дома, парцелі, городи і т. п., але разом з тим вони мають можливість купувати книжки, газети, журнали. Як спільнота, ми маємо в кожній місцевості можливість при кожній Публічній Бібліотеці творити українські відділи, давати самі книжки і вимагати, щоб міський уряд асигнував певну суму на закуплення українських книжок. Але, щоб ставити вимоги до уряду в справі закупу книжок, треба наперед викликати серед наших громадян зацікавлення до читання книжок. Мусить бути в бібліотеках попит за українською книжкою і за англійською книжкою з українською тематикою. Коли буде попит, то тоді вже мусять знайтися гроші і книжки.

До того часу наш УРСоюз і його відділи жертвували великі гроші на різні видавництва, але тепер приходить пора, що нам треба творити своє видавництво. Приходить пора, що треба нашим членам на кожних сходинах пригадувати про те, що вони крім вплачування членських вкладок мусять також вплачувати на видавничий й бібліотечний фонд. Про українську справу в Америці широкий загальний знає мало тому, що не має в бібліотеках книжок, які говорили б правду про Україну. Ці книжки, що є, не вистачають для достатнього ознайомлення читача. Крім того багато є книжок, написаних англійською мовою, явно протиукраїнських. Для того, щоб українська справа у світі, а зокрема в Америці, була на видному місці, то вона мусить бути належно висвітлена в книжках і ці книжки мусять бути в бібліотеках також на видному місці.

Ми тут, в Америці, маємо можливість творити свої "Рідні Школи" і цю можливість треба використати в кожній місцевості, де тільки живуть наші люди. Коли нема можливості творити повні школи, то всюди є можливість творити різного роду курси. Мусимо пам'ятати, що наші діти тільки тоді будуть в Українському Робітничім Союзі і в других братських організаціях та установах, коли вони будуть духово пов'язані з українством. Духово з українством може пов'язати дім, школа й церква. Ці три чинники мусять бути тісно пов'язані і мусять зі собою співпрацювати. Коли до цього часу ми, як спільнота, в тому напрямку багато не зробили, то тепер це мусимо надробити. Мусимо пам'ятати, що всяка українська справа вимагає того, щоб ті, що беруться про неї писати й говорити, чи для неї працювати, мусять її розуміти з перших джерел, тобто з українського життя і української літератури і науки.

Гра у відбизанку в Оселі УРСоюзу в Глен Спей, Н. Я.

Осередньою ідеєю для нас і для нашого молодого покоління мусить завжди бути українство. Саме поняття українства містить у собі багато елементів: приналежність до свого роду, до громади, до нації, до віри, а далі і обов'язок праці для родини і спільноти в дусі християнським, національним і політичним так, щоб молоде покоління було кожночасно здібне оборонити ідею самостійности, соборности і демократію України.

Сьогодні рішальною силою в світі є свідомо і добре зорганізована та економічно забезпечена спільнота. З думкою такої спільноти числяться у всіх справах.

Щоб голос загальної української опінії у світі, а в тім також і в ЗДА, мав вплив, то він мусить спиратися на ґрунті всіх суспільних верств: фермерів, робітників, урядовців, керівників підприємств, підприємців, промисловців і т. д., словом, на консолідації всіх творчих сил української спільноти в ЗДА та Канади. Тільки в такій атмосфері може рости і розвиватися наша братська організація, УРСоюз.

З того випливає зовсім логічний висновок: Треба українській спільноті продовжати культурно-освітню працю в наших організаціях і братських союзах. Треба творити свої діточі садки, треба організувати Рідні Школи, хори, оркестри, аматорські гуртки, спортові дружини і т. п.

Треба великий натиск ставити на організування молоді. Особливо треба переконувати наших студентів, що то їх обов'язком і завданням є організувати українську робітничу молодь, яка до того часу ходила і ходить самопас. Колишне гасло народовців "іти в народ" — для нашого студентства є ще й тепер актуальним.

Особливої уваги вимагає від нашої спільноти, а в тім і від УР Союзу, справа видавання англійської літератури з українською проблематикою. Окрім творів з красної літератури, треба молоді дати також твори з українською політичною проблематикою, щоб для неї українська визвольна справа була ясна і зрозуміла.

Вимогою часу є журнал для молоді з українською проблематикою в англійській мові. Треба за допомогою друкованих і спеціально

підібраних статей формувати світогляд читачів в дусі українства та організувати їх до творчої праці для української справи. Тільки творча праця українських людей серед своєї спільноти може принести їм духове вдоволення, славу, а українській справі взагалі, а організації УРСоюзу зокрема, розвиток і ріст.

Впарі з гаслом “більше нових і молодих членів для УРСоюзу” повинно лунати гасло “більше праці над вихованням і організуванням нових і молодих членів УРСоюзу”. Праця над молоддю повинна йти в двох напрямках: в духовім і фізичнім. Щоб ця праця була корисна, вона мусить бути повсякденна і організована. Треба опрацьовувати плян праці серед союзової молоді. Крім цього мусять існувати організатори і виховники союзової молоді. Як того не буде в найближчих роках, то всяка балачка про союзову молодь — потім стане пуста.

Молодь горнеться і йде за тими, хто її організує, хто їй дає науку і духову розвагу. Крім того ще мусить бути громадське виховання молоді і громадська праця з молоддю в Молодечих Відділах УРСоюзу.

Коли батьки УРСоюзу мають передати молоді свій громадський дорібок, то очевидна річ, що вони мусять молодь навчити громадської праці. Цієї громадської праці молодь мусить навчитися в Молодечих Відділах УРСоюзу, у яких вона, маючи автономію, сама собою рядить, тобто відбуває сходи, касир збирає вкладки, місцеві діточі організатори приєднують нових членів і т. д. Щойно по такій підготові можна відбувати З'їзди Союзової Молоді, а далі й Здвиг Союзової Молоді.

Члени Українського Робітничого Союзу мусять поширювати серед нашої спільноти думку, що вже найвища пора, щоб ми вміло пов'язували українські демократичні ідеї з ідеями американської демократії. Чому б нашій спільноті не святкувати величньо рік-річно роковини Вашингтона, Линкольна, Джефферсона та інших американських державників і при тій нагоді згадувати також і наших великих державників. Через таке пов'язання ми показали б нашому молодому поколінню, що Україна в нічому не гірша від Америки, а навпаки в багатьох випадках вона духово і політично її випереджувала.

ВИСНОВОК

З того ми можемо зробити висновок, що для добра української визвольної справи українська іміграція на тому етапі, на якому вона зараз є, мусить діяти з позицій американських. Джорджа Вашингтона, Линкольна, Джефферсона та інших американських визвольників знає не лише Америка, але всі народи, особливо народи поневолені, як знаменитих організаторів і глибоко переконаних демократів і великих державників. Їх знають добре наші співгромадяни і саме при допомозі уже відомих мужів державників ми можемо методом порівняння розказати їм і про наших великих мужів визвольників. При нагоді святкування річниці Вашингтона ми можемо дуже добре розповісти нашим співгромадянам про те, що українська відроджена думка в радикально-демократичнім крилі Кирило-Методіївського Братства устами Тараса Шевченка ставила собі за зразок Джорджа Вашингтона з його “новим

і праведним законом". Ми маємо нагоду показати чому саме Вашингтона, а не когось іншого. Ми маємо нагоду показати на прикладі з нашої козацької доби, що Україна ще перед Деклярацією Незалежності ЗДА була створила свою Козацьку Державу на демократичних основах.

А що найважливіше, що такою громадською працею і освідомленням Український Робітничий Союз підготує серед нашої спільноти ґрунт під суто політичні організації, які будуть займатися політичними справами. Дотеперішнє встрявання неполітичних організацій в політичні справи, не приносили користі цим організаціям. Всякі політичні невдачі, сварки та суперечки часто доводили членство до втечі з цих організацій, а то й до збайдужіння до всякої праці в цих організаціях.

Мусимо пам'ятати, що коли політичними справами будуть займатися політичні партії чи клуби, а не різного роду громадські організації, то тоді краще буде для політики і краще буде для братських союзів і інших суспільно-громадських організацій.

Лишається ще національно-політична і громадсько-суспільна праця союзової преси. На початку союзова преса була трибуною тільки союзового життя. Але потім союзова преса, згідно з рішенням конвенцій, станула на всеукраїнських позиціях, бо й всеукраїнською організацією став УРСоюз. Цей загальноукраїнський характер не подобався ворогам українства взагалі, а комуністам і їх поплентачам зокрема. Їм не подобався в союзовій пресі спокійний і педагогічний тон поодиноких статей та цілеспрямованість думки читачів до основного фундаменту нації, спільноти і організації — українського правопорядку. Їм не подобався етично-моральний принцип, який каже — не образити нічиїх переконань, ні почувань, ні вірувань, а всі сили спільноти спрямовувати на єднання.

Для здорового функціонування організації такої як УРСоюз, у якому є різні члени, потрібно об'єктивного розуму і об'єктивної преси, а не засліпленої пристрасти і вузького фанатизму. Тільки на координації всіх творчих духових сил і згідності всіх членів з нею, полягає об'єктивна розумність провладу, а згідність її з народним розумом дають цю велику демократичну і творчу силу.

Союзова преса не має бути ареною файту, облльовування один одного, а має бути проповідницею етично-моральних ідей, що їх визнають всі віровизнання. Вона має бути виховницею своїх читачів різних політичних переконань, різних фахів і різного віку, але завжди в душі широго демократизму.

Щоб союзова преса далі виконувала таку важливу роль, то кожний член і читач мусить приєднувати для неї читачів. Крім цього відділові урядовці мусять у своїх місцевостях збирати оголошення, щоб таким чином дати пресі матеріяльну безпеку дальшого існування за таку ціну, за яку вона виходить дотепер.

З дотепер сказаного висновок такий: 1) Членам Українського Робітничого Союзу і його провладі треба далі продовжувати визвольні змагання за повернення українській нації суверенної, самостійної і соборної Української Народної Республіки. 2) Плекати і розвивати

Пластуни у мандрах в Оселі УРСоюзу в Глен Спей, Н. Я.

українство серед Союзової громади, а головню серед молоді за допомогою преси, відділів молоді, спортових та культурно-мистецьких гуртків. 3) Заохочувати членів брати участь у громадському житті нашої спільноти, а також включатися в політичне і громадське життя Америки. 4) Творити фонд допомоги студентам, видавничий фонд нашої духової історичної спадщини та фонд для видання і пропаганди літературних і мистецьких творів. 5) Приєднувати як найширші маси української спільноти в Америці до національної і демократично-визвольної думки та заохочувати їх брати участь в американськiм політичнiм життi. 6) Віднаходити серед членства УРСоюзу здібних людей і їм допомагати в їх наукових та бизнесових справах. 7) Вести акцію на терені братського американського руху для здобуття прихильників національно-державним змаганням української нації. 8) Змагати до координації українських творчих сил для винесення української справи на міжнародний форум і приєднання опінії вільного світу до думки, що тільки вільні народи на території ССРСР можуть творити справжнє незалежне життя.

Таким чином — координацією і поглибленням праці — наша організація дійде до того, що в ній, як у спільноті, будуть діяти три елементи — інтелектуальний, емоціональний і волевий, а тим самим вони будуть давати більші успіхи, як ці успіхи були до того часу.

Василь М. Верган

ОСЕЛЯ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ В ГЛЕН СПЕЙ

О, ясне сонце брагодатне,
Гори дрімучі й сині небеса,
Оселе рідна, наш Глен Спею,
Чарівність в тобі і краса.

В. Мусія

(Уривок з вірша про Оселю).

Одним із багатьох досягнень і здобутків Українського Робітничого Союзу — це власна Оселя в Глен Спеї, яку придбано в 1955 році для користи і вигоди членів нашої організації та всього українського громадянства.

На границі трьох стейтів (Нью Йорк, Нью Джерзи і Пенсильванія), на вершці гори, що належить до гірського хребта Кетскіл, положена чудова українська закутина на великому просторі 170 акрів. Цих 170 акрів зелених левад-полонин, старого лісу, гарних садів, квітників, рідких пород дерев, великого гірського озера, — словом: там краса. Оселя положена високо в горах, бо аж 2 тисячі стіп над поземом моря, а кругом неї розкинулася чудова панорама гір, від яких все віє приємною прохолодою.

Оселя це вимріяне місце для відпочинку, розваги і дозвілля після цілорічної праці в місті. Вакації на Оселі УРСоюзу в Глен Спеї відсвіжують, скріпляють і повертають сили. Гірський клімат, чудові краєвиди, просторі зелені левади, сади, прохолода в тінях струнких столітніх смерек і їх мрійливий шум оздоровлююче діють на розстроєні нерви. Клімат, мальовничий краєвид, що так дуже нагадує рідні Карпати, 13-акрове озеро з хрустально-чистою водою, придатне для купелі і водного спорту, внизу Оселі велика ріка Делевар — це природні неоцінені скарби Оселі.

Більше десятка гарних будинків, порозкидуваних у добре втриманому парку — серед дерев і квітів, з просторими соняшними кімнатами, власна гостинниця, табір для дітей, великий новобудований павільйон для культурно-мистецьких імпрез — дають всесторонні користи нашому членству та й взагалі цілому громадянству.

Купуючи Оселю, наші члени мали на увазі в першу чергу те, щоб придбати власний вакаційний осередок, де можна б вигідно і дешево провести вільні від праці дні, а також дати змогу своїм дітям здорово і культурно перебути вакації. Вміру того, як Оселя з року на рік розвивається і розбудовується, вона сповняє ще одне дуже важне громадсько-культурне завдання: вона стає у часі літа культурно-мистецьким центром.

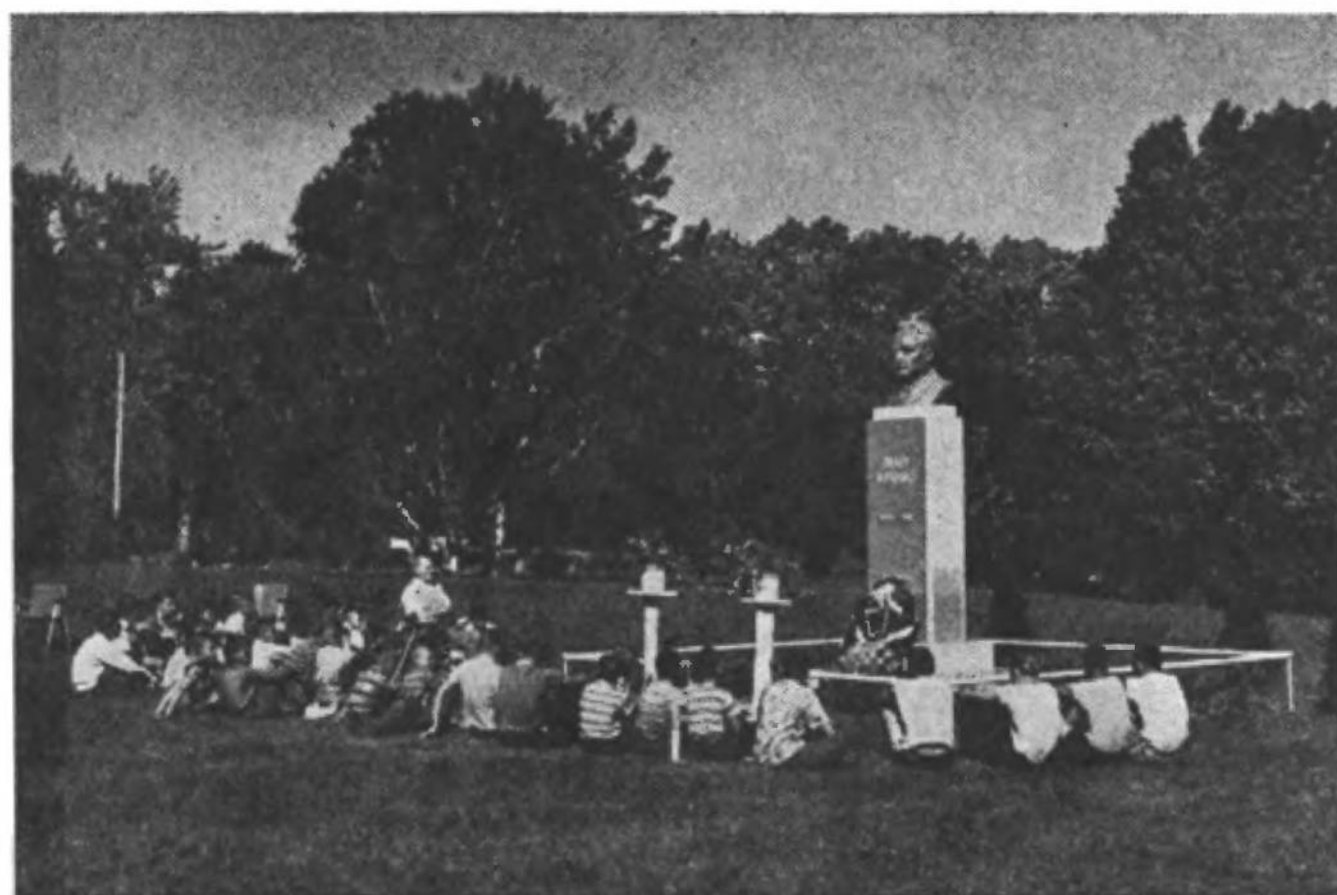
Теодозій Татаринський
гол. організатор УРС

Д-р Роман Ричок
гол. організатор УРС

Це місце відпочинку, так під оглядом своїх природних властивостей, як і пристосування до готельярського підприємства, є одним з найкращих вакаційних осередків у згаданих трьох стейтах. Модерно вивінені кімнати, смачні і здорові українські харчі, сумлінна і привітна обслуга, можливості всякого спорту, своєрідна тепла і щира національна атмосфера дають максимум користей і вдоволення гостям. До того незвичайно низькі ціни в порівнанні до сусідніх вакаційних осередків та велика знижка для членів УРСоюзу дають можливість навіть найменш заробляючому робітникові гарно провести свої вакації.

Діточий табір та курси українознавства на Оселі — це одна з найважливіших функцій, які вона успішно сповняє. Перед великою проблемою до розв'язання в місті стають батьки, коли зближається літо. В таких великих містах, як Нью Йорк, Філадельфія, Ньюарк чи Скрентон, залишати дітей на протязі літніх місяців вдома дуже нездорово, а ще більш небезпечно через поганий вплив поганого товариства вулиці, тобто малолітніх проступників. На Оселі, крім здорового клімату, добрих харчів та можливостей різного спорту, діти знаходять також дуже потрібне в наших умовах національне виховання. Фаховий вибір керівників табору — так для ведення предметів з українознавства, як також народного мистецтва (танок, спів, музика) — є запорукою успішного виконання тих плянів і вимог, які ставить Виконавчий Комітет УРСоюзу до дитячого табору на Оселі. Оплата в таборі дуже низька, а до того діти-члени користаються з великої, бо аж 40-проценто-вої знижки. З молодечих імпрез на увагу заслуговує величаве пласто-ве свято весни, яке відбулося в минулому році, а також кожнорічні

Учасники літчого табору в Оселі УРСоюзу в Глен Спей
слухають розповіді про Івана Франка

спортові змагання за чашу Українського Робітничого Союзу.

Не менш важним завданням, що його Оселя сповняє, є постійне і щораз краще концентрування культурно-мистецького життя в часі літа. В цій ділянці до великих надбань треба зачислити побудову пам'ятника Іванові Франкові в сторіччя уродин того великого революціонера, багато принципів якого лягло в основу світогляду УРСоюзу і яким наше членство у великій мірі може завдячувати такій імпозантний розвиток рідної організації. Наші письменники і поети залюбки влаштовують на Оселі свої зустрічі з гостями. З великим успіхом відбуваються виставки картин кращих українських малярів. Майже кожного тижня на протязі літніх місяців влаштовується високої мистецької вартости концерти, в яких беруть участь наші хори, співаки, музики, гумористи, актори. Про чарівну природу Оселі, зокрема про її культурно-мистецьке життя багато писав на сторінках "Народної Волі" визначний сучасний поет і літературний критик Василь Барка. Великим досягненням буде, коли всі ці статті вкоротці будуть видані окремою книжкою. До речі буде на цьому місці сказати, що УРСоюз це перша і покищо одинока громадська установа, що постановою Головної Ради в 1959 році призначила один зі своїх будинків на Оселі українським письменникам і мистцям для безплатного одномісячного користування.

Всі перераховані прояви життя на Оселі не є пов'язані з великими матеріальними прибутками, а й через те сама Оселя не може бути виключно прибутковим підприємством. Хотівши її переставити виключно на бизнесову стопу, треба б наперед зрезигнувати з багатьох культурних проявів її життя, через що в короткому часі вона затратила би

Мисливський спорт в лісах Оселі УРСоюзу в Глен Спей, Н. Я.

український характер.

Завдяки корисному природньому положенню Оселя має великі можливості розбудови. Кругом Оселі уже постійно поселюються Українці, ціна на землю тільки за останніх 5 років зросла в два рази, а тим самим і вартість Оселі постійно збільшується. Можна сміло сказати, що Глен Спей в короткому часі стане українською колонією. Дім для старших віком членів, бібліотека, музей ім. І. Франка, пам'ятник-могила українським воюкам, пам'ятник Т. Шевченкові — оце найближчі пляни на майбутнє.

Оселя УРСоюзу в Глен Спей це одно з найбільших і найкращих досягнень, що ними може похвалитися наша організація в 50-річний ювілей своєї праці. Здобутки УРСоюзу це загально-українські досягнення нашої спільноти в Америці і Канаді. Ті досягнення, а також пляни на майбутнє, морально зобов'язують кожного свідомого Українця стати членом УРСоюзу, а в день золотого ювілею сказати: Честь і слава піонерам і заслуженим союзовцям за їх працю. Дай Боже, щоб УРСоюз і надалі та ще краще розвивався на користь всього українського народу!

Роман Ричок

Працівники редакції, адміністрації і друкарні "Народної Воли" в 1942 році

Кличать від ліва до права: Василь Сович і Ярослав Пронько. — Стоять від ліва до права: Теодор Сарахман, Степан Дроботів, Марія (Кіндзерська) Гальчакова, Петро Мошівський, Микола Іронько, Володимир Александер, Галина (Рубльовська) Пронькова, Микола Цеглинський і Лев Безручко.

THE INESTIMABLE VALUE OF OUR UKRAINIAN HERITAGE

**WHY EVERY UKRAINIAN AMERICAN SHOULD ADMIT TO — AND
BE PROUD OF HIS NATIONAL ORIGIN, HIS CHURCH AND
HIS ORGANIZATION**

by **Edward Popil**
Financial Secretary-Treasurer of UWA

There are three good reasons why every good American should admit to — and be proud of — his national origin, especially those of Ukrainian descent.

The three reasons are: The past, present and future.

Our country, the greatest nation in the world today, the country which has achieved the epitome of civilization, has been founded, developed and continues to grow because of one word:

Immigration.

Study any facet of past history of the United States. Glance through the newspapers of today. Watch a television program. Listen to a radio program. In any of these activities you encounter people like you and I who are first, second or third generation immigrants.

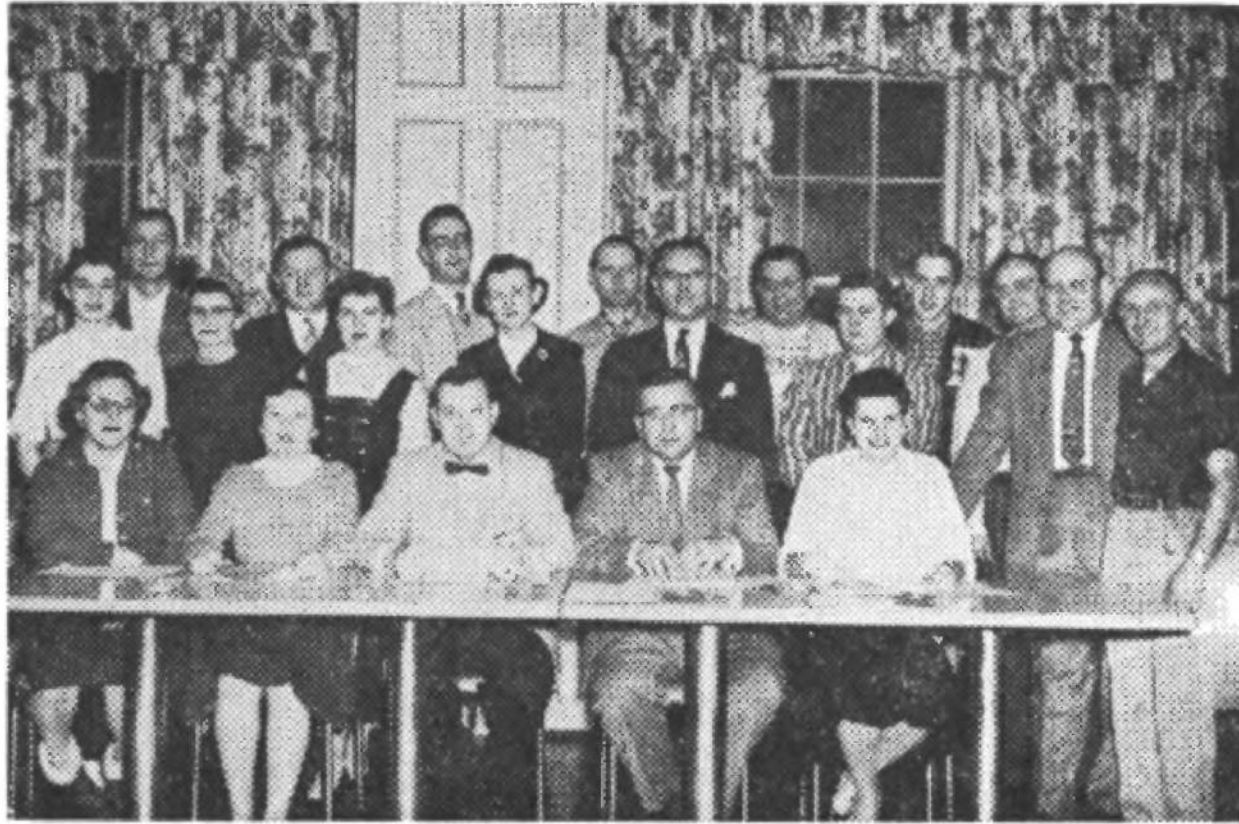
Even the Indians were immigrants. We think of the Indian as the original American when in fact there is a school of thought in the study of history which has fairly well established that the Indian migrated from the Asian land masses thousands of years ago.

So the history of the United States is tied firmly to immigration. Through this searching, through this desire for freedom, through this dream of a free world in which men could live their lives in peaceful pursuits, we have a country which today leads the free world.

The discovery of this continent, first by Scandinavians and then by Columbus, aided by Spain, is a direct result of immigration. The Vikings who sailed with Lief Ericson on those memorable voyages almost one thousand years ago were the original immigrants to America, although they never achieved a lasting society in this country.

They were immigrants, just as Columbus, because they were looking about them for a new world, a new way of life. Certainly they were explorers. But aren't explorers really immigrants, moving from a friendly, comfortable background to a new world, full of promise but with unanswered challenges?

Yes, the history of the United States is interwoven with the thread of immigrants from all nations of Europe: Columbus from Spain; John Smith of

**Committee chairmen planning sports rally
in the Ukrainian Community Center, Scranton, Pa.**

England; Lafayette from France; the countless others from Ireland, Scotland, Wales, Germany, Italy, Holland, Ukraine, Poland, Russia and every other nation you can name on the continent.

During the 17th century the English provided the main contribution to the population in this country. They settled mainly along the Atlantic coast and exploited the land and the rivers, as well as the ocean, for their livelihood.

Because they represented the principal bloodstream in the flow of life their form of government, based primarily on self-governing local authority, set the pattern for the colonial confederation.

Their language became the native tongue, although no one made overt moves to instill it as the national tongue. Their conquests of the Indians provided the land room needed for individual advancement.

During the 1700s, the Scots, the Irish and the Germans, feeling the lash of religious persecution and farm famines migrated to this country in large numbers. Their combined migration was perhaps as great in numbers as that of their English predecessors.

Between 1607 and 1733, 13 English colonies had been established on the Atlantic coastal plain. Although the majority of people were English, others were present too. Among them were persons whose religious beliefs had been persecuted in the mother country.

Puritans, Quakers, Catholics, Jews and others were present all seeking just one thing: The right to worship their Lord in their own fashion.

America promised that and the colonists strove mightily to make sure that no one was denied the right to practice religion as he saw fit. Even atheists were allowed to go their way unmolested.

While the colonists built their new life, they were developing a feeling

of self-reliance and independence. The majority, of course, considered themselves as English subjects, loyal to the king.

But in this case absence did not make the heart grow fonder. One might almost say that "out of sight, out of mind" was more applicable. The colonists, faced with an entirely different environment than their parents had known, given the opportunity for more religious, political and social freedom than they had experienced in the mother country, came to appreciate the value of individual liberty.

They developed new ideas about their relations with fellow men. Actually, they were not brand new ideas, but rather a re-emphasizing of the Golden Rule and the first two of the Ten Commandments.

They, of course, developed new interests, because of the intermingling of persons from all types of backgrounds. And so it was that the United States was born as a nation—the hope of freedom-loving peoples everywhere.

We as Ukrainian Americans have every reason to be proud that we are Americans when we realize what our forefathers went through to establish this country; when we think of the opportunities this country offers, all the resources contained here, of the educational advantages held out, when we consider that we are the most democratic self-ruling people in the world and when we are aware of the fact that our God given rights are protected.

The United States was founded by people from various lands, all in search of the same ideals of self-government and freedom, love of liberty united them all in one close brotherhood. From this brotherhood descended the present American people.

A study of the birth and early years of our country and the birth and the early years of our organization will reveal a striking parallel between the lives of the founding fathers of America and the pioneers who builded so well our great Ukrainian organization, Ukrainian Workingmen's Association. Both groups were animated by similar ideals. Both had in mind similar objectives. The fundamental purpose of America's early settlers who left their distant lands to come to America was to throw off the shackles of tyranny to live in the land where they could give expression to their own religious and political convictions. They came here to establish their homes on the solid rock of religious freedom and in the attainment of their goal they experienced many trials and tribulations that could be met only by courageous hearts. Our Ukrainian forebearers who laid the foundation of our organization were inspired by the same noble purpose. They were animated by the same lofty ideals. Unselfish, courageous, and with hearts filled with a deep love of God and their fellowman, they were determined in the face of many obstacles and untold sacrifices to provide through this organization some measure of security for their fellow countrymen who followed them to America and found themselves in a strange and distant land. Despite the many sacrifices endured, they were happy in the thought that they were building upon the cornerstone of brotherhood an organization which would mean much to our people and which would preserve and perpetuate the eternal principles of liberty, equality, and justice.

They were happy in the realization that they were building an organization that recognized the right of every man to live his own life in his own way, so long as his conduct did not injure his fellowmen. They built the framework of an organization that recognizes in this land of freedom, that man can worship God in the way he sees fit, that he can rise by industry, by thrift, by intelligence, to the highest places in the government — secure from tyranny, secure from injustice, a free agent—the maker or the destroyer of his own destiny. Our Ukrainian pioneers and founders of the Ukrainian Workingmen's Association performed a noble mission in instituting a society which during the fifty years of its existence has nurtured and fostered no other ism than Americanism. The success of the Ukrainian Workingmen's Association is due in no small measure to their vision in adopting a constitution which is the embodiment of those democratic principles found in our American Constitution. It can be said of them, that they have written a record of service so deeply on the granite rock of the history of this organization that neither the gnawing tooth of criticism or the acid test of time will ever wear it away.

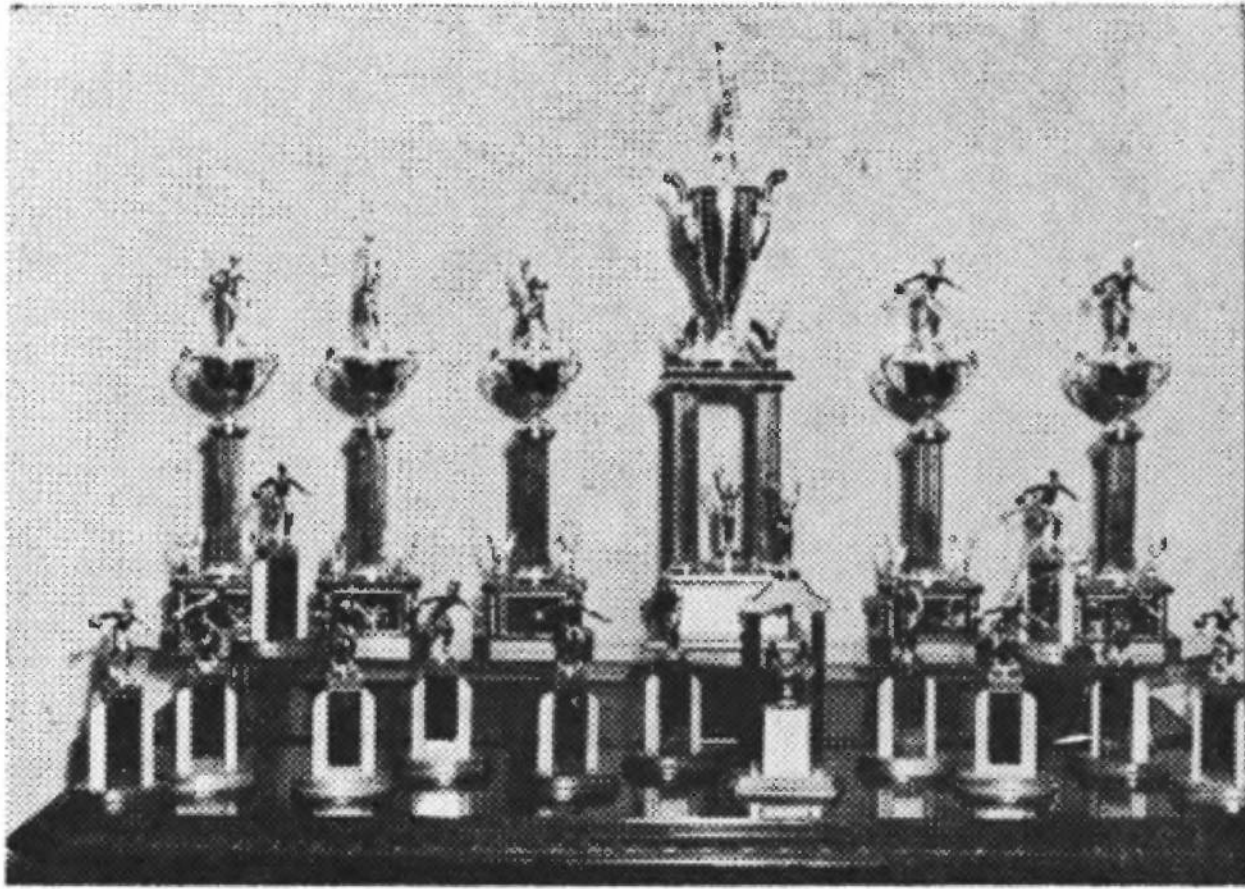
What a splendid tradition, for our young American born children of Ukrainian descent to inherit. It is indeed a tradition of which we all can be proud — a tradition of self-sacrificing service, indomitable courage and noble ideals.

We must be ever mindful however, that with this heritage which has been bequeathed to us there are responsibilities. And it is for the youth of our organization who must assume these responsibilities. They are charged with the obligation of further developing and adjusting the affairs of our society to meet the present day spirit of our American life.

Perhaps it would be well to mention that there is a noticeable lack of youth activity in the Ukrainian Workingmen's Association. To the casual observer it would seem that the younger generation is not fully aware or conscious of what our society means to them, whereas in our organization they can find a cultural, social or athletic program organized and developed primarily to promote their interests, and it is up to our younger generation to take advantage of the many opportunities offered.

The idea of a fraternal society is in the minds of many, solely associated with pleasure and social enjoyment. Such activities are necessary; they are vital indeed, but they are not self-sufficient. The true Ukrainian must aim to respond, so far as may be humanly possible, to every need of the man. The high ideals, the lofty principles of our organization tend to renew and strengthen the faith of its members and thus immeasurably to administer to their moral need. Its clean and healthy social and recreation life is intended to administer to their social, physical and intellectual needs. All are essential in order that the organization may be complete.

Our society was one of the first fraternal societies to incorporate in its program, and exemplify in practice, the spiritual concept of fraternity, the Divine command "to love one's neighbor as one's self". In that spirit has been wrought out those splendid works which enlightens the path over which our organization has come and which index clearly its course for the future.

Sports award's donated by the U. W. A.

Earnest, strong Ukrainian men and women are happy to find in our organization a medium through which they may and do earnestly assist in working out those major problems for the benefit of their fellowman, the stability of society and the preservation of liberty and governmental ideals.

It may be that some are beginning to feel tired of their work, and in discouraged hours cry out defeat or give up the banner. Maybe some feel that the sacrifices are too great and there is no material compensation. This is a dangerous thought to develop and is not in conformity with the ideals and objectives of our organization. Sometime ago there was a philosophy of personal and public life which said, "Take care of yourself and yourself only". This ideal was very simple, but absolutely wrong. It was wrong and that philosophy was doomed to failure because it ran counter to moral law in its glorification of selfishness. That philosophy was wrong because it ran counter to our democratic principles of human brotherhood, to the declaration that all men are created equal. It was wrong because it ran counter to the true nature of American democracy. We were one of the first in America to pattern a structure of government and to form a society which denied selfishness as a pattern for behaviour and which emphasized democracy and human solidarity.

This idea, this philosophy upset thrones in Europe and convulsed a continent. It put into the hearts and breaths of colonial people, the subjected, and the underprivileged a consuming desire for liberty, this willingness to assist, the desire to help which will solidify our organization.

America is the land of opportunity for one and all. America is the land where even today a person can travel any road to success as far as his ability and desire for achievement will take him. No two of us want to travel

the same road. No two of us should be forced to travel the same road by the mistaken notion that togetherness will in the end be the best thing for all of us.

As believers in the Supreme Being, we have abiding faith in the teaching that all power flows from Him. We believe that He gifts us all with a soul and infuses in us a spirit of love and the ability for graceful living, mean to reflect his affection and desire for our companionship both here and at the time we go to our eternal reward.

But nature does not make us all the same, like plastic figures churned from an assembly line. It provides us with certain tools or equipment, designed to enable us to learn, develop, grow and live. But with proper guidance we can go through life, not like everyone else, but with the knowledge that while all men spring from different backgrounds, they are walking the same path toward the same final goal.

Does it matter whether we are Ukrainian Americans, Irish Americans or any other nationality background? Not for the sake of the names however, it does matter though whether we are proud of that heritage, without being boastful or condescending; whether we utilize it in the ways that it is respectful and whether we use it, especially in America to come to understand our fellow man better, so that we may live together as neighbors and friends.

Probably the most important area affecting our lives today, and the area which most of us seem to know the least about, is international politics. Our lack of knowledge and sometimes downright apathy can be traced back to sometimes similar attitudes we adopt about local political affairs.

Take for instance civic and political affairs close to home. Do you know the candidates for the local offices; do you know where they stand on the most important issues in your community; do you then decide whom you will support and then do it in the American way — by voting?

It is possible to ask the same series of questions about State and Federal elections.

Many people say "politics is something I don't want to get involved in." Well you must get involved at least to the point of voting because affairs of government today involve your economic way of life—and more important your freedom.

We say that we can do these things in local, state and federal elections—but what about international politics? How can we ever hope to understand the maze of factors that go into our day to day relations with the rest of the world?

The State Department is the administrator of the foreign policy outlined by the President, whoever he may be. And the State Department's function is to each day deal with the representatives of all the countries of the world. At times the State Department, in following out the general policy of the President, takes action which does not seem sensible to us, but in taking the action the State Department has weighed all the factors involved: The customs, the language, the aims and goals of the country involved and the impact the action has on the rest of the world.

This job has been made all the more difficult because rapid transportation has shrunk the globe now to a size where foreign countries are just as

**The Fund Raising Committee of the Ivan Franko
Scholarship Foundation in Scranton, Pa.**

accessible as other states.

We can help by studying, by learning ourselves, and encouraging our children to learn the languages of other countries. By reading their literature, by learning their traditions and customs and by understanding their way of life.

We ask others to accept us as Americans of Ukrainian descent. Why not then come to understand better our neighbors in other countries whose language, dress and sometimes beliefs are different from ours?

All across the world right now the flames of freedom are burning down the walls of colonialism which for centuries have blocked the progress of other men. Sometimes in the heat of such a fire, emotions go beyond the realm of reason which a civilized society demands. But, if we as Americans, rich in material as well as spiritual blessings understand the yearnings of these peoples; their desire for the freedom which we sometimes take too much for granted, then we can aid in channeling their energies in the proper direction.

We as Americans want a peaceful, secure world with freedom for all, and all of us, in everyday life by living the rules of our Creator and exercising the responsibilities which our freedom imposes on us.

The fundamental of daily living, of course, is a happy family. This is the cornerstone of any person's existence, his closest relationship with his fellow man. It is the place where children first learn the meaning of love, first sense the need for social discipline and first come to appreciate the joys and sorrows that daily living can bring.

It is here that the character of the person, in the formative years, is shaped to be later molded by church and school into a productive person.

This longing for the good life of a happy family is a basic yearning of all peoples. But nowhere does the flame burn more fiercely than in the breasts of Ukrainian men and women.

Listen to this description of a happy family:

They . . . "have a fine appetite for meaty, sauce-laden food; they like to drink, to saunter across meadows blanketed with flowers, to climb mountains in the spring; they are passionately fond of music and hand-embroidered costumes; they have vitality, a love for healthy indolence and a great gift for happiness."

That is John Gunther, writing in "Inside, U. S. A.", discussing the generations which preceded Frank Lausche, then governor of Ohio and now a U.S. Senator.

But the phrase "a great gift for happiness", is apt to describe we descendants of Ukrainian origin. It is especially true where our families are happy, closely-knit, loving and interested in each other's problems and joys.

It is the family in America today which faces the challenge not only of preserving the birthright to call ourselves Ukrainian-Americans but the duty to maintain for future generations the rights, the freedoms and the responsibilities which have been passed to us by our fathers and forefathers.

It is in the family that the child can be taught that the Ukrainian heritage is a proud one, to be cherished and remembered, not in melancholy, but with the vibrant gladness, "the great gift for happiness", which Gunther speaks of in his book.

Why press this heritage, you ask? Why talk in a tongue which may be foreign to our neighbors or our neighbors' children, which may draw ridicule from the parents and children alike?

Because we are individuals, free to speak and act, within the legal limits of our society, as we please. But that reason, while substantial in itself, is not enough. It is true that we have these freedoms. But utilization of them just to prove that we have them is defeating the main purpose of being free.

One of the principal reasons is involved in a look again at the history of our country. This nation was originally settled and developed by persons who sought freedom from political oppression abroad.

The stories of the flight here from religious and political persecution are well-etched in our minds. The charters and later the constitutions of our first colonies guaranteed religious and political freedom to all.

When this growing freedom was threatened with the yoke of taxation, these colonies fought the Revolutionary War to create, "Under God", a new independent nation, which sought to carry out these ideals of opportunity for every man.

Because oppression, then and now in the 20th Century, strikes at the faith in God and the family as the backbone of our civilization these ties so close to the hearts of all men were naturally embellished with the heritage of the native countries of the colonists.

The Civil War was fought over the single issue of whether one group of people, because of their color, should be second-class citizens of this country. The bloodshed has ended, but the battle for the end of prejudice and bigotry goes on, a century later.

Perhaps a more subtle and more damaging blow was struck at the relationship of the family, which can bind together the ties of religious and national heritage, by the industrial revolution.

Consider closely these excerpts from a book titled "Creating An Industrial Civilization," edited by Eugene Staley:

"... Probably the most truly revolutionary effect of the Industrial Revolution has been its impact on the family. In it formerly was centered not only the biological function of race survival, but it was the primary social carrier of love and affection, the chief institution of economic production, the main educational agency, the center of recreational activities, and the fountainhead of religious training.

"These various functions served to bind the members of the family together. Except for the biological and psychological functions, other institutions have grown up to take the family's place—the factory, the school, the recreation center.

"In the early days mother, father, and children shared in the activities and work of the family as an economic producing unit. With industrialization the father goes to work in a plant or office miles from home, and the wife and children often do not know about nor appreciate his work life. Likewise, the father does not understand the problems of the mother, who too often has been bequeathed the sole responsibility of caring for the home and children.

"... It seems safe to assert that no civilization has developed an adequate substitute for the role of the family in providing love and affection, which appear to be absolute necessities for the building of wholesome personalities."

That paragraph, as you can well agree, is the understatement of the year. But the mere understatement scores heavily the gravity of the problem of weakening family ties, which in turn means lessening of the feeling for the national heritage.

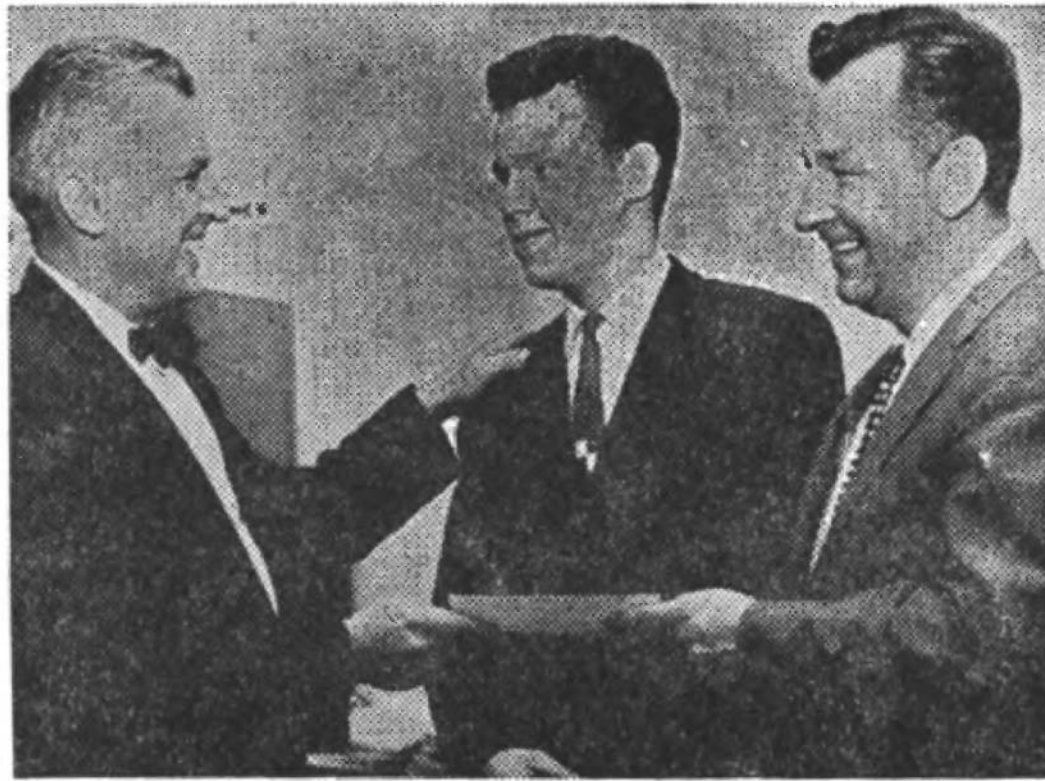
Earlier, I spoke of the three reasons for emphasis on one's national origin. We have seen how the past helped mold our democratic society.

We have seen how the present is a matter of crisis in the field of family life and religion. What must be done? Where can an awareness of one's national origin fit into this jigsaw puzzle of questions with complex answers?

Let us return again to the book we cited above, not so much for answers, but for thought-provoking statements which can help us all to arrive at the inevitable conclusion:

"In the first place, it seems almost obvious to say that there is a need to extend the best means now available for restoring and improving man's sense of personal adequacy . . . .

"There is need, secondly, for a determined effort to restore a better balance of personal and impersonal factors in contemporary social living.

Edward Popil, financial secretary-treasurer of U. W. A. is shown presenting the third prize Ivan Franko Scholarship award to Robert Talapa, (center) in presence of Robert E. Dawson, (left) director of the Scranton Penn State Center.

..... Perhaps the most obvious need is a new and systematic effort to safeguard significant family life, and to improve the nurture of early childhood and youth.

“There is need for the encouragement of diverse social groups within the main framework of society—interest groups of many sorts within which individual persons may find themselves more fully at home than it is possible for anyone to be in a world grown so large and complex that he finds himself overwhelmed in its presence.”

What better social groups that persons of the same national origin banding together as families or as a unit of friends? How better to continue to parallel the great American tradition of liberty and the pursuit of happiness with the age-old traditions of our national origin?

The book from which we have so extensively quoted concludes with this salient passage:

“There is need, lastly, for rediscovery of a basis for the most ultimate sorts of moral and religious faith. One requisite for such rediscovery is refusal to be stampeded by the familiar fact that during the past century and a half the hold of traditional religious forms upon men of the West has greatly diminished. There is need to remember that throughout the history of Judaism and Christianity in the West there has been recurrent ebb and flow of religious conviction and moral devotion.

“There is need to recognize the familiar character of this repeated rhythm and to reject, on the one hand, the paralysis of despair and, on the other hand, the appallingly destructive alternative of idolatry.

“Idolatry is a word that seems peculiarly out of place in the modern

world, but its primary meaning is relevant now if it ever was. When men turn way from a God worthy of their worship, it is likely to be not long before they transfer their unanchored cravings to gods unworthy of their worship—to deified emperors, political systems, races or economic class organizations.

“To aid in maintaining the stability and balance of outlook that is urgently needed, it is necessary that we seek more adequate appreciation of the sciences and technology, that we get them into a suitable perspective in which their benefits may be frankly and gratefully accepted and their aberrations may be resolutely put aside. But there is a need that we seek more adequate understanding and practice of the moral and religious convictions that actually exist and their closer integration into everyday living.

“The quest of security through the discovery or establishment of some new religion or new morality is likely to be disappointing. Religions like languages, grow in their own way. They cannot be constructed to order. But religions deep-rooted in the life of the West need and deserve to be understood as most men do not now understand them. Their rediscovery and reinterpretation is an urgent task for churches, schools and all men of intelligence and goodwill.

“Needless to say, this is not meant as a defense of uncritical conformity. New knowledge, new insights, new demands call for continual rethinking of both moral and religious convictions.

“There is every reason to explore unbeaten paths and to attempt fresh formulations of what seems to oneself in one’s own situation true and basic for life. At the same time what each of us can know and actively believe new is largely determined by the heritage in which we have grown and which lives more or less consciously in us.

“To rediscover and reclaim it and to make its resources more fully understood and accessible for hard-pressed people is a major part of our job.”

“The heritage in which we have grown,” is perhaps for us here the most important phase of that statement. We are told to pursue the American goal, the American dream, the American ideal based on our heritage.

We can also perform another valuable function in so doing. We can demonstrate to the world, both free and oppressed, that America is truly the land of the free and the home of the brave.

By living according to the religious and moral standards on which the precepts and standards of our national life are founded, we can offer visible evidence to the world that the good of every national origin is compatible with the American ideal of freedom.

The yearning of men everywhere for freedom is basic, the common denominator by which we can all be measured.

What we must also remember is that we have been blessed materially and spiritually, and especially in the latter case, in this country, whether we are Ukrainians or of some other national origin.

But today we are challenged. Our spiritual and material way of life is challenged. We are not really in a missile race. We are not really in an

arms race. They are piddling sidebars to the basic issue of our times:

Shall men of this world be allowed to grow and mature as citizens of a definite national origin, with fundamental beliefs in a Creator, or shall they be masters of a materialistic state?

Shall they be free or enslaved?

Those are the basic issues. They have been the basic issues of the past and present. They are the fundamental problems to be solved in the future.

What can we as individuals do?

We can, as stated and restated earlier, start right in our own home. Tidy up the moral and spiritual standards of the home. Practice the teachings we have carried to this time from generation to generation. Show our children, the leaders of tomorrow, that growing up in this world requires only one basic tool: Belief in the Maker and belief in one's will power to always do right.

Like a stone dropped in a stilled pond, the rippling waves will move outward from the family and touch others. They in turn will be carried on the crest of this movement to still others. Soon a wave will reach the perhaps barren shore of materialism. A bit of that cynical, negative shorepoint will be eroded away. Eventually, through faith and example, we will crack through the peninsula separating free men from their oppressed brothers.

Eventually, the stones of faith and example will churn the waters of life into a tidal wave which will wash away the barriers to the happy life we all seek.

Just as it will take many sizes and shapes of stones, so will it take many diverse examples from separate national origins.

This then is the use we can make of the legacy of national origin. The past, the present and the future are bound together in this tradition, in this love and cherishing of one's forebearers.

Edward Popil

TO PRESERVE UKRAINIAN HERITAGE IN AMERICA

by D. Korbut
Former Editor, "Narodna Volya"

For the past eighty years or so, Ukrainian immigrants in America have worked hard, not only to attain the standards of living prevailing in their adopted country, not only to raise their children and give them proper education or trade, but also to build churches, institutions of mutual help, cultural centers, recreational facilities, publishing companies and their spiritual values. There has been political strife, economic recessions and other setbacks, but in spite of this Ukrainian communities in America have made great progress evident in all fields of life.

There was time that many fellow Americans — did not know their Ukrainian nationality. Today the Ukrainian people are recognized, however as a captive nation of the Soviet Union. Many people of the free world know about, and sympathize with, the Ukrainian struggle for freedom, and there are quite a few farsighted men and women who realize that a free independent Ukraine would be of great asset to the free world, and another blow to colonialism. Indeed they believe that a just peace is possible only if all captive nations of the world, including the Ukrainian, are free to organize their national government and institutions as they may wish.

Also in the United States the Ukrainians have won recognition as a separate group and respect for their loyalty to this country, high moral standards of family life, modesty and industry, as well as organizational attainments.

Most of these achievements were made possible by selfless efforts of old Ukrainian immigrants many of whom already passed away. Ukrainian churches, fraternal associations, so called national homes, relief organizations, newspapers, summer resorts and many other outward signs of Ukrainian life are monuments to their hard work, consciousness and vitality. When, after World War II, another big wave of Ukrainian immigrants came to the American shores, they replenished and strengthened the existing Ukrainian organizations and founded new ones, especially in the fields of science, arts and sports. There were many intellectuals among them who happily balanced the old Ukrainian communities of workers and small businessmen, and infused new blood into Ukrainian organizations. The number of Ukrainian students at American colleges

The exhibition of Ukrainian Art's at the World Fair in Chicago, Ill.

increased considerably. Many of them graduated during the past few years to join various American professions and institutions, but others followed in their footsteps in quest of education. There came a revival of Ukrainian life in America which still continues.

PREPARING FOR THE FUTURE

Unfortunately, the influx of Ukrainian immigrants, which in the past supplied the Ukrainian organizations with new members and was mainly responsible for steady growth, has come to an end due to the occupation of all Ukrainian lands by Moscow and its policy of non-emigration. From now on the Ukrainian organizations in this country will have to rely for their existence upon American-born Ukrainians. This requires of parents and leaders of Ukrainian organizations new methods of work and new educational approaches to young Ukrainians born in America.

First of all, the older generation must impress upon the young people of Ukrainian origin the awareness that the time is close at hand that the young generation will have to take over leadership in all Ukrainian organizations, and that it will be their sacred duty to preserve the Ukrainian cultural heritage. If this awareness is brought home to the young people of Ukrainian origin, and if they are prepared for this mission, I believe they will take up this duty and responsibility not only to revere the memory of their forbears but also to uphold on the American continent the idea of a free Ukraine which is brutally suppressed in the Moscow-dominated Ukraine. I believe there will remain in their hearts a sentiment for the Ukrainian people which will not permit them to squander away achievements of Ukrainian immigrants, or forget their cherished dreams and aspirations. This belief is based upon the performance of those Americans of Ukrainian descent — and they can be found in every Ukrainian community — who have been and still are active in Ukrainian affairs in this country.

Naturally, as mentioned before, the young people must be prepared to inherit these new tasks and responsibilities left by their parents and Ukrainian organizations.

THE PROBLEM OF UKRAINIAN EDUCATION

As far as parents are concerned, they should impart to their children at least rudiments of the Ukrainian language and basic information about Ukraine, its history and culture, as well as the achievements of the Ukrainian immigrants in America. And parents should help their children in overcoming any complex of inferiority which may develop in their young minds as the result of the absence of Ukraine in the councils of the world. Young boys and girls should be enlightened to the fact that many nations have lost their national independence and have been overwhelmed by sheer force of stronger powers, and because of this they deserve sympathy and support rather than ridicule; because the Ukrainian nation became a victim to these aggressive acts it is not inferior either spiritually or culturally to any independent nation in Asia, Africa or Europe; and that it cannot be written in history that some nations should

be masters and other slaves forever.

Of course, wherever possible, parents should converse with their children in Ukrainian because conversation is the best way of learning any new language. Further on, parents should teach the children Ukrainian alphabet and encourage them to read Ukrainian stories. But even if parents do not speak Ukrainian, they still can teach them the language by sending them to Ukrainian parochial schools and other schools where courses are conducted in many Ukrainian communities. In encouraging their children to learn Ukrainian, parents might argue that a well educated individual of today ought to know more than one language; that the trend in America is toward learning foreign languages; and that this knowledge may be a great assistance in the youth's career.

Even if such schools and courses do not give full command of Ukrainian to students who do not speak Ukrainian at home, they can acquaint boys and girls with basic information about Ukraine and may stimulate their interest in Ukrainian affairs.

Knowledge of the Ukrainian language is a kind of moral obligation of the young Americans of Ukrainian descent toward their forbears. It will be very useful to those boys and girls who intend to study modern languages, such as history and political science, and who later may wish to serve our Government. And it is very important to our young scholars who will be eager to investigate scientifically the history of Ukraine and the Ukrainian immigration in this country, because they will be able to peruse through ample material in Ukrainian, such as newspapers, magazines and books, which can be found in Ukrainian institutions and private homes as well as in some American public libraries.

However important as it is, the knowledge of Ukrainian may not be the decisive factor in our efforts to preserve the Ukrainian heritage. It is probably more important to know how future generations of American Ukrainians will feel about Ukraine and Ukrainian affairs in this country. During the Russian Revolution many Ukrainians, who had lived in Russia proper for a long time, were not permitted to speak Ukrainian, but being deep rooted Ukrainians, loved the Ukrainian people and joined their fight for independence. By the same token, there are many American Ukrainians who hardly know how to speak the language, yet they love Ukrainian culture and traditions, by belonging to Ukrainian organizations, and supporting worthy Ukrainian causes.

Many youth of Ukrainian origin have had, and will have, no opportunity to learn Ukrainian, but they need not be estranged from Ukrainian life. There are many ways to get them interested in Ukrainian affairs. For instance, there is available in the United States and Canada literature on Ukraine in English, written by both Ukrainian and American authors. Parents or Ukrainian organizations should see to it that this literature comes to the attention of our boys and girls. By reading these books, they will familiarize themselves with the country of their indirect origin, the ideals and culture of the Ukrainian people, and with

Stephen W. Droboty
Editor of "Ukrainian Life"

Dmytro Korbut
Editor of "Narodna Volys"

Ukrainian life in America. Another way is to discuss with our young people the Ukrainian interests, and still another is to bring them into association with friends of the same national origin and encourage their participation in Ukrainian cultural events.

RENDER AMERICA WHAT IS AMERICA'S

At this point it may be appropriate to say a few words to those who think it is un-American to promote Ukrainian culture and traditions, to belong to Ukrainian organizations and to support good Ukrainian causes. Of course, such notions are wrong. The American nation consists of many national, racial and religious groups which have preserved some traditions of their own. A true democracy, which America is, does not exclude such diversities; on the contrary, it thrives on them, and many leading Americans have emphasized the importance of national groups for America. It is also well known that Americans have traditionally supported the oppressed peoples in other parts of the world, which means that love of America does not exclude support of the Ukrainian people in their struggle for a free Ukraine. Such support does not bespeak double loyalty, or lack of American patriotism, it is only an application of democratic humaneness for the oppressed. In spite of our national, racial or religious diversities, we are all Americans united in our love of this country and in our readiness to defend it against any enemy.

A few words may be also appropriate to those immigrants who do not realize that their American-born children cannot think, feel, and act exactly in the same way as their parents. Some of them tend to

overlook the fact that their children are connected with this country by many intangible bonds, that this is their OWN country in the real sense of the word.

There must be a sound compromise between the two extremes — those who underestimate the Ukrainian education of their American-born children, and those who overestimate it. The compromise should be in this manner: Render America what is America's, and render Ukraine what is hers. If these young boys and girls of Ukrainian origin are made conscious of their ties with Ukraine, interested in Ukrainian affairs and willing to support the Ukrainian cause of freedom, they will have rendered what is Ukraine's. And if in addition they know the Ukrainian language they will be doing very well indeed. This could suffice in the Ukrainian education of our American born boys and girls.

THEY NEED EVERY AMERICAN UKRAINIAN

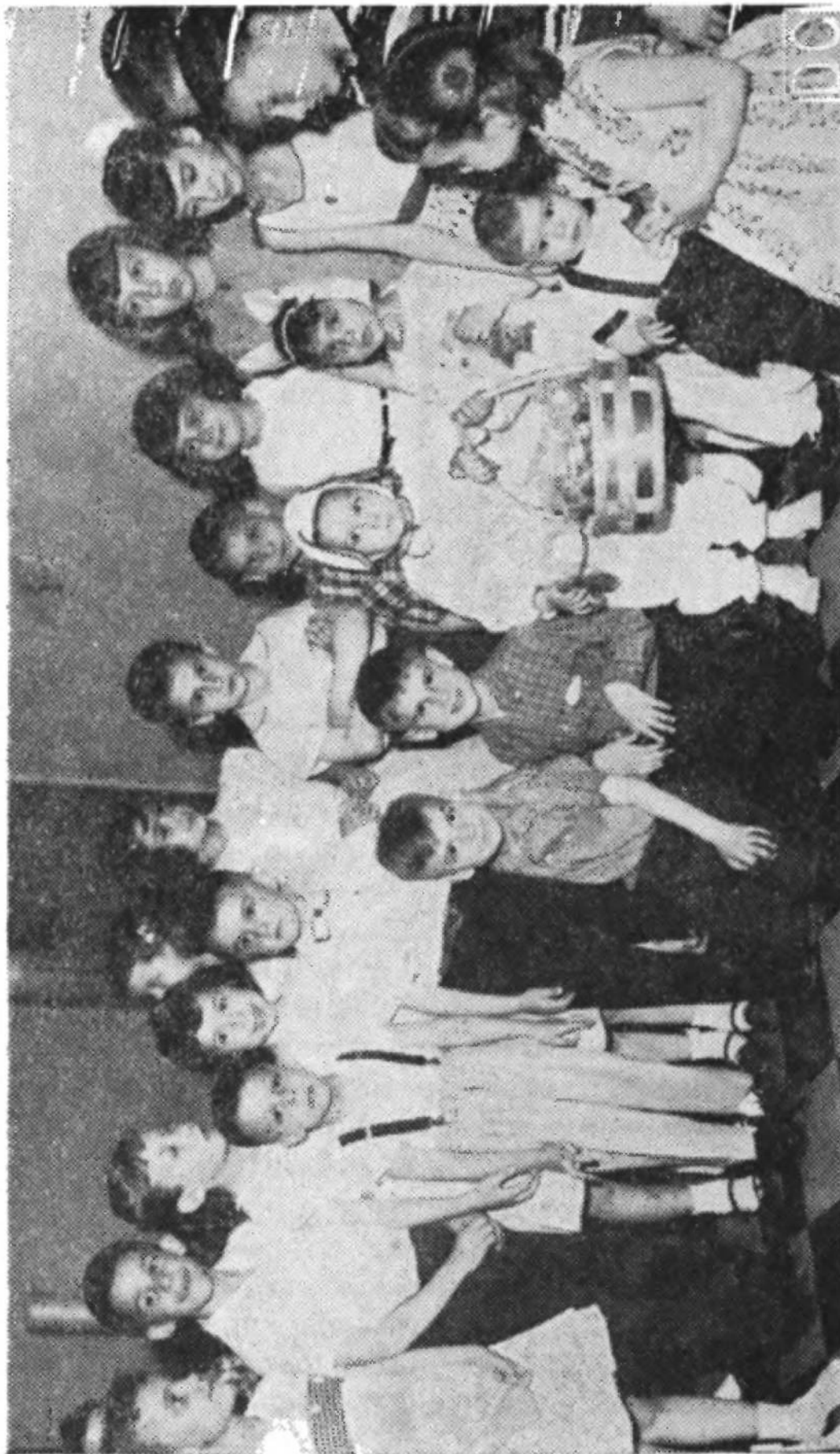
There are many Ukrainian organizations in America where our American-born youth can find an outlet for their energies and satisfy their cultural needs. A fraternally minded youth may find a broad field of fascinating and useful activities in Ukrainian fraternal associations and their lodges; an individual devoted to church affairs can find this opportunity in a Ukrainian church of his (her) choice; a young scholar can join Ukrainian scientific societies; a humanitarian can participate in the commendable charitable work of our relief organizations; an athlete will be welcome to Ukrainian sport clubs; a politically minded individual can be active in the Ukrainian Congress Committee; or in the nationalities divisions of American political parties.

Every young American of Ukrainian extraction ought to belong to at least one Ukrainian organization. If he does not belong to any, he can be considered lost for the Ukrainian community, and parents are to blame for this to a large degree.

Even before our American-born children come of age, parents should have informative talks with them about the existing Ukrainian organizations and encourage them to join those they think worthy and useful. And as far as our fraternal associations are concerned, children should become members immediately after their birth. What remains to be done by parents later on, is to explain to their children that Ukrainian fraternal insurance is in many regards superior to that of private companies, and to encourage them to stay with our fraternal societies.

In order to influence future actions of their children, parents should have them participate in such Ukrainian affairs as Christmas parties, summer camps, altar boys societies, stage plays, concerts, ballets, sport events etc. These leave impressions in children's hearts and minds which will later bring them to Ukrainian organizations.

This kind of education is absolutely necessary for our American-born children if we want to see them as future members and leaders of Ukrainian organizations in America, and perpetuating the Ukrainian culture and traditions.

The Ladies Auxiliary of Ukrainian Workingmen's Association Branch 5 in Ambridge, Pa., feted children of the branch at its 5th annual Easter Party (according to the Eastern Rite) in the UWA Clubrooms, 509 Melrose Ave., Ambridge.

A PRAISEWORTHY RECORD

Among the Ukrainian organizations in America there is one which deserves special attention—the Ukrainian Workingmen's Association. Founded fifty years ago in Scranton, Pennsylvania, by Ukrainian miners and other industrial workers, it has developed from a small society into a large international fraternal organization with hundreds of lodges in U.S. and Canada, 24,000 members and millions of dollars in assets. The Association has faithfully and beneficially served the Ukrainian im-

migrants in America and Canada, as well as their children and grandchildren, in cases of death, accident or sickness, by paying them due insurance benefits and by assisting them financially in times of unemployment and other emergencies and needs. The U.W.A. has generously responded to calls for help from the Ukrainian people in Europe in times of famine, floods, political persecutions, resettlement of Ukrainian refugees, and has invariably supported good Ukrainian causes in our country and Canada. Ukrainian children and youth have always had in the U.W.A. an understanding friend and supporter. The same is true of its attitude toward worthy American drives and causes such as the American Red Cross, the Community Chest and many others. This, as well as its unquestionable loyalty to the United States and traditional adherence to democratic principles and beliefs, has made the U.W.A. a respected and popular organization among our fellow Americans who have often said that the American Ukrainians should be proud of it.

AN ORGANIZATION FOR ALL AGE GROUPS

The U.W.A. can meet many needs of every age group of American Ukrainians. First of all, as an insurance organization it offers them all modern kinds of insurance at rates which favorably compare with those of private insurance companies. But even if some company has a little lower premiums for the same class and age, — which is yet to be proven — we should remember that a portion of our dues which are paid to the U.W.A. comes back to us in dividends, scholarships to students, assistance to the sick and old, contributions to various worthy projects for the youth and other causes, which cannot be expected from insurance companies. For, while the latter work for profit, fraternal associations, including the U.W.A., strive to help their members. This in itself is sufficient argument to convince every young man or woman as to where they should buy their insurance.

But there are also many other reasons why our children should be members of the U.W.A. Through the U.W.A. Home Office and its lodges, by common efforts and in the spirit of fraternalism, and with financial help from our organization we can accomplish many good things for our children, youth, middle-age groups and old people.

For elementary and junior high school children, we can organize Christmas parties, Ukrainian language courses, Ukrainian folk dances, stage shows, baseball teams, sight tours, camping at the U.W.A. resort in Glen Spey, N. Y., and other recreational and educational activities.

For senior high school and college students, we should organize courses of Ukrainian culture, fishing and hunting clubs, football teams, athletics, dancing parties for boys and girls, competition in writing essays with prizes for best papers, and other attractive events and activities.

In this connection I should like to call attention to the parents of a very commendable fact that the U.W.A., through its regular and special

**Teaching of Ukrainian Language Courses at U. W. A.
Resort Center in Glen Spey, N. Y.**

scholarship funds, endeavours to help its young members in their educational pursuits, and that it has introduced competition among them in writing essays in the fields of Ukrainian history, literature etc. This project may help many a student not only financially but also in stimulating his interest in Ukrainian life, and for these reasons it has won many praises.

For middle-age group, we can organize picnics, joint vacations, golf and bowling clubs, and other sports suitable for this age, and for women, courses of Ukrainian cooking, embroidery and other handicraft.

And for the old age people, especially those without care, we can organize old age homes, where they would spend the rest of their lives occupying themselves with whatever they like. A project of this kind launched by the U.W.A. a few years ago and is pretty well advanced. This project is worthwhile and should enlist support and help from Americans of Ukrainian descent.

OUR GREATEST CHALLENGE

As mentioned in the beginning the Ukrainian organizations in America, including the U.W.A., can exist indefinitely even without the influx of new immigrants. This belief is based upon the fact that the rate of births among the Ukrainian Americans is much higher than the rate of mortality. But we must see to it that all Ukrainian Americans become members of our organizations. Just to maintain the present

membership status of the U.W.A., our local leaders must enroll a new member every time an old member dies or drops out for other reasons. But we still want to grow, and this requires of us additional efforts. Since competition between our fraternal organizations and private insurance companies will be increasing, we must have in every community a group of devoted young men and women who will carry on the U.W.A. organizational work and keep the young people of Ukrainian origin in Ukrainian organizations. Such leaders are not born, they must be trained. Therefore, courses of Ukrainian leadership must be organized in every community as soon as possible. This will involve cost, but the absence of such leaders in the future will be even costlier. Present members and leaders of the U.W.A. can help much in solving the problem of our future leaders, if they try hard to get their children or grandchildren and other young people of the Ukrainian origin interested in the U.W.A. affairs, if they initiate them into organizational work.

Our Ukrainian organizations must work out and put into effect an imaginative program of Ukrainian education for young Americans of Ukrainian origin and pursue it vigorously. Especially our fraternal societies must improve the existing and introduce new projects which will attract the young people of tomorrow.

Of course, this program for young Americans of the Ukrainian origin does not preclude their participation in the American life and affairs. On the contrary, we should encourage them to play an active part in the American social, political, cultural and economic life, to belong to various American organizations, to aspire for elective and executive offices, in brief, to be an inseparable part of the American life. The same goes for the Ukrainian immigrants educated in America: Mix with Americans, exchange visits, make friends among them, because this is the best way of winning friends for the Ukrainian cause.

Historical destiny has placed upon the Ukrainian Americans the duty to be ambassadors of the Ukrainian cause in this crucial part of the free world. Let's be confident that they will grasp the import of this mission, that some day the free Ukrainian people in their home country will say about us: "They did not fail us, we are proud of them."

D. Korbut

WE LOOK TO THE FUTURE

by Joseph Charyna, Vice-President
of the Ukrainian Workingmen's Association

Fifty years of service to such a large segment of our Ukrainian brethren in these great United States of America and in Canada as the Ukrainian Workingmen's Association has rendered in the half century of its existence is an achievement any organization can be proud of.

It is, therefore, incumbent upon us, the present officers and members, to pay homage to those pioneers who organized this all embracing brotherhood. To the sincere framers of our constitution who worked diligently and long to build this seven million dollar institution with its twenty-five thousand members, we owe a debt of gratitude. May their names be enblazed in gold in every lodge and in the hearts of every member in our association.

The past half century has been a turbulent one. Actually the world has never felt the impact of such tragic events as the last two world wars, epidemics and ruinous depression. To have survived, let alone grow as we have, is a tribute to those leaders, local and national, who devoted in some instances their entire lives to the Ukrainian Workingmen's Association.

In celebration of this Golden Jubilee Year it is only proper that we eulogize these pillars of our brotherhood.

The archives of our association are bursting with records describing the acts of kindness, even self-deprivation on the part of individuals, to aid a brother member or his family during some difficult time or personal tragedy. Thousands upon thousands of dollars were contributed by our generous members to aid a number of causes, including our Ukrainian brethren back in Ukraine, in their fight for freedom and national sovereignty. Many a widow and orphan were helped when such help was needed. Students were encouraged and assisted in finishing a higher education by the aid granted by the Ukrainian Workingmen's Association.

It is this benevolent nature of our association that made our organization grow. This was and should continue to be the cement that binds us. Every member knows that in his hour of need he will not stand alone. There is the feeling of satisfaction when you can help in some measure another human being in need, especially a fellow member.

It is not enough, however, to simply praise the good work of our predecessors. We have a much more important duty to them and that is to build upon their firm foundation, execute their plans and accomplish the goals they could not meet. We must look to the future, and at this time appraise what we have and dedicate ourselves to utilize our potentialities to the fullest to practice charity and brotherly love the most important tenants of our institution.

Joseph Charyna, Ivan Franko Scholarship Fund chairman is shown presenting the first prize award of \$800 to Robert Centola. Pictured with Mr. Centola and Mr. Charyna is Governor of Massachusetts Foster Furcolo. The presentation was made in the governor's office. Left to right: Mr. Charyna, Gov. Furcolo, Robert Centola, Mrs. Centola and Mr. Centola, proud parents of the first years winner.

Since those early days when we only had one insurance policy, a very modest treasury, and a handful of members, the Ukrainian Workingmen's Association has progressed in every field of endeavor. Our fraternal life insurance policies have been modernized and improved so that we now can meet almost any need of our members without turning to a commercial insurance company for extra coverage. We have extended our aid and assistance programs not only to the ill, indigent and unemployed but we are the only Ukrainian Fraternal Society that has two scholarship assistance programs. Hundreds of students of university and college levels were helped by our "aid to the needy student program". The Ivan Franko Scholarship Fund has already demonstrated that not only is this a vehicle to encourage high school graduates to go ahead with their plans for a higher education but also means of reviving our fraternal activity. It is our supreme duty to expand this activity, thereby, help develop a more enlightened membership for the glory of America and the ethnic people we represent.

We have strived throughout our fifty years of existence to adapt to the changing times and the changing needs. The needs fifty years ago were two-fold, financial and ethnic togetherness. Today some of that financial burden that existed years ago is being assumed by our government with unemployment insurance, old age assistance and social security. Further progress of this nature is contemplated by the government and the states. It would appear, therefore, that the role of the fraternal society, such as ours is on the wane, but the contrary is the case, the need for fraternalism in all its aspects is the salvation of the individual in his complex and fast moving society we live in.

For the preservation of our heritage and cultural ties there is no better vehicle than our fraternal society. On appraisal of our present situation we have a tremendous opportunity to extend our energy into channels our forebearers only dreamed of doing. We can aid our children in their preparation for enslaved brethren behind the Iron Curtain, encourage cultural activity amongst our people and preserve our beautiful heritage and acquaint our neighbors with our goals.

All this and more we can and must do as we expand our fraternal activity in the Ukrainian Workingmen's Association. We hope and pray that our children, when celebrating the one-hundredth anniversary, may have reason to praise our efforts as we praise the good deeds of our forebearers. Our past has been glorious, our future is up to us. Long live the Ukrainian Workingmen's Association.

MY LOVE

by Ivan Franko

So lovely is she, for she shines
In loveliness, holy and pure.
Her face is aglow with sweet peace,
Sincerity, love so secure.
So beautiful is she, and yet
Misfortuned, for so much of ill
Hath passed over her that the pain
Is heard in her native songs still.
Yet having known her, can I help
But love her with all my heart?
The best of my joys I would lose
If ever I should from her part.
And having loved her, can I help
But deep in my heart to engrave
And how can such love contravene
That other love, sacred as this,
Despite pain and grief, to the grave?
Her glorious image and bear it,
For all those who weep and sweat blood,
Enchained in their misery's abyss?
No! he who loves not all his kind,
As God sends to all sun and rain,
He cannot sincerely love thee,
O thou, my beloved Ukraine!

[Translated by Percival Cundy]

A TRIBUTE TO THE PIONEERS

OF THE UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION

by Jerry Pronko

Most of those who speak on behalf of the Ukrainian Workingmen's Association, laud the organizations advancements, but very seldom pay tribute to the men and women who first started our organization on its way to being a great fraternal society.

My first words shall be for our founders; for it is to them, on an occasion as we celebrate this year, that a tribute be paid. For always a part of the Ukrainian Workingmen's Association, they have handed down to our generation and to the generations to come, a fine, rich and sound organization which is a credit to all the Ukrainian people in the world.

The foresight which our fathers and grandfathers portrayed in organizing the UWA is familiar to all of you and there is no need to dwell on this. I wish to tell you first the manner in which our organization, through the efforts of our ancestors, has grown to greatness.

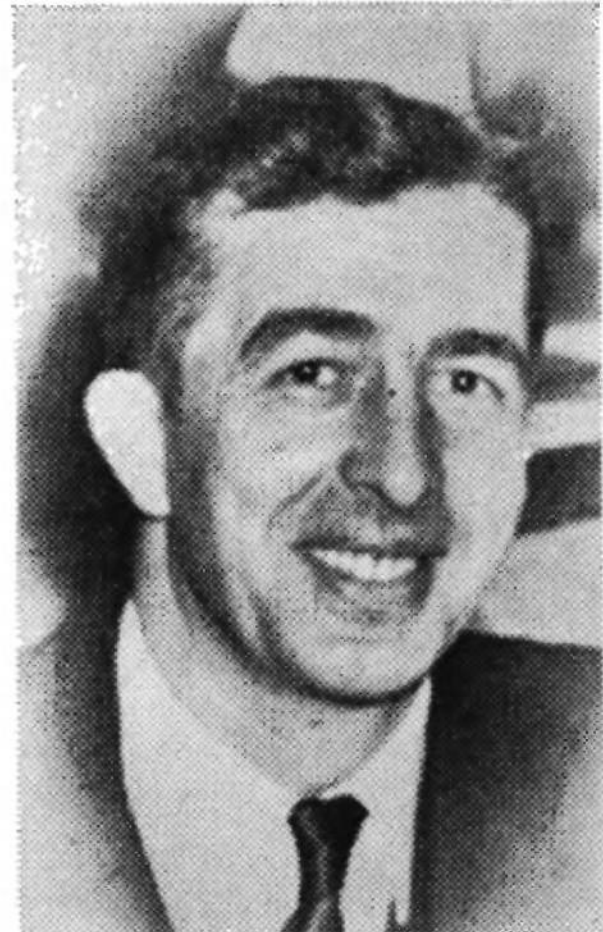
Our organization is not copied from any other. Though it is not the first such organization, it today, is one of the soundest. It all began 50 years ago when a group of Pennsylvania miners, tired of being dealt with in a manner befitting an animal, wanted some sort of security for themselves and their families. Through the organization of a few members, first "chipping in" a few dollars a month, they established a benefit for the unfortunate members who would pass on. In years gone by, when "King Coal" was the reigning power in the anthracite region, the poor miner, (our forefathers) had no protection whatever in case of accident or death. Many times these hard working men who suffered accidental death at the hands of falling rock in the anthracite fields, would be driven home in carts pulled by donkeys and dropped on the front porch of their home, to let their families take care of the burial. Never much money to save, and certainly not enough for funeral expenses, they gathered and took up collections to help defray the cost of a descent burial.

This was too much. The only way to take the measure in hand, was to organize. And organize they did. They founded the Ukrainian Workingmen's Association through their efforts. More of this is certainly written in this book, so rather than be repetitious, we will leave the remainder to the other authors in the Golden Jubilee Book. However, the miners' cause was just and they proved that an organization can become great, simply by their members being great. And our forefathers were certainly great people.

They too foresaw the future. A bright future in this country. . . a democratic country, and patterned their organization with that of our gover-

Michael Bilach

Metro Staroshchak

nment. The UWA is a democratic organization. Our Constitution is democratic because it is in the hands of not just a few, but the many. Our by-laws give equal justice for every member and opinion welcomes and honors talents in our organization.

Ours is not an organization "of the day". It provides so many opportunities for its membership that to list them here would take up too much valuable space. For we know, that the membership is well aware of what our organization has to offer, not only in death benefits, but in social, sporting and cultural life of the Ukrainian people. Fraternalism is a keyword that the UWA adheres to. It practices it to the highest degree and examples of this have been numerous. The Diane flood which wrecked the Scranton area five years ago and left many of our members homeless; the educational grants afforded every year to needy members to help defray the cost of their college education; the Ivan Franko Scholarship Foundation, which not only gives three stipends a year to the best essay writers, but in so doing helps extol the UWA and the Ukrainian patriots from the beginning of the Ukrainian Empire.

Our members are active in both Ukrainian and non-Ukrainian affairs. Active in sports, politics and the social and cultural lives of both the United States and Canada. In this respect, the UWA is rich. Rich indeed, for when its members reach high pinnacles in American or Canadian life, the UWA has always been proudly mentioned by these people.

We are rich too in another sense. In giving our membership things to be proud of. The UWA Resort Center in Glen Spey. The most beautiful of all Ukrainian summer resorts and situated in the Catskill Mountains in the State of New York, the most healthful climatic surroundings available. A fine and

Stephen Wichar

Michael Skrabut

beautiful home office situated in the Ukrainian Community Center in the heart of the campus area of the University of Scranton. An official organ. . . a weekly newspaper, Narodna Volya, printed in both Ukrainian and English and many, more benefits.

A democratic organization, the UWA decides all its matters in a democratic way with quadrennial conventions at which time the organization is represented by all delegates from all local branches who take to the floor and decide the policy for the forthcoming four years of the organization. Then as an added precaution the meetings of the Executive Board held every three months tends to run the problems of the day in a democratic way and by a majority vote of the members present.

Such is the organization, for whom, lest we forget, the founders died a soldier's death. To them, we are forever humble and grateful. We the survivors, must pray to be spared the bitter hours that they endured in their quest to be free and organized. Cast your eyes on the greatness of this organization and have it before you day after day. Then when you feel she is great, remember that this greatness was won by men with courage. Men who had no fear of failure, but with little knowledge and great courage produced the Ukrainian Workingmen's Association. . . a bulwark in fraternalism in the United States and Canada.

— Jerry Pronko

THE IMPORTANCE OF ENGLISH IN NARODNA VOLYA

by Jerry Pronko

The English language has been a vital point in the every day business of both the Ukrainian Workingmen's Association and the Narodna Volya. Naturally, being of Ukrainian extraction and our fraternal organization being the Ukrainian Workingmen's Association, Ukrainian is the prime language of our group.

But with the forward movement of time, and the ever present demand for English to be printed on the pages of Narodna Volya, the officers of our organization in 1950, saw fit to reincarnate the English Supplement.

Narodna Volya for many years has printed a page, or a portion of a page, or even an article or two in the English language, for the purpose of getting the younger Ukrainian-American generation of our organization, to read our newspaper and to be in constant touch with the UWA in general.

A separate section in the English language was printed some years ago, but fell by the wayside and it was not until 1950 that the English portion of Narodna Volya reappeared on first, a small scale, and gradually getting larger.

In 1950, the Supreme Council advocated printing an English Supplement, once every month, allowing one of the eight pages of Narodna Volya for this purpose. The following year, the Supplement was given the go ahead to appear every second week and some years later, became a weekly one page section of our newspaper.

The Supplement is a vital factor in the gigantic youth movement of the Ukrainian Workingmen's Association, and as such must be nurtured to take in a far more reaching public, interested in the workings of our organization and our newspaper. The Supplement today, is the link between the UWA and its youth who cannot read the Ukrainian language, but who in all earnesty, wish to remain a part of the Ukrainian heritage which they have been born with. Through the pages of the Supplement, this can and should be accomplished.

The English Supplement to Narodna Volya is open to all contributors. It is the organ of the Ukrainian Workingmen's Association, and as such first preference is given to our organization in the boosting of the organization, its principles, and everything the organization stands for. We have set up no political affiliation, play no active role in American or Ukrainian politics, but do print articles which at times, tend to take in a political figure, party, or group.

The Supplement is the talking point for the young generation of Ukrainians, whether foreign or American born, and can be the yardstick with

Myron Skrabut
1st prize I. Franko Scholarship
in 1960

Julianne Nowadly
2nd prize I. Franko Scholarship
in 1960

which they can measure their cultures, sporting, social and all other activities. It is through these pages that youth can take an active part in the UWA, voice its opinions on current workings of our organization, boost other Ukrainian personages, and help in any way possible to promote Ukrainian activities throughout the United States and Canada.

It must be understood . . . that the Supplement can be only as strong as its list of contributors. Unless the editorial staff is notified of the happenings in communities throughout the U.S. and Canada, they will never appear on the pages, and yet, news of this sort is of vital importance, not only to the group which conducts the affairs, but to the UWA in general, showing how active our branches and societies really are. Through publicity on the pages of the Supplement and Narodna Volya, other groups, stagnant to date in the way of promotional activities, may get the urge to move, thereby adding impetus to the steamrolling movement of the Ukrainian Workingmen's Association.

If we are to keep the younger generation of Ukrainians, UWA conscious, then an English section is the only solution. To them, they can have a front seat on the activities of our Soyuz, and thereby become more interested. The forward look movement of the UWA, began its steamrolling a few years ago and has reached a climax with this year's celebration of the UWA Golden Jubilee. Fifty years of existence. The happy point here is that throughout many cities celebrating the Jubilee year with dinners, concerts, dances, etc., the young people have finally become more active. And the Supplement has

something to do with this. For through this page, they read of the activities in our organization on a national scale, and then try to better the other cities with their own activity.

The Supplement also brings a short and concise report of the financial picture of the UWA as well as a picture of the activities in the recording department, boosting whenever feasible our hard-working men and women who are doing a tremendous job of organizing new members into the Association. Our growth, our financial stability, and the overall picture of the Ukrainian Workingmen's Association, have become important news in the Supplement, selling our organization to the American and Canadian public.

Sometimes, there is a lack of news concerning some cities in the U.S. and Canada. Here the Supplement has asked hundreds of times, for some responsible person to become a correspondent and represent his section of the country. This will offer an opportunity for some youngster who wishes to become a journalist to receive the necessary practice. It will also be an asset to his community and provide his group or groups with good publicity and perhaps aid in making the affairs in the respective cities, more successful.

The English Supplement in general, has come a long way in the Ukrainian Workingmen's Association. From a "once a month" publication to its present weekly status, the Supplement has moved along a road that has not always been smooth, but rocky at times. However, the demand for more English has kept the Supplement steadily ahead.

— Jerry Pronko

SEMPER IDEM

by Ivan Franko

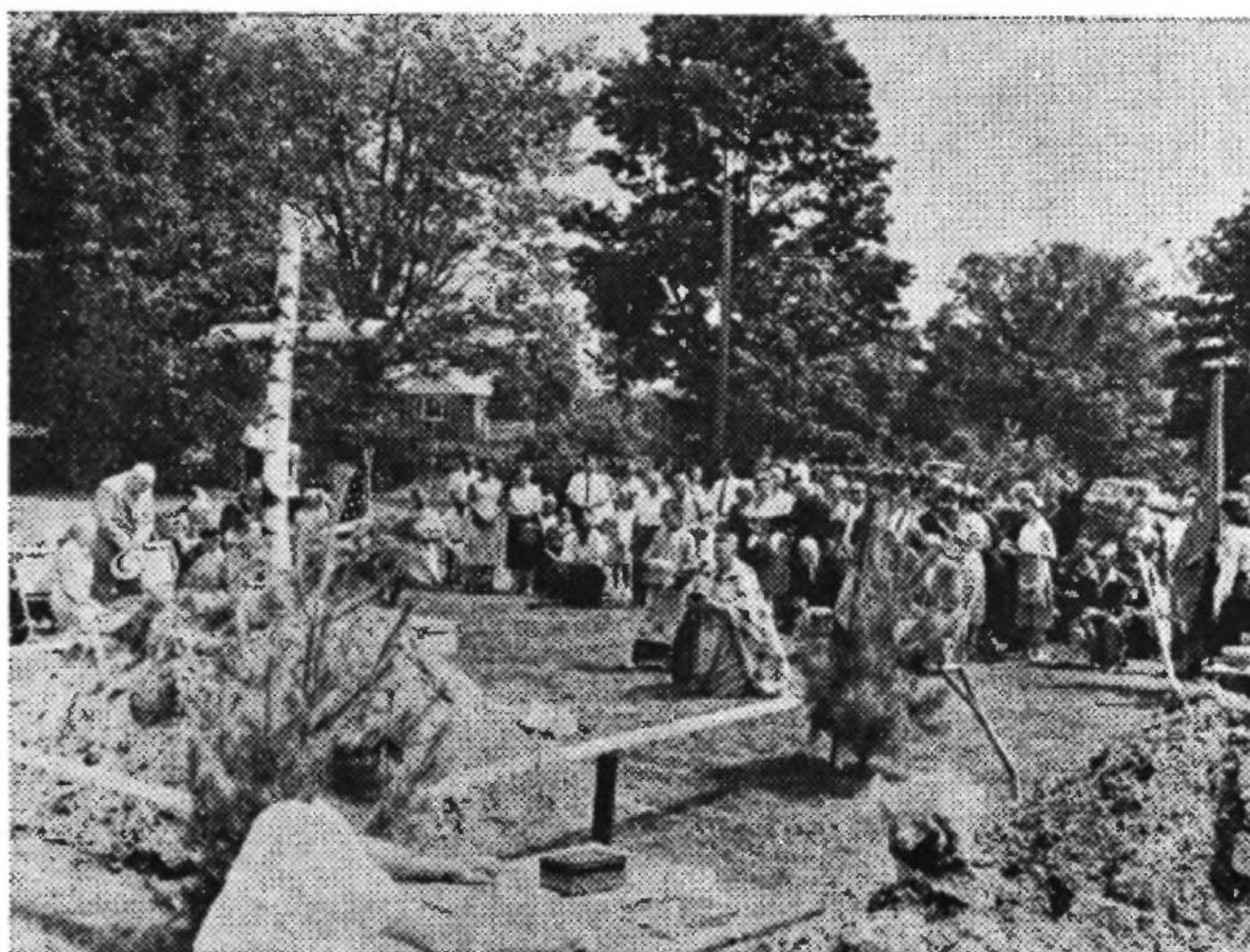
Swim against the tide,
Press against the goad,
Dauntless unto death,
Bear thy heavy load.

Justice against force,
War to help the weak,
For a people cowed,
Liberty to speak.

None so far has forged
Sword for senseless hand
To destroy for aye
Freedom from the land.

There is yet no fire
Can consume in flame
Deeds by spirit wrought—
Only man's weak frame!

April 3, 1880

Scene at Memorial Mound during blessing ceremonies held on U. W. A. Day at the U. W. A. Resort. Very Rev. John Sawchuk of Philadelphia, conducted the memorial service. He is shown kneeling during the ceremony.

NATIONAL HYMN

by Ivan Franko

No longer, no longer should we
The Russian or Pole meekly serve!
Ukraine's ancient grievances lie in the past —
Ukraine doth our whole life deserve.

No longer, no longer should we
Shed blood for an alien throne,
Show love for a Tsar who oppresses our kin —
Let love be for Ukraine alone.

No longer, no longer should we
Endure in our homeland the blight
Of quarrels and strife. Let them perish and then
'Neath Ukraine's fair banner unite!

This Hour much promises, so
In desperate struggle will we
E'en lay down our lives, if that honor and frame,
Dear Homeland, we may win for thee!

**З ЖИТТЯ ВІДДІЛІВ
УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ**

ДЕСЯТЬ РОКІВ ПРАЦІ ОБ'ЄДНАНОГО КОМІТЕТУ ВІДДІЛІВ УРСОЮЗУ, ШИКАГО І ОКОЛИЦІ

СОЮЗОВІ ДНІ ТА ІМПРЕЗИ ДЛЯ МОЛОДІ

Десять років це недовгий час у житті організації, а все ж таки залишився значий дорібок і з нього вже тепер можна зробити певні висновки.

Про працю в Об'єднанім Комітеті Відділів УРС до мого приходу розкажуть при нагоді члени його з того часу. Я зустрівся з членами Об'єднаного Комітету на загальних зборах в 1950 р. і тоді мене вибрано секретарем. Тут мушу відразу ствердити, що в тому часі Об'єднаний Комітет Відділів УРС не проявляв великої діяльності та був майже непопулярний на терені Шикаго. Очевидно, треба було діяльність Об'єднаного Комітету і його відділів пожвавити та включитися в національне українське життя. Більшість членів комітету на чолі з головою В. Костишином прихилилася до цих думок.

Першою спробою пожвавити життя було улаштування Союзового Дня в 1951 році. Того дня зустрілися з собою майже п'ятсот членів УРС, знайомих і приятелів. З того часу і по сьогодні щороку відбувається Союзний День. Він увійшов в традицію нашої організації в цій околиці.

Другою імпрезою в 1952 р. була ялинка для дітей, получена з Свято-Миколаївським Вечером. Ця імпреза зібрала понад двісті дітей з усіх відділів УРС, а найбільше діяльний Відділ ім. Т. Шевченка (ч. 51) ще окремо улаштував таку ялинку виключно для свого відділу. Ця імпреза для малих дітей увійшла теж у традицію. Треба було далі подумати, як притягнути старшу молодь до Союзового життя. Такий задум частинно здійснено в 1959 р. Комітет запросив дітей членів Союзу на прийняття. Діти були у віку від 14 до 18 років. Під час гостини інформовано дітей про цілі і завдання УРС, заохочувано дітей цікавитися ближче Союзовими справами, брати участь у Союзових імпрезах і взагалі цікавитися ближче українським національним життям.

Треба згадати, що УРС був в 1952 р. спонзором радіо-передачі для дітей при радіо-годині "Самопоміч" у Шикаго. На цю ціль централю УРС дала була \$400.00. За порадою Об'єднаного Комітету Відділів УРС централю призначила \$200.00 як допомогу для футбольної дружини при Об'єднанні Демократичної Української Молоді. Рівнож за порадою Об'єднаного Комітету централю УРС в останніх трьох роках виплатила \$450.00 допомоги для дітей, що їхали на відпочинкові оселі. Деякі діти рівнож були в таборах на оселі УРС у Глен Спей, а член Відділу 102 УРС, Олег Борук, так сподобав собі оселю УРС, що їздив до табору аж у двох роках. Заходом Об'єднаного Комітету Відділів УРС створено окремих пластової родини Відділ ім. Ярка Білинського, колишнього члена УРС і визначного пластуна. З цієї нагоди

Микола Гудз

Микола Домашевський

протягом одного року дістала пластова станиця в Шикаго \$796.54 на свої цілі. З наведених фактів виходить, що праця Об'єданого Комітету на відтинку молоді є корисна і для союзу і цілої громади. Її треба далі розробляти і продовжувати.

ОРГАНІЗУВАННЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ

Найважливішою справою для існування і росту Союзу є приєднання нових членів. Коли перед 10 роками на терені нашої округи було до півтори тисячі членів, то цього року число членів зросло до двох тисяч. При приєднуванні нових членів і організуванні нових відділів визначилися між іншим такі члени: П-ні К. Доманчук зорганізувала два нові відділи, а саме Товариство ім. С. Петлюри, Відділ 317 і Відділ 83. Товариство ім. С. Петлюри розвинувся вже в поважну Союзову клітину. Микола Домашевський і В. Костишин зорганізували пластовий відділ ч. 207, що теж добре розвивається. Колишній організатор Перчак зорганізував новий відділ у Милвоки. Гарну діяльність для організування нових членів виявили також пп. З. Федоренко (секретар Відділу 102), І. Хмиляр (секретар Відділу 51), М. Єнджейовський (урядник Відділу 93), М. Пустовіт (секретар Відділу 287), Г. Шкребець (секретар Відділу 317), та в останньому році добру активність виявляє п. О. Медвецький (секретар Відділу 205), та ще багато інших членів. Ще треба також згадати, що заходом централі УРС організовано на цьому терені Білоруський Відділ УРС.

Для кожної організації є завжди конечний постійний організатор. І на нашій терені він був конечно потрібний. На мою рекомендацію централі такого організатора в особі п. М. Семчишина призначила. Як видно зі звітів, його праця Союзіві оплачується.

КОНВЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

На протязі останніх 10 років відбулося три конвенції УРС: у 1950 році, в 1954 р. і 1958 році. Я брав участь лише у двох останніх конвенціях, як делегат Товариства ім. Івана Франка. До моєї участі в Конвенції я знав тільки з оповідання, як вона проходить звичайно і як рішення Союзові справи на ній. Я набрав переконання, що не всі делегати належно приготовані до вирішування справ на порядку нарад. Щоб такому недомаганню запобігти, то наш Об'єднаний Комітет Відділів УРС скликав був делегатів своєї округи на передконвенційну нараду місяць перед Конвенцією (тобто в квітні 1954 р.). На цій нараді постановлено також виступати на Конвенції, як цілість, обрано мене головою делегації і назначено кандидатів він нашої округи на деякі пости УРС. Це показалося на Конвенції дуже позитивним. Наша округа, як і в попередніх конвенціях дістала двох представників у Головному Уряді.

УЧАСТЬ ОБ'ЄДНАНОГО КОМІТЕТУ ВІДДІЛІВ УРСОЮЗУ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ЖИТТІ

До початку Другої Світової Війни наші відділи були активні так назовні як і в себе. Та в часі війни ця активність послабла. Від років 1948-50 почалася активізація. Про активізацію внутрішню вже сказано вище, а щодо участі Об'єданого Комітету в громадському житті, то про неї треба сказати коротко таке: За почином Об'єданого Комітету Відділів УРС деякі відділи вступили в члени Ліги Американців Українського Походження, до Українського Конгресового Комітету Америки і Українського Американського Допомогового Комітету (ЗУАДК). Делегати наших відділів увійшли тоді і тепер уходять до керівних органів цих організацій. У створенім перед кількома роками Об'єднанні Українсько-Американських Організацій на стеїт Іллиной, також деякі відділи мають своїх представників. Об'єднаний Комітет Відділів УРС в порозумінні з відділами вислав делегатів до комітетів для святкування наших національних свят та інших важніших імпрез. Оглядаючись на час проминулих 10 років, бачимо, що Об'єднаний Комітет під проводом голови В. Костишина виявив значну активність.

Наприкінці треба ще зазначити, що УРС і його відділи враз з Об'єднаним Комітетом мають великі організаційні можливості на нашім терені. Щоб членство було в "формі", то треба живої організаційної думки, треба нових дієвих починів, і, що дуже важливе, треба дискусій про нові концепції, діяльності в ділянці братській і національній. Тому в 50-тя УРС кличемо все членство Союзу до творчої організаційної праці і до тої віри та ентузіязму, що їх мали п'ятдесят років тому основники УРСоюзу.

Микола Домашевський

НАЙМОЛОДШИЙ ВІДДІЛ УРСОЮЗУ 207 ІМ. ЯР. БІЛИНСЬКОГО

В ювілейний рік Українського Робітничого Союзу не можна не згадати наймолодшої його “дитини” на терені метрополітального Шикага, а саме 207-го Відділу ім. пластуна Ярка Білинського. Не можна тому, що він творить особливе надбання нашого Союзного активу на терені цього великого міста, де українська національна спільнота є одною з найбільших і найкраще зорганізованих в З'єднаних Державах Америки.

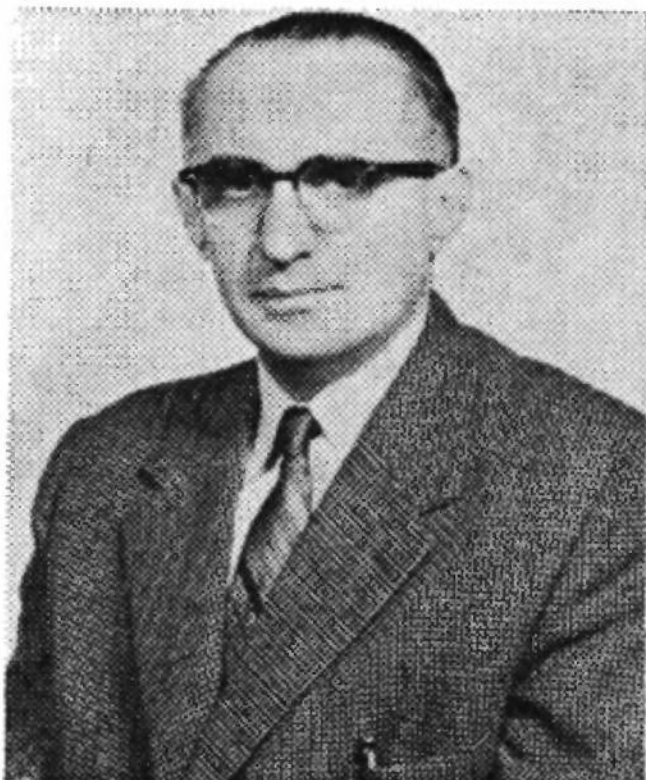
Постав цей відділ заходами і стараннями головного контролера УРСоюзу В. Костишина (що тоді очолював Комітет Об'єднаних Відділів УРСоюзу Шикага), Миколи Домашевського (секретаря цього ж комітету) і організатора М. Семчишина, який на протязі року сам, або у співпраці з М. Домашевським, вписав до цього відділу вже понад 50 членів.

Цей відділ складений у першу чергу із пластової дітвори та батьків, що є згуртовані в Пласт-Прияті, сильній і добре зорганізованій спілці батьків для координації виховної роботи і підтримки пластової станиці, яка на протязі останніх кількох років не тільки придбала гарний дім на власність, але теж велику і гарно загосподаровану оселю — Великий Луг в стейті Вискансині для таборування у літній час.

І власне заходами названих вгорі Союзових діячів і проводу Пласт-Приятю та пластової станиці засновано 207 відділ та названо його іменем померлого заслуженого для Пласту юнака (теж члена УР Союзу) — Ярка Білинського, що став символом для цього відділу. А щоб відділ мав більше притягаючу силу, складено між станицею Пласту і централею УРСоюзу умову про те, що вся премія із запису членів, і все комісове за зібрані вкладки будуть вплачені до каси Пласту на сплату оселі. Крім того централю Союзу приобіцяла надзвичайну премію у висоті 54 дол. за кожних десять вписаних до відділу пластунів на викуп одного акра землі на Великому Лузі.

Загальне громадське значіння цього відділу УРС для терену Шикага, для дальшого розвитку місцевої пластової станиці, найкраще оцінили самі пластові діячі, що при кількох нагодах (збори батьків, зорганізованих у Пласт-Прияті; передача премійного чека; свячене, з участю 400 осіб в великій залі при церкві св. о. Миколая), висловили не тільки особливе признання для такої фінансової підтримки Пласту нашою Союзовою Централею, але ставили наш Союз за приклад іншим братським організаціям.

І справді, в першу річницю заснування цього Відділу, до каси пластової станиці в Шикаго вплинуло з рації заснування цього відділу, в різній формі, чи то премій, чи комісового, добровільних датків або допомог з каси централі і окремих Союзових діячів понад 800 долярів. І треба вірити, що ці фінансові надходження будуть збільшуватися в міру того, як ростиме молоде членство 207 Відділу ім. Я. Білинського.

Мирослав Семчин
гол. організатор УРС

Ілько Кісь
гол. організатор УРС

Тепер відділ очолює пластовий діяч п. Ярослав Кульчицький, який, хоч має членство і забезпечення в інших братських організаціях, вписав до цього відділу усю свою родину (4 особи); функції фінансового секретаря довгий час сповняв безплатно організатор УРС М. Семчин, а тепер веде їх б. сот. УГА Михайло Петруняк, якого теж ціла родина стала членами відділу. Контрольором став станичний Шикага, пластовий діяч, д-р Володимир Помірко.

Організатор Союзу прикладає старань, щоб цей відділ далі зростав і є всі надії, що зі закінченням ювілейного року число його членів дійде до сотні.

М. С-н

КОРОТКА ІСТОРІЯ 64 ВІДДІЛУ УРС, БОФАЛО, Н. Й.

Наш Відділ зорганізувався 2 липня 1911 р. Піонерами цього Відділу були: Гарасим Комар, Василь Форостій, Іван Бурштинський, Микола Пришлівський. Андрій Бумбар, Петро Судин, Степан Пришлівський і Андрій Грех. Перші збори вирішили дати Відділові назву "імені Тараса Шевченка". Головою обрано Степана Пришлівського, секретарем Михайла Бурштинського і скарбником В. Форостія. При Відділі створено "Касу Хворих". До неї платили малу вкладку місячно (25 ц. і 50 ц.). В недугі діставали члени тижнево по \$2,50 і \$5,00. Відділ улаштовував часті забави, пікніки і сходини, на які запрошував нечленів. Це причинялося до росту числа членів і до побільшення відділової каси.

Олекса Слотюк

Лев Безручко

Всі піонери з 1911 р. відійшли від нас у вічність, залишивши добре ім'я і добре зорганізований Відділ для своїх дітей і внуків. В ідейну платформу Відділу поклали піонери гасло: Самостійна Соборна Українська Республіка. В політично-громадських спорах, які виникли в ЗДА в роках 1917 році, Відділ станув по боці "Федерації Українців у ЗДА" і для неї збирав фонд в часі Українського Дня 21 квітня 1917. На Український Соїм у Вашингтоні вислав Відділ делегатом Миколу Сороку.

Всі тодішні і пізніші віча, які були в нашім місті й околиці, були при сильній участі наших членів, як протестаційні віча проти Польщі, так і проти Росії. Ми підтримували українську діточу школу з проф. Л. Сорочинським і проф. Л. Безручком. Наш Відділ брав участь разом із іншими Українцями в святкуванні 100-річчя міста і тоді Українці отримали другу нагороду.

Відділ активно підтримував збірки на всі національні завдання в краю (інваліди, народні доми, наукові інституції і ін.), а також на національні цілі скликали ми тут організаційні віча, на яких промовляли запрошені промовці: А. Батюк, С. Корпан, П. Грудзінський, Т. Татаринський, Гр. Перчак. Також віча в загальних справах ми організували (на однім із них був промовцем Д-р М. Стахів).

Наш Відділ був першим, який підняв протест проти того, що в 1923 р. редактор "Народної Волі", Бориско, змінив віхи з нашого самостійницького демократичного робітничого напрямку на явний большевикофільський. За протестом нашого Відділу пішли також інші і тим способом ми причинилися до негайного припинення цієї шкідливої акції редактора Бориска.

Про нашу участь у житті централі УРСоюзу треба ще додати

таке: До організаторів УРС в 1910 належав наш член Матвій Семенюк, який потім був заступником голови УРС; Степан Децик був членом контрольної комісії; Левко Базручко був секретарем Конвенції і членом контрольної комісії; Микола Сорока був референдумом членів обраний в 1933 р., найбільшим числом голосів, членом статуткової комісії і став був її головою, а Олекса Слотюк був гол. радним.

Від 1928 р. є нашим фінансовим секретарем І. Пастернак. Він бував делегатом на конвенцію і раз був членом статуткової комісії.

В 1950 р. наш Відділ обрав делегаткою на Конвенцію свою діяльну членку Теклю Калину, яка від того часу є обирає до Головної Ради УРСоюзу. На Конвенції наш Відділ вислав завжди свої проекти під ухвалу і з них більшість була узгоджена.

Пропам'ятна книжка нашого Відділу вказує на те, що ми в своїм світлім рості мусіли мати також природні втрати: за час існування нашого Відділу до тепер померло 35 наших членів і з того приводу наш Союз виплатив \$23,838 посмертного.

Наш Відділ був також першим, що поспішився відбутися Золотий Ювілей нашого Союзу вже 31 жовтня 1959 року. Це свято відбулося в нас справді величаво і з конкретним успіхом. За нашим ювілейним дзвоном відгукнулися інші ювілейні дзвони в нашій Союзі і з того ми радіємо.

Склад уряду нашого Відділу тепер такий: голова — Теодор Пастернак, заступник голови — Юрій Цегловий, фінансовий секретар — Іван Пастернак, рекордовий секретар — Микола Сорока. Контрольна Комісія: Ст. Паславський, Й. Смолинський. Окружний організатор — Михайло Головатий.

Микола Сорока

НА СТОРОЖІ НАРОДНОГО ДОБРОБУТУ

ТРИДЦЯТЬ ДВА РОКИ ПРАКТИЧНОЇ ПРАЦІ У ТОВАРИСТВІ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, 28 ВІДДІЛУ У.Р. СОЮЗУ У НЬЮ ЙОРКУ

Переглядаючи старі книжки і протоколи з часу перед 50 років існування нашого Товариства, знайдено в них багато дечого цікавого. Допомогове Товариство ім. Тараса Шевченка в Нью Йорку засноване в грудні 1909 року кількома членами, а саме: Михайлом Стислим, Григорієм Щербатим, Спиридоном Семковом та Григорієм Климковичем.

Коли в 1910-му році засновано Руський Народний Союз у Скрентоні, тоді тих кількох членів Товариства вступили до Союзу. Членська вкладка до самого Товариства від членів-чоловіків була 50 центів, а від жінок 25 центів місячно. Допомогу хворим членам виплачувано — чоловікам шість доларів, а членам-жінкам три долари тижнево.

В той час також до Союзу членські вкладки були дуже низькі, бо членам приходилося платити згідно з так званою розметовою системою. Тобто, коли в Союзі протягом даного місяця не було або було дуже мало випадків смерті, то членська вкладка була нижча, а коли було більше випадків смертності, тоді ця вкладка була трохи вища.

З часу 1912-го року декотрі члени Товариства і Союзу ще й до нині живуть, а це: Михайло Кучма, Василь Сорока, Ева Бойчук і Максим Слободзян. Від того часу наше Товариство, як Союзовий Відділ, з кожним роком збільшувалось у членах. В міжчасі постали поміж членами спори, бо так звані "ліві" тоді старались захопити Товариство і його управу під свою владу.

В Нью Йорку в 1923-му році була заснована організація молоді під назвою "Оборона України", і на збори тої організації прийшли два представники від Товариства ім. Тараса Шевченка, Відділу 28-го, в той час вже Українського Робітничого Союзу: Яків Мандзів і Іван Лісцький. Вони розповіли про свої клопоти у їхньому Товаристві і просили, щоб кількох членів з "Оборони України" вступили до них в члени та щоб допомогли вирятувати Товариство від влади і впливу "лівих". Тоді нас сімох молодих хлопців, а саме М. Кизима, В. Венгер, М. Таньчак, С. Рудий, М. Дусановський, М. Сиротюк і І. Калмук рішили стати членами їхнього Товариства. По шістьох місяцях нам удалось перебрати урядування в Товаристві. Від того часу ми старалися провадити дальше корисну працю для Товариства і УРСоюзу. Улаштувано різні підприємства, пікніки і т. д. Ми брали активну участь з другими організаціями і Відділами УРСоюзу в національних святах і походах на терені Нью Йорку.

Помагали нашим братам на рідних землях. Висилали гроші до Львова на Український Робітничий Дім, Українських Інвалідів, Народну Лічницю, на допомогу Закарпатській Україні, купували американські Военні Бонди, давали датки на видання творів Драгоманова та на пресовий фонд "Народної Волі". Від 1940-го року беремо участь в Українським Конгресовім Комітеті Америки, якого наше Товариство, Відділ 28-ий УРСоюзу, є членом. Виплачувано допомогу хворим членам. Все стараємось приєднувати нових членів до 28-го Відділу УРСоюзу.

В 1954-му році загальні збори нашого Товариства рішили змінити статут і назву: опущено "Допомогове Товариство", а залишено тільки назву "ім. Тараса Шевченка" та "28-ий відділ УРСоюзу". Гроші з допомогоюї каси Товариства розділено поміж тих членів, що до нього належали.

Наплив нової іміграції в останніх роках до З'єднаних Держав Америки причинився до більшого зросту членства у 28-ім Відділі УРСоюзу. Відділ тепер начисляє старших членів 185, дітей-членів 66, разом 251 членів. Наш Відділ в Нью Йорку числом членів є один з найбільших.

Ми дальше провадимо працю, започатковану нашими піонерами-основателями, які від часу мого вступлення до Товариства ім. Тараса Шевченка, Відділу 28-го УРСоюзу, були довголітніми урядниками: був-

ший довголітній і заслужений член Василь Бербець, який займав уряд голови, а відтак довгі роки секретаря, (тепер вже не живе); Олекса Лісецький займав уряд секретаря через кілька разів; Михайло Дусановський секретарював та був головою Товариства; Володимир Венгер через довший час був секретарем; Яків Стецкевич був головою (також уже не живе); Іван Горта, Стах Рудий, Панько Шуган, також займали уряди в Товаристві і Відділі. Через всі ці роки я займав уряд касира.

Закінчуючи свою скромну згадку про працю Товариства ім. Тараса Шевченка, Відділу 28-го, в день Золотого Ювілею Українського Робітничого Союзу, бажаю йому ще кращих успіхів та вдесятеро більшого числа членів з кінцем п'ятдесятого року його існування.

Микола Кизима

ВІДДІЛ 272 УРСОЮЗУ ІМ. ГРИЦЬКА ЧУПРИНКИ в Дітройті, Миш.

В другій половині 1920-тих років українські комунофіли вели посиленій наступ на УРСоюз з метою захопити його в свої руки на VII Конвенції, що мала відбутися в травні 1929 р. Щоб тій небезпеці протидіяти і в зв'язку з нею, виринула серед групи українських громадян у Дітройті думка заснувати новий Відділ УРС. В тій цілі та група скликала на 8 грудня 1928 р. основуючі збори, на яких старий союзовець Ілько Шкварок, що з Нью Йорку переселився на деякий час до Дітройту, пояснив значення і цілі УРСоюзу та потребу заснування в Дітройті нового Відділу. Зібраним громадянам думка про заснування ново-Відділу подобалася, про що свідчить та обставина, що на тих перших зборах в члени УРСоюзу вписалося 40 дорослих і 5 дітей. Цей новозаснований Відділ, що одержав чергове ч. 272, прийняв назву "Відділ імені Грицька Чупринки". В склад першої Управи Відділу ввійшли: Ілько Шкварок, голова; Ілько Дмитришин, заступник голови; Василь Лазечко, фін. секретар; Теодор Зарембський, рекордовий секретар; Пилип Бурій, скарбник. На VII Конвенцію в травні 1929 р. Відділ вислав делегата, Павла Ленчука, який на цій Конвенції враз з делегатами від інших Відділів звів боротьбу з українськими комунофілами і не допустив до захоплення ними УРСоюзу. Наслідок поразки комунофілів на VII Конвенції був такий, що на наступних Конвенціях вже не було небезпеки захоплення ними УРСоюзу. Наш Відділ невпинно ріс щодо кількості членів так, що на Конвенцію в р. 1933 вислав вже 2 делегатів, а на наступні Конвенції навіть по 3 делегати.

Про ріст і силу Відділу ч. 272 свідчить та обставина, що він впродовж 31 року своєї діяльності вислав централі УРС членських премій і інших вplat на поважну суму \$141,892.82, а в останніх роках вислав коло \$10,000 річно. На кінець 1959 року Відділ мав 245 дорослих членів і 67 дітей.

Наш Відділ не обмежувався тільки до забезпеченої діяльності. Він приділяв пильну увагу також справам культурно-освітнім, гуманітарним і допомоговим, зокрема устроював лекції, давав вистави, пікніки і т. п. та фінансово підтримував всякі українські культурно-освітні та допомогово-гуманітарні почини так тут в Америці, як і на рідних землях. На те Відділ впродовж років 1928-1959 видав суму \$5,626.73. Нема тут місця на те, щоб подрібно подати, на які цілі та сума була витрачена, але варто згадати хоч найважливіші, а саме: в р. 1930 Відділ вислав на Український Робітничий Дім у Львові \$157.40, а опісля вислав на ту саму ціль \$108.00, на видання творів М. Драгоманова \$125.00, на пам'ятник Т. Шевченкові в Дітройті \$158.90, а до \$800.00 виплатив на допомогу своїм членам. Окремо треба згадати про те, що Відділ від кількох років складає на Українську Національну Раду по \$20.00 кожного року та є членом УККА і вплачує щорічно свою членську вкладку.

Відділ брав теж діяльну участь в загальногромадських українських організаціях через своїх делегатів, а зокрема в дітройтському Відділі "Оборони України", в дітройтській "Українській Громадській Раді", а від 1939 року в "Федерації Американських Українців стейту Мишиген".

В 1960 р. до Управи Відділу входять: І. Бойко, голова; А. Когут, заступник голови; В. Лазечко (без перерви від 1928 р.), фін. секретар, скарбник та організатор, В. Лисий, рек. секретар.

В. Лазечко

ІСТОРІЯ 49 ВІДДІЛУ УРСОЮЗУ ІМ. АДАМА КОЦКА (Трентон, Нью Джерзи)

16 квітня 1911-го року, 14 осіб, а саме — Ревага Петро, Скоропад Яцко, Ботримчук Микола, Білецький Іван, Шеремета Семен, Гавришкевич Іван, Лапець Прокіп, Черкас Петро, Чехут Олекса, Чехут Андрій, Судоль Сильвестер, Котельницький Семен, Чехут Василь і Пуцан Кіндрат, оснували в Трентоні 49 Відділ УРСоюзу. З них живі на сьогодні і є членами відділу чотири особи: Ревага Петро, Чехут Андрій, Пуцан Кіндрат і Чехут Василь.

Приходилось переборювати багато труднощів, особливо в повоєнні роки і в роки депресії; були часи, коли здавалось, що ось-ось відділ перестане існувати. Але група членів, відданих справі Союзу, як Ревага Петро, Чехут Андрій, Пуцан Кіндрат, Бородайкевич Михайло, Купецкий Теодор, Кавка Григорій, Чехут Василь, Бірбан Григорій та померші — Судоль Сильвестер, Цалковський і Чмир Григорій з під-

тримкою інших членів, перемагали труднощі і відділ не тільки продовжував існувати, а поступово зростав. На місце старших членів, що відходили від нас, приходили нові, і в 1936 році відділ мав вже 43 члени. З посиленням праці в приєднуванні нових членів, відділ зростає і на 1949 рік мав 67 членів (55 дорослих і 12 дітей), на суму за безпечення 44,580 доларів.

З приїздом нової іміграції, завдяки активності організаторів з централі Союзу та організатора нашого відділу п. Григорія Бірбана, наш відділ має тепер 205 членів (153 дорослих і 52 дітей), які мають 218 поліс на суму 150,100 доларів. Відділ має допомогову касу хворих, з якої за час від 1-го січня 1949 року, виплатив членам каси допомоги з приводу хворости 2,428 доларів, не враховуючи сюди одноразових допомог і інших видатків. 1958 року утворено при відділі адміністративний фонд, з якого покривається всі адміністративні видатки, як оплату урядників відділу, за користування залі на збори, поштові та канцелярійні видатки, а також з цього фонду має змогу робити пожертви на національні цілі, та вшановувати своїх померших членів вінками.

Відділ бере живу участь у громадському житті української громади Трентону. До розвитку і чіткої праці відділу причинились за час свого урядування Микола Нагірняк, що був головою управи з 1952 року по 1955 рік включно, який присвятив багато праці для впорядкування статуту відділу і який знову цього року вибраний заступником голови; Сергій Захвалинський, що був рекордовим секретарем на протязі чотирьох років, і другі члени управи.

Тепер головою управи четвертий рік підряд, є активний, енергійний член відділу Борис Качуровський, а фінансовим секретарем вже сім років підряд Григорій Бірбан, що за 37 років членства у відділі бував неодноразово вибраний до управи на різні посади, і, можна сказати, що дякуючи його організаторській активності, наш відділ продовжує зростати.

**Управа 49 Відділу УРС ім. Адама Коцка
в Трентоні, Нью Джерси**

З ЖИТТЯ ВІДДІЛУ 8 УРС В МЕРИДЕНІ, КОНН.

До міста Мериден приїздило мало наших людей, але багато Польків. Вони мали добрих організаторів, котрі подбали про свою колонію. Коли яка наша душа заблукала сюди, то пропадала в польським морю. Аж з приїздом п. А. Маланчука, п. Салабаїв і Саламандрів вдалось в 1909 році зорганізувати Т-во "Запорозька Січ". Першими членами були А. Маланчук, П. Салабай, М. Саламандра, В. Зубик і Н. Саламандра. Перші збори відбулися у вересні 1909 р. в домі п. М. Салабая. Вибрали тоді уряд товариства: А. Маланчук, кошовий; М. Саламандра,

писар; В. Зубик, скарбник. Товариство взялось щиро до праці і почало витягати наших людей з чужого моря. Тяжка то була праця. Ми не тратили надії; робили всякі старання, щоб зорганізувати своїх людей. Основники, тоді ще молоді люди, дбали, щоб піднести наше українське життя. Почались знайомства зі сусідніми громадами, як Нью Бритин, Нью Гевин і Ансонія. Молоді хлопці не щадили ані часу, ані гроша на поїздки. В році 1910 був на перший організаційний з'їзд Союзу в Скрентоні висланий як делегат А. Маланчук. По повероті нашого делегата товариство стало Відділом 8 УРСоюзу. Тоді почалась оживлена праця, почали приїздити з інших місцевостей: родини Дмитерки, Горбачуки. В році 1911 засновано читальню "Просвіти". Товариство винаймило порожній склеп, примістило в нім читальню, а п. А. Маланчук дарував свою бібліотеку. Відділ 8-ий гарно розвивався і на першу конвенцію в Гарисбурзі з Відділу поїхало двох представників — п. А. Маланчук, як гол. контрольор і п. М. Саламандра, як делегат.

У міжчасі змінили назву товариства на "Поступ". До Першої Світової Війни українська громада була вже досить численна. По війні почала наша громада маліти: багато виїхало до краю молодих женитися, а інші осідались в містах, де були численніші наші громади. І з такої колись активної громади лишилось нас небагато. Нова еміграція не прибула до нашого міста. Пару родин з початком теперішньої імміграції були приїхали до Меридену, але побачили, що тут вже нема багато наших людей, ні церкви, ні Народного Дому, і головне, нашої школи, то по кількох місяцях виїхали до більших громад. Тут живе тепер кільканадцять наших братів зі Закарпаття і була навіть спроба перед Першою Світовою Війною збудувати з ними спільно церкву, але до згоди з ними, на жаль, не прийшло. Вигляди української громади в Меридені малі. З основників осталося тільки двох в живих, А. Маланчук, перший голова конвенції УРС і п. Салабай, теперішній голова Відділу. Теперішній уряд: П. Салабай, голова; І. Горбачук, касир; М. Дмитерко, секретар.

Д. Дмитерко

КОРОТКА ІСТОРІЯ 299 ВІДДІЛУ УРСОЮЗУ В ОШАВІ, КАНАДА

Наш відділ 299 УРС в Ошаві був заснований в грудні 1939 року. Ініціаторами цього відділу були: М. Гарасимчук, який, довідавшись про існування УРС, почав з його централею переписку і від неї дізнався, що в Ошаві вже є один самостійний член з 1937 року і називається Степан Задорожний. Ці перші два одностійні знайшли третього, С. Рибак, і вже втрьох почали творити відділ з вірою, що ще двох членів вони знайдуть скоро, щоб був повноправний офіційний відділ. Та на чет-

вертого прийшлося чекати до липня, а на п'ятого до жовтня 1940 року. І вже з цього часу наш відділ поступово зростав. Із засновників та нових членів відділу, які фігурують в архівах протоколів, зустрічаються такі члени в Управі: М. Гарасимчук, С. Задорожний, М. Мельничук, який вписався до Союзу ще в 1940 році, а пізніше вписав всю свою родину та багато приєднав нових членів. Протоколи відділу говорять, що покійний уже М. Мельничук був два роки головою відділу, два роки заступником, два роки фінансовим секретарем, а чотири роки рекордовим секретарем. Та струджений працею передчасно вмер 7-го січня, на Різдво Христове, 1954 року. Хай Тобі, Любий Друже, Мироне, канадійська земля буде легкою, а добра згадка про Тебе вічною.

Другий член, М. Дутчак, на протязі восьми років був головою та заступником голови відділу. Такі прізвища, як Д. Кочій, П. Загребельний, І. Владика, А. Тимочко, І. Шеремета зустрічаємо на протязі років в Управі, виконуючих ті чи інші обов'язки. Але одно стало зустрічаємо прізвище від 1939 року по сьогодні, це — С. Задорожний. Він продовж двадцяти років є все записаний в управі відділу як виконавець того чи іншого обов'язку, починаючи від голови до опікуна, хворих та організатора нових членів, яких він найбільше приєднав. Не дивлячись на його старший вік до сьогодні він є найбільшим двигуном відділу та з невичерпною енергією працює і тепер фінансовим секретарем, якого праця є найважливішою та найбільш утяжливою. Наші фінансові секретарі — М. Гарасимчук, Д. Кочій, Є. Лисицький, М. Мельничук, С. Задорожний та інші все дбали про те, щоб членські вкладки були зібрані і вчасно відіслані до Головної Канцелярії. Коли в 1940 році збирали членських вкладок \$62.44, то в 1959 вже \$3,218.00. Відділ тепер має сто дорослих та 25 дітей-членів. Дня 14 травня цього року наш відділ рішив з відповідною програмою відбутися 50-річний УР Союзу і 20-річний ювілей Відділу.

Наш відділ на поклик Головної Управи Союзу завжди відгукувався з своєю поміччю на допомогу різним потребам: як поміч при творенні Карпатської України, видаванні журналу в англійській мові "Українське Життя", збігцям з Рідних Земель по другій світовій війні, будові народних домів на батьківщині, на пресовий фонд "Народної Волі", допомога моральна і матеріальна українській визвольній справі через зв'язок з УНРадою, в будові пам'ятника І. Франка, як також відгукнувся по своїй матеріальній спроможності на підтримку стипендійного фонду ім. І. Франка, на побудову пам'ятника Т. Шевченка в Канаді дали з каси відділу та перевели збірку між членами, як також весь час несли всесторонню допомогу, як моральну так і матеріальну, своїм потребуючим членам.

Г. Лисицький
секретар

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ У МОНТРЕАЛІ (КВЕБЕК, КАНАДА)

Історія оснування перших відділів УРСоюзу в Монтреалі не дуже давна. Починається вона з 1939 року, коли зорганізовано там перший відділ УРС, а саме ч. 294, Товариство "Злука". Його першим головою був П. Дорожовський, а довголітнім секретарем Л. Качка. Цей відділ живий до сьогодні і начисляє 168 членів. Обов'язки секретаря виконує тепер Б. Балицький.

Другий з черги відділ оснований в 1940 р. Це "Освітнє Товариство", Відділ 308 УРС. Його першим головою був П. Марцинюк, а секретарем через довгий час С. Батрин. При кінці 1959 року його члени перейшли з переступними листами до відділів 26-го і 42-го.

У лютні 1941 р. зорганізовано Відділ 42 УРС, Товариство "Дністер" при "Союзі бувших Українських Вояків". Першим головою був С. Підвисоцький, а секретарем — Д. Брацюк. Цей відділ був одним з активніших відділів УРСоюзу в Монтреалі, брав активну участь у громадському житті. Теперішнім головою відділу є В. Козуляк, а секретарем, бувший радний УРСоюзу, С. Підвисоцький. Цей відділ постійно зростає і начисляє тепер 172 члени. Четвертий з ряду відділ заложено в 1943 р. під числом 307 — "Товариство Української Молоді". Головою став Я. Штим, а секретарем був довгий час І. Сербин. Цей відділ начисляє сьогодні 49 членів, а провадить його секретар І. Гарасимович.

По довшій перерві зорганізувався у травні 1949 р., за почином Д. Брацюка, Відділ УРСоюзу 26, Товариство "Відродження", який у скорому часі зріс поважно щодо кількості членів та дав поштовх іншим відділам до більшої активності в організуванні нових членів. Завдяки активній участі -більшості членів цього відділу у загальногромадському житті, цей відділ підніс престиж УРСоюзу в очах української спільноти в Монтреалі, як передової української асекураційної і громадської установи. За ініціативою цього відділу створився в 1950 році з представників усіх монтреальських відділів перший у Монтреалі "Міжвідділовий Комітет", який дав почин до створення подібних комітетів в інших місцевостях Канади. Головою Відділу 26 УРСоюзу є тепер Д. Брацюк, а секретарем В. Грицай (від заснування). Цей відділ є даліше активним, постійно зростає і нараховує сьогодні 238 членів (це найбільший відділ у Монтреалі, а другий щодо величини в Канаді).

У серпні 1950 р. постав ще Відділ 289 УРСоюзу, Товариство "Соборність". Основником цього відділу був організатор В. Грицай, першим головою В. Хомик, а секретарем Є. Оборонів (до сьогодні). Відділ, хоч невеликий (31 член), проявляє всетаки активність. Місце осідку — Лашін, Квебек.

У серпні 1951 р. зорганізовано Відділ 316 УРСоюзу ім. І. Боберського при спортовому Товаристві "Україна". Основником цього відділу був орг. В. Грицай, першим головою був М. Білас, а секретарем М. Шмотолоха. Цей відділ розвивався дуже гарно, та опісля з причини виїзду секретаря підував на 50% щодо числа членів (сьогодні всього 28 членів). Секретарем відділу є тепер П. Гупалівський.

У липні 1952 р. зорганізувався з членів СУЖЕРО Відділ 326 УР Союзу, Товариство “Каменярі”, який нараховує тепер 32 члени. Секретарем від початку є М. Жовтоніжка. Цей відділ поступово зростає.

У серпні 1952 р. постав, у наслідок розрядження внутрішнього напруження у Відділі 289 УРСоюзу, новий Відділ 328 УРСоюзу — Товариство ім. М. Залізняка, якого секретарем став А. Білоцерковський і є ним до сьогодні. Стан членів — 37. Відділ зростає, хоч і поволі, завдяки активності його секретаря.

Відділ 329 УРСоюзу, Товариство “Полтава”, заснований організатором П. Яворським в 1954 році, не вдержався як самостійний відділ з причини браку допливу нових членів.

В цілому Монреалі (разом з Лашіном) начисляємо сьогодні 8 активних відділів із загальним числом 769 членів. Якщо відділові урядники присвятять у майбутньому більше уваги своїм відділам та заактивізують себе у ділянці організування нових членів, то є надія, що монреальські відділи зростуть членством, бо ще не всі можливості в Монреалі вичерпані.

У червні 1950 р. після XII-ої Головної Конвенції, за почином 26-го відділу зорганізувався в Монреалі “Міжвідділовий Комітет” для відсвяткування 40-ліття існування УРСоюзу. В склад цього комітету ввійшли голови і секретарі усіх місцевих відділів та деякі активніші члени, і зпоміж них вибрано ексекутиву комітету. Тому, що життя виказало потребу і доцільність дальшого існування такого комітету для координування організаційної громадської праці в терені та для репрезентації назовні, уложено окремий правильник, в якому устійнено назву комітету — “Координаційний Комітет Відділів УРСоюзу в Монреалі”, — накреслено рямці його діяння. На протязі десяти років свого існування цей комітет сповняв свої завдання як міг та як на це позволяли льокальні обставини. Обов'язки голови комітету виконували на зміну С. Підвисоцький і В. Грицай, а секретарями були М. Шмотолоха, а опісля Б. Балицький. Заходами комітету влаштовано декілька Союзових імпрез, кілька місцевих конференцій з представниками Головного Уряду УРСоюзу, як теж комітет брав активну участь у двох конференціях канадійських відділів, що відбулися в Торонті з метою вирішення важливих актуальних Союзових справ на терені Канади. У цю пору комітет зайнятий підготовкою відсвяткування 50-літнього ювілею УРСоюзу.

Монреал, це найдалше висунена на Схід Канади Союзова станиця, бере дальше живу участь у житті нашого Союзу та інших українських громадських організацій, заховуючи прямолінійність і ставляючи добро нашої заслуженої організації вище всяких локальних амбіцій.

Д-р Володимир Грицай

НЕМОВЛЯ ЮВІЛЯТА — УРСОЮЗУ

Завдяки наполегливим старанням, 18 осіб, в місті Шикаго, в грудні 1951 р., українська громада заснувала Відділ 317 УРСоюзу. А в лютому 1952 року, згідно з протоколом Ч. 1 загальні збори ухвалили пропозицію п. В. Бражника присвоїти цьому відділові ім'я СИМОНА ПЕТЛЮРИ. І тепер, коли порівняти вік Від. 317 Симона Петлюри з віком ЮВІЛЯТА — УРСоюзу, то наш відділ, на правду, — немовля. Але, коли все те охопити, що цей відділ надбав кропітливою працею, з дня свого заснування, і, як щоб хто знайшовся намалювати із цієї праці картину суворих ліній, то кожний побачив би, що це великий і міцний з громади чоловік. Безумовно, — хорони нас Боже, — нам така малярська робота не під силу. Таке полотно може бути поплечу лише тій людині, що володіє метким пером та українською упертістю, котра всім нам, Українцям, запашна й тягуча, ніби той травневий мед.

Отже, хто любить, або тільки цікавиться українською землею та її сучасною людиною — будь ласка — пригляньтеся до 317 відділу, до його праці . . . Звичайно, в цій організованій громадській клітині не все є так, як це б нам із вами бажалось, але в цьому відділі багато більше досягнень, ніж ми зуміємо про себе подумати. А все це можна пояснити тільки тим, що цьому відділі скупчилися люди, переважно, з підсоветських катакомбів. Що собою уявляють советські катакомби? Це відомо всім, отже не треба згадувати.

Бувало зійдуться члени відділу на загальні річні збори, щоб вислухати відчитати урядників та звіт контрольної комісії й дати свої поради в черзі дискусій і разом із тим накреслять чергові завдання на наступний рік. І диву дивуєшся, слухаючи земляків, якто кожен диспутант по-господарчому підходить до грядущої справи. Так само у виконанні роботи не практикувалося ні урядниками ні рядовим членством відділу засвоєну емігрантами декоративну обіцянку. Навпаки, до кожного питання й діла — всі підходили серйозно, діловито, і виконували свої обов'язки сумлінно. Досить тільки згадати, що Відділ 317 ім. Симона Петлюри жертвував із фондів своєї товариської каси. Наприклад:

По жертва на побудову Св. Храму в Парижі	\$ 75.00
” ” фінансові потреби церкви Св. Софії	50.00
” ” фінансові потреби церкви Св. Покрови	75.00
” ” У. Н. Раду	175.00
” ” дім старших членів УРСоюзу	60.00
” ” капелю бандуристів	60.00
Будинок О Д У М	75.00
членські вкладки до У К К А	60.00
допомога дружині С. В. ПЕТЛЮРИ, Ользі Опанасівні	50.00
фінансова допомога комітетові Волковця	250.00
допомога членам 317 відділу	\$ 450.00

Та коли додати до цих видатків ще дрібніші пожертви, котрі так численні своєю кількістю, то годі їх перерахувати. Таким чином, все це виконали люди доброї волі, під проводом своїх урядників. Отже, тепер треба ще згадати імена бодай тих урядників, що підспіль по

кілька років трудилися на користь 317 від., а разом із тим і на нашу Фортецю — УРСоюз.

Перший і кількарічний голова 317 від. п. В. Бражник, другий п. М. Радченко; фінансовий секретар відділу п. Г. Шкребець, рекордовий секретар відділу п. П. Коновал; контрольна комісія: п. п. К. Луппо, М. Шаблій, М. Сущенко. Всі вище перечислені та й ті урядники із членами контрольної комісії, що імена їх тут не згадано, — всі вони разом причинилися своїми клопотами та працею, до того, що наш відділ більш-менш мав постійну кількість членів, аж до дня ювілею УРСоюзу. І нарешті з великою пошаною відзначаємо нашого активного члена п. Олександра Ластовського, як лагідну й зразкову людину нашого відділу.

Урядники та контрольна комісія Відділу 317 ім. Симона Петлюри в день золотого ювілею УРСоюзу вітають: Головних урядників централі, та радних, контрольні комісії, урядників та членів усіх відділів УРСоюзу:

Урядники Відділу 317 ім. Симона Петлюри:

Голова — Г. Шкребець; фін. секретар — Д. Кірев;
рекордовий секретар — Т. Гарасько

УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКЕ ТОВАРИСТВО, ВІДДІЛ 90 УРСОЮЗУ

В три роки по заснуванні Українського Робітничого Союзу зорганізувався його 90-тий Відділ на терені міста Дітройту. Ініціатором і організатором його був знаний старшій українській іміграції колишній член Т-ва "Гайдамаків", місцевий громадський діяч Дмитро Підгайний. Відділ ч. 90 зорганізувався 13-го грудня 1913 року на західній стороні міста Дітройту. Початкова назва цього відділу була така: Товариство "Поділля", 90-тий Відділ УРС.

В три роки пізніше цей Відділ переніс свою льокацію на східню сторону міста Дітройту, до Гемтремку (до Укр. Нар. Дому при Грейлінг вулиці).

По вибуху великої революції в Росії і в Україні в 1917 р. українські робітники в Америці привітали гаряче цю революцію, в якій "трісла тюрма народів" і повстала незалежна Українська Народна Республіка з її першим президентом Мих. Грушевським і прем'єром відродженої України В. Винниченком. Відтак по перевороті большевиків в Україні постала УССР, яка мала свій вплив на членів 90-го відділу, бо вони перемінили його назву з тов. "Поділля" на тов. "Радянська Україна". І ця назва проіснувала на 90-му відділі до 1945 року, коли її загальними зборами змінено на Українсько-Американське Товариство, Відділ ч. 90 УРС.

Українсько-Американське Товариство, Відділ 90 УРС, начислює тепер 82 дорослих членів і 23 дітей і є одним з чинних відділів УРС в громадських працях в Дітройті, як в Українській Федерації, Метрополітальнім відділі УКК й других українських організаціях.

Управа на 1960 рік є така: Микита Ковальчук — голова, Михайло Хомик — заст. голови, Дмитро Самар — рек. писар і Вінкентій Соболю — фін. писар.

Українсько-Американське Товариство, Відділ 90 УРС, відбуває постійно свої збори в кожну другу неділю в місяці від год. 12-ої в полудне, в Українськiм Американськiм Осередку при Карпентер і Митчел вулицях в північно-східнім секторі Дітройту. Річні збори відбуває в місяці грудні, а адміністраційне діловодство замикає кожного року з кінцем місяця листопада.

В. С.

ТОВАРИСТВО ІМ. М. СІЧИНСЬКОГО, ВІДДІЛ 181 УРС

Відділ 181, Товариство ім. Мирослава Січинського — було засноване в грудні 1928 року. Перші члени були: Степан Лемішка, Марія Лемішка, Михайло Радимський, Анна Радимська, Степан Гурбель, Михайлина Гурбель, Михайло Заплітний. Тоді вибрано такий уряд: Степан Гурбель, голова; Степан Лемішка, секретар; Михайло Заплітний, касир.

Відділ зростав так, що до 1931 року зорганізувалось разом 24 членів. Відділ займався народними справами і брав участь у збірках на народні цілі. Він скликав віча і улаштував лекції. При відділі діяв також відділ "Оборони України", котрий пізніше перебрав усю громадську діяльність.

Відділ 181 займався збірками і помагав Рідному Краєві, як наприклад: на Освітний Фонд у Західній Україні вислано \$282.20; на Український Робітничий Дім у Львові \$50.00; на політичних в'язнів \$495.00; на інвалідів \$270.00; Комітетові Допомоги Вдовам і Сиротам \$265.00; на допомогу студентам \$25.00. Разом вислано до Рідного Краю \$1,105. Всі посвідки на повищу суму знаходяться у теперішнього касира відділу.

Тепер Відділ 181 зріс до 50 членів.

Відділ 181 УРСоюзу бажає з нагоди 50-літнього ювілею доброго розвитку нашій організації і його членам кріпкого здоров'я.

За Уряд 181 Відділу:

Михайло Заплітний, голова
Василь Копитко, секретар
Павло Демуш, касир

ВІДДІЛ 88 УРСОЮЗУ В ФИЛАДЕЛФІ, ПА., БАТЬКОВІ СОЮЗОВІ

Відділ 88 УРСоюзу ім. Богдана Хмельницького основано дня 20 липня 1949 року, за почином Дмитра Василящук і проф. М. Дворяна. Теперішня управа Відділу: Степан Олексюк, голова; Дмитро Василящук, секретар; Григорій Іней, заст. голови; Ілько Михайлюк, скарбник; члени управи — Сергій Козичар, Ілько Шкром'юк, Дмитро Федорійчук; контрольна комісія — Андрій Дідківський, інж. Микола Матвіїв, Дмитро Михайлюк. Відділ складається з новоприбулих від часу 1949 року і має тепер 253 членів. Управа закликає Українців міста Філадельфії і околиці вписуватися в члени УРСоюзу.

З нагоди золотого ювілею нашого Батька-Союзу, висилає Відділ 88 свої найщиріші побажання цілому Українському Робітничому Союзові, його Виконавчому Комітетові, Головним Радним, Контрольній Комісії та всім членам Союзу в ЗДА і Канаді. Бажаємо сердечно найліпших успіхів в їхній праці для добра УРСоюзу, а при тім також для добра Америки і Канади та для визволення України і відбудови її незалежної державности.

Клонимо голову перед піонерами-основниками УРСоюзу, що вже відійшли від нас у вічність і перед тими, що живуть між нами. Передаємо щирий привіт усім Українцям в Україні і у вільнім світі. Вітаємо всі українські національно-громадські та релігійні організації. Вітаємо Українську Національну Раду і її Виконавчий Орган. Бажаємо доброго успіху в їхній праці — Українській Вільній Громаді Америки та ДУКЦА.

Дмитро Василящук

Рекорд. секретар Відділу 88 УРС
631 N. 7th Street, Philadelphia 23, Pa.

ВІДДІЛ 172 УРС, Т-ВО “ЗАПОРОЗЬКА СІЧ”, у Геркімері, Н. Й.

“Запорозька Січ” зорганізована 30 серпня 1914 р. з 17 членів. Основні збори відбулися в домі Василя Беднарчука. Перші організатори — Іван Чех і Іван Німий. Перші урядники — Іван Білявський, предсідник; Василь Кузьняк, секретар; Йосип Наконечний, касир. Відділ платив від початку членам допомогу, зокрема під час депресії. Тим він розвинувся до теперішньої сили. Наша українська громада не є велика, бо коло 400 душ, але тут є два Відділи — УРС і УНС — та Український Народний Дім, є своя Церква і цвинтар і ще є в касі трохи грошей. Теперішній уряд: Петро Паньків, голова; Антін Осичка, секретар.

А. Осичка

ВІДДІЛ 15 УРСОЮЗУ В ГОЛІОКУ, МАСС.

Ілля Вавришин

Т-во ім. Тараса Шевченка, Відділ 15 УРСоюзу в Голіоку, Масс. засноване в листопаді місяці 1910 р. За 46 літ мого членства в Союзі пережилося багато.

Першим членом у Відділі був Михайло Беля, а головним радним Михайло Провода. Тоді була ще жива кров і хотілось працювати. Робили віча та відчити і тому вступали до товариства нові сили, збирали пожертви на народні цілі. В 1917 р. ми постарались перевести Український День, висилаючи жінок на вулиці міста, де зібрано сімсот доларів.

Праця членів нашого товариства не пішла марно. На початку 1930 р. старанням членів і других дооколичних громад ми уладили в містечку Амгерст, де є університет, величаву маніфестацію проти червоної Москви, на котру прибуло 1000 учасників з кількох стейтів Нової Англії — Коннектикоту, Род Айленду, Вермонту та інших. Славний хор О. Кошиця відбув в міській ратуші величавий концерт у присутності 500 осіб української і американської публіки. На протестній маніфестації говорив Омелян Рев'юк.

Праця в товаристві ішла гармонійно до 1919 р., доки не стався в товаристві розлом. При розломі нас певна частина членів лишилась вірною при УРСоюзі і за те нам причепили червону латку, бо в 1920 році трьох членів були арештовані. Це були брати Семен і В. Коваль і я. Арештовано нас за те, що ми ішли по слідах Драгоманова, Павлика та Івана Франка.

Праця в товаристві ішла гармонійно до 1919 р., доки не стався в товаристві розлом. При розломі нас певна частина членів лишилась вірною при УРСоюзі і за те нам причепили червону латку, бо в 1920 році трьох членів були арештовані. Це були брати Семен і В. Коваль і я. Арештовано нас за те, що ми ішли по слідах Драгоманова, Павлика та Івана Франка.

На закінчення скажу коротко: Наш Відділ малий, бо багато членів відійшло на вічний спочинок. Словняючи уряд відділового секретаря, я журюся тим, що й моя праця вневдовзі буде перервана, бо за пару місяців буде мені сімдесят чотири роки життя. Але боролися люди й Українці теж за краще життя, то ж хтось і по нас буде працювати для загального українського громадського добра.

**Ілля Вавришин,
відділовий секретар**

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В МАЯМІ, ФЛОРИДА

Українців приблизно 350 родин, що живуть тут постійно. Річно Українці з різних місцевостей цілої Америки і Канади приїжджають на вакації до Маями, приблизно у кількості яких 2500 душ.

Українська католицька громада має нову гарну церкву і нову залю при церкві. Українська православна громада купила дім, де відправляють Богослуження і мають приміщення, де справляють різного роду збори. Клуб Український Американський побудував таксамо гарну нову залю.

Українських товариств тут у Маямі є 11, хоч не всі проявляють однакову діяльність щодо справи української державности. Тепер є тут один відділ Українського Робітничого Союзу (Відділ 340), один відділ Українського Народного Союзу і один "Провидіння"; Союз Українок, Товариство Танцюристів, М. У. Н., Товариство Українсько-Американських Батьків, Клуб Молоді Української Католицької Церкви.

Від Т-ва Українсько-Американських Батьків М. Стефанів, голова і П. Пусило, секретар, скликали на збори українські парафії і всі товариства Маями і околиць; перші збори всіх делегатів відбулись 6-го вересня 1959, щоб для українських національних завдань обрати спільний Український Американський Центральний Комітет. На цих зборах вибрано управу: В. Остап'юк — голова, П. Пусило — секретар, І. Козира — скарбник.

ТОВАРИСТВО ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА, ВІДДІЛ 64 УРС

Відділ має осідок у місті Бофало, Н. Й. Заснований 2-го липня 1911 року. До першого уряду належали: Степан Пришлівський — президент; Василь Форостій — касир; Михайло Бурштинський — секретар. При заснуванні вступило до відділу 12 членів. Товариство зростало з кожним роком; сьогодні налічує 330 членів.

Історія Відділу є дуже добра. Члени брали активну участь у всіх ділянках українського національного життя в Америці. Організаційна діяльність відділу пішла значно вперед. Він зорганізував значне число нових членів для себе і піддержує інші відділи УРСоюзу в Бофало й околиці.

До уряду на 1960 рік входять: Теодор Пастернак — голова; Юрій Цегловий — заст. голови; Іван Пастернак — фінансовий секретар-касир; Микола Сорока — рекордовий секретар. Контрольори: Степан Паславський і Йосип Смолинський.

ВІДДІЛ 310 УРСОЮЗУ В ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Цей Відділ заснований 18 жовтня 1940 р. в Блекстоні, Массачусетс. Перенесений до Вунсакету, Р. Ай. в січні 1950 р. Відділ мав тоді 26 членів. Записок про перший уряд не передано з Блекстону. Перший уряд у Вунсакеті такий: Анна Дізінеро, голова; Марія Олівастро, касирка; Наталія Камфонік, фін. секретарка; Анна Зарічняк, рекорд. секретарка. За 10 років діяльності уряду Відділу в Вунсакеті він зріс до 57 членів. В тім часі уряд активно діяв не лише в організаційній ділянці, але й у громадських справах, улаштовуючи різні імпрези, дохід з яких розділював на різні загальні цілі. Теперішній уряд такий: Степан Макар, голова; Наталія Камфонік, касирка і фін. секретарка; Анна Зарічняк, рекорд. секретарка.

Наталія Камфонік

КОРОТКА ІСТОРІЯ Т-ВА “ЗАПОРОЗЬКА СІЧ”, 205 ВІДДІЛУ УРСОЮЗУ В ШИКАГО. ІЛЛ.

Писана історія 205 відділу починається від 1919 року. В той час відділ начислював 10 членів. Першим головою був Ст. Пітула, а секретарем та душею товариства був М. Стахняк. Громадська діяльність Товариства та його секретаря визначалася як “радикальна”. Нині Товариство має зареєстрованих 123 “січовиків”.

Першою союзовою родиною є Стахняки — 20 членів, друге місце зайняла родина Юрчаків — 19 членів. Найстаршим членом та піонером є М. Гуменяк, якому минуло 85 літ.

До найновіших подій належить те, що всі протоколи та історія відділу, які були присипані порохом та літами, через легковажність, одні опинилися на смітнику, а другі згоріли в печі.

Подав Йосип Медвецький
секретар

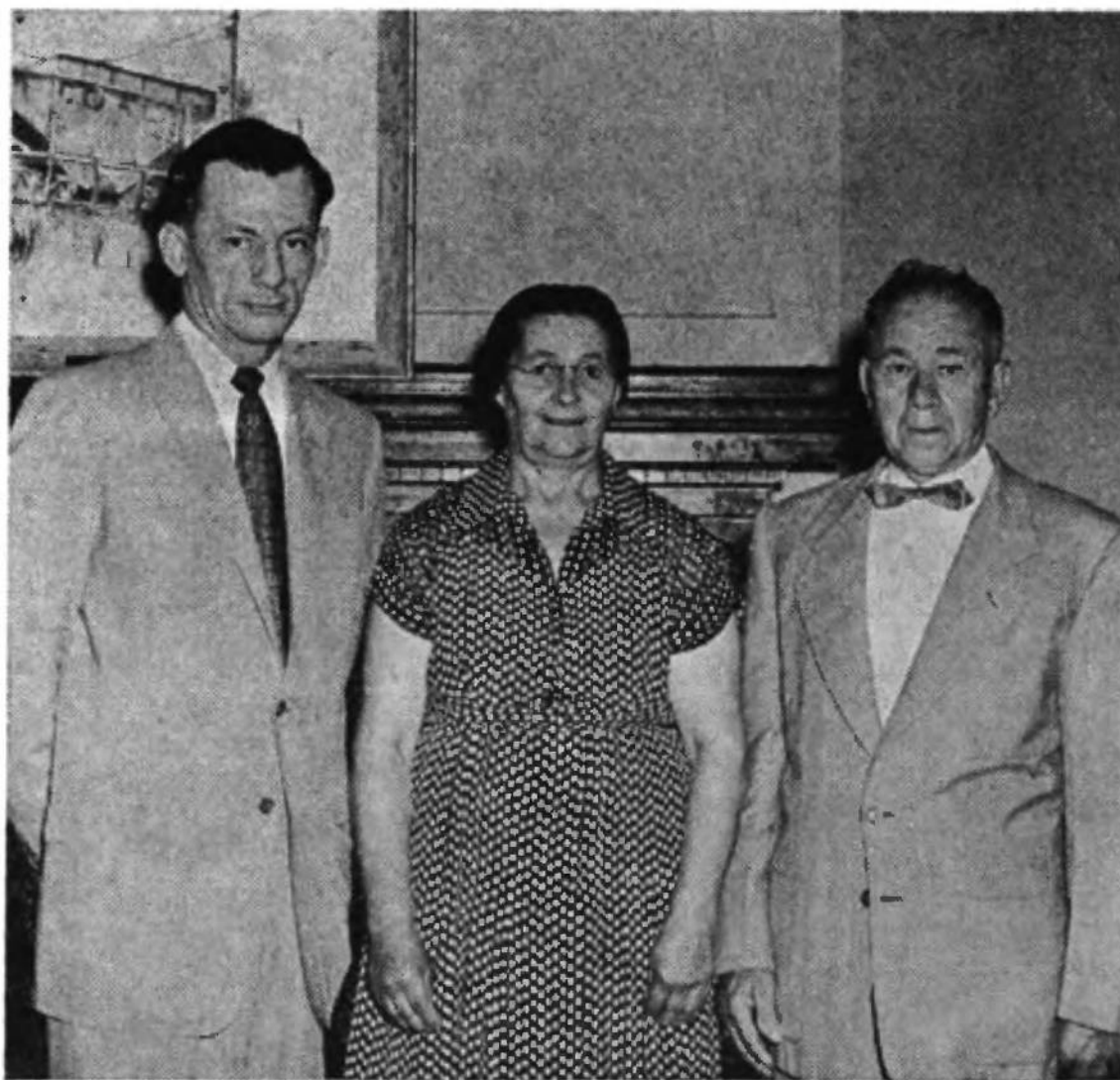

ВІДДІЛ 133 УРСОЮЗУ В ШИКАГО, ІЛЛ.

Братство св. Димитрія, Відділ 133 Українського Робітничого Союзу, заснований 2-го листопада 1913 року. Організаторами і урядниками були: Юрій Кончак та Іван Верхоляк. З-поміж перших членів ще живуть три члени: Юрій Кончак, Станислав Кучер і Кузьма Драган. За час існування того відділу, в роках 1913 до 1960, відійшло на вічний спочинок 16 членів.

Члени і урядники Відділу в році 1960 засилають щирий привіт у 50-ту річницю УРСоюзові, його урядникам і членству та бажають якнайкращого розвою на майбутнє.

Павло Пельц — голова; Панько Кончак — заступник голови; Станислав Кучер — касир; Ізидор Драган — заступник касира; Никола Сигерич — секретар; Никола Кончак — заступник секретаря. Контрольори: Йосип Демкович і Панько Кончак.

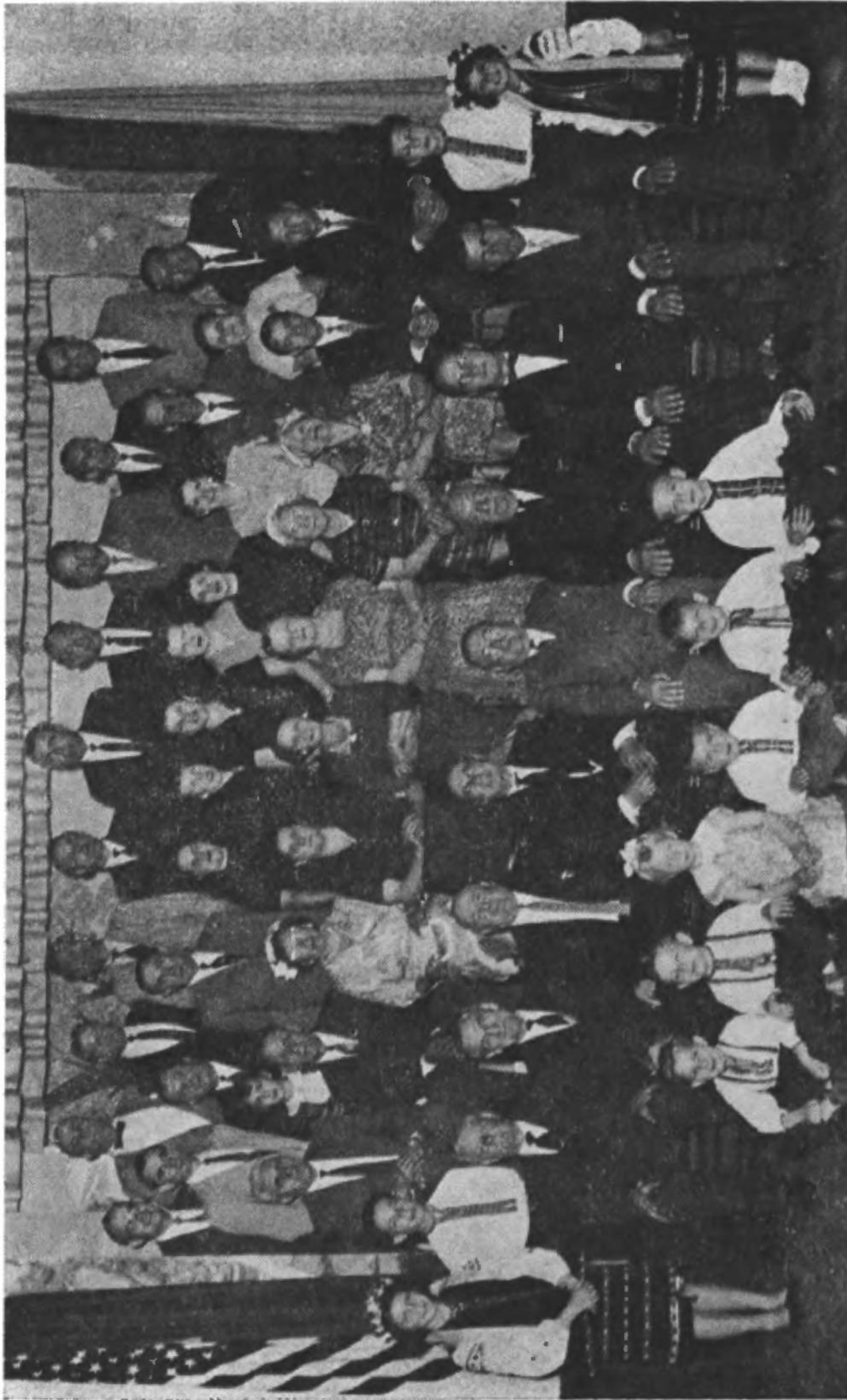

**Помічні працівники в централі УРСоюзу в 1960 році.
Зліва: Іван Бога, п. Ева Ференц і Максим Бучко.**

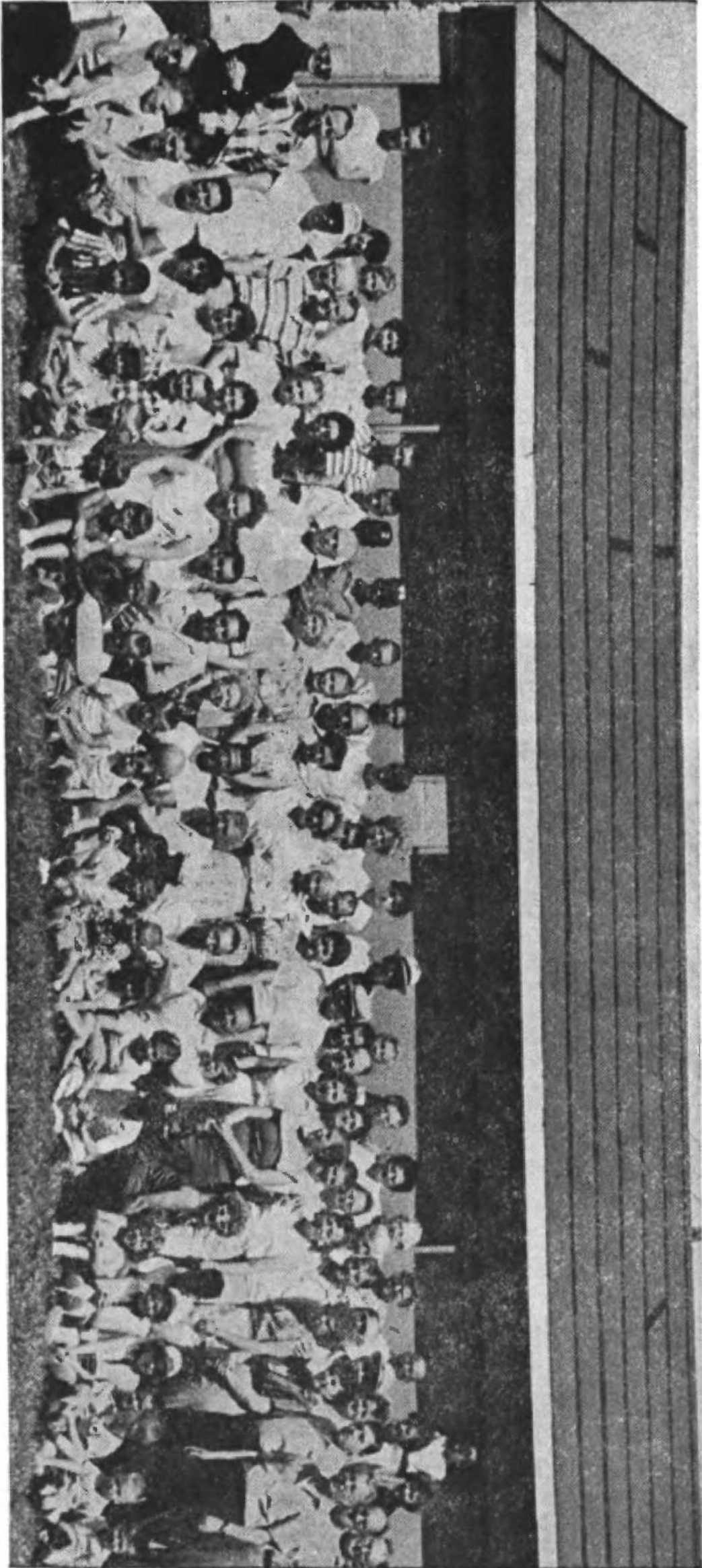

Члени Головної Ради, редактори, працівники Головної Канцелярії і друкарні "Народної Воли" УРСоюзу та гості на свідчаний вечері і заставі з нагоди річного засідання Головної Ради в Оселі УРСоюзу в Глен Спей, Н. Я. в 1959 році.

ВІДДІЛ 30 УРСОЮЗУ В БРИДЖПОРТІ, КОНІ.

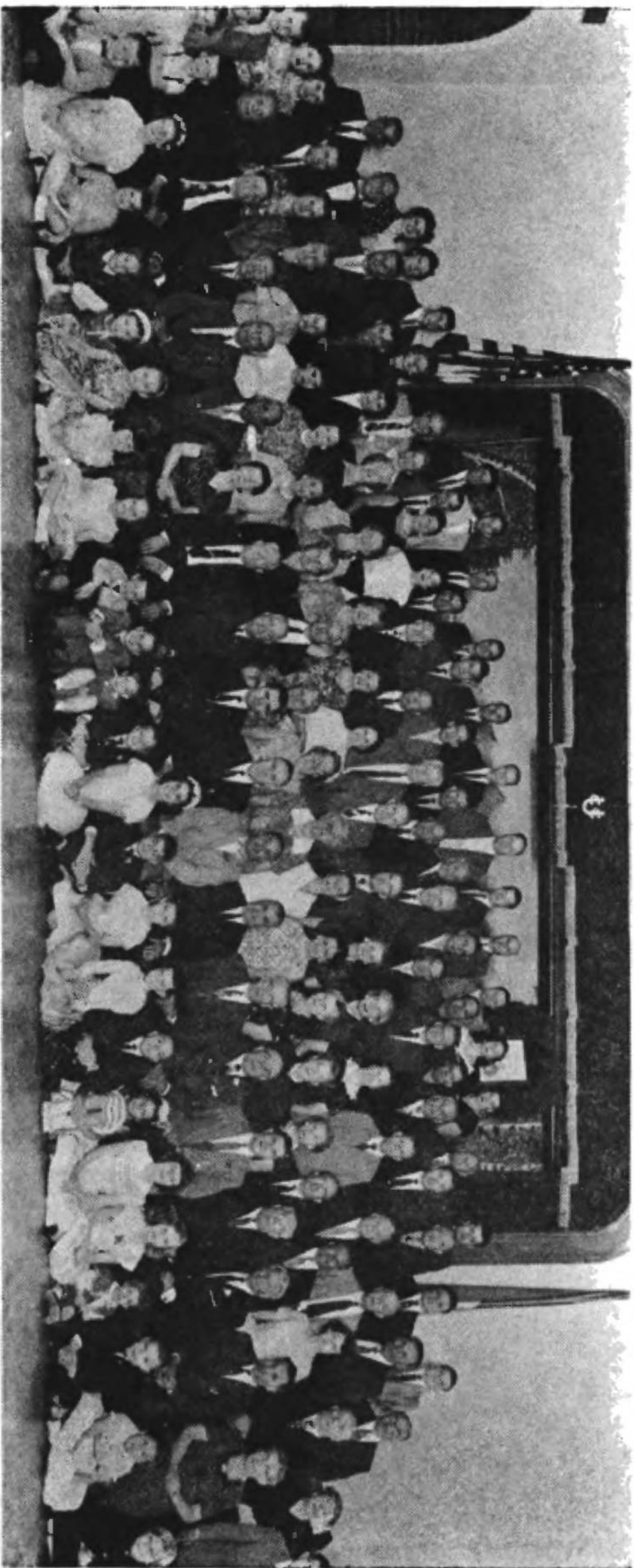

UKRAINIAN PROGRESSIVE POLITICAL CLUB
IN SCRANTON, PA.

U.W.A. YOUTH LEAGUE OF LACKAWANNA COUNTY
SCRANTON, PA.

ВІДЦІГ 244 УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СЬЮЗУ В РОЧЕСТЕРІ, Н. Я.

Теперішній Уряд цього відділу такий: голова — Василь Іванців; заступник голови — Теодор Олексин; секретар Іван Олексин; заступник секретаря — Меля Дмитрів; касир — Іван Санягурський; заст. касира — Наталія Дорофей. Опікуни хворих — Степ Ковтух і Іштат Греновський. Відділ має тепер, з кінцем червня 1960 року, 563 членів.

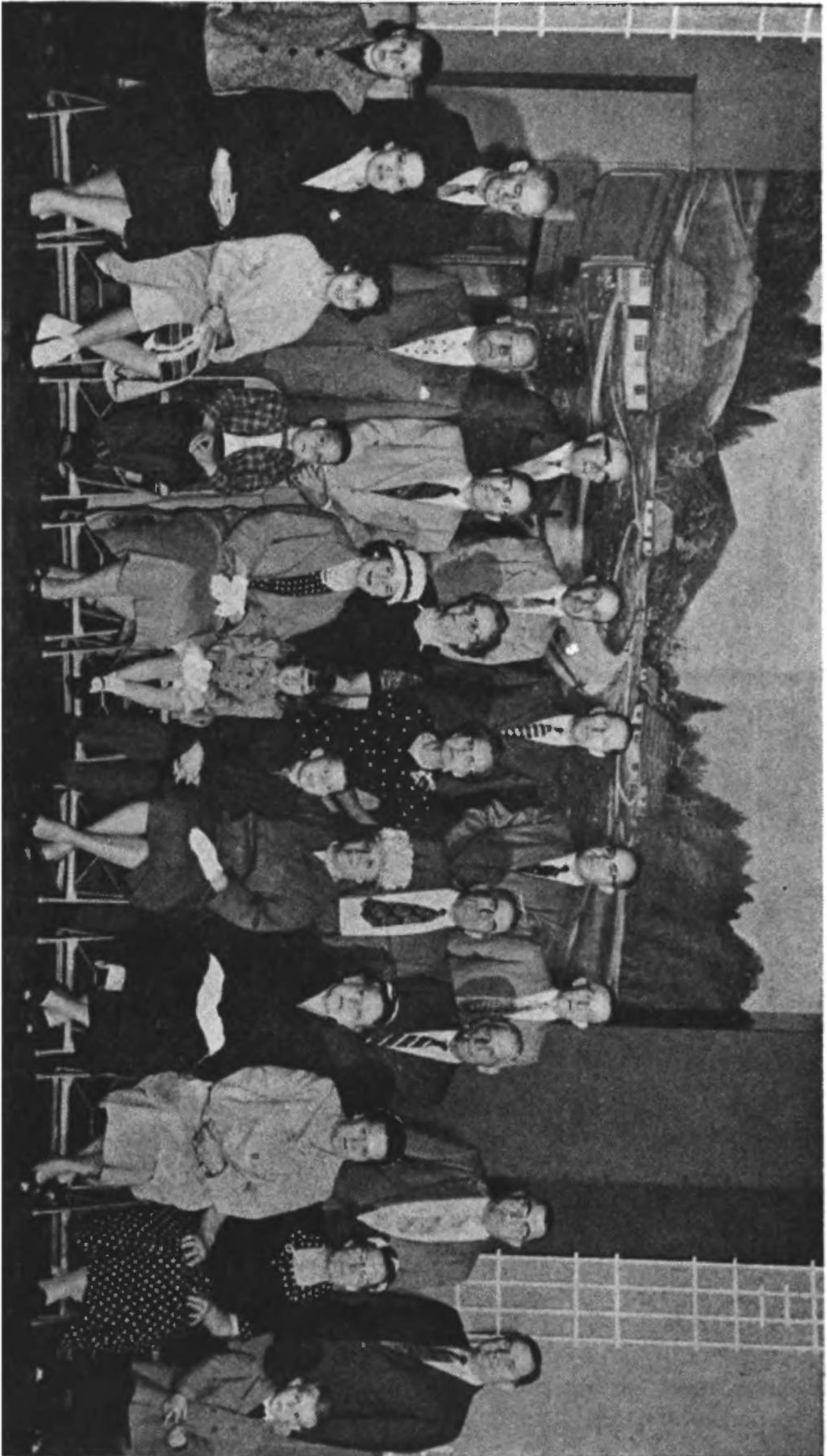
Урядники та контр. ком. Від. 317 ім. Симона Петлюри в Шикаго, Ілл.
Сидять (з-права наліво): голова Г. Шкребець, рекордовий секретар
Тетяна Гарасько, голова контр. комісії А. Будник; стоять (з-права
наліво): фін. секретар Д. Кірев, члени контр. к о м і с і ї В. Мірутенко
і Д. Грушецький.

Святковий Комітет для улаштування 50-літнього ювілею УРСоюзу в Скрентоні, Па., в днях 22-23 жовтня 1960.

Члени Українського Горожанського Клубу в Скрентоні, Па.
Members of Ukrainian Citizens Club in Scranton, Pa.
Організований — Organized 1921

Ювілейний Комітет 50-річчя УРСоюзу, повіту Лузерн, Па.
Luzerne County, Pennsylvania, Jubilee Committee

ТОВАРИСТВО ІМ. ГРИЦЬКА ЧУПРИНКИ, 272 ВІДДІЛ УРС В ДІТРОЙТІ

Сидять від ліва до права: В. Українець, А. Когут, П. Гайда, В. Лазечко, І. Бойко, В. Лисий, М. Схочияс, І. Свірський. Стоять від ліва до права: В. Цимбаліст, А. Нагірний, С. Віхар, П. Нагірна, Т. Дем'яненко, В. Кузир, М. Вачинич, Д. Возняк. В сидячому ряді всі сім, від права до ліва, це члени Управи і Контрольної Комісії Відділу на 1960 рік, а решта — колишні, ще живучі члени Управи і Контрольної Комісії Відділу (в рр. 1928 - 1959).

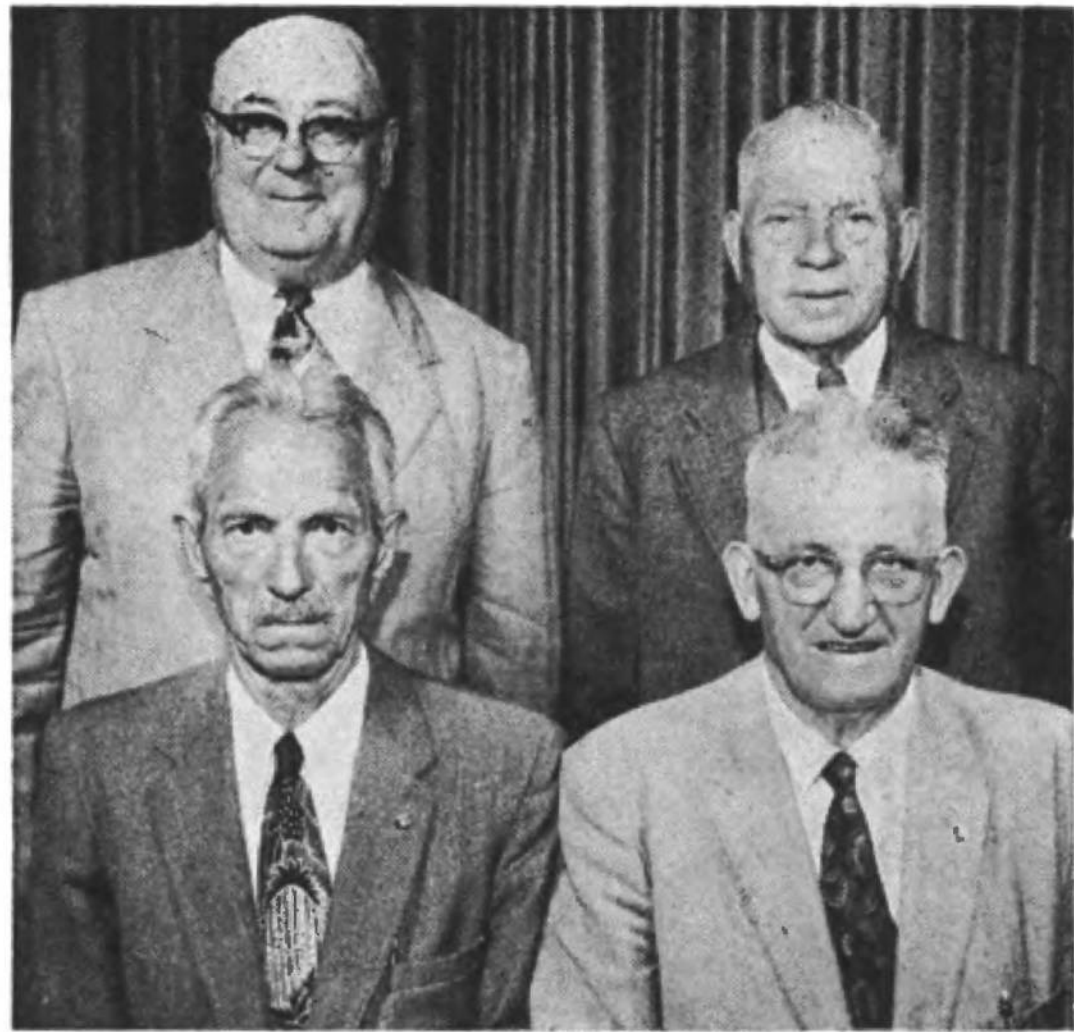

Т-во "Поступ", Відділ 8 УРСоюзу. Сидять: Вероніка Воронка, Сузанна Воронка, Йосифина Саламандра, Меланія Салабай, Петро Салабай, Михайло Воронка. Стоять: Мерієн Воронка, Маруся Маланич, Антін Маланчук (організатор), Антін М. Гура, Анна Гуар, Михайло Дмитерко. Члени, яких на світлині нема: Ігор Горбачук, А. Горбачук, Ф. Коско, П. Ганчарик, Я. Маланич, І. Маланич, Е. Коско, П. Коско, Л. Чайковська, Г. Чайковський, П. Лавсон, Р. Лавсон, Л. Саламандра, К. Дмитерко, В. Дмитерко, Д. Дмитерко.

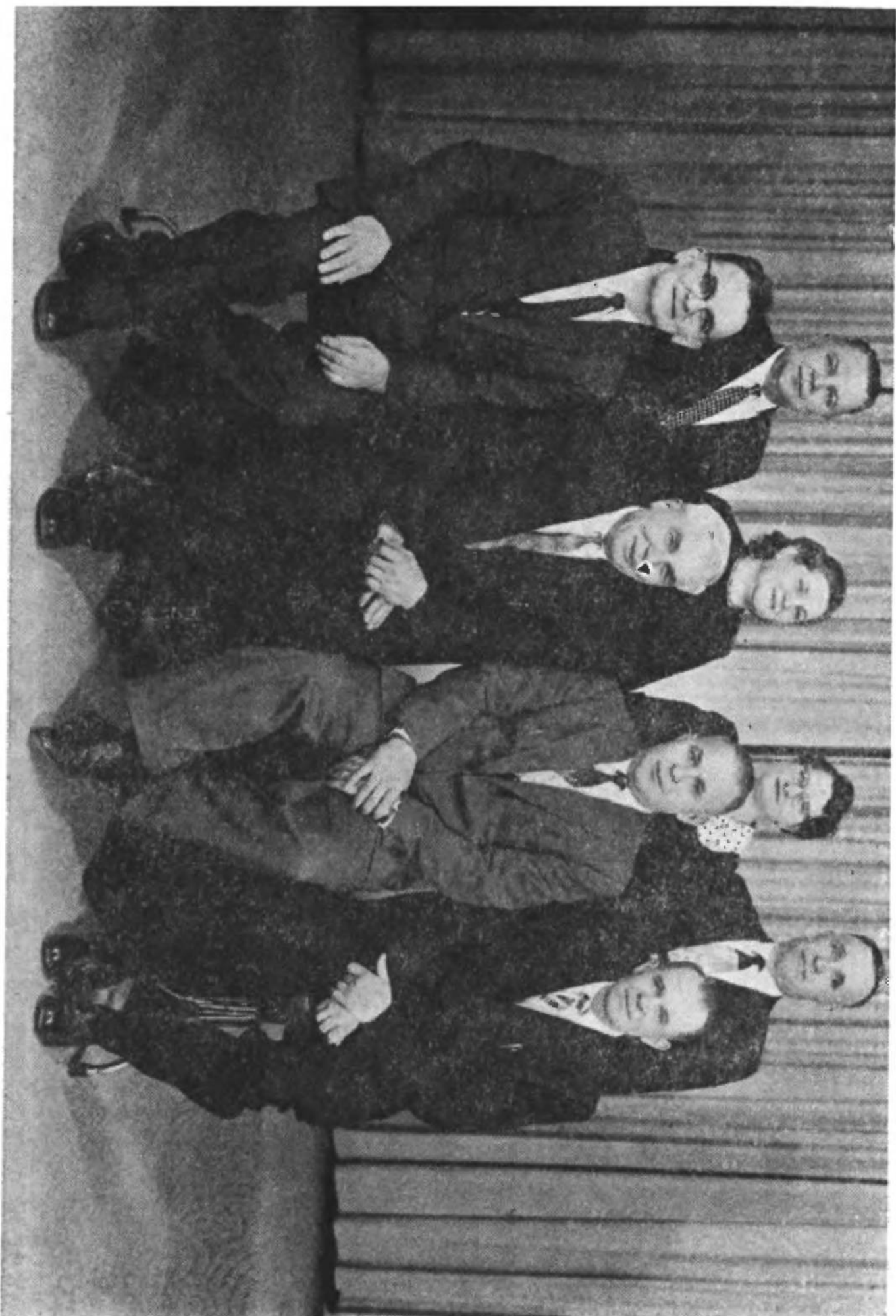
З 50-РІЧНИМ ЮВІЛЕЄМ ВІТАЮТЬ УРСОЮЗ
Гр. Мазурик, секретар — Ст. Кривоус, голова — В. Проців, заст. голови 109 Відділу УРСоюзу в Торонто, Канада

Урядники Товариства імені Петра Шеремети, Відділу 153 УРС: Предсідник — Іван Рудик; секретар — Михайло Іванчак; касир — Іван Шанайда; контролор — Костянтин Ольщук. Урядники Відділу від себе і в імені Відділу бажають усьому членству Союзу многих літ, щоб дочекався в здоров'ю 75-річного ювілею Союзу.

ТОВАРИСТВО УКРАїнсько-АМЕРИКАНСЬКИХ БАТЬКІВ, МАЯМИ, ФЛОРИДА

Перший ряд — П. Галуска, касир; С. Стефанів, 1-ий заст. голови; П. Пусило, фін. секретар; о. С. Е. Мілянчик; М. Дубас, голова; М. Копитчак; С. Маїк, 2-ий заст. голови. Другий ряд — М. Грабик, А. Бодварчук, І. Пашковський, Д. Онуфрій, А. Витяж, Г. Каланець, А. Комарницький, П. Дрожд, С. Шуран.

Управа Відділу 299 УРС в Ошаві, Канада

Сидять від ліва до права: І. Владака, С. Задорожний, І. Шеремета, Г. Лисницький. Стоять від ліва до права:
Д. Кочій, М. Лисницька, А. Тимочко і П. Загробельний.

Сестрицтво Пресвятої Діви Марії при Церкві св. Михаїла в Сиренгоні, Па.
 засноване в 1929 р., як "Політичний Прогресивний Клуб". В 1935 рліі, за порадою пароха, сл. п. о. Королішнна,
 змінено назву на "Сестрицтво Пресвятої Діви Марії". Головою Сестрицтва є Анна Дубіа, заст. голови Катерина
 Маркович, рекорд. секретаркою Юстина Мнник, фін. секретаркою Анна Пришляк, касиром Марія Корнута. Кон-
 трольна Комісія: Ольга Ференц, Гелена Маркусь і парох протоерей о. Григорій Хомицький. Цього року Сестриц-
 тво святкує свій 20-літній ювілей.

1960 — CHRISTIAN LOVE LODGE No. 13 UWA
Elmira Heights, N. Y.

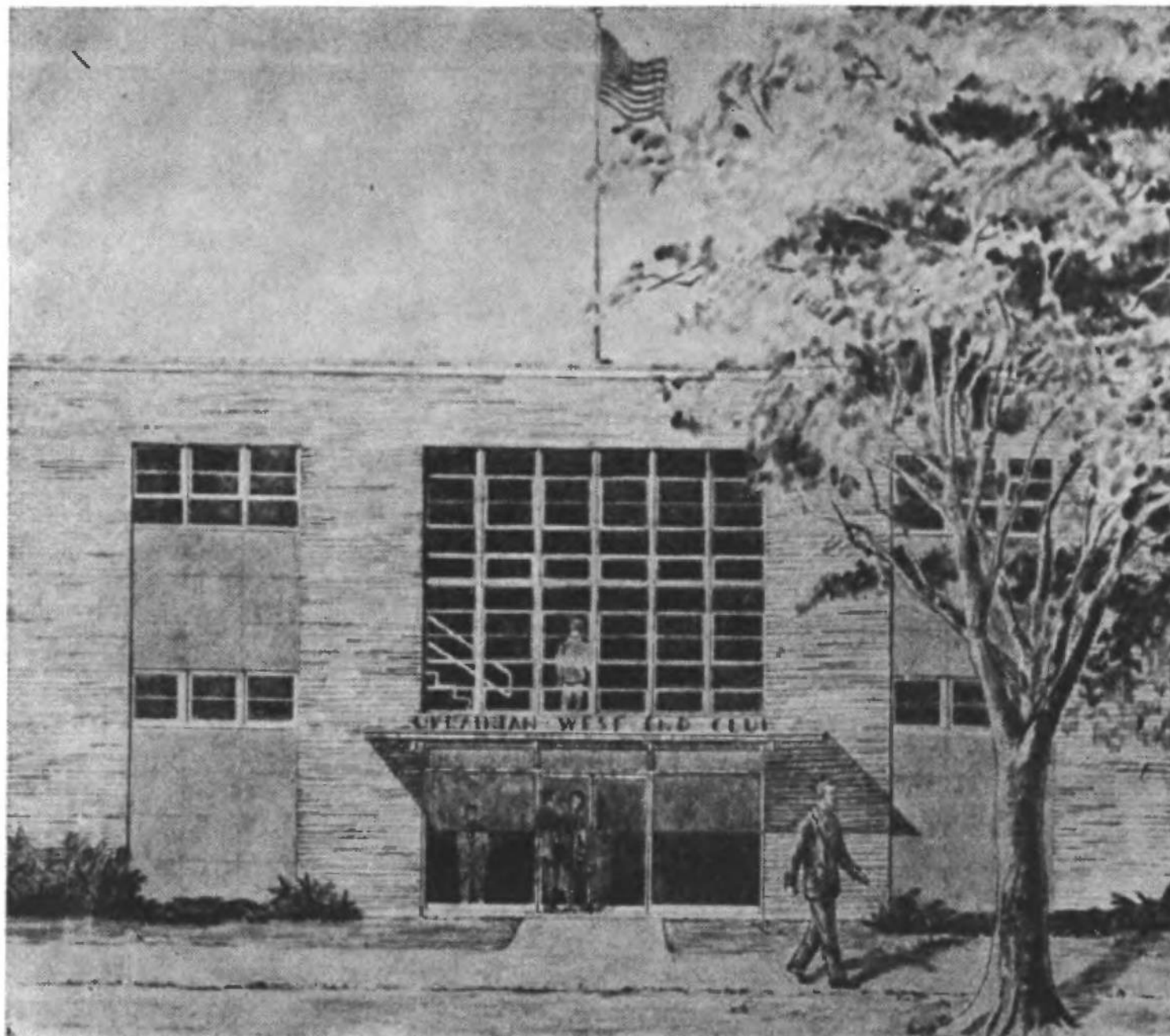
CLUB COMMITTEE

Pictured from left, first row, seated: D. Numerda; Anthony Basyk; John Romankiw; Stephen Telencio, secr.; T. Kossak, Pres.; Elko Kuryla, Semen Semchyslyu. Daniel Mysny, John Chopka. Second row from left: M. Spiwak, J. Iwanonkiw, John Terlecky, W. B. Kowalchik, M. Hocol, W. Rudey, Stanley Fortuna, Anthin Tepluch, Wasyl Lachiw, Alex Kahan, Steve Spiwak, Gini Kahan, George Tribulick.

Congratulations to all members of the UWA.

Teophil Kossak, Pres. — Stephen Telencio, Secr. and Organizer — Anthony Tepluch, Treasurer

Congratulations to the UWA on the occasion of their 50th Anniversary
and sincere good wishes for a successful and happy future

**UKRAINIAN BENEFIT SOCIETY
WEST END CLUB**

273 W. Genesee Street

Auburn, N. Y.

Michael Bishop	President
Henry Hunt	Vice President
Metro Hlywa	Fin. Secretary
George Ewanechko	Rec. Secretary
S. William Tarby	Treasurer
Andrew Lepak	Trustee
Anthony Basile	Trustee
Anthony Hruby	Trustee
George Bishop	Controller
Steven Bazarnik	Controller
John Sikanowiz	Controller

УКРАЇНСЬКА ЗАПОРОЗЬКА СІЧ ВІДДІЛ 100 УРС У ПАСАЙКУ, Н. ДЖ.

Іван Андрієвич — Голова

Михайло Брездень — заступник голови

Петро Борух — рекордовий секретар

Михайло Білах — фінансовий секретар

Олексій Данилюк — касир

Українська Запорозька Січ міститься при

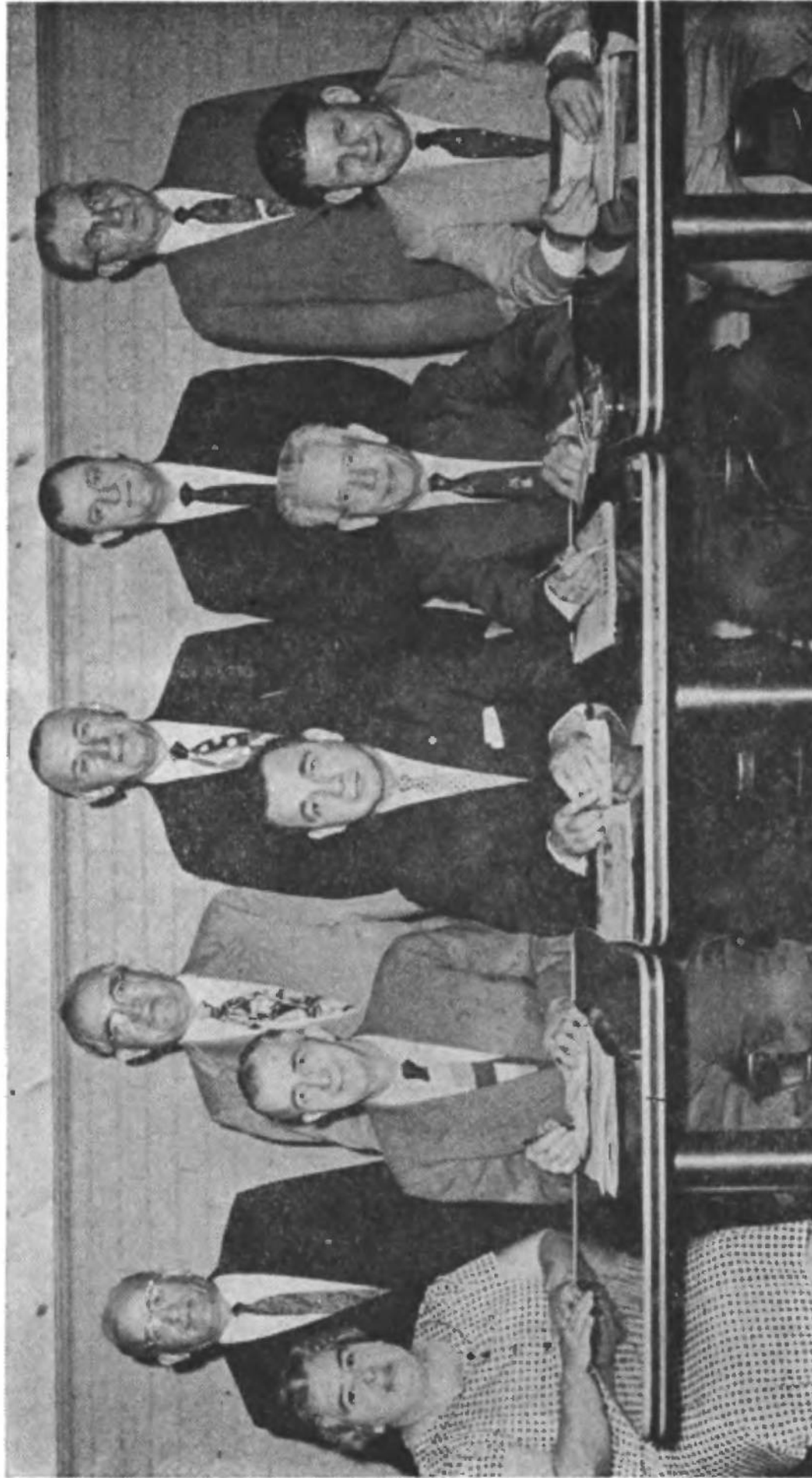
237 HOPE AVENUE

PASSAIC, N. J.

BEST WISHES TO THE UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION
ON THEIR 50TH ANNIVERSARY
FROM THE

U.W.A. REGIONAL COMMITTEE OF WESTERN PENNA.

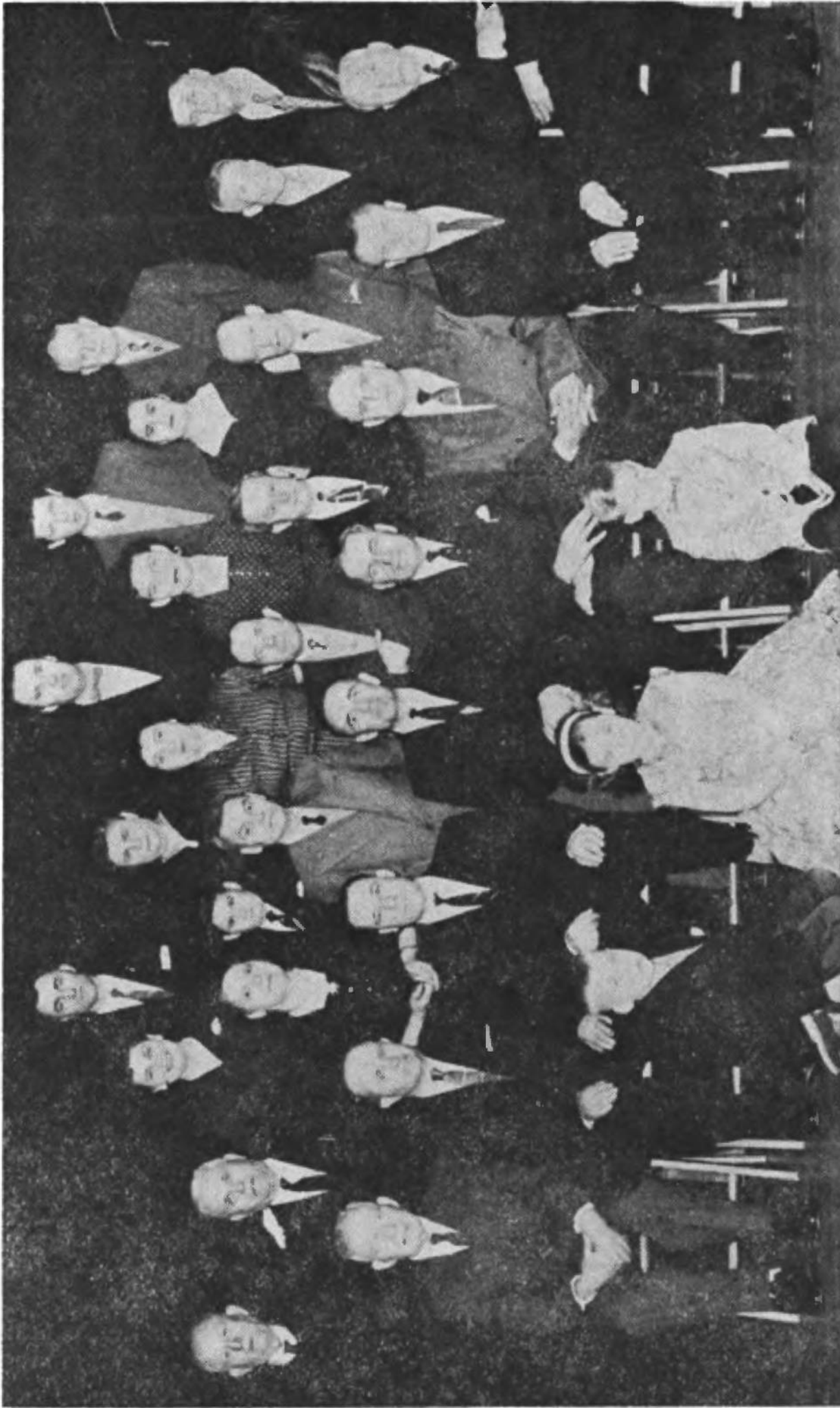

Seated from left to right: Mrs. John Kominko, committee member. Metro Staroschak, Sec.; Michael Skrabut, Pres.; Peter Zilinsky, V. Pres. and Council man, John Sevvick, Treas. — Standing: John Kominko, auditor; Anthony Yary, John Ligeshewsky (committee members), Peter Midzianowsky and Wasyl Yanicky committee members. Missing from the picture Boyd Lysiak and Max Rozum, auditors. UWA Regional Committee first organized April 30, 1939. First Pres. Peter Tracy, Anthony Yary, Rec. Sec., Michael Vito, Treas., Adam Juba, Financial Sec., Metro Staroschak former member of UWA Council.

ВІДЛІ 172 УРСОЮЗУ, Товариство "Запорозька Січ", у Теркіджері, Н. Й.

Управа і члени 49 Відділу УРСоюзу ім. Адама Коцка в Трентоні, Нью Джерзі

1-ий ряд зліва направо: Рєвага Петро — член-основник відділу; Кашук Михайло — рекордовий секретар; Нагірняк Микола — заст. голови; Качуровський Борис — голова; Бірбан Григорій — фінанс. секретар; Келен Григорій — член контр. комісії; Панасюк Теодор — голова контр. комісії; Чехут Василь — член-основник відділу.

U.W.A. BRANCH 5, AMBRIDGE, PA.
Organized October, 1910, today numbering 300 members.
Branch 5 officers and officers of the Ladies Auxiliary.

Left to right seated Kathryn McKinney—Secretary Ladies Aux.; Boyd Lysiak — President Branch 5; Tillie Grynkewicz — President Ladies Aux.; Christine Midziadowsky — Treas. Ladies Aux. Left to right standing Peter Midziadowsky — Sec.-Treasurer Br. 5; Frank Lazoration — Auditor Br. 5; Peter Andrus — Auditor Br. 5; Michael Vito — Chairman House Comm. Br. 5; Michael K. Skrabut, Recording Secretary Br. 5.

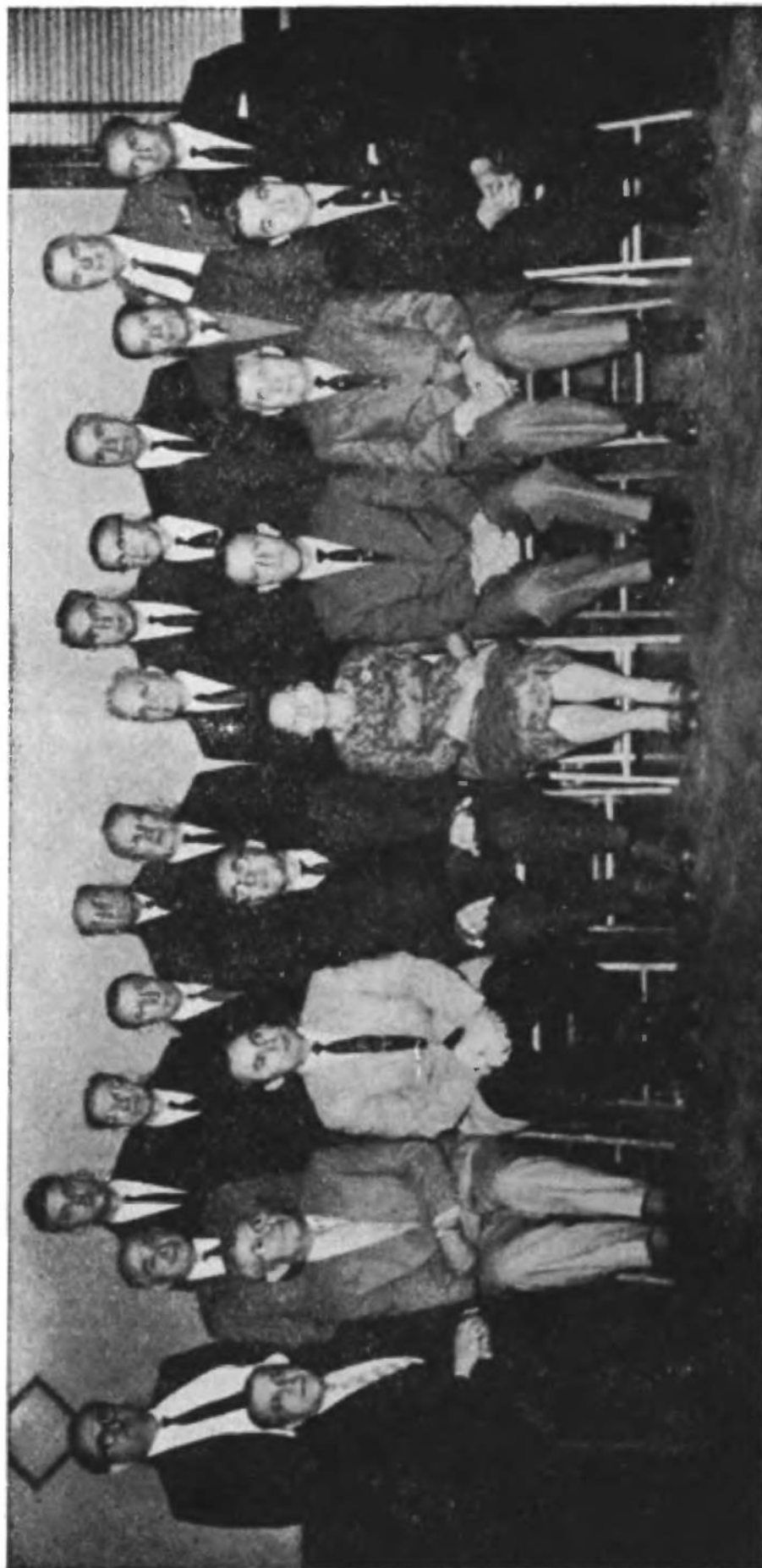
Відділ 310 УРСоюзу в Вунсакеті, Р. Ай.

На переді сидять діти: Ф. Гайб і Валтер Макар. Сидять у першій ряді: Марія Заяць, Ксеня Камфонік, Варвара Ромінік, Степан Макар, Наталія Камфонік, Анна Макар, Марія Макар, Гіосип Макар. Стоять: Михайло Камфонік, Джон Камфонік, Марія Копистенська, Анна Демуш, Анна Околита, Варвара Бардачевська, Катерина Лаба, Аллан Камфонік, Антін Камфонік.

ТОВАРИСТВО ІМ. ІВАНА ГОНТИ, ВІДДІЛ 27 УРСОЮЗУ В ДЖЕРЗІ СІТІ, Н. ДЖ.

Засновано 15 квітня 1919 р. Організаторами були: Іван Гриник, Стах Микитка, Андрій Порцко, Ілько Вовк, Тенер Відділ має 112 членів — дорослих 69, дітей 43. На світлині: діти — Сона Шаран, І. Паниківський. Старші — перший ряд зліва — С. Островський, І. Патуляк, І. Вовк (найстарший член), В. Семчисин, А. Шаран, С. Кохан, Гр. Бура, Ів. Крандась; другий ряд — В. Паниківський, М. Бура, П. Стецевич, М. Кохан, Ф. Стецевич, К. Патуляк, К. Островська, Л. Зиман, П. Стецевич.

Комітет Злучених Відділів УРСоюзу зі стейту Нью Джерзі
з п'ятдесятилітнім ювілеєм шле побажання розвитку і зросту УРСоюзові

ЧЛЕНИ 64 ВІДДІЛУ УРСОЮЗУ В БОФАЛО, Н. Й.

Перший ряд зліва до права, діти Відділу 64: Михайло Пастернак, П. Галецький, Дебора П. Кавалір, Іван Пастернак. Другий ряд зліва до права: Пані А. Фагараш, Пані Текля Калана, Пані Катерина Пастернак, Пані Г. Райца. Третій ряд в тому ж порядку: Іван Пастернак — фін. секретар, Теодор Пастернак — голова, Пані Анна Пастернак, Панна Г. Пастернак, Михайло Мандзій. Четвертий ряд зліва до права: Л. Стек, М. Фагараш, Н. Сорока — рек. секретар, М. Кавалір.

**Управа Товариства ім. В. Стефаника, відділу 263 УРСоюзу,
Західне Торонто, Канада.**

Сидять від ліва до права: Д. Червінський — фінансовий секретар і організатор;
В. Вдович — голова; Гр. Андрушків — рекордовий секретар. Стоять від ліва
до права: Ст. Мелінишин — касир; Я. Остафійчук і Т. Тимошик — контрольори;
В. Григорчук — член; Т. Калиновський — контрольор.

Товариство ім. В. Стефаника, відділ 263, Західне Торонто, Канада, засноване
в місяці лютім 1938 року. В 1960 році воно має 105 членів дорослих і 30 членів-
дітей, разом 135 членів.

**КОЛИШНІ УРЯДНИКИ УРСОЮЗУ
ВІД 1910 РОКУ**

Д-р І. Кульчицький

Олекса Курило

Демко Хомин

Василь Бадан

Василь Гришко

Петро Лавний

М. Стадницький

М. Яхів

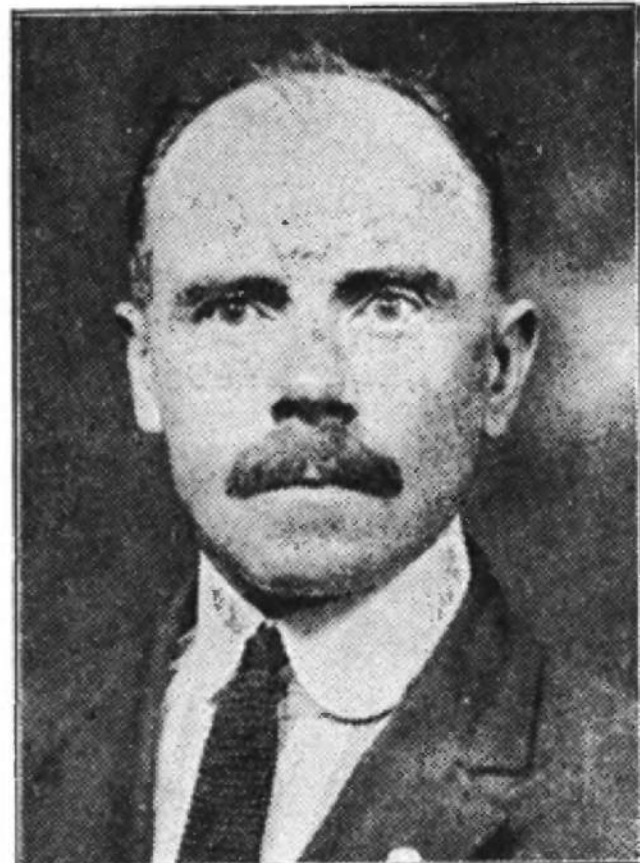
Микола Цеглинський

Осип Заплатинський

Микола Ванькевич

П. Присташ

І. Юзьв'як

Б. Залевський

Юрій Гребеняк

Петро Ткач

Григорій Білоус

Степан Кордінк

Анастасія Кіндзерська

Анна Лавна

Павло Турецький

Р. Лісецький

К. Вишньовський

О. Кобрин

І. Шкварок

Марія Лісько

Мартин Музика

Іван Кравчук

Андрій Петрів

С. Любарський

Олекса Наконечний

Теодор Філіпів

Ю. Хняк

М. Середницький

Евстахій Безубка

П. Грицишин

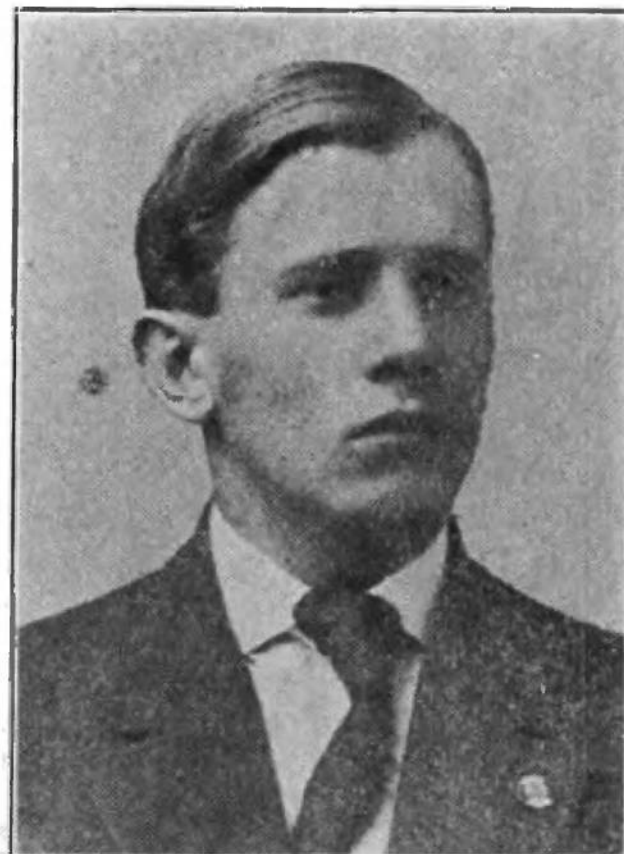
В. Хомчак

Іван Пав.тишин

Фелікс Калужняк

Тимко Назар

В. Кульчицький

С. Дощик

Іван Атаманець

Теодор Сорока

П. Сдвiнський

Д-р М. Стець

Данило Лобай

Володимир Гавриляк

В. Мельничак

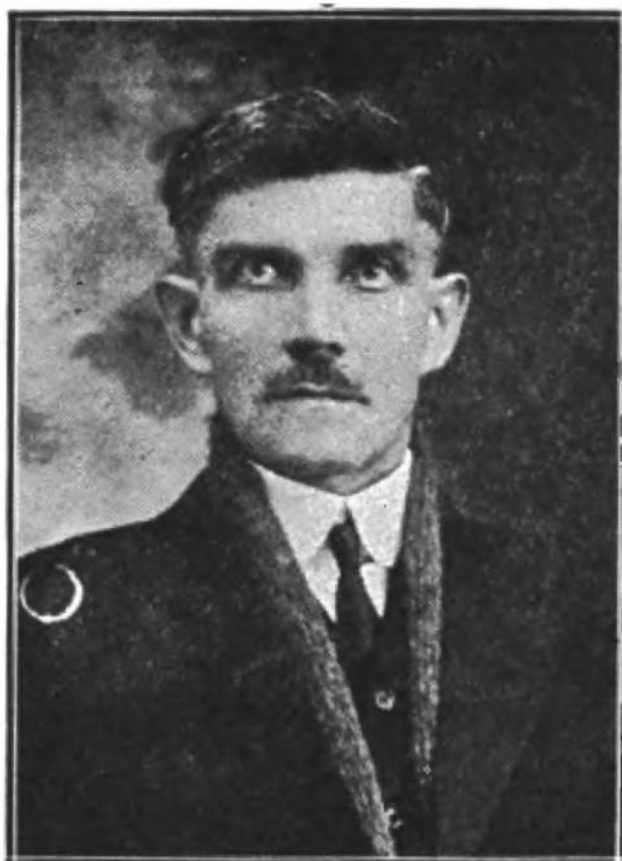
Ганна Кульчицька

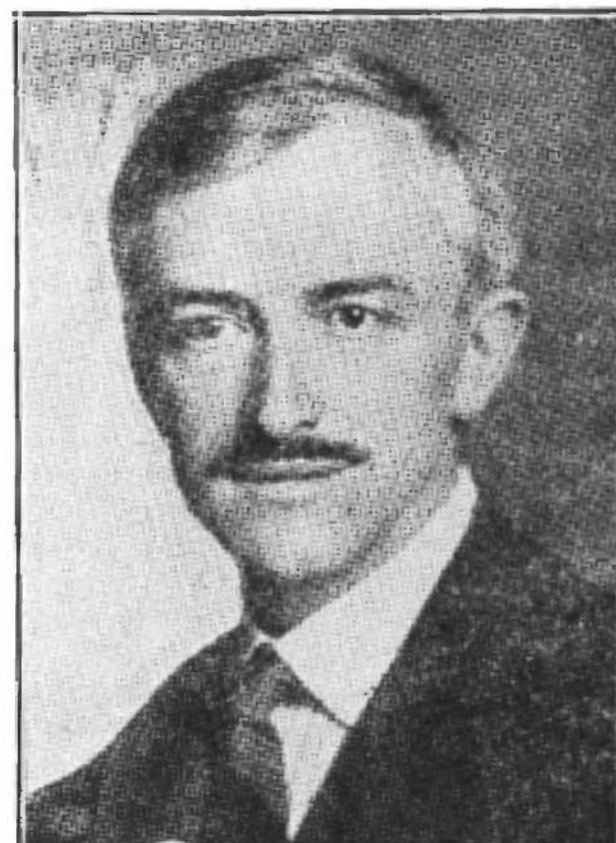
О. Яремчук

Ю. Кондратович

О. Бойко

М. Сичинський

Р. Блан

Михайло Дорош

Ст. Чеканський

Дм. Завойський

Дм. Гайовий

Анна Яхова

Степан Ткачук

Іван Хмільов

Касіян Багрій

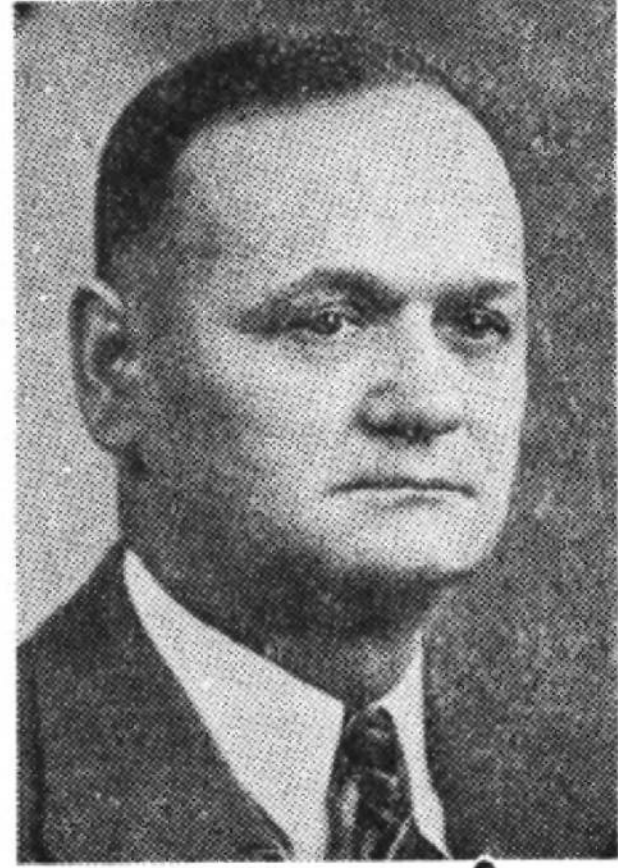

Гнат Савків

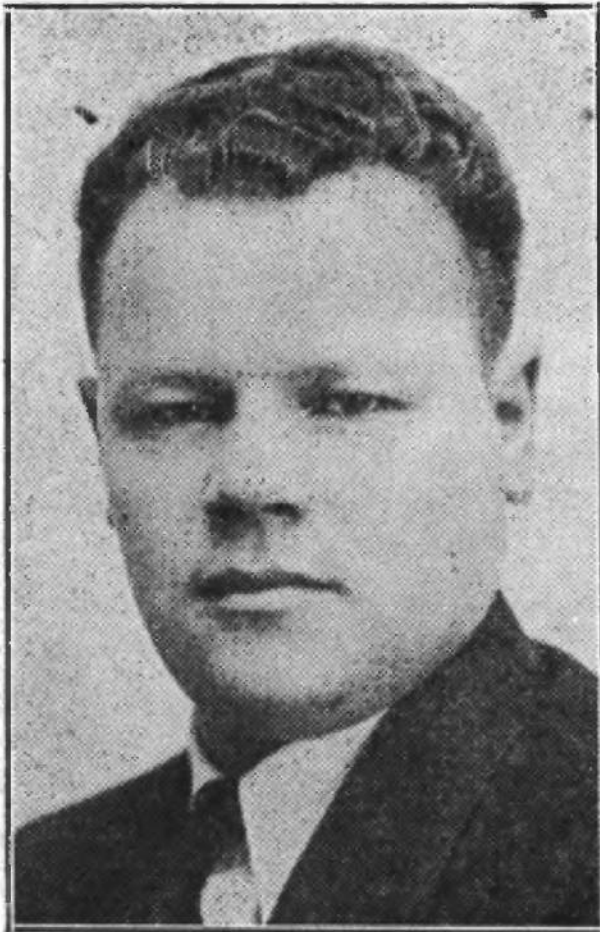

Володимир Дутчак

Ст. Ковалишин

П. Грудзіньський

Микола Кукурудза

Марія Пенчишна

Теодор Олексин

В. Вітошинський

Ольга Ференц

Ілля Ромашенко

Володимир Левницький

Михайло Гнандкевич

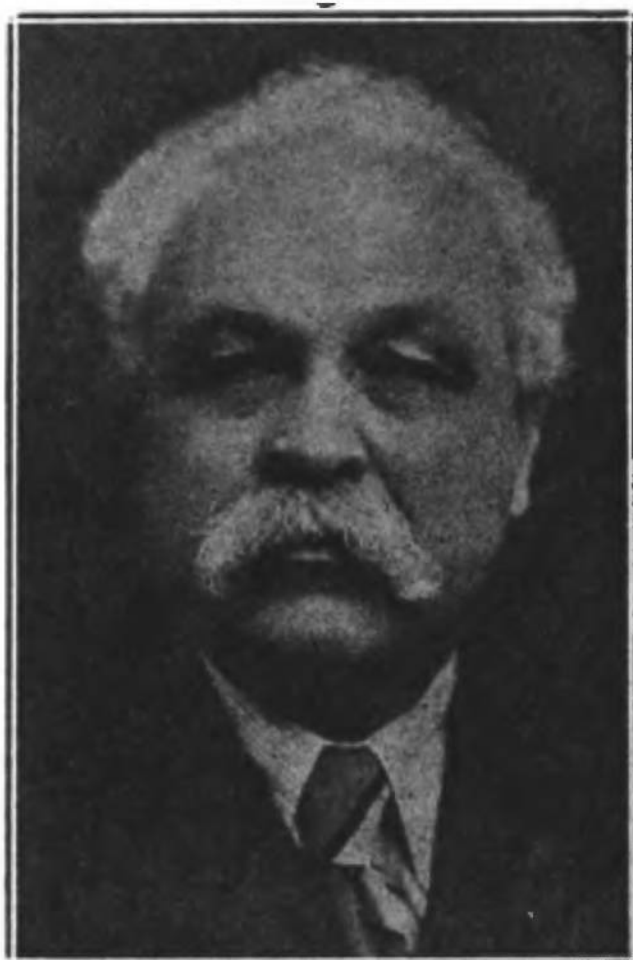
Степан Бойко

Василь Микитин

Василь Войтів

Михайло Григорів

Петро Молдавець

Василь Момрик

Методій Бадан

В. Брезицький

Ст. Пилипчук

Ст. Добридень

Павло Гураль

Д-р Рудольф Модний

Д-р Евген Стець

**BEST WISHES
TO THE
UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION
ON ITS 50TH ANNIVERSARY,
GOLDEN JUBILEE
FROM**

**STEFANIA CHUPKA
AND HER GRANDCHILDREN
JANICE AND RICHARD SCHNEIDER**

Mr. Theo. Chupka, who passed away a few years ago, was also a member of UWA for 25 years.

Mrs. Stefania Chupka is very active in the Ukrainian community and in Branch 90 UWA in Detroit. She is currently participating in the UWA campaign for organizing new members.

**З радістю прилучуємося до численних друзів Українського
Робітничого Союзу й складаємо найщиріші побажання
в п'ятидесяту річницю.**

**В тій вірі, що й наш успіх завдячуємо Українському
Робітничому Союзові, віримо, що Ювілят і в майбутньому
сповнятиме так гідно, як і дотепер, службу для української
спільноти.**

**ЗА ЕКЗЕКУТИВУ УКРАЇНСЬКОГО ВІДДІЛУ 360
КАНАДІЙСЬКОГО ЛЕГІОНУ:**

Степан Павлюк
президент

Ярослав Погорецький
секретар

ЗА ДИРЕКЦІЮ ФОНДАЦІЇ ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА:

Степан Павлюк
президент

Фред Терновий
скарбник

**ЗА ДИРЕКЦІЮ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕТЕРАНСЬКОЇ
КРЕДИТОВОЇ СПІЛКИ:**

Юрко Романик
голова

Д-р М. Малецький
секретар

ЗА УПРАВУ ВІДДІЛІВ УРС Ч. 300 І 315:

Степан Павлюк
голова

К. Мазуренко
секретар

ЗА УПРАВУ ЖІНОЧОЇ ВЕТЕРАНСЬКОЇ СЕКЦІЇ:

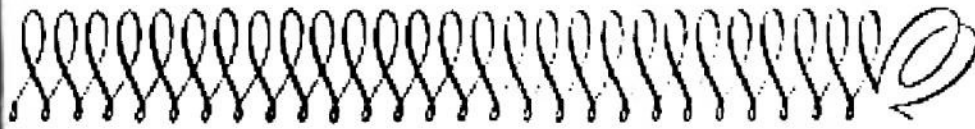
Елеонора Романик
голова

Ольга Павлюк
секретарка

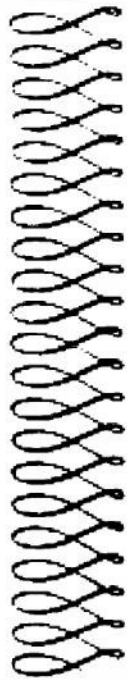

Your mailbox is
a branch office for
TRIDENT SAVINGS!

WE PAY POSTAGE! You get postage-paid, addressed envelopes for all savings and withdrawing money.

YOUR MONEY IS ALWAYS SAFE! Not one of our customers has ever lost a penny in sending us checks, or getting checks from us! (And — of course! — your savings are insured up to \$10,000 by the Federal Savings and Loan Insurance Corporation.)

Your Money earns generous returns of 4½% per year — and any amount you add to your account before the 15th of any month will earn a full month's income for that month.

Earnings are distributed semi-annually, on April 30 and October 31.

Write or call today for your "Save-By-Mail" Literature — with everything you need to get started on a convenient profitable savings program!

"A THRIFT INSTITUTION
ORGANIZED 1913"

TRIDENT SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

1935 WEST 51ST STREET - CHICAGO 9, ILLINOIS

TELEPHONE PROSPECT 8-5800

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ

У ПАСАЙКУ, Н. ДЖ.

складає з нагоди 50-річчя Українського Робітничого Союзу щирі побажання щастя й здоров'я всьому його членству і зокрема теперішньому Головному Урядові та дальшого світлого росту і розвитку.

ЗА УРЯД
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ
В ПАСАЙКУ:

Михайло Брездень, голова
Іван Андрієвич, заступник голови
Олексій Данилюк, заступник голови
Ярослав Петрик, рекордовий секретар
Михайло Білах, фінансовий секретар
Франк Андерсон, касир

Адреса У. Н. Дому:

233 - 239 HOPE AVE., PASSAIC, N. J.

Best wishes and further success to the Ukrainian Workingmen's
Association on their 50th Jubilee from the

A. HRADOWSKY
FUNERAL HOME

4141 CLIPPERT ST.

DETROIT 10, MICHIGAN

З нагоди 50-літнього ювілею Українського Робітничого Союзу

щирі побажання успіху пересилають

бувший голова 28-го Відділу УРСоюзу

МИХАЙЛО ДУСАНОВСЬКИЙ

I

МАРІЯ ДУСАНОВСЬКА

З РОДИНОЮ В НЬЮ ЙОРКУ

UNITED BRANCHES OF THE U.W.A.

TRIPLE CITIES

BINGHAMTON, N. Y. BRANCH 95

Pres. — Alex Smyk

Sec. and Treasurer — William Woytew

BRANCH 184

Pres. — Stephen Sadowitz

Sec. and Treasurer — Michael Duby

BRANCH 159

Pres. — John Krywokulski

Sec. and Treasurer — Theodore Rozelsky

JOHNSON CITY, N. Y. BRANCH 246

Pres. — Nicholas Kocan

Assistant — Nicholas Ther

Sec. and Treas. — Michael Dobronsky

Assistant — Peter Charnetsky

Record. Sec. — Anthony Kulyk and Theodore Klish

Auditors — Nicholas Tylko, Theodore Stetzko

Theodore Klish

BRANCH 71

Sec. and Treas. — John Rucky

УКРАЇНСЬКА ФУТРЯНА ФІРМА

ЖАКЕТИ — НАКИДКИ — СТОЛИ

ПРИСТУПНІ
ЦІНИ

ДОГІДНІ
СПЛАТИ

КУНИЦІ

МІНКИ

СОБОЛІ

● Робітня виготовляє на замовлення нові футра та переробляє уживані футра по найновіших фасонах; також приймаємо до перешовування на літній сезон.

ВІДБІР І ДОСТАВА НА МІСЦЕ

J. WUJKIW, INC. — MFG. FURRIERS

111 E. 7th ST., NEW YORK 9, N. Y. — Tel. SPring 7-8710

**CONGRATULATIONS
TO THE UWA ON ITS
GOLDEN JUBILEE**

WILLIAM N. BODDY

ACCOUNTANT-AUDITOR

567 BATHURST STREET

TORONTO 4, ONTARIO

CANADA

ФАБРИКА М'ЯСНИХ ВИРОБІВ

ЛЕВА ТЯГНИБОКА І СИНІВ

LEON'S SAUSAGE CO.

1143 W. LAKE STREET

CHICAGO, ILLINOIS

Tel. Haymarket 1-1551

ПИТАЙТЕ ВСЮДИ

ЗА НАШИМИ НЕПЕРЕВЕРШЕНИМИ ВИРОБАМИ !

**ФЕДЕРАЦІЯ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ
СТЕЙТУ МИШИГАН У ДІТРОЙТІ**

широ вітає Український Робітничий Союз та все його членство з нагоди Ювілею 50-ліття та висловлює йому своє глибоке побажання якнайкращого дальшого розвитку й успішної праці для добра всього українського народу.

ЗА ЕКЗЕКУТИВУ:

Василь Довгань
голова

Пилип Гайда
секретар

Василь Лазечко
скарбник

ПЕТРО ПУСИЛО

Зорганізував Від. 112 УРС в 1910 р.; потім зорганізував Від. 312 УРС у 1947 р.; третій відділ, який він зорганізував в 1952 р., то Від. 331 УРС, а четвертий — Від. 340 УРС в 1958 р.

Щирий привіт і найкращі побажання з нагоди золотого ювілею заслав

АННА ЗАЯЦЬ

секретарна Відділу 175 УРСоюзу
в Честері, Па.

ПОВНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

- Т. I. Поезії до року 1843.
Т. II. Поезії 1843 - 1847 рр.
Т. III. Поезії 1847 - 1857 рр.
Т. IV. Поезії 1857 - 1861 рр.
Т. VI. Повісті: Художник.—
Наймичка. — Варнак.
Т. VII. Повісті: Княгиня. — Му-
зика. — Нещасний. — Ка-
пітанша.
Т. VIII. Повісті: Близнята. —
Мандрівка.
Т. IX. Журнал.
Т. X. Листи.
Т. V. Назар Стодоля.— Різні
твори.
- Редактор тт. I - X П. Зайцев
Т. XI. Т. Шевченко, як маляр (160
репродукцій малюнків). Ав-
тор розвідки Д. Антонович.
Т. XII. Т. Шевченко в чужих мовах.
Переклади Шевченка на ін-
ші мови. Редагує Р. Смаль-
Стоцький.
Т. XIII. Збірник статей про Т. Шев-
ченка та його творчість (в
тому ще ніде недрукована
праця Юрія Клена).
Т. XIV. Бібліографія творів Т. Шев-
ченка та праць про нього.
В. Дорошенко.

Перший наклад Повного Видання Творів Тараса Шевченка видав
Український Науковий Інститут у Варшаві.
Появилось воно під редакцією окремої Редакційної Комісії в складі:
Голова — О. Лотоцький, секретар — Р. Смаль-Стоцький,
Редактор — Павло Зайцев

Другий наклад Повного Видання Творів Тараса Шевченка видає
Видавництво Миколи Денисюка напередодні 100-літніх ювілейних свят-
кувань. Повне Видання Творів Тараса Шевченка Видавництва Миколи
Денисюка матиме 14 томів, друкованих на доброму білому папері, гарно
опрацьованих в імітацію шкіри, з позолоченням. Ціна за весь комплект
цього монументального видання лише \$60.00 на сплати по одному
долярові тижнево або по 4 - 5 долярів місячно. За ближчими інфор-
маціями та за ілюстрованими проспектами звертатися на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY

2228 W. Chicago Ave.

Phone EV 4-3868

Chicago 22, Ill.

У ВІЧНУ ПАМ'ЯТЬ БАТЬКОВІ

Дочки — Марія Крайківська, Ольга Крайківська Гурська і Олександра Крайківська передають у цю Ювілейну Книгу УРСоюзу спомини про свого дорогого й незабутнього Батька, сь п. Юрія Крайківського, який народився 10-го квітня 1878 в селі Різ-

дв'янах, рогатинського повіту в Західній Україні. До З'єднаних Держав Америки і до Тейлору, Па., приїхав в 1896-му році. Був підприємцем споживчої торгівлі (гросерні) в Скрентоні. Був основоположником Української Греко-Католицької Церкви та активним громадянином на всіх ділянках громадського життя в Тейлорі і Скрентоні. Був одружений з Теклею з роду Гриців.

Членом УРСоюзу був від початку його оснування в жовтні 1910-го року, в 32-му році свого життя наперед членом 3-го Відділу УРСоюзу в Тейлорі, а опісля перейшов до 37-го Відділу УРС в Скрентоні, Па.

В 1913-му році на Другій Головній Конвенції УРСоюзу, що відбулась у місті Нью Йорку, був вибраний до Головної Контролі, а на Четвертій Головній Конвенції, яка відбулась в Пітсбургу в 1919-му році, вибрано його вперше головою організації. На 6-тій Головній Конвенції в Боффало, Н. Я. в 1925-му році був вибраний другим раз головою УРСоюзу. На цьому становищі помер у місяці березні 1927-го року.

IN MEMORY OF FATHER

Mary Krikevsky, Olga Krikevsky Gurski, and Alice Krikevsky dedicate this page in remembrance of their father, George Krikevsky.

Born April 10, 1878 in Rohatyn, Ukraine, Mr. Krikevsky emigrated to the United States — arriving in Taylor, Pennsylvania in 1896. Later he moved to Scranton and went into the grocery business at Broadway and Fourth Street.

One of George Krikevsky's first deeds was to help organize a Ukrainian Church and in 1908 we find Mr. Krikevsky's name among the charter members of St. Vladimir's Greek Catholic parish.

When the Ukrainian Workingmen's Association was being organized in 1910, Mr. Krikevsky was again a charter member — this time a founder of the fraternal whose 50th Anniversary we are celebrating to-day. He was first associated as a member of Branch No. 3 in Taylor and eventually transferred to Branch No. 37 in Scranton.

In 1913 during the Second U.W.A. Convention at New York City, the late George Krikevsky was elected a Supreme Auditor. In 1919 at the Fourth U.W.A. Convention which took place in Pittsburgh, Mr. Krikevsky was elected as Supreme President of the Ukrainian Workingmen's Association and again elected in 1925 to the same office during the Sixth Convention in Buffalo, New York. Mr. Krikevsky did not complete the full tenure of his second term. Less than two years after his second election, George Krikevsky died in March 13, 1927.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

САМОПОМІЧ

В ШИКАГО

ВИПЛАЧУЄ 4 ПРОЦЕНТИ ДИВІДЕНДИ

КОЖНОМУ ЧЛЕНОВІ ДВІЧІ В РІК

КРІМ ТОГО ДЛЯ ВИГОДИ ЧЛЕНІВ:

1. Видаємо грошові перекази (мані ордер) на сплату рахунків за газ, електрику, телефон, воду і т. п.
2. Даємо позики на купню авт, меблів і домашнього устаткування, на ремонт і направу домів.
3. Даємо моргеджі на будову домів (констракшен лон), як теж на купню домів.
4. Даємо кредити на купню і розбудову підприємств.

**Усі позики даємо на найбільш догідні сплати!
Наші позики мають забезпечення до висоти \$10,000.00,
на випадок смерти довжника або його
тривалої непрацездатности.**

Ставайте членами нашої кредитової кооперативи

“САМОПОМІЧ”

**що завжди послужить Вам всякою фінансовою допомогою
і порадою, а теж дає повну гарантію безпеки.**

2351 W. CHICAGO AVE.

PHONE: HU 9-0520

We extend our sincerest congratulations to the Ukrainian Workingmen's Association on their GOLDEN JUBILEE. The parish of St. John's takes this opportunity to express our gratitude for the financial aid, cooperation and complete confidence shown by the UWA in our undertakings; for this we shall always be grateful!

**BEST WISHES FOR THE CONTINUED SUCCESS
OF THE UWA!**

**ST. JOHN'S UKRAINIAN ORTHODOX
CHURCH PARISH**

JOHNSON CITY, NEW YORK

Very Rev. Frank Lawryk

71 Virginia Avenue

Johnson City, N. Y.

---

*CONGRATULATIONS
ON
YOUR
GOLDEN
JUBILEE*

ELM PAPER CO.

— A COMPLETE PAPER SERVICE —

234 MIFFLIN AVE.

DI 2-7826

SCRANTON, PA.

З ССРСР НОВЕ !!

**Відвідати своїх в краю або їх спровадити до Америки
можна через**

УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ІВАНА ЖУРКІВСЬКОГО

11415 JOS. CAMPAU AVENUE

HAMTRAMCK 12, MICH.

Tel. TO — 8-7940

Не відкладайте, бо оформлення паперів бере час. Вже багато людей користають з цієї нової акції. Чому Ви відкладаєте? Записуйтеся в чергу. Спровадити можна лише рідних. Як зробити це найдешевше, то звертайтеся до Журківського за порадою і докладними інформаціями.

Товари на пакунки до краю в складі Журківського у великій кількості і у великім виборі. Що тільки потрібне, все знайдете. По гуртових цінах і в роздріб. Імпортовані й домашні сукна, вовняні, шерстяні, найлскові, шовкові, бавовняні матерії, шкіра на взуття, хустки, светри і рештки різних сортів. Ліки в гуртовій ціні.

Пакунки до Румунії також оплачується тут. Новий закон. Пакунки відсилаються з місцевої пошти й тому доходять швидко.

Коли не маєте готівки, то дістанете все на кредит. Заплатите за товари, коли посилка буде одержана в краю.

За гарантію й ретельну обслугу ручить —

Іван Журківський

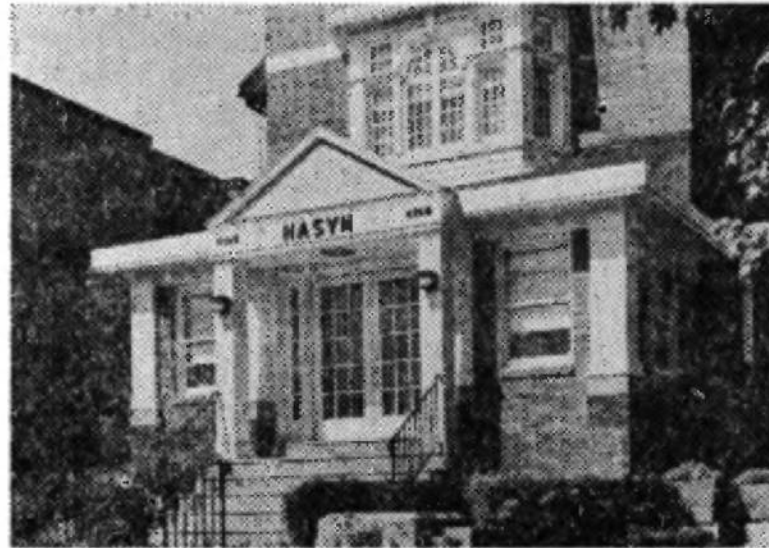

HASYN FUNERAL HOME

ІВАН ГАСИН

**НАЙСТАРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
НА ФИЛАДЕЛФІЮ Й ОКОЛИЦЮ**

**З 50-літнім Золотим Ювілеєм вітаю Управу і Членів
Українського Робітничого Союзу і бажаю
якнайкращих успіхів.**

**Совісна і чесна обслуга здобула для мене ряди нових приятелів.
Бідним родинам обслуги не відмовляється.
Каплиця безплатна і охолоджувана.
Автомобілі винаймаю на всякі okazji.**

**HASYN FUNERAL HOME
AIR-CONDITIONED FOR YOUR COMFORT**

4244 - 46 - 48 Old York Rd.

Philadelphia 40, Pa.

GL. 5-1400

З нагоди “Золотого Ювілею”

УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

М'ЯСАРСЬКА ФІРМА

БРАТІВ СТАСЮК

З НЮ ЙОРКУ

висловлює щирі побажання для

УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

і його всіх урядників та бажає їм найкращого здоров'я

до дальшої праці для українського народу

WASYL BUTYNSKY OF SCRANTON, PA.

was a member of the Ukrainian Workingmen's Association from 1912 until his death in 1956. During most of this time he served as secretary or president of Branch No. 2 of the organization. He was on a number of occasions a delegate to the National Conventions of the UWA and worked in any way possible for the welfare of the organization. He was active in organizing new members for the association, including his children and grandchildren who are presently members.

The sketch is published in his memory by his wife Eugenia, his daughter Olga present secretary of Branch No. 2 and his son Dr. Walter Butynsky (Buting) and his family.

— COMPLIMENTS OF —

WOLYNETZ & STECK

100 SECOND AVENUE

NEW YORK 3, N. Y.

GR 3-6760

**Built, Owned and Operated by
Alexander and Anna Yaremko**

THE WAGON WHEEL INN

**3545 E. THOMPSON ST., PHILADELPHIA, PA.
(Residence: 6600 N. Lawton St. in Oak Lane)**

Compliments of —

BUHAY FUNERAL CHAPEL

**УКРАЇНСЬКЕ ПОХОРОННЕ ЗАВЕДЕННЯ
НА СХОДІ ДЕТРОЙТУ**

George A. Mulawa, Director

**3103 Commor, Detroit 12, Michigan
TW 1-6577   LO 1-3164**

З українським привітом - -

TURKO FUNERAL SERVICE

Known to All Through Our Sympathetic Service

John J. Turko — Eugene M. Turko

Funeral Home: 317 Cor. Willow Avenue at Church Street

Residence: 404 Susquehanna Avenue

Olyphant, Pa.

Phone HUnter 9-3401

**УПРАВА, КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ І ЮВІЛЕЙНИЙ
КОМІТЕТ ЗЛУЧЕНИХ ВІДДІЛІВ ВЕЛИКОГО
НЮ ЙОРКУ, Н. Й.**

вітають Український Робітничий Союз з його 50-літнім Ювілеєм
та бажають йому найкращих успіхів у праці для добра членів
та українського народу.

У П Р А В А :

Григор Ничка, голова   Осип Райца, заступник голови
Володимир Кулик, секретар   Іван Хома, скарбник
Петро Красноніс, член

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ:

Михайло Крук   Микита Ревенко

ЮВІЛЕЙНИЙ КОМІТЕТ:

Ярослав Балабан,   Сергій Єфремов,   Олександр Фесолович
Юрій Кафтан,   Микола Кизима   Михайло Крук
Михайло Мандзій,   Михайло Матейко,   Іван Несенюк
Волтер Стек

SCHULTZ AND SON

632 Belmont Ave.

Phone RI 6830

YOUNGSTOWN 2, OHIO

JOSEPH S. SCHULTZ — HILARY T. SCHULTZ

LADIES' ASSISTANT

Добра і чесна обслуга для всіх.

З 50-літнім ювілеєм Українського Робітничого Союзу
щирі побажання дальшого розвитку і зросту складають:

**ТОВАРИСТВО ІМ. СИМОНА ПЕТЛЮРИ
ВІДДІЛ 173 УРСОЮЗУ**

**ТОВАРИСТВО ІМ. ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ
ВІДДІЛ 180 УРСОЮЗУ**

**ТОВАРИСТВО ІМ. ДМИТРА ВІТОВСЬКОГО
ВІДДІЛ 197 УРСОЮЗУ**

**ТОВАРИСТВО "РОГАТИНЩИНА"
ВІДДІЛ 282 УРСОЮЗУ**

FUEL OIL

KEROSENE

ELIAS SERVICE STATION

Second and Landing Sts.

TRENTON, N. J.

Phone EX 2-9486

Вітаю Українців в Україні і в цілм світі та зокрема Українську Національну Раду і її Виконавчий Орган. Хай в 50-ту річницю нашого Союзу збільшуються і зростають наші ряди! Ставаймо до праці всі! Хай розвивається і цвіте Союзова родина на добро Америки і визволення поневоленої країни наших предків, України. Найкращі побажання з нагоди 50-річчя УРСоюзу пересилаю Виконавчому Комітетові УРСоюзу, Головним Радним, Ревізійній Комісії, Управам усіх Відділів, Делегатам 14-тої Конвенції УРСоюзу, усім членам УРС у ЗДА і Канаді.

Дмитро Василяшук, гол. радний УРС

— Compliments of —

KOWBASNIUK TRAVEL AGENCY

286 East 10th Street — New York 9, N. Y.

**AIR & STEAMSHIP TICKETS
TO ALL PARTS OF THE WORLD**

CRUISES — TOURS — HOTELS

Send for our brochures

ANTHONY SHUMEYKO —:— VERA SHUMEYKO

Phone ALgonquin 4-8779

STAMPIEN FUNERAL HOME

450 BROAD ST.

MERIDEN, CONN.

**З НАГОДИ 50-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ
УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ
ЩИРІ ПОБАЖАННЯ УСПІХУ ПЕРЕСИЛАЮТЬ**

ГРИГОРІЙ БОЄЧКО З РОДИНОЮ

I

МИХАЙЛО ЖОЛВАРК З РОДИНОЮ

**CONGRATULATIONS ON YOUR
FIFTIETH ANNIVERSARY**

JOHN KACHMARICK, M. D.

BEST WISHES
from

**ASSEMBLY NO. 68 UWA
ST. MICHAEL'S LODGE**

HAZLETON, PA.

Mary Marino, President
Mary Kocur, Secretary

ОДИНОКА

УКРАЇНСЬКА ЩАДНИЦЯ

В З. Д. А.

Член федерального банку з державним забезпеченням
до \$10,000 кожного konta предкладає Вам свої послуги.
Заходьте або присилайте свої ошадності поштою до

UKRAINIAN SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

1321 West Lindley Avenue, Philadelphia 41, Pa.

Phone: DA 9-7080—81

Office Hours: Monday through Thursday 9 A. M. to 3 P. M.
Friday 9 A. M. to 8 P. M.

Also: Friday evenings 5 P. M. to 8 P. M. at 517 W. Girard Ave.

Closed Saturdays and Legal Holidays

BEST WISHES

on your

GOLDEN JUBILEE

STEPHEN BRODISH, ESQ.

З 50-річним золотим ювілеєм вітаю Управу і Членів
Українського Робітничого Союзу і бажаю
якнайкращих успіхів!

Best Wishes and Continued Success to the officers and
members of the Ukrainian Workingmen's Association on its
50th Anniversary

SAWCHYN CAFE

Ilko Sawchyn, Prop.

WINES - LIQUOR - BEER

2331 E. Cumberland St., Philadelphia 25, Pa.
U. S. of America

Congratulations on Your 50th Anniversary
and
Best Wishes for Continued Growth and Success
from the

UKRAINIAN LEAGUE OF PHILADELPHIA

N. W. COR. 23RD AND BROWN STS., PHILADELPHIA 30, PA.

WASIL TITANICH, President
ROMAN DIAKIW, Vice-President
EMIL KULCHYCKY, Recording Secretary
BOHDAN CHAWLUK, Financial Secretary
PETER MOTRUK, Treasurer

When in Philadelphia visit our club and one of the finest
Ukrainian American Libraries in Delaware Valley.

Поручається українській публіці

K R O N S K I
FIBER INSULATION

13225 Livernois Ave.

Detroit, Mich.

Tel.: WE 5-6817 — TE 40949

Фірма "Кронскі" переводить ізоляцію домів від холоду і спеки
з найкращого матеріалу і з великими сезонними опустами.
Безкоштовна оцінка --- помірковані ціни.

WHITE STAR CAFE

Metro Daszynycz, Prop.

BEER :- WINE :- LIQUOR

9819 CONANT AVE.

HAMTRAMCK, MICH.

PHONE TRinity 2-8888

PAPIER'S BAKE SHOP, INC.

ALL BAKING DONE ON PREMISES

OPEN SUNDAYS

Phone: MO 1-1537

6180 S. W. 8th Street

Miami, Florida

**SERVING THE METROPOLITAN PHILADELPHIA AREA
OVER 40 YEARS**

NASEVICH FUNERAL HOME

established 1919

N. E. Cor. Franklin & Brown Streets
MA. 7-1320

Philadelphia 23, Penna.

Showroom on premises —:— Parking facilities
For service at any hour, call — MA. 7-1320

NASEVICH FUNERAL HOME

established 1960

109 E. Tabor Road (5400 N. Front St.)

Philadelphia 20, Penna.

DA. 9-1844 — if no answer, call — MA. 7-1320

**З нагоди 50-річного ювілею Українського Робітничого Союзу
засилаю щиріший привіт та бажаю всього найкращого
в розвитку цієї великої й доброї інституції на американському
й канадському континентах.**

BATHURST HARDWARE

807 Dundras St., W. Toronto, Canada

Телефон EM 8-9388

Іван Ліліцак, власник

**ЩИРИЙ ПРИВІТ І НАЙКРАЩІ ПОБАЖАННЯ
З НАГОДИ ЗОЛОТОГО ЮВІЛЕЮ ЗАСИЛАЄ**

**ТОВАРИСТВО
УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ
У ТОРОНТІ**

BEST WISHES FROM
ST. WOLODYMYR SOCIETY
BRANCH NO. 44
NEW BRITAIN, CONN.

ВІДДІЛ 296 УРСОЮЗУ У ФІЛАДЕЛФІЇ, ПА.

передає

**З НАГОДИ 50-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ
ЩИРІ ПОБАЖАННЯ ЙОГО ГОЛОВНІЙ УПРАВІ І ВСІМ ЧЛЕНАМ.**

**Хай живе і розвивається наш могутній Союз на славу поневоленої
України і для добра своїх членів! Хай з'єднує всіх Українців у
ЗДА і Канаді в одну велику родину, бо де сила, там воля вітає.**

**Товариство "Поступ", Відділ 296 УРСоюзу, у Філадельфії Па.
був зорганізований в 1940 році і тепер є найбільшим Відділом
в Українському Робітничому Союзі, бо має понад 1100 членів.**

УПРАВА ВІДДІЛУ:

Василь Стриковський, голова

Ілля Кісь, секретар

— COMPLIMENTS OF —

S O R B O
FUNERAL HOME

26 UNION STREET

NEW BRITAIN, CONN.

RISKO FUNERAL HOME

РЕЄСТРОВАНІ ПОГРЕБНИКИ

Каплиця з повністю контрольованим повітрям

Office and Chapels

7100 Michigan Ave. at Cecil

Detroit 10, Michigan

Phone: WInewood 3-4050 — 1-8284

BEST WISHES

HOLOD LUMBER COMPANY

418 N. VALLEY AVENUE

OLYPHANT, PA.

Phone HU 9-4779

MOKRY DONUT & PASTRY SHOP

**6724 Michigan Ave. and Martin — 8915 Michigan Ave. and St. James
Detroit 10, Michigan**

Phone: TA 5-6444 — LU 4-3588

Рекомендує українській клієнтелі високої якості печиво
європейського і американського смаку, як рівнож рабат
для українських організацій та весіль.

— Compliments of —

DARMOPRAY REALTY CO.

517 W. Girard Avenue

Philadelphia 23, Pa.

Phone: CEnter 2-6252

Represented by Paul Panamarenko

ТОВАРИСТВО ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ВІДДІЛ 340 УРСОЮЗУ

складає найщиріші побажання з нагоди 50-літнього ювілею оснування
Українського Робітничого Союзу

За Відділ:

Василь Рій — голова

Петро Пусило — фінансовий секретар

Семен Шуран — скарбник

— COMPLIMENTS OF —

BILL'S CAFE

William Lenczyk, Propr.

5201 N. 5th STREET

PHILADELPHIA, PA.

PHONE — DE 4-9714

З нагоди п'ятдесятирічного ювілею щирі побажання
успішного розвою та дальшої праці за соборну і
незалежну Україну засилають

ФЛОРЕНТІЯ ДОРОШЕНКО

183 — 22-га вулиця, Ірвінгтон, Нью Джерзі
Телефон: Ессекс 1-2305

ТЕОДОР ВИСЛОЦЬКИЙ

18 Ракленд Тераса, Ньюарк, Нью Джерзі
Телефон: Ессекс 3-4459

РАДНІ УРСОЮЗУ З НЮ ДЖЕРЗІ

BEST WISHES
on the Golden Jubilee of the Ukrainian Workingmen's Association

ASSEMBLY NO. 143 UWA **LAWRENCE, MASS.**

Edward Strondak, President   **Michael Kalitka, Rec. Secretary**
Fred Kalitka, Fin. Secretary and Treasurer

GREAT SUCCESS ON THE 50TH ANNIVERSARY OF THE
UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION

ASSEMBLY NO. 303

Rose Woronka, President   **Katherine Kalitka, Secretary**
Caroline Strondak, Treasurer

**UTICA WINDOW AND OFFICE CLEANERS CO.
REAL WINDOW CO
AMERICAN WINDOW CO**

Windows Cleaned Anywhere - Anytime

Office Buildings - Factories - Schools - Hospitals - Institutions

Stores - Private Homes

1400 BURRSTONE ROAD, UTICA 4, N. Y.

**UKRAINIAN LADIES SOCIAL CLUB
TAYLOR, PENNA.**

OFFICERS :

**President ..... Rose Otrok
Secretary-Treasurer ..... Sarah Tutka**

— COMPLIMENTS OF —

JOHN'S FLOWER SHOP

HAMPSHIRE & TREMONT STS.,

LAWRENCE, MASS.

— COMPLIMENTS OF —

SHOPPING CENTER MARKET

7138 MICHIGAN AVENUE

DETROIT 10, MICH.

- Виплачує 3½% дивіденди два рази на рік.
- Дає безплатну асекурацію на життя на \$1,000.00.
- Уділює позички на догідні сплати та на низькі відсотки (\$54.00 від одної тисячки на рік).
- Дає безплатну асекурацію на кожну позичку до 10,000.00 дол.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА СПІЛКА

“САМОПОМІЧ”

Головне Бюро:

11838 Jos. Campau Ave.,   Detroit 12, Mich.   Tel.: TW—1-4100

Відділ: 6690 Michigan Ave.,   Detroit 10, Mich.   Tel.: TA—6-2880

BEST WISHES

BURBAN COLLISION CO.

BURBAN WELDING CO.

DAN — RICHARD — FRED
BURBAN

Best Wishes from —

**MEMBERS OF
BRANCH 304 -- BOSTON, MASS.**

Mrs. Alexandra Spakoski
Mrs. Veronica Horodyski
Mrs. Anna Zankowska
Mrs. Jean Kukla
Mrs. Barbara O'Brien

Mrs. Mary Kostka
Mrs. Josephine Yavarow
Mrs. Anna Filips
Mrs. Anna Muzeka
Mrs. Emily Tartachny

Mrs. Mary Maena
Mrs. Sophie Trabish
Mr. Frank Marko
Mr. Richard Yavarow
Mr. Daniel Tartachny

**CONGRATULATIONS ON YOUR GOLDEN ANNIVERSARY
FROM**

**THE UKRAINIAN NATIONAL HOME, INC.
HERKIMER, NEW YORK**

**BEST WISHES
ON YOUR GOLDEN JUBILEE
FROM THE**

**PETYKIEWICZ FUNERAL HOME
HERKIMER, N. Y.**

LA SANITARY BAKERY

"THE HOME OF BETTER BAKED GOODS"

226 KING STREET

HERKIMER, N. Y.

**З НАГОДИ 50-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ
УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ**

**щирі побажання успіху в праці для добра
українського народу бажає**

ІЛЛЯ КІСЬ З РОДИНОЮ

**ТОВАРИСТВО ПРИХИЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛІКИ В ФІЛАДЕЛФІЇ, ПА.**

бажає Українському Робітничому Союзові з нагоди його 50-річного ювілею всього найкращого.

Товариство Прихильників УНРеспубліки в Філадельфії, Па. основане 1949 р. Воно закликає українську громадськість вплачувати даток 22-го січня та пожертви на УНРаду.

Управа Товариства: інж. П. Панасюк — голова; Дмитро Василяшук — заст. голови; Михайло Стратієнко — секретар; Федір Корсунь — скарбник; Павло Гальченко — орган. референт. Члени управи: д-р М. Годованець, Сушко, А. Дідківський. Контрольна Комісія: Семен Чалишів, Данило Лимаренко, Володимир Басюк.

**З 50-літнім ювілеєм вітає членство та ще кращих успіхів на майбутнє
Українському Робітничому Союзові бажає**

Д-Р ПАВЛО ТАРАЦУК

ЛІКАР У МОНТРЕАЛІ

5480 St. Denis Street

Telephone CR 2-5378

Найкращий український парк і місце до купання при великим озері
ELIZABETH LAKE

WALTER'S BEACH

4200 Cass - Elizabeth Road

Близько Дітройт, Миш.

Домики (cabins) до винайму тижнево або місячно. Купіль в озері, в чистій воді до схочу. Відпочинок в тіні дерев на свіжій повітрі. Вигрівання на соняшній пляжі. Чудова атмосфера. Різні холодні напитки, морожене, сендвичі. Позначене місце до купання дітей. Добра цементова дорога до самого парку. 20 миль з Дітройту від 8-ої милі до парку.

Дороговказ: Іхати по Woodward до Square Lake Rd. або M 24, скрутити наліво по M 24 до Telegraph Rd., потім 2 милі направо по цій дорозі до Orchard Lk. Rd., відтак наліво по цій дорозі 1 милію до місточка Kekgo Harbor, потім 1 милію направо до Cass Lake Rd. і по тій дорозі 1/2 милі наліво до Cass-Elizabeth Rd. до Walter's Beach.

Власник Вол. Українець

SIRKO PARTY SHOP

LIQUOR — BEER — WINE — CHAMPAGNE

20725 Van Dyke

Warren, Mich.

Phone: SLOkum 7-9794

— COMPLIMENTS OF —

A FRIEND

Найстарше погребове заведення в Шикаго і околиці

В. Б. МУЗИКА

засноване в 1915 р.

обслуговує чесно й совісно вже третю генерацію

W. B. MUZYKA FUNERAL HOME

Established 1915

2151-57 W. Chicago Ave. in Chicago

Tel. CA 7-1222 — BR 8-7767

НАЙСТАРША УКРАЇНСЬКА АПТЕКА В ШИКАГО

OLENEC PHARMACY

Виконує дуже солідно всі рецепти та поручає надзвичайний
препарат проти ревматизму RX — 45

Мгр. МИХАЙЛО ОЛЕНЕЦЬ

2201 W. Chicago Ave.

— Tel. HU 6-9484

— Chicago 22, Ill.

PUBLIC MARKET
QUALITY MEATS AND GROCERIES

111 E. ALBANY STREET

HERKIMER, N. Y.

Phone TO 6-1440

TWIN PINES FARM DAIRY

8445 LYNDON

DETROIT, MICH.

TEL.: 4-1100

KAY-CRAFT CO.

Linoleums, Rugs, Home Furnishings

116 Grant Street

Olyphant, Pa.

Phone HUnter 9-2011

WE FURNISH HOMES COMPLETE

Best Wishes from

UKRAINIAN-AMERICAN CITIZENS ASSN.

847-851 N. FRANKLIN STREET
PHILADELPHIA 23, PA.

ORGANIZED 1909

KOSCHEK FUNERAL HOMES

981 S. BROAD ST., TRENTON 10, N. J.

Phone: EX 3-2354

KNICKERBOCKER AVE., ROEBLING, N. J.

Phone: FLorence 7-0640

---

1 Block From Ocean

Phone UN 6-2088

— COMPLIMENTS OF —

APARTMENTS AND HOTEL ROOMS

MR. and MRS. W. RLJ, Owners

8144 Harding Avenue

Miami Beach, Florida

DANIEL ONUFREY

**REAL ESTATE
REG. BROKER-SALESMAN**

Bus. UN 6-1495   Associated F. A. Martin, Reg. Real Estate Broker

410 — 71st Street

Res. UN 5-5180   1785 Marselle Dr., Miami Beach

Business Phone FR 4-1843

ART FLAG & BANNER CO.

"Masters In The Art Of Flag Making"

**EMBROIDERED BANNERS
EMBLEMS OF DISTINCTION AND QUALITY**

1166 S. W. 1st Street

Miami, Florida

IN LOVING MEMORY

WASYL NASSAR KISEL

1889 — 1957

MEMBER OF BRANCH 244 UWA

1917 — 1957

FAMILY

MRS. MARY BILOWUS KISEL, WIFE

JOHN, SON

ROCHESTER, NEW YORK

**НА ЛЮБУ ЗГАДКУ НАШИХ ДОРОГИХ
БАТЬКА І МАТЕРІ**

ПЕТРА ЖИВОТКО

І

АННИ ЖИВОТКО

ВІЧНИЙ СПОКІЙ ДАРУЙ ІМ, ГОСПОДИ.

**Вітаємо УРСоюз в п'ятдесятиліття його існування і бажаємо
якнайкращого розвою на будуче.**

72-ИЙ ВІДДІЛ УРСОЮЗУ В ДІТРОЙТІ, МИШ.

**Тома Хруставка — президент
Іван Свідан — секретар рекорд.**

**Олекса Чорненький — заступник
Василь Нирчак — секр. касир**

Контрольори:

В. Мартинець

І. Захарія

Д. Коломійчук

**Привіт і найкращі побажання з нагоди 50-річного ювілею
Українського Робітничого Союзу передає**

Д-Р ТАТЯНА ЦІСИК, ДЕНТИСТ

**942 N. Franklin Street
WA 5-9002**

**5102 N. Broad Street
GL 5-5121**

Philadelphia, Pa.

Найкращі побажання з нагоди 50-річного ювілею
УРСоюзу цій нашій братській організації і всьому
членству складає

ТОВАРИСТВО "ВІЛЬНА УКРАЇНА"
ВІДДІЛ 312 УРСОЮЗУ

ЗА УПРАВУ:

Теодор Папа, голова

Йосип Марцінюк, секретар

ТОВАРИСТВО ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ВІДДІЛ 51 УРСОЮЗУ

СІСЕРО, ІЛЛ.

Іван Любезний, голова

Лесь Федик, касир

Іван Хміляр, секретар

Найкращого розвитку в майбутності бажаємо з нагоди 50-річчя
УРСоюзу цій нашій братській організації, в якій наш відділ
працює успішно від 1910-го року

ВІДДІЛ 23 УРСОЮЗУ
У БОФАЛО, Н. Й.

За Відділ 23 УРСоюзу у Бофало, Н. Й.

УПРАВА:

Василь Фургала, голова

Гр. Метельський, секретар

Вітаємо УРСоюз в п'ятдесятліття його існування і бажаємо
якнайкращого розвою на будуче.

УКРАЇНСЬКА МИШИГАНСЬКА ЛІГА

А. Пшеничний — предсідник
Г. Лишак — секр. рекордовий

А. Онисков — заст. предсідника
Н. Кепп — секр. фінансовий

В. Нирчак — касир

ДИРЕКЦІЯ:

І. Струмовський, Т. Хруставка, Т. Грицай, І. Захарія, О. Червак
О. Наконечний, І. Дяк

UKRAINIAN REAL ESTATE

When in need of a Home or income property in Miami, Florida,
For Honest Reliable and Conscientious Service,
Write! See! or Phone,

UKRAINIAN SPEAKING REALTOR

SONYA KOROL BROWN

10618 N. E. 10 Place,

Miami 38, Florida

Phone — Plaza 8-0649

GREEN ACRES FARM

FRESH PRODUCTS — MILK, CREAM & EGGS

A. Jablonski

Mt. Higby Rd.

Middletown, Conn.

Phone: DI 7-6293

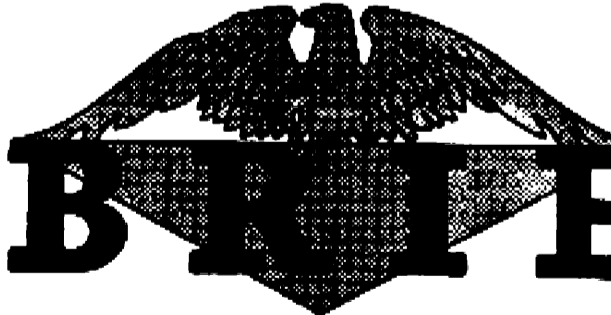
Memorials — Markers — Statues — Monuments — Posts
Church Altars — Vases — Bronze Markers
Cemetery Lettering

ANGELO CHERRY

Phone: TO 6-4834

Herkimer, N. Y.

O' B R I E N

P A I N T S

SCRANTON PLUMBING SUPPLY CO.
1109 WYOMING AVENUE SCRANTON, PA.

З 50-тирічним ювілеєм Українського Робітничого Союзу
вітають його та бажають йому найкращого розвитку:

**ТОВАРИСТВО "ЛЮБОВ", ВІДДІЛ 277 УРСОЮЗУ
В НЮАРКУ, Н. ДЖ.**

І. Калинович — секретар
484 So. 19th St. Tel. ES 4-3678 Newark, N. J.

**ТОВАРИСТВО УРСОЮЗУ ВІДДІЛ 157
В НЮАРКУ, Н. ДЖ.**

Мирон Стебельський — секретар
261 Springfield Ave. Tel. MA 3-2790 Newark, N. J.

**ТОВАРИСТВО ІМ. ІСААКА МАЗЕПИ ВІДДІЛ 54 УРСОЮЗУ
В НЮАРКУ, Н. ДЖ.**

Віктор Кирейко — секретар
681 So. 18th Street Tel. ES 3-4191 Newark, N. J.

**ТОВАРИСТВО ІМ. О. КОБИЛЯНСЬКОЇ ВІДДІЛ 180 УРСОЮЗУ
В НЮАРКУ, Н. ДЖ.**

Ф. Дорошенко — секретарка
183 So. 22nd Street Tel. ES 1-2309 Irvington, N. J.

**ТОВАРИСТВО ІМ. СИМОНА ПЕТЛЮРИ ВІДДІЛ 173 УРСОЮЗУ
В НЮАРКУ, Н. ДЖ.**

Роман Ричок — секретар
445 Avon Ave. Tel. ES 5-8429 Newark, N. J.

**ТОВАРИСТВО ІМ. Д. ВІТОВСЬКОГО ВІДДІЛ 197 УРСОЮЗУ
В НЮАРКУ, Н. ДЖ.**

І. Атаманець — секретар
362 Mt. Prospect Ave. Tel. HU 2-1240 Newark, N. J.

З нагоди 50-тилітнього ювілею нашої славної організації, ми,
урядники, разом з 140 членами 288 Відділу УРСоюзу в
Патерсоні, Н. Дж. бажано в наступних роках
подвійного розвитку в членах і маєтку.

УПРАВА 288 ВІДДІЛУ В ПАТЕРСОНІ, Н. ДЖ.

М. Стебелій — голова
С. Винарський — скарбник
Т. Татаринський — секретар

CONGRATULATIONS
and Best Wishes from

ASSEMBLY 304 — BOSTON, MASS.

Alexandra Spakoski, President
Veronica Horodyski, Sec.-Treasurer
Jean Kukla, Assist. Sec.-Treasurer

Best Wishes and Continued Success
from

**UKRAINIAN WOMEN'S
EDUCATIONAL CIRCLE
OF
BOSTON, MASS.**

Mrs. Sophie Zacharkiewicz, Pres.   Mrs. Pauline Powers, Sec.
Mrs. Veronica Horodyski, Treas.
Mrs. Anna Stepasiuk, Trustee   Mrs. Mary Martyn, Trustee

Найкращі побажання для УРСоюзу
в рік Золотого Ювілею від

CENTRAL DRY GOODS

Гуртова і роздрібна продаж імпортованих і крайового виробу
вовняних матерій, найлону, шовків, бавовняних матерій, шкіри
на взуття, хусток, светрів і решток всіх зразків.

Взуття гуртово і вроздріб.

В. Списарчук

7300 Michigan — Tel. VI 1-5355 — Detroit 10, Mich.
9350 Jos. Campau — Tel. TR 3-1666 — Hamtramck 12, Mich.

Best Wishes to the UWA on its Golden Jubilee
from

TOM CHUNICK MOTOR SALES

**NEW AND USED CARS
NOTARY PUBLIC**

Tom Chunick, General Manager
Tel. TW 2-8313

12921 Joseph Campau
Detroit 12, Mich.

З нагоди святкування 50-річчя
Українського Робітничого Союзу
бажаю йому багато успіхів.

МАТВІЙ СУРЖКО
Підпоручник Армії УНР
Член Відділу 296 УРСоюзу

Підпоручник Матвій Суржко народився на Київщині в старокозацькій родині. Він є лицарем Ордена Залізного Хреста. Брав активну участь у визвольній боротьбі проти російського наїзника.

POCHARSKI BROS.

FUNERAL SERVICE

UKRAINIAN — POLISH — RUSSIAN

Office
E. Cambridge, Mass.

Office
Salem, Mass.

BRIDGEPORT, CONN.

ТОВАРИСТВО ІМ. М. ГРУШЕВСЬКОГО ВІДДІЛ 30 УРСОЮЗУ

зорганізоване 1911 року з 20 членів. Тепер Відділ 30 УРС має дорослих членів 178 і дітей-членів 69. Маєток Відділу нині нараховує \$3,876.00. Збори відбуваються в кожну другу неділю в місяці.

ЩИРІ ПОБАЖАННЯ УСПІХУ
для Українського Робітничого Союзу
з нагоди його 50-річчя складає
ЕВСТАХІЙ ВОРОБЕЦЬ,

основник Товариства "Прут", Відділ 66 УРСоюзу. Цей відділ зорганізував він 12 квітня 1938 р. в Філадельфії, Па. Він є весь час обраний касиром і фінансовим секретарем відділу. Членом відділу може бути кожний свідомий Українець без огляду на релігійне визнання і партійну приналежність. Теперішній уряд відділу: Голова — Юрій Терпелюк; фінансовий секретар-касир Евстахій Воробець (2446 Аспен вул. у Філадельфії, Па.).

— *BEST WISHES* —

DR. & MRS. RUDOLPH MODNY

3617 BADER AVE.

CLEVELAND 9, OHIO

Fin. Sec'y and Treas. of Branch 104

THOMPSON-TODD MOTOR CO.

821 MICHIGAN

DETROIT 10, MICHIGAN

Imperial-Chrysler-Plymouth-Valiant

Visit our new show room
Largest and finest service facilities in the city.

FOR A NEW CAR DEAL — ASK FOR ANDREW MACIK
PHONE: LU 4-6500

BEST WISHES

ANN RUDNIANIN, PROP.

8740 MICHIGAN

DETROIT 10, MICH.

Tel. LU 1-9336

SHELDON TIRE COMPANY

8000 MICHIGAN

DETROIT 10, MICH.

Phone: Tiffany 6-8400

U. S. Royal, Industrial and Truck Tires — Recapping
Vulcanizing — Delco Batteries — Anti-Freeze

Phone: DI 2-2085

ECONOMY WINDOW CLEANING CO.

MAX BUTCHKO, Mgr. & Prop.

— *Traveled to Europe after fifty years of absence* —

262 RIVER STREET

SCRANTON, PA.

---

*BEST WISHES ON YOUR
GOLDEN ANNIVERSARY —*

SCRANTON ENGRAVING CO.

EDWARD W. BONIN, Mgr.

145 PENN AVE.

Phone Diamond 7-9324

SCRANTON, PA.

МИХАЙЛО КАЩУК

БУДІВЕЛЬНИЙ КОНТРАКТОР — БУДОВИ НОВІ І РЕМОНТИ

764 Second Street

Phone EXport 6-2269

Trenton, N. J.

З нагоди ювілею 50-ліття існування і праці УРС засилаю мої найкращі
пожання для розвитку й дальшої його праці.

Д-р ВАЛЕНТИНА САВЧУК
ДІТРОЙТ, МИШ.

AMOROSO FLOWER SHOPS

212 South Broad St. — 997 South Broad St. — 634 Lahor St.
TRENTON, NEW JERSEY

ENTERPRISE PHARMACY
Prescription Work Our Specialty

8604 Michigan Ave. Cor. Trenton

Phone TI 6-1080

Detroit, Mich.

Андрій Нога

Один із піонерів українсько-американської громади. Приїхав з Бурштина до ЗДА в 1946 р. і наперед працював у Шикаго. Там належав до організаторів парафії св. Миколая. В 1912 р. А. Нога покинув Шикаго з огляду на стан здоров'я і перенісся до Аврори, де також належав до діяльних організаторів громади. Вислідом цієї праці було товариство "Українська Січ". Весь час є активним членом УРСоюзу.

Шануймо демократичні традиції української визвольної боротьби та державно-творчі здобутки інших народів.
Щирий привіт УРСоюзові в його 50-ту річницю від

WAC ROOFING AND SIDING CONT.'S

4648 Ella St.

Philadelphia 20, Pa.

Tel.: DA 4-2985 or DA 9-8745

Власники: Андрій, Іван і Микола Ваці

УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ ТОВАРИСТВО, ВІДДІЛ 228 В МЕКІЗ РАКІ ПА.,

вітає

Український Робітничий Союз з нагоди 50-літнього ювілею його існування, і бажає всім урядникам і членам сили, витривалости і згоди у їхній праці для добра всього українського народу.

За уряд:

І. Лігашевський, пред. і касир; Л. Явний, заст.; В. Яніцький, фін. і рек. секр.; Л. Явний, заст. секр.; Х. Секула, Н. Романишин, А. Шенсей, контрольори.

Єдина українська самостійна фірма постачання опалової оливи для домашнього і індустріального вжитку —

278 Багурст Стр., Торонто, Канада,
телеф. EM 2-3224

З нагоди ювілею 50-річного УРС складає щирі побажання дальшого розвитку і росту всім нам дорогої братської організації УРСоюзу.

Найкращі побажання Українському Робітничому Союзові
в його 50-ту річницю існування від

LIBERTY STATE BANK

9301 JOS. CAMPAU
HAMTRAMCK 12, MICH.

— 3% на всі ощадності враховується квартално. —
Банк є членом Федеральної Асекурації Депозитів.

BEST WISHES

**RED STAR — POLOWAY
COAL CO.**

Olga Pocahontas

CAVALIER :- STOKER :- PEA

Main Office: 6403 Schaefer
Phone: LU 1-5500

**JOHN P. KREMINSKI
INSURANCE AGENCY**

Associate
Walter E. Deptula

89 East Main Street

Telephone No. BE 7-5501

Meriden, Conn.

TOP HILL RESTAURANT

Featuring New York Floor Shows Saturday Nights

Catering to Weddings ● Banquets and Stag Parties

Excellent Italian-American Food

Seating 400 Persons

Finest Liquors

Ample Parking

663 East Main Street

Phone BEverly 7-9811

Meriden, Conn.

VLADIKA'S BAR & GRILL

127 Lincoln Street

Olyphant, Pa.

SAM'S SERVICENTER

MOBILGAS, OIL, TIRES, BATTERIES

110 S. Valley Ave.

Phone HU 9-9072

Olyphant, Pa.

MURPHY'S MEN'S SHOP

Michael Woytowich, owner

OLYPHANT, PA.

STEPHEN CHEKANSKY

PAINTING AND DECORATING — PAPER HANGING

816 E. Lackawanna Ave.

HUNter 9-5032

Olyphant, Pa.

MINERS INN CAFE

CHMIL BROTHERS

Frieda and Pancoast Sts.

Dickson City, Pa.

DR. S. F. DE ROSA

29 Cook Avenue

Meriden, Conn.

FRENCHKO FUNERAL HOME

RIVER STREET, OLYPHANT, PA.

ALEX & ALEX

Clothing and Gents Furnishings and Shoes

5660 Michigan Avenue

TAshmoo 5-6264

Detroit, Mich.

Best Wishes from —

MR. AND MRS. FRANK KOSKO

MT. HIGBY RD.

MIDDLETOWN, CONN.

BARRY'S PACKAGE STORE

754 East Main Street

MERIDEN, CONN.

MR. JOSEPH ZALENSKI

25 MONTGOMERY STREET

MERIDEN, CONN.

CENTRE HARDWARE & PAINT STORE

Richard Waseleski

455 Centre Street

Phone EX 2-7705

Trenton 10, N. J.

D. K U Z Y K

CONSTRUCTION ENGINEER, BUILDER AND CONTRACTOR

133 Lafayette Ave., Trenton 10, N. J.

Phone EX 2-4213 — Res. EX 4-0680

FITCH WAY LIQUORS

480 John Fitch Liquors

Phone EX 3-3827

Trenton, N. J.

Кожна свідома українська людина передплачує, читає і підтримує

НАРОДНА ВОЛЯ

NARODNA VOLYA - THE PEOPLE'S WILL

орган великої української загальнонаціональної
братської організації —
“Український Робітничий Союз”.

Чому? !!! Бо кожний Українець мусить
признати, що “Народна Воля”

- це насправді демократичний часопис в З'єднаних Державах Америки;
- “Народна Воля” безкомпромісово стоїть за незадежність української демократичної держави на всіх етнографічних українських землях;
- за народоправство і рівні права всіх громадян в українській державі і в цілїм світі;
- за свободу людини, політичних переконань і всіх вірувань;
- є проти всякого гнету і господарського визиску. Крім цього “Народна Воля” дає своїм читачам: правдивий образ життя українського народу в рідному краю і в цілому світі; щиро боронить прав робітних людей і робітничої демократії.

Для кожного члена “Українського Робітничого Союзу” це необхідний і вірний інформатор про кожночасний фінансовий стан його організації та про всі ухвали і постанови конвенцій, головної ради і головного уряду.

ПЕРЕДПЛАТА: лише \$4.00 за цілий рік або \$2.00 на півроку в ЗДА і Канаді.

Вставайте з думкою, щоб прочитати “Народну Волю”, не лягайте спати, поки не прочитали “Народної Волі”.

Адреса:

NARODNA VOLYA

524 Olive Street

Scranton 10, Pa.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

передова українська братська забезпечена і допомогова установа
святкує

П'ЯТДЕСЯТИРІЧНИЙ ЮВІЛЕЙ

свого існування і відзначає:

- 50 років оборони прав українського народу до волі і державної незалежності.
- 50 років своєї діяльності і 50 років свого розвитку.
- 50 років допомоги членам і 50 років служби своєму народові.

Ця допомога, це понад чотири мільйони посмертних виплат; сотні тисяч допомоги калікам, хворим і безробітним членам; десятки тисяч допомоги студіюючій молоді та інші вигоди. Десятки і сотні тисяч допомоги українським людям і установам в Америці і в Україні.

Крім цього Український Робітничий Союз має ще такі надбання:

НАРОДНА ВОЛЯ

пресовий його орган та трибуна вільного слова, яка продовж п'ятдесяти років була висловом української соборної демократичної державницької думки.

ВАКАЦІЙНА ОСЕЛЯ "ВЕРХОВИНА" в Глен Спей, Н. Й.
осередок виховної діяльності і культурної розваги в літні місяці.

Пам'ятайте, що Український Робітничий Союз — всеукраїнська установа, гордість української спільноти в Америці. Приєднуйте для цієї установи нових членів.

Головний його осідок:

Ukrainian Workingmen's Association
440 Wyoming Avenue,
Scranton 10, Pa.

З М І С Т

Вступні сторінки	
Американський герб	3
Американський гімн	5
Український гімн	7
Мапа України	9
Відзнака УРСоюзу	10
Частина перша: До історії українського братського руху в ЗДА	
Антін Батюк: Власними силами в новому світі	13
Теодор Миник: Український Робітничий Союз 1910-1960	34
Остап Павлів-Білозерський: У ювілейний рік УРСоюзу	59
В. М. Верган: Як постав Український Робітничий Союз	62
Д-р М. Стахів: Нова Україна в Америці	73
Тома Кобзей: Обставини українського життя в Канаді в часі організування відділів УРСоюзу	119
Григорій Мазурик: Мої зв'язки з Українським Робітничим Союзом	125
Олександр Колесса: В світ за очі	135
Н. Наливайко: Основні відділи УРСоюзу	137
Микола Горішний: На Ювілей УРСоюзіві	142
Теодор Миник: Найстарші ветерани УРСоюзу	143
Б. Юначенко: Ми самі	145
Частина друга: До сучасних завдань братської організації УРСоюзу	
Василь Довгань: Який має бути наш дарунок Ювілятові	149
В. М. Верган: Національно-політична і громадська праця УРСоюзу	155
Д-р Роман Ричок: Оселя УРСоюзу в Глен Спей	168
Edward Popil: The inestimable value of our Ukrainian heritage	173
D. Korbut: To preserve Ukrainian heritage of America	185
Joseph Charyna: We look to the future	195
Ivan Franko: My love	197
Jerry Pronko: A tribute to the pioneers	198
Jerry Pronko: The importance of english in Narodna Volya	201
Ivan Franko: Semper idem	203
Ivan Franko: National hymn	204
Частина третя: З життя відділів Українського Робітничого Союзу	
Короткі історії відділів та знімки	207
Привітання УРСоюзіві з нагоди 50-річчя існування та оголошення	278
Зміст	332

Від стор. 34 розміщені в цілій книзі світлинні теперішнього Виконавчого Комітету, Контрольної Комісії Головної Ради, Редакції, Працівників Друкарні і Головної Канцелярії та всіх тих колишніх урядників централі і місцевих відділів, кліші яких були збережені і відомі в Союзі.

